

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Tvrriani Societatis Iesv, Aduersùs
Magdeburgenses Centuriatores pro Canonibus
Apostolorum, & Epistolis Decretalibus Pontificum
Apostolicorum, Libri Quinq[ue]**

Torres, Francisco de

Coloniae, 1573

VD16 T 1629

Liber Secvndvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29685

150
FRANCISCI TVR-
RIANI SOCIETATIS IESV,
ADVERSVS MAGDEBVRGENSES CENTV-
riatores pro Epistolis decretalibus Pontificum
Apostolicorum,
LIBER SECVNDVS.

Mnia, quæ à Magdeburgensibus in cano-
 nes Apostolorum obiecta sunt, tanquam
 nodos quosdam libro primo Stanislæ
 Hofi Cardinalis lectissime, expediui-
 mus, & dissoluimus: tum quæ in ijs ipsis
 canonibus, quos temerè repræhende-
 bant, non intellexerunt, & de quibus alij
 non repræhendendi, sed sciendi causa
 quærere solent, explicauimus. Deindè
 testimonia veterum, quibus carere eos
 iactabant, permulta ex Synodis ac san-
 ctis patribus, produximus & recitauimus.
 Ac tandem Apostolorum canones
 esse, quos negabant, pluribus rationibus confirmauimus, & exemplis do-
 cuimus. Hoc secundo libro ad ea respondere aggrediemur, quæ in episto-
 las præscorum atque Apostolicorum pontificum iisdem Magdeburgenses
 obiecerunt, vt vel fictas esse vel deprauatas probarent: neutrum enim, vt
 antea dixi, conscientia redarguente, asseuerare audent. Sic autem visum esse
 istis, mirum videri non debet, vt olim Manichæis visum est, nouum testa-
 mentum negare: Ebionitis, Pauli epistolas: Marcionistis, aliquas ex eis: &
 alijs hæreticis alia, vt eorum institutio, ex heretica ratione suscepta, posce-
 re videbatur: præsertim cum iam isti epistolam Iacobi, & alios quosdam
 libros veteris testamenti negârint. Illud verò magis mirum sit, si qui exi-
 stant, quos tantillum accusatione sua moueant. De ijs loquor, qui ingenio,
 eruditione & diligentia præstant: & (quod magis necessarium & melius est)
 ad sobrietatem sapere volunt, non vlteriùs progredi cupientes, quàm quò
 ingenij acies & lumen diuinum eis ostensum, pertingunt. Hoc enim facere,
 hominum est, ingenijs non intemperatè abutentium, qui ex eis sunt, quos
 propheta dicit, non ambulare supra se: & Apostolus interpretatus est, se-
 ipsos in se metiri, & se secùm comparare secundùm mensuram regulæ, qua
 mensus est Dominus. Quid enim, si quædam in his epistolis quandoquè
 occurrunt, (occurrunt autem perpauca) quæ non omnibus expedita sint: an
 idcirco de earum authoritate hi dubitârint? Minimè: non magis quàm
 quia

Rom. 12.

Psal. 130.
 2. Cor. 10.

quia in epistolis Pauli quædam sunt difficilia intellectu, vt beatus Petrus testatur, idcirco licere sibi putent, suo ista, & non sensu apostolicæ traditionis, accipere. Quid enim tunc faciendum in difficilibus & obscuris, duobus verbis videtur mihi beatus Petrus in eodem loco diuinè admonuisse, cum ait, deprauari ista Pauli difficilia ab indoctis & instabilibus. Ergo quia non omnium est sciencia, sicut Apostolus ait, discat prius, qui vult scripturas sanctas non prauè interpretari. Est autem prima discendi regula, vt interpretando, à fide ecclesiæ & apostolicæ traditionis sensu non discedatur: vt, quod ab initio auditum est, in nobis permaneat: & vt Apostolus ait, ad quod prius venimus, (hoc enim significat verbum Græcum *ἰσθῆσαι*) in eadem regula permaneamus. Quod qui non faciunt, hi sunt indocti & instabiles, quos beatus Petrus dixit. Liceat ergo mihi, aliquid simile de his pontificum epistolis dicere: nihil enim prohibet minora cum maioribus conferre, cum aliud sit conferre: aliud æquare, quod non facimus. Itaque si quis non intelligit, quemadmodum epistola Clementis ad Iacobum fratrem Domini ante annos 8. iam mortuum scribi potuerit: quomodo sanctus Anacletus, alioqui eruditus, Cephas interpretatus est caput: quomodo beatus Petrus primitiæ Apostolorum fuerit, cum sit Andreas frater eius prius ad apostolatam vocatus: quomodo Episcopus cum laicis seculares causas iudicet: hæc, inquam, & si quæ alia huiusmodi sunt, qui per se non assequitur, si est ex ijs, quos paulò antè dicebam modestos & temperatos, ab alijs querit: & se interim intra modum suum continet. Neque discedit ab eo, quod in ecclesia ferri, & in eam emanasse iam olim scit: & ipse si quid dicat, cum alij, sicut Apost. ait, reuelatum fuerit sedenti, prior tacet: potestis enim (inquit) per singulos prophetare. Quare si qui, quod ipsi ignorant, alios non putant interpretari posse, nec alijs credunt posse reuelari, isti sunt, qui nolunt per singulos prophetare: quin potius quod in omnibus ecclesijs docetur, facile relinquunt, vt suas prophetias sequantur: atque ita ex DEO pacis, deum faciunt diffensionis: quod nostra hac ætate Lutheranis, & ex eorum grege Magdeburgensibus centuriatoribus, euenisse videmus. Accessimus ergo ad defensionem epistolarum non propter eos, de quibus dixi, magis mirum esse, si ipsi tantillum istorum accusatione moueantur. non defendimus, inquam, eos, qui armis spiritualibus bene tecti atque muniti sunt doctrina, diligentia, ingenij temperantia, prudentia, & sanitate fidei. Sed inermes & imprudentes defendimus: in quibus istorum tela vel iam hæserunt: vel periculum est, ne aliquando hæreant, vt ea partim extrahamus, partim depellamus. Ac quia Magdeburgenses in procemio accusationis suæ prudenter eos facere dicunt, qui, quia de multis & magnis rebus ex epistolis veterum & apostolicorum pontificum testimonia proferuntur, non prius fidem testimonijs adhibet, quam ad normam veritatis & fidei singula examinârint: pari ratione, ac istorum etiam sententia, prudenter item ij faciunt, qui non prius earum accusatoribus fi-

dem

*Quæ cause
fuerint re-
spondendi
Magdeb.*

*Quid Magd,
in mentem
venerit, vt
bas epistolas
negarent.*

dem adhibent, quàm singula, quæ accusant, ad eandem normam veritatis & fidei examinârint. Quod quidem quia nos iam fecimus, consilium & rationem istorum secuti, id est, quia singula diligenti studio examinauimus, rationes examinationis nostræ in medio ponemus, nè iam, sicut beatus Martyr Cyprianus Demetriano respondit, non verecundiæ, sed diffidentia esse incipiat, quod tacemus: & dum criminationes falsas refutare contemnimus, crimen agnoscere istis fortassè videamur. Deindè vt si quos ex imperitis, suis commentis in eundem errorem induxerunt, ostensa luce veritatis, ad rectum sensum reuocentur: Vt enim idem Cyprianus contra eundem Demetrianum, mendacijs quoquè decipientem, scripsit, qui ad malum motus est mendacio fallente, multo magis ad bonum mouebitur veritate cogente. Postremò, vt istis reuictis & confusis, lingua saltè in sanctissimas epistolas & verissimas, suisq; authoribus, id est, apostolicis dignissimas, obmutescat. Sequimur itaque in præsentia, quod beatus Hieronymus in præfatione commentariorum epist. ad Titum, facturum se fuisse dicit aduersùs eos, qui hæretica (vt ille ait) autoritate hanc epistolam Pauli esse, illam non esse, pronuntiare audebant: Si redderent, inquit, causas cur eas Apostoli esse non putarent, tentaremus aliquid respondere. Igitur, quia Magdeburgenses causas reddiderunt, cur has epistolas falsas esse crederent, respondebimus nos ad eas omnes causas, quas finxerunt, ex crasso habitu orationis, ex suspiciosa similitudine argumentorum, ex scripturis violentè citatis, ex indoctis interpretationibus, ex perplexis ac contrarijs, ex formulis citationum non cohærentibus, ex repugnantia temporum, ex falsitate historiz, ex alienis ritibus, ex corruptela dogmatum, & alijs huius modi commentis & præstigijs. Sed illud rursùs lectores admonendos esse putavi, quod in proœmio libri primi in vniuersum attigi, quid tandem sit, quod Magdeburgensibus, vt has epistolas negarent, in mentem venit: Epistolas dico, antiquitate sua, & totius mundi reuerentia consecratas, omni grauitate, doctrina & sanctitate refertas, & testimonio ac vsu posteritatis omnium seculorum confirmatas, Clementis, Anaclei, Euaristi, Alexandri, Sixti, Telesphori, Higinij, Pij, Aniceti, Soteris, Eleutherij, Victoris. Ità enim fiet, vt libentiùs attentiusq; hæc legant, & Magdeburgensium malitiam & præceps consilium magis agnoscant. Etenim quia in his epist. earum authores quædam à sanctis Apostolis, quos partim ipsos, partim eorum discipulos audièrunt, tradita esse clarissima voce testantur, vt de honore Episcoporum, & erga eos reuerentia, de ecclesiasticæ Hierarchiæ gradibus, de appellationibus ad Sedem Romanam, de Pontificis Romani principatum non pauca de dogmatibus, quæ ab alijs, quàm ab Apostolis, didicisse non potuerunt, vt de sacerdotio, de cælibatu, de pœnitentia & satisfactione, de sacrificio Missæ, de iustificatione ex fide & operibus, de orando pro mortuis, de statutis ecclesiasticis, alijsq; quibus se iugulari sentiebant, in has angustias compulsi, sic secum cogitârunt, aut negandas esse Apostolicorum

eorum Pontificum epistolas, aut Apostolos. Quorum alterum quia Ebionis & similibus esse videbatur, alterum acti præcipites elegerunt. Ex quo factum est, vt, quanto possent studio, quærent, non solum quid in ijs ipsis epistolis intelligerent, quod eis non probaretur, sed etiam quid non intelligerent: vt, sicut Apostolus Judas de quibusdam hæreticis dixit, id omne blasphemarent. Nos igitur nunc, adiuuante Dei gratia, vtrunque faciemus, & quæ illis non probantur, defendemus: & quæ ignorarunt, à praua interpretatione & sensu vindicabimus. postremo loco, vt institutio scribendi à ratione suscepta, postulat, postquam ad ea, quæ in epistolas obijciuntur, responsum erit, multiplici genere testimoniorum alijsq; argumentis veritatem earum confirmabimus. vt tandem intelligant omnes, verissimas esse epistolas, & suis authoribus grauissimis ac sanctissimis valde dignas: Magdeburgenses verò non solum inicitæ, sed, quod grauius est, malitiæ conscientia teneri constrictos.

De similitudine, quam Magdeb. in epistolas pontificum Apostolicorum obijciunt, styli, argumētū, & materiæ: & de caractere epistolæ primæ Clementis, collato cum caractere librorum eiusdem Clementis de constitutionibus Apostolorum.

Cap. 1.

Incipiamus igitur respondere, atque eo quidem ordine, quo isti accusarunt, non ab arte profecto, sed ad iudicium eorum accommodato, qui, quæ infirmiora erant & leuiora, immò infirmissima & leuissima, & vix responsione digna, de styli similitudine, in primis accusationis suæ partibus, tanquam in prima acie, vt rudes centuriones, collo canda esse putauerunt. Etenim si primo loco, alioqui infirmissimo, dissimilitudinem potius styli contra epistolas obiecissent, videri fortasse poterat, quod inde accusationem orsi essent, non omninò sine artificio fecisse. Stylus enim, etsi non semper certus index, præsertim in quibusdam authoribus, veri operis esse solet, quo ad discernendos veros libros à falsis sæpè vti consueuimus, vt à quibusdam in Tertulliano, Cypriano, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, & alijs est factum. Est enim aliquandò stylus authoris sui ita proprius, vt facile ex eo, & quidem mediocri iudicio, opus eius dignosci possit, vt in Tertulliano, Apuleio, Plinio maiore, Tranquillo, atque alijs eiusmodi, nè omnes enumerem. Sed quia ab ijs Pontificibus, quorum isti epistolas negant, nihil præter eas ipsas epistolas scriptum habemus, relicta dissimilitudine styli, quæ ob hanc causam obijci non potuit, ad similitudinem styli, argumētū & materiæ, ridiculè se transtulerunt: tametsi in vna epistola Clementis, quam ijsdem omnibus machinis & totis viribus oppugnant, similitudinem styli cum alijs libris eiusdem authoris, qui adhuc extant Græcè scripti, conferre licet. Quæ tanta quidem est, vt parùm se in Græcis literis profecisse demonstret, qui eiusdem authoris esse non statim iudicet:

V

idq;

*Styli epistola
Clem. collas-
tio cum libris
eiusdem de
const. apost.*

idē; si non solum sermonem, sed etiam doctrinam simul conferat: in his enim duobus cernitur character eius. Unde sanctus Epiphanius de ijs libris à Clemente Romano compositis, qui de Periodis Petri sunt inscripti, quos, ut ille ait, paucis relictis integris, totos Ebionæi deprauauerant: Ipse, inquit, Clemens, ijs epistolis, quas scripsit ἑκκλησίῳ, quæ in sanctis ecclesijs leguntur, eos in omnibus redarguit: quia alium characterem fides eius & sermo habet, quàm ea, quæ illi nomine Clementis corruerunt. In epistolis enim virginitatem docet, quam illi non probant: Clemens Eliam, Dauid, Sampsonem, & omnes prophetas laudat, quos Ebionæi execrantur. Hactenus Epiph. Eadem nuncratione Clementis epistolam iudicare licet, eiusdem esse, quod doctrina eius & sermo eundem characterem habeat, quem ij libri, quos περί διατάξεως ἀποστολικῶν eundem scripsisse, testes sunt omnes antiqui patres, quicumque eos nouerunt: nouerunt autem quamplurimi, quos ego alio loco nominavi. In hac ergo epistola scribit in persona Petri, quæ ab eo præcepta acceperit, cum ordinatus est Episcopus. μήτε ἐγγυητὴν γενόμενον μήτε σωτήρορα, μή δὲ ἐτέρω τινὶ βιωτικῶν παρεμπεπλεγμένον πράγματι, οὐ γὰρ κριτὴν καὶ δικαστὴν χρημάτων ἢ ἀσχολημάτων καθιστάται, ὅτι θέλει τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ὁ χριστός. Interpretemur Latine. Te, inquit, oportet, neque sponsorem esse, neque aduocatum, nec alio quopiam negotio seculari implicari. nō enim vult Christus pecuniarum, aut rerum huius seculi te iudicem fieri. In secundo verò libro τῶν διατάξεων, sic ait, καὶ ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις συμπλεκόμενος, μὴ ἐγγυώμενός τινα, ἢ σωτηροῦν δίκαις χρηματικαῖς, id est, nē se Episcopus negocijs vitæ implicet: nē pro alijs spondeat: nē controuersarū de pecunijs patrociniū suscipiat. Itē præcipit hæc epistola Clementis presbyteris, curare, vt tēpestinè iuuenes matrimonia ineant, vt iuuenilis libidinis laqueos anticipent. πρὸ πάντων, αἰεὶ τοὺς νέους πρὸς γάμον ζευνύτῳσαι ἐν τάχει, προλαμβάνοντες τῆς νεαρῆς ἐπιθυμίας τὰ παγιδεύματα. Idem ac similibus verbis præcipit liber eius quartus περί διατάξεων: σπυδάξτε, inquit, ὡρὰ γάμου ζευνύναι καὶ συναλλάσσειν αὐτοὺς, ἵνα μὴ τῆς ἡλικίας ἐν τῇ ἀκμῇ ζεούσης ἔθῃ πορνικῶπα ἀποβῆ, id est, date operam, vt tempore ad coniugium maturo, eos matrimonio iungatis, nē, in ipso flore ætatis feruescentis, se meretricum consuetudini dedant. Rursus hæc epistola presbyteris præcipit, τοῖς μὲν ὀρφανοῖς ποιεῖν τὰ γονέων: ταῖς δὲ χήραις τὰ ἀνδρῶν παρέχειν: τοῖς ἀκμαίοις τοὺς γάμους, καὶ τοῖς αὐτῶν τέκνοις διὰ τῶν ἐπιτηδεύματων ἐνοεῖν τὰς προφάσεις τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, id est, pupillis quidem facere, quæ eorum parentes facere decet: viduis verò præbere, quæ maritos: maturis coniugio, coniuges dare: curare etiam, vt eorum filij exercendis artificijs victum necessarium parent: item præbere opus artificij: imbecillo ad laborandum, misericordiam. Eadem & eisdem ferè verbis, idem liber quartus Clementis præcipit: conferat, qui volet.

Possem

Possem equidem plures alios locos similes conferre, si opus esset, in quibus eadem & doctrinæ & sermonis cernitur forma, quæ character dicitur. Sed nè longior sim, sint hæc satis: præsertim cum idem Clemens in hac epistola esse libros suos *πρὸς κληρικούς* non obscure significet, cum in persona Petri de iniusto concubitu loquens, quàm graue peccatum sit, subiungit: *Ac significet de libris suis de* libidinis quidem plura sunt genera, vt ipse Clemens vobis exponet: hoc *const. apost.* autem fecit lib. 6. cap. 23. Hactenus de similitudine styli epistolæ Clementis, cum libris eius de constitutionibus Apostolorum collata. Reliquas verò aliorum pontificum epistolas ijdem Magdeburgenses negant, quia ex similitudine characteris suorum aucthorum esse, quorum feruntur, probare non possumus: quia, vt antè dixi, alia eorum scripta non habemus. sed satis hoc probasse videbimur, si ad ea, quæ istos mouent, ita respondeamus, vt ex eis potius ipsarum epistol. sapientia, grauitas, & auctoritas appareat: præsertim si refutatis criminibus, grauisimam testium nostrorum confirmatione suo loco insupèr adhibeamus. Primum igitur, si styli similitudo, & argumenti ac materiæ, vt isti aiunt, ad arguendâ falsitatem epistolarum sanctificarum eorum iudicio valere debet: quia, inquiunt, de primatu Petri, & Regno ecclesiæ Rom. de ordinatione Episcoporum, de nō lædendis, accusandis, deponendis sacerdotibus, ite de appellationibus ad Sedem apostolicam scribunt, consequens est, vt epistolæ quoque Pauli, Petri, Iacobi fictæ videantur propter similitudinē simplicis characteris, ac similitudinē interdū dogmaticæ & paræneticæ de diuitibus, de māsuetudine, de castitate, de moderatione sermonis, de charitate erga omnes, de cōuersatione honesta sine contentione, absq; iactantia humanæ sapientiæ, de pœnitentia ad salutem, & de non iudicando proximū, de tolerantia tentationū, de piè viuendo ad vtilitatem eorum, qui foris sunt, in gloriam Dei, de obediēdo magistratibus, de amore fraternitatis, de tolerātia persecutionum propter Deum, de viris & vxoribus, parentibus & filijs, dominis & seruis. Sed quid de antiquis pontificibus loquor? immò dicant isti omnium memoriæ nostræ pontificum epistolas non esse eorum, quia mira in eis cernitur styli, materiæ & argumenti similitudo. Negent ista omnia, quæ in publicis tabularijs ciuitatum, & scrinijs seruantur, quod in ipsis actis & processibus, vt vocant, mira item sit similitudo styli, materiæ & causarum, mutatis personis, temporibus & locis. immò, vt isti alio exemplo familiari de imprudentia ridicula magis adhuc redarguantur, dicant quæcunq; ad imitationem vnius exempli à pluribus scribuntur, non esse plurium eorum, qui scripserunt, sed vnius nescio cuius, qui ab illis scripta esse simulauit. Immò illud quoque ad similitudinem styli & argumenti, quam obijciunt, addere potuerunt, quod sæpè easdem sententias primorum Pontificum Apostolicorum, & eisdem ferè verbis posteriores pontifices in epistolis suis vsurpauerunt, Clementis, Anacletus: vtriusque horum, Euaristus: horum trium, Alexander, & deinceps: ac aliorum etiam seculorum Pontifices illas ipsas sententias, vt sacræ & apostoli-

Vbi Clemens in epist. 1. significet de libris suis de const. apost.

Quanta similitudo styli, argumenti, & materiæ in epist. apostolorum.

cæ traditionis, semper magna reuerentia ac religione conseruauerunt, & re-
petiuerunt, vt de primatu Romani Pontificis, de omnibus causis maiori-
bus ad eum referendis, de non temerè accusandis Episcopis, & de alijs, nè
omnia enumerem. Id quod illis ipsi epistolis Pontificum Apostolicorum
secundi seculi, non solum non minuit fidem, sed & fidem & auctoritatem
auget & confirmat. Sed agè, videamus iam, quæ ista similitudo argumen-
ti & materiæ, quæ epistolas illas, apud istos calumniatores falsas esse argu-
it, quòd de primatu, inquit, Petri, de Regno Ecclesiæ Rom. de ordinatio-
ne Episcoporum, de deponendis sacerdotibus, & de appellationibus ad Sedem
Apostolicam, scribunt. hinc illæ lachrymæ, vt ille ait: hinc, inquam,
illæ calumniæ, & inuidia scilicet & odio Pontificis Rom. quo flagrant: id-
circo enim Petri principatum negant, vt successores in eo principatu ne-
gent. Itaque gratiam Domini nostri in anarchiam carnalem transferentes,
Dominum nostrum Iesum Christum solum Dominatorem negant, vt de
quibusdam scripsit Apostolus Iudas, dum Vicarium eius nolunt habere
sub Christo: quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio illorū non
dormitat: vt de alijs similibus beatus Petrus prophetauit. sed de Petri
principatu respondebo suo loco.

Iud. 1.

2. Pet. 2.

*De ineleganti sermone, qui contra epistolas obijcitur, & de simili vitio
sermonis Pauli, à magnis auctoribus notato, & de vocabulis, quæ Magd.
reprehendunt. item de quibusdam veteribus rudi sermone delectatis, alio-
qui eruditis in studijs humanitatis, & de vocabulis vulgaribus, quibus
usus est Clemens scriptor elegantissimus. Cap. 2.*

Quas voces
& phrasas
parum Lati-
nas in episto-
lis pont. apo-
stolicorum
notarint Ma-
gdeb.
Qui veteres
auctores ele-
gantissimè iu-
dicio Magdes-
burgensium
scripserint.

Pergamus deinceps ad ea, quæ sequuntur, æquæ leuia & ridicula, quæ
in epistolas Pontificum Apostolicorum notauerunt. Reprehendunt enim
genus sermonis inelegantis, & vt ipsi aiunt, parum Latini, pro illis tē-
poribus, quibus purissimè, inquit, & elegantissimè locuti sunt Plinius,
Suetonius, Solinus, Tacitus, Iustinus, & alij quamplurimi. deinde exem-
pla parum Latini sermonis notant: vt, Episcopi sunt obediendi, diligendi,
& summo perè venerandi, & non detrahendi, vel lacerandi. item Patres sunt
venerandi, non respuendi, infidiandi. Phrasas verò portentosas vocant isti
belli Attici has, Episcopus Episcoporum, Patriarcha, Archiepiscopi, Me-
tropolitani, dilectio vestra, regularis mutatio, & alia huiusmodi. Omitto,
quòd isti boni linguæ Latinæ auctores Magdeburgenses, elegantissimè &
purissimè scripserint dicunt Plinium, Suetonium, Solinum, Tacitum, Iu-
stinum, & reliquos eorum similes: in quo satis se linguæ Latinæ ignaros
ostendunt, & risum Italis mouere possunt, qui in oculis ferunt elegantiam
Plauti, Terentij, Varronis, Ciceronis, Cæsaris, Lucretij, Virgilij, & si qui
alij eiusmodi. Sed largiamur eis, elegantissimè ac purissimè scripserint istos,
quos dicunt: scilicet, si cum illis Pontificibus suis æqualibus conferantur:
demus

demus Magdeburgenfibus, carere epistolas, quas negant, puritate ista Pliniana, aut Suetonij, vel Solini: immò cōcedamus eis, nō carere solœcismis: an non erat consilium prudens, sermone imperiti vulgi vti in rebus ad salutem omnium pertinentibus, vt etiam ab idiotis intelligi possent? Quid hīc Apostolicis patribus exprobrant, quod Apostolis illius simplicitatis magistris exprobrare non audent? an exprobrandum est, non esse discipulum supra Magistrum, contra sententiam Domini? an non erant ætate Apostolorū, qui elegantissimè scriberent & purissime? at sermo Pauli nō fuit in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, vt ipse ait, sed in ostensione spiritūs & virtutis. Hæc est enim demonstratio propria scripturæ, vt doctus Origenes 1. Cor. 2. in lib. 6. & 7. contra Celsum notauit: Diuiniior, inquit, quàm dialectica, quæ *Quid Origenes de propria scripturæ demonstratione.* sic à Paulo dicta est, spiritūs quidem ostensio, propter prophetias, quæ satis sunt ad faciendam fidem legenti, in ijs præsertim, quæ sunt de Christo: virtutis verò, propter miracula. Quo in loco multa idem Origenes aduersus eos philosophos disputat, qui τὸ ἰσχυρὸν scripturæ sanctæ exprobrabāt, & pleraq; nostra melius dicta esse apud Græcos gentiles, sicuti nunc Magdeburgenfes Pontificibus exprobrant, quorum epistolas reprehendunt, purius ac latinius locutos esse Plinium & Tranquillum. Sed quid dixi, reprehendūt? dissimulari poterat à nobis reprehensio ista, si hīc substitissent. Nunc verò, quod longè grauius & intolerabilius est, eò insanix processerunt, vt, quia non loquantur purè, negare eas audeant, quasi non ab illis scriptas, sed ab alijs fictas: negent ergo epistolas B. Cypriani, quia in eis legunt subitatos, libellatos, quæstionatos, adunatos. immò negent scriptores noui testamenti, quòd in eis solœcismos & verba rudia legant, aut dicant, nescisse loqui Spiritum Sanctum, qui eos docuit. Vtinàm delicati isti nō significata hæreticè, sed voces tantum morosè ac fastidiosè odissent: ac saltem illud in his etiam epistolis Apostolicorum Pontificum facerent, quod in sanctis scripturis facere audent. In verbo enim Dei, quo gloriantur, faciunt, quod quidā olim faciebant, aduersus quos magnus Athanasius libellum scripsit grauisimū, & tanto authore dignum, ἔτι χεὶρ δὲ χεῖρα τὰς φωνὰς καὶ μὴ σκοπεῖν τὰ δὲ αὐτῶν σημαί. *Athanasius aduersus eos, qui aiebant oportere admittere voces scripturæ, sed nō curare eartū significata* Sic enim inscripsit librum aduersus eos, qui aiebant oportere admittere voces, & earum significata non curare. Hi (inquit) cogebant, illud, Verbum caro factum est, sic, vt dictum est, simpliciter ac nudè intelligere: non autem permittebant intelligere piè, quasi potestatem, inquit, haberent trahendi alios ad sentiendum, quod eis videretur, non autem, quod postularet τὸ ἀκόλουθον λόγου καὶ τὸ ὠφέλιμον τοῦ ἀκούοντος, τὸ σύμφωνον τῶ νόμῳ, τὸ τῆ φύσει κατὰλληλον, τὸ γνήσιον τῆς πίστεως, τὸ ἀνύβριστον τῆς δόξης, ἣ mox interpretabimur. Hoc ipsum committunt authores centuriarum cum reliquis hæreticis in scripturis sanctis, ἀρπάζουσι, vt de illis ait Athanasius, ἔήματα γυμνά νομάτων, id est, rapiunt verba nuda significatis, dum nolunt studiosè & accuratè considerare, vt de illis dixit S. Athanasius, quid sit consequens sermone, quid vtile audienti, quid cum lege consentiat, quid cum natura, quid cum

cum natura, quid cum fide legitima, quid cū gloria & dignitate gratiæ: qui quidē, quia sunt, sicut de similibus B. Paulus prædixit, se ipsos amātes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, sine pace, criminatores, incontinētes, proterui, tumidi, voluptatū amatores magis q̄ Dei, quæcunq; in scripturis sanctis reperiunt, quæ sensum carnis sono verborū delectant, ea rapiunt ἀπειροκλίπτως καὶ ἐδυστάτως, μὴ δὲ κατὰ τὸν εὐσεβῆ σκοπὸν καδ' ἕρ ἰββ' ἰθυσαν, sicut idē author Athanasius de illis dixit, id est, inconsideratē ac prauē, & non eo proposito, quod dicta sunt. Sic itaq; isti verbo Dei vtuntur, scilicet non negant eius auctoritatē, modò legant, quæ simpliciter lecta & audita, ad suas voluptates & sectas accommodare possint. at in epistolis Apostolicorū Pontificum quia considerāunt, quid primatus Petri significet, quid regnū ecclesię, quid ordinari Episcopos à pontifice, & deponi, quid appellationes ad sedem Romanā, quid Episcopus Episcoporum, quid Patriarcha, quas vocant portentosas phrasas, & quid ex his sequatur, idcirco callidē has epistolas negārūt. Idem fecit eorū magister Martinus Luterus in epistola Iacobi, quod illud, Fides sine operibus mortua est, non possit aliter eludere, nisi auctoritatē epistolæ contemneret, & stramineam vocaret, ausus aliquid peius & grauius, q̄ ij, qui eam, vt B. Hieronymus testatur, ab alio, nescio quo, sub nomine Iacobi editam esse dixerunt. Sed benē habet, q̄ hos Apostolicos Pontifices saltem tanti faciunt, vt potius negent, eorum esse epistolas, q̄ eorum auctoritatem negare audeant, si semel eorū esse fateantur, vt quidem fateri cogētur, cū non solū eorum argumenta vanissima esse demonstrauerimus, sed nostra verissima. Redeamus ergò ad Latinitatem, quam requirunt, vel potius ad inelegantiam, quam in his epistolis accusant: & proficquamur, quo magis istos accusationis suę pudeat, quæ de Pauli Apostoli sermone horrido & inculto grauisissimi authores obseruārunt. Scribit B. Chrysostomus lib. 4. de sacerdotio, se idiotam dixisse, q̄ non esset externa eruditione exercitatus & cultus: itaq; fuisse imperitum sermone, si lenitatē orationis spectamus, qua præstabat Isocrates, si grandiloquentiam, qua Demosthenes: si grauitatem, qua Thucydides, si sublimitatē, qua Plato: addamus nos, si placet, elegantiam verborum & perspicuitatē, qua bonus author loquēdi præstare debet. quin potius inculta eius oratio, humilia verba, & simplex dictio. Gregorius verò Nyssenus in tractatione illius loci Pauli, Tunc filius subiectus erit ei, & quæ sequuntur, Paulū ait vsū esse verbis, vt voluit, præter consuetudinē, iussisseq; valere frigidas etymologias & vsū loquendi. Hinc illa, ἡμερῶν ἡμῶν, quod vetus interpretes vertit, desiderantes vos, quod, inquit, significat τὴν ἀγαπτικὴν σχίσιν, id est, amatoriam habitudinē: item περιερίσθησθαι, quod significat ἀνοπερίφανον ἀγάπην, ἰρίθειαν, ὑποταγὴν κίνωσιν. Hæc Nyss. Sed videamus, qd rursus Origenes dicat tomo 4. in Ioannē de solæcismis Pauli, quod ipsum delicatos istos & fastidiosos centuriatores sat̄s de imperitia redarguit. Qui voces, inquit, distinguit, & significata & res, non offēditur solæcismis. Et paulò pōst: Non ignorābant, inquit, Apostoli, in quibus impingebant, & de quibus

Quas voces
cur Magde. in
epist. pont.
apostolicorū
negent.

Ad exemplū
Luteri: episto
lam Iacobi ne
gant, negant
quoq; Magd.
epistolas Pot.
Apostolicorū.

De sermone
rudi & inculto
Pauli, ex
Chrysosto.
Greg. Nyssen.
Origen.

quibus non curabant. liceat ergo nobis similiter dicere, si isti perpolitati auctores centuriarum permittunt, non ignorasse illos pontifices, non dici Latine, Episcopi non sunt obediendi, & alia eiusmodi: sed non curabatur. Quoad modum plerique nostrum facere solent, ut, cum loqui possint eleganter, interdum tamen communi sermone, & ut idiotarum, loquantur. Hinc B. Gregorius in epistola ad Leandrum in commentariis libri Iob, sic stylum suum incultum & inelegantem excusat, unde & ipsam (inquam) artem loquendi, quam magistraria disciplinae exterioris inuuant, seruare despexi. nam sicut huius quoque epistolae tenor enunciat, non metacismi collisionem fugio: non barbarismi confusionem deuoto: Situs motusque praepositionum, casusque seruare contemno. Quia indignum vehementer existimo, ut verba caelestis oraculi restringam sub regulis Donati, nec enim haec ab ullis interpretibus in scripturae sanctae auctoritate seruata sunt. ex qua nimirum quia nostra expositio oritur, dignum profecto est, ut quasi edita soboles speciei suae materiae imitetur. An, quia uelutissima interpretatio noui testamenti Latina, ne a solaecismis quidem & barbarismis abhorret, negabunt Magd. edi eam tunc potuisse, cum multi, ut probabile sane est, Latine & pure loquerentur? (idcirco enim, aiunt, fictas esse priscorum pontificum epistolas, quia non sic loquantur Latine & pure, ut scriptores illorum temporum locuti sint) aut dicturi sunt, non fuisse Hieronymum, dum uolebat, elegantissimum, aut non esse ab eo correctam istam interpretationem, ut ipse in suis ad Damasum literis affirmat, quia illa dissimulauerit, Neque nubunt, neque nubetur, Magis plures estis uos, Fructum plus afferat, Non uenit ministrari, sed ministrare? & illud, Paenitemini: & Non capit prophetia perire extra Hierusalem? & infinita alia, quae quamuis non probabat, & corrigere sciebat, consuetudinem tamen simplicitatis sermonis uulgaris conseruare maluit. Immo uero scimus quosdam auctores ante mille etiam & amplius annos, & quod plus est, in studijs humanitatis tritos, cum Latine loquentes imitari potuissent, sermone tamen plebeio & incompto, ac solaecismis & barbarismis interdum inquinato, magis delectatos, ut Cassiodorum, Apollinarium Sidonium, Claudianum Mamercum, Marcianum Capellam, Enodiu[m] Ticinensem, Fortunatum Venantium. An negaturi sunt Magd. quae isti scripserunt, eorum esse, quorum feruntur, quia potuerunt esse tunc permulti, qui Latine & pure loquerentur? immo, quia isti ipsi potuerunt Latine & pure scribere, si bonos loquendi & scribendi auctores imitari uoluissent? Quin potius, ut aliquid exempli gratia dicam de priscis istis pontificibus, quorum isti epistolas propter pauca quaedam uicia linguae negant, testis est Photius, idoneus & locuples auctor, Clementem Romanum acta & disputationes B. Petri cum Simone, elegantissimè & eloquentissimè scripisse. sic enim de libris illis in sua bibliotheca scripsit: ἡ μὲν τοι γε τῶν πῆτροσ προρέων εἰελοσ τῶ τε λαμ πρῶ καὶ τῆ σεμόνητι καὶ ἐτι τῶ καθαρώ καὶ συντόνω καὶ τῆ ἄλλη ἀρετῆ τοῦ λόγου καὶ πολυμαθία τοσοῦτον ἔχῃ πρὸσ τὰσ διαταγάσ τὸ παραλλάττον ὡσ μὴ δὲ συγχερίσῃ τῆ πρὸσ ταῦσ λόγουσ πρὸσ ἄλληλασ παραβάμεσθαι τὰσ βίβλουσ.

Liber

Libet (inquit) Clementis de Actis Petri, splendore, grauitate, puritate, vi dicendi, & reliquo ornatu orationis, ac multa eruditione, ita libris eiusdem de constitutionibus antecellunt, vt, quod attinet ad orationem, non sint inter se comparandi. Hæc Photius. Itaq; in libris de constitutionibus apostolicis, verba pauca ex triuio sumpta vsurpat Clemens, quod ea esset tunc patrum ecclesiæ consuetudo, vt magis voces eligerent secundum imperiti vulgi vsus significantes, quam secundum peritorum iudicium elegantes, cuius generis sunt *σπατάλιον, καταφαγὰς, ψεύσμα, ἐπιδένω*, id est, ligo, *παραφίοντες, λογιστευτῆς, ἐθίμιον*, & alia quædam eiusmodi. & inter dum Latinis vocibus vsus est, vt *ἰντροίτεν, λοῦδος*, sicut in Euangelio est *πραϊτῶριον, φραγγέλιον, κουστωδία*. An igitur quia hæc Photius in libris de constitutionibus legebat, continuò dicere ausus est, non esse eos Clementis, cuius elegantissimos libros, & politissimè scriptos, legerat? immò, vt in vobis exemplum ponā, an quia infiniti sunt, qui Latiniùs & puriùs, quam vos, scribant: vel potius, quia vos, alioqui Latine linguæ censores, sæpè neque Latine, neque purè loquimini, idcirco posteritas seculorum scripta ista centuriarum vestra esse, cum ratione negabit? aut ab alijs corrupta dicit? an non satis probabūt, immò conuincunt, vestra esse, licet solæcismis & barbarismis plena essent noua dogmata, quæ in eis sunt, iam olim damnata? Sic epistolas pontificum Apostolicorum, etsi habent illas, quas Magdeburgenfes ineptè & insulse portentosas phrasas vocant, esse tamen suorum authorum, argumento & testimonio sunt, & perpetuò erunt illa, quibus plenæ sunt, spiritus sapientie & intellectus, grauitas sententiarum, authoritas dictorum, antiquitas traditionum Apostolicarum, & ecclesiarum prisca cõsuetudo: quæ omnia, & si maxima sunt, & authores suos clarissimè testantur, tamen isti nec vident, nec audiunt: illa verò minutissima & neglecta quam acutissimè cernunt: vt illis fiant similes, qui culices excolabant, & camelos deglutiebant: qui decimabant cyminum, & grauiora legis, iudicium & misericordiam, relinquebant. Sed reuertamur ad Origenem, à quo digressus sum. Ait præterea, quod Paulus dixit se imperitum sermone, de quo non curabat, existimandum esse, non solum Paulum, sed alios quoque Apostolos idem dixisse, contentos simplicitate sermonis rudis: addiditq; quod idem Apostolus in 2. epist. ad Cor. scripsit, Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, accipi posse de thesauro scientie ac sapientie abscondito, vt in alio

2. Cor. 4.

Quid doctus
Orig. docuerit
nos responde-
re Magdebur-
phrasas por-
tentosas epi-
stolarum ac-
cusantibus.

loco dixit, & de vocibus dictionis abiectæ & humilis: fuisse autem in eo demonstratam excellentiam virtutis Dei, quod mysterium veritatis, & vis eorum quæ dicta sunt, non fuerunt impedita humilitate dictiois, quo minus peruenirent vsque ad extrema mundi, & subijceret non solum stultos mundi sermoni Dei, sed etiam sapientes eius. Hæc Origenes. Respondeamus nos similiter istis, cum quibus nunc agimus, nõ impedisse portentosas istas phrasas, quas dicit, Episcopus Episcoporum, Patriarcha, Archiepiscopus, Metro-

Metropolitanus, quin verbum Dei vniuersum ordinem Episcoporum, Patriarchas, Archiepiscopos, Metropolitanos, & omnes omnium ecclesiarum ministros & populos fideles Episcopo Rō. subiecerit: vnde Episcopus episcoporum est & dicitur, non portentose, vt isti dicunt, sed vilitate secundum formam ecclesiasticam ex scripturis sanctis profecta, qua dicitur Deus deorum, Sanctus sanctorum, Rex regum, Canticum canticorum, & apud Dionysium, Sacramentum sacramentorum. Sic quoque vetustissimi & eruditissimi authores Episcopum episcoporum vocarunt. Testis est Tertullianus, qui in principio libri de pudicitia, Episcopum episcoporum dicit. sic enim interpretatur nomen Pontificis Maximi. Cur igitur non negant Tertullianum propter portentosum verbum? at ista verborum portenta, quæ isti, vt dixi, satis ineptè phrasas vocant, non deterruerunt eloquentes homines, quin has epistolas libenter legerent, probarent, amplecterentur. Quæso istos, quare Patriarcha in epistola Clementis & Anacleti & aliorum, portentosum verbum est, in scriptura sancta non est? An non licuit sumere ex vmbra veteris testamenti verbum, & ad ipsam imaginem rerum noui testamenti, sicut Apostolus ait, aptè accommodare? an non aptissimè accommodatū est verbū Patriarchæ, ad eos, qui propinquius succedunt, & vt Græci dicunt, *quibus* sanctis Apostolis, qui sunt noui testamenti tanquam patriarchæ, ac patres Patrum? Hanc enim rationē nominis & authoritatis eorum Synodus quoque Nicæna, vt ab Apostolicis Pontificibus didicerat, & traditum acceperat, grauissimo canone 44. explicauit & sanxit: in eo enim Patriarcham vocat, quem Metropolitanum & Episcoporum caput & instar patris esse dicit, quæ canonem totum postea commodiore loco recitabo. Synodus igitur Nicæna non horruit hæc portenta verborum, Patriarchæ, Metropolitani, & Episcopi, sed nec ipsa inuenit, aut excogitauit: immò à sanctis patribus, quibus ea sancti Apostoli tradiderunt, didicerat. Sancti enim Apostoli, à Christo & spiritu eius edocti, ecclesias constituerunt, & earum prælides suis nominibus diuinè appellarunt. Ab his Clemens, Anacletus, & alij Apostolici acceperunt: ab his rursus alij deinceps consecuti Pontifices. Verum isti, vt dixi, non voces, sed res subiectas vocibus, oderunt: nolunt enim audire hierarchiam, quæ in ecclesia nostra est, vt omnia honestè & secundum ordinem, sicut Apostolus præcipit, in ea fiant. Omnia enim dixit, vt quæ ad iudicia & gubernationem ecclesiarum pertinent, in primis intelligeremus. Sed de forma ecclesiasticæ politix, quæ isti negant, respondebo postea suo loco. Nunc, quod ad rem magis loci propositi facere videtur, venit mihi in mentem, vt quæram ab istis, cum propter genus sermonis minus Latini & puri, epistolas Pontificum negent, quæ fieri potuit, vt verbum Superintendentis, tam formidum, eis placuerit? aut, cur hoc magis probatur, quàm verbum Episcopi, quo Apostoli & Prophetæ vsi sunt, immò vsus quoque Cicero est purissimæ Latinitatis magister? In promptu est ratio, quia est verbum ecclesiasticæ hierarchiæ nostræ, quam isti tollunt & negant. Qui inter portenta quoque

Vnde hæc forma loquendi Episcopus episcoporum.

Secundū Magdeb. Deus deorum, Rex regum, & similia, in scriptura portentose phrasas.

Quam commode sumptū sic ex scriptura verbū Patriarchæ, & apostolicè accommodatum ad eos qui dignitate sunt sanctis apostolis propinquiores.

Magd. non vocabula, sed res subiectas vocabulis, oderunt. 1. Cor. II.

Cur tam libenter & politis authoribus verbū tā formidū Superint-

X phra-

tendētis arri-
det: & verbi
Episcopi fors
det.

Luc. 13.

Marc. 6.

Luc. 24.

Luc. 4.

Heb. 4.

Agg. 2.

phrafeon retulerunt, quòd dicatur, propheta pro Christo, vt est in epist. 3. Clementis. Portentum ergò verbi locutus est Christus, qui se vocauit prophetam, cum dixit in euangelio Luca: Dicite vulpi illi, quia non capit perire prophetam extra Hierusalem. Et rursus in euangelio sancti Marci portentosè vocauit se prophetam. Quia enim in patria eius multi, inquit, scandalizabantur in illo, dicebat illis Iesus: Quia non est propheta sine honore nisi in patria sua, & in domo sua, & in cognatione sua: & non poterat ibi virtutè vllam facere. In Luca etiam portentosè vocatus est ex istorum sententia à Cleopha, cum aiebat, Qui fuit vir propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo: quod in neminem, nisi in Christum, compete-
bat. Ad hunc modum Magd. neque Christo parcunt, quin etiam portenta & monstra verborum illi exprobrant, de quo scriptum est: Et omnes testimonium illi dabant: & mirabantur de verbis gratiæ, quæ procedebant ex ore ipsius. Sed, vt istorum siue incitiam & ignorantiam, siue obliuionem scripturarum disimulemus, illa certè malicia disimulari non potest, neq; debet, quòd, cum Clemens semper in illa epist. 3. verū prophetam pro Christo dixerit, non obseruârūt isti, dici verum prophetā pro Christo, sed prophetam tantūm dici finxerunt: vt enim verus Christus, natura Christus est: sic, cum de Christo sermo est, verus pontifex, verus sacerdos, verus magister, verus rex, verus propheta, natura pontifex est, natura sacerdos, natura magister, natura rex, natura propheta. Sed videamus, quàm appositè & opportunè verum prophetam vocârūt Clemens, quòd minimè ab istis animaduersum est. Etenim, quia proprium prophetæ est, cognoscere veritatē, & eam alijs interpretari: veritatis autè verus cognitor & interpretis est Christus. idcirco loquens de cognitione veritatis Clemēs, per opportunè Christum vocat verum prophetam. Quæri ergò, inquit, magnoperè debet veritatis agnitio, quam nemo alius assignare potest, nisi verus ppheta. Et paulò post: Propter hoc deniquè verus propheta cum esset præsens nobiscum, & quosdam ex diuitibus, negligentes erga Dei cultum videret, huius rei ita aperuit veritatem: Nemo potest, inquit, duobus dominis seruire. & subiūgit statim: Hic ergò verus ppheta, qui in Iudæa nobis apparuit, vt audistis, qui stans publicè, sola iussioe faciebat cæcos videre, surdos audire, fugabat dæmones, agris sanitatem reddebat, & mortuis vitam, cumq; nihil ei esset impossibile, etiam cogitationes hominum præuidebat, quòd nulli est possibile, nisi soli Deo. Hæc igitur erat propria ratio veri prophetæ, id est, prophetæ secundū naturam, quia erat homo Deus, cui omnia sunt nuda & aperta, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. & subiūgit, Hic annunciabat regnum Dei, cui nos de omnibus, quæ dicebat, tanquàm vero prophetæ credimus. immò nè quis, præter Magd. & eorum similes, miseranda cæcitate præditos, in prophetæ appellatione labi aut calumniari posset vllò modo, subiungit: Quòd autem Aggæus Iudæorum propheta, prædixit eum à gentibus expectandum, supra modum in eo fidem veram firmat. Iudæorum

deorum prophetam dixit Aggæū, vt erant ceteri prophetae. verus enim propheta, qui est Christus Deus noster, non Iudeorum tantum propheta, sed & gentium erat: sicut neque Deus tantum Iudeorum, sicut Apost. ait, immo & gentium. Ergo vel ex hoc solo verbo prophetae pro Christo, reliqua quae de verbis in his epistolis Pont. Apostolicorum Magd. notantur, quam prudenter, verè, & consideratè notantur, facile existimari poterit ab ijs, qui eorum præceps iudiciū, & ignorantiam ac malitiam imitari noluerint. Postremò, vt hunc locum de genere sermonis minus Latini absoluaui, respondeat tandem, quare ad negandum has epistolas, plus apud eos valeat genus sermonis minus Latini, quam valeat ad probandum eas vis dicendi & grauitas, atque sapientia, quæ est, vt summus orator ait, eloquentiæ fundamentum? An non vocabant Lycaones Paulum apostolum, propter vim dicendi, Mercurium, tamen si sermone imperitum? immo nouit etiam Cicero ætate sua, vt ipse narrat, qui essent eloquentes, tamen si inquinatè loquerentur: & alios item callidos, sed impolitos, & consultò rudium similes & imperitorum, vt idem in Oratore ait. Si igitur illò tempore cum Latinus sermo florebat, tamè Latine loqui à plerisque negligebatur, vt in eodè Oratore Cicero testatur: quid mirum, si à pontificibus illis viris Apostolicis & quidè de industria negligeretur, qui ab Apostolo didicerant, non in persuasibilibus humane sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtute niti? qui quæ imperiti sermone, sed non scientia, ad exemplum Apostoli videri vellent, nè in sapientia verbi crux Christi euacuaretur? præsertim cum intelligerent sapientissimi viri, quod Ecclesiastes diuino spiritu admonuit, quantum homines eloquentiæ gloriã in verborum inuentione, elegantiã, & electione sectarentur, naturam tamen rerum, mutatione nominum mutari non posse, ac proinde omnem de eis contentione vanissimam esse: id enim significat, vt quidam veteres interpretati sunt, illud obscure scriptum, Quod fuit, iam vocatum esse nomen eius: & nõ posse hominem cum fortiore se contendere: ac verba esse plurima, multamque habentia in disputando vanitatem. Sed pergamus iam ad alias notas maiores secundi loci, tanquam ad grauiora crimina. Vereor enim, nè nimis multa responsa sint ad tam leuia & minuta, & vt antea dixi, ridicula, quæ in primò locum congesserunt. In multis, inquit, epistolis scriptura ineptè & violentè citatur. nihil hinc respondebo Magdeburgensibus, quousque pferant nobis, quænam illæ scripturæ violentè citentur. hoc tantum dicam hinc, cum ipsi paucissima notauerint, credo astutè cauisse, nè in pluribus de inscitia redarguerentur, si plura notassent, vt quidem manifestè in ijs ipsis paucissimis, quæ notantur, locis suis à nobis redarguentur.

Responsio ad reprehensionem interpretationis in epistola Anacleti Cephæ, ad eam, caput: de consuetudine scripturarum in mutandis obscuris verbis in clariora secundum usum vulgi, & de consuetudine ecclesiastica & antiquissima similis interpretationis in vocabulo Pascha, ex obseruatione Gre. Naz. &

X

2

quo.

quomodo Dionysius Areop. & Optatus Afer, similiter interpretati sunt Cephas, & de simili interpretatione aliorum verborum apud magnos & antiquos auctores.

Cap. 3.

Deinde, Anacletus, inquit, epistola tertia Cephas indoctissime & insulsiſſime caput, & principium, interpretatur.]

Sanè quidè non mirum est de Magdeburgensibus, fatendum est enim Verum, si, qua ratione hæc interpretatio constaret, non intellexerunt homines alioqui per multos auctores vagati. intelligant ergo hanc verbi Cephæ interpretationem, non carere exemplis & imitatione scripturæ sanctæ, ac consuetudine catholice ecclesiæ. Interpretes enim septuaginta, quos antiqui patres diuino spiritu interpretatos esse veteres scripturas affirmant, & quorum interpretatione propter diuinam eius auctoritatē sancti Apostoli utebantur, quibusdam nominibus vsi sunt secundum consuetudinē & opinionē vulgi, tanquā vulgo notioribus, vt nomine Orionis in Esaia, vt in eodē loco B. Cyrillus obseruauit: & paulò pōst nomine Syrenarum, quod Theodoretus quoq; ibidē notauit: & in 2. lib. Reg. nomine Titanū, & in extremo cap. lib. Iob, vnam ex tribus eius filijs fœminis interpretati sunt, vocatam esse cornu Amaltheæ, nomine ex consuetudine ac opinione vulgi sumpto & accommodato, tanquā notiore, *ἡ παράτασις τῆς ἰνδουμονίας*, vt notauit Olympiodorus in eodē loco, id est, ad declarandam ac repræsentandā felicitatem sancti Iob, cui Deus fortunas omnes duplicauit: & apud Paulū in epist. ad Galat. fascinum (inquit Hierony.) dignè Paulo, debemus exponere, non quòd scierit esse fascinum, qui vulgò putatur nocere, sed vsus sermone fit triuij, & verbum quotidianæ sermocinationis assumpserit. Hanc verborum consuetudinem Eucherius quoq; Lugdunensis inter Latinos ante mille centum annos obseruauit. Sic enim ait in libro de questionibus veteris testamenti: Quid, inquit, sibi vult, quod in Iob, auctorum secularium consuetudine, legimus Pleiadas, Oriona, Arcturum? Respondet, nō q̄ his apud Hebræos nominibus censeantur, sed, vt apud nos horum siderum significatio posset esse manifestior. Deindè subiungit: Itaq; hæc translator appellare voluit, vt vsus gentilitatis inuenerat. Illud quoquē, inquit, generaliter obseruandum est, quòd etiam Apostoli & Apostolici viri, in epistolis suis, scribentes ad populos, abutuntur interdum his testimonijs, quæ videbantur diuulgata per populos. Hactenus Eucherius. Hoc ergo & nos cum sancto Eucherio, in scripturis sanctis exercitatisſimo, ad repræhensionē istorum in interpretatione Cephæ, respondemus vsus esse de industria ac prudentissimè Pontificem Anacletū interpretatione per populos diuulgata, ex consuetudine, inquam, atq; opinione vulgi, exemplo sanctarum scripturarū vsus fuisse in interpretatione nominis Cephæ, nō tanquā Syri, sed tanquā ex Græco formati, propter maiore claritatē. Cū enim tam nota esset temporibus Anacleti apud oēs lingua Græca, q̄ est modò Latina, ac fortasè magis, Syriacam verò paucissimi ac rarissimi, vt nūc, intelligerēt, ita vt, cū audirēt

nomen

Quibus nominibus vsa sit scriptura sancta secundum opinionem vulgi.
Esa. 3.
2. Reg. 23.
Iob 42.
Cyrillus.
Theodoretus.
Olympiodorus.

Eucherius.

nomen Cephæ, statim omnes ἀπὸ κεφαλῆς, id est, à capite dictum existima-
rent: quid prudentius facere potuit aut debuit, quàm sic, propter facilita-
tem intelligendi, secundùm consuetudinem vulgi interpretari in ea episto-
la, quæ ab omnibus ubiquè legenda erat? præsertim cùm tam necessaria &
utilis esset ista verbi Cephæ clarior interpretatio, vt scilicet facilè omnes
intelligerent, caput esse Petrum, sicut præ se ferebat ipsa, quæ secundùm
consuetudinem & opinionem vulgi magis in promptu erat, verbi Cephæ
interpretatio. Immo accedit etiam huc exemplum euangelistarum, quos
aliquandò non ex ipsa veritate rei, sed ex vulgi consuetudine & opinione
nomen sumpsisse, author est Magnetes vetustissimus scriptor ecclesiasticus
lib. 2. & 5. quos contra Theosthenem gentilem, discrepantiam euangelista-
rum & alia nobis falsò in Euangelio obijcientem, scripsit: ait enim: Pro eo,
quòd vnus Euangelista dixit, calamo spongiam circumponetes: dixisse ali-
um, propter similitudinem arbuti, hyssopo circumponentes: cùm dicen-
dum, inquit, esset calamo. Itè, quòd vnus Euangelista dixit, Vinum, rursùs
dictum esse acetum in cruce, (ex eodem enim vase posito hauserunt, cùm
peruentum est ad Caluarium, & in cruce) præsertim, inquit, cùm legem hi-
storix Euangelista seruarent: nihilq; vltra scriberent, quàm quod tunc di-
cebatur in illo tumultu ac furore. Sic enim existimârunt fore, vt historia
omni suspicione careret, ἡ μὴ περιεργότερον ἀλλ' ἀπλαστον ἰνθεῖν τῆς ἱστορίας τῆ
γράμματος, id est, si litera historix non curiosa, sed simplex reperiretur. Itè Pho-
tius Constantinop. patriarcha in quæstionibus ad Amphilochium Archie-
piscopum Cyzici ait, euangelistam dæmoniacum appellâsse lunaticum,
cùm alioqui nihil mutatio lunæ in dæmoniacum efficeret, vt vulgus falsò
putabat: quia fuit, inquit, propositum illi, narrare miracula vocabulis cõ-
suetis & notis vulgo: non Atticè dicere, sed perspicuè. Similiter hæc sim-
plex interpretatio non ex natia proprietate nominis Cephæ, sed ex vulgi
opinionem & consuetudine sumpta, quam vos Magdeburgenses contra epi-
stolam Analeti obijciendam esse temerè putâstis ad probandum eam fal-
sam, argumentum potius est veritatis eius, qui enim fingit, quod alteri fal-
sò adscribat, non simplicitatem, sed artificium affectare solet: cauereq; stu-
diosè, quicquid probabiliter obijci potest, vt quod fingitur, illius verè esse
videatur, cuius esse videri vult, qui fingit. Deindè, vt ad alia exempla pro-
piora etiam proposito, veniamus: Quis ignorat, phasca verbum Hebraicū
esse, significareq; transitum, secundùm historiam, ab Aegypto ad terram
promissionis, & secundùm anagogen, ascensum à terrenis ad cælestia? Hoc
tamen verbum Hebraicum consuetudo ecclesiæ catholice quasi dictum
esset ἀπὸ τοῦ πάσχα pro nobis Christum, ἡ ἐλληνίσουσα, id est, ex Græco ducens,
ph in p. mutato, & c in ch. pro phasca pascha dixit: & tanquàm sanctio-
nem ac magis piam vocem retinuit, vt author est Gregorius Nazianzenus,
qui huius verbi mutationem in 2. sermone de pascha, obseruauit, & secu-
tus est, aitq; factum esse hoc frequenter in scripturis, vt obscuriora nomi-
na in

Magnetes.

Matth. 27.

Mar. 15.

Luc. 23.

Ioan. 19.

Matth. 27.

Mar. 15.

Ioan. 19.

Quòd inter-
pretatio Ce-
phas, id est,
caput, non cas-
reat exemplis
scripturæ, &
consuetudine
ecclesiæ ca-
tholica.

De verbo pascha Græco ex Hebraico secundum consuetudinem scripturæ, auctore Gregor. Nazianz.

Que ratio fuerit ducendi ex Græco verbum Syriacum Cephias secundum consuetudinem ecclesiæ.

na in clariora mutantur. Cuius rei exempla sint, quæ paulò antè notauimus. Hæc ergò cum Anacletus Pontifex sanctissimus ac sapientissimus non ignoraret, non indoctè, neque insulsè, vt imperitissimi centuriatores calumniantur, sed potiùs scitè atque eruditè ad exemplum scripturæ sanctæ & ecclesiasticæ consuetudinis, Cephias verbum Syriacum, & obscurius ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἑλληνισμένον, mutato λ in σ. & η in ς. syllaba detracta, caput & principium vertit. Itaque non Syriacum Cephias, sed Cephias ἑλληνισμένον, hoc est, ex Græco factum, interpretatus est Anacletus: sicut factum est ab ecclesiasticis patribus in pascha Hebraico, mutato in pascha ἑλληνισμένον, id est, ex Græco ductum. Relegant auctores centuriarum, vt nobis credant, locum Gregorij Nazianzeni de consuetudine scripturæ in mutatione nominum, & de Hebraico verbo pascha, mutato in pascha Græcicum. Hunc locum Anacleti, quem Magdeburgenses ideò repræhendunt, quia non intelligunt, vel potiùs, quia nulla ratione aut modo audire volunt caput esse Pontificem Romanum, imitatus est Optatus Afer, auctor doctus & eloquens. ità enim inquit lib. 2. aduersùs Parmenianum, In vrbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam: in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, vnde Cephias appellatus est: in quo vno cathedræ vnitas ab omnibus seruaretur. Sic quoque ante Anacletum interpretatus est Dionysius Areop. cum in diuinis nominibus c. 3. inquit: Aderant enim Iacobus. & Petrus ἡ κερυφαία καὶ πρωτεύουσα τῶν θεολόγων ἀκρότης sequens enim ἑλληνισμός, id est, Græcitatē verbi Cephias, vocauit Petrum ἀπὸ τῆς κερυφῆς, id est, à capite coryphæum, κερυφή enim propriè significat summam partem capitis, quod ipsa etymologia declarat ἀπὸ τῆς κάρσος καὶ ὄροφῆς. Illud etiam verbum ἀκρότης capiti congruit secundum etymologiam verbi. dicitur enim ἀκρον τὸ ἄχρισ οὐ τινος οὐκ ἔστιν ἐπίκαινα, id est, summum, quòd vltra non licet progredi, quòd capiti conuenit. Igitur quia à Domino concessum est, vt esset Petrus omnium Apostolorum, ac proinde totius ecclesiæ catholice, super fundamentum Apostolorum & prophetarum ædificatæ caput, sapienter ac valdè piè factum est, vt ad memoriam & honorem huius principatus beati Petri, nomen eius, id est, Cephias Syriacum, mutaretur in Cephias factum ex Græco, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, vt iam non solum Cephias Petrum Syriacè declararet, sed quòd clariùs est, Græcè acceptum, caput significaret. Cum verò omnes & veterum & recentium auctorum libros appellatione capitis plenos reperiamus, sitq; tam frequens & tritum, caput ecclesiæ Petrus, quis non intelligit, euenisse hinc, quòd Gregorius cognomento Theologus, in voce pascha euenisse dicit, scilicet libenter audisse omnes, Cephias à Græco ductum, tanquam vocem magis piam, quæ Petrum caput ecclesiæ declararet: atque hinc factum esse, vt consuetudo sic verbum hoc accipiendi & interpretandi obtineret: sicut de pascha dixit Gregorius valuisse consuetudinem huius vocis πρόσ τρεχούσης τῆς πολλῶν ἀκρότης ὡς ἰνοσιβιτέρῳ τῷ ῥήματι, id est, auditu multitudinis tanquam ad magis

magis pium verbum appropere. Ergò vt nemo catholicus audeat re-
prehendere phasè Hebraicum nomen transitus, mutatum esse secundum
Græcitatem in pascha τοῦ σωτηρίου πάθου ὄνομα, vt ait Greg. Nazianz. id est, in
nomen passionis salutaris: sic neq; Cephas Syriacum nomen Petri, mutatum
esse secundum Græcitatem in Cephas nomen capitis & Principatus Petri.
& sicut is, qui pascha interpretatur non transitus, sed passionis nomen esse,
non indoctè & insulsè interpretari dicendus est, vel Gregorio Nazianze-
no iudice, qui hanc consuetudinem verbi probat & laudat. non enim pha-
se Hebraicum, neque pascha ex Hebraico ductum, interpretatur, sed pascha
ex Hebraico, mutatione literarum Græcum factum, & ἀπὸ τοῦ πάσχα, id est,
à patiēdo ductum: quod ipsum fecit quoque beatus Ambrosius, Grego-
rium Nazianz. imitatus, in libro de mysterio Pasche, cum ait: Quod sacrū
nomen (Pascha dicit) ab ipsius Domini passione descendit: sic qui Cephas
interpretatur caput, non est dicendus indoctè & insulsè interpretari. non
enim interpretatur Cephas Syriacum, quod nemo est, qui ignoret Petrum
significare, qui sic à Petra dictus est, cum apertè id dicat euangeliū Ioannis,
sed interpretatur Cephas κατὰ τὸν ἑλληνισμόν, ex Græco ductum. Sit aliud
exemplum similis interpretationis: Mutatum est Iesua Hebraicum nomen,
in Iesus, quod quidem qui interpretatur Saluatorem, is quidem nomen Ie-
sus, tanquam Hebraicum interpretatur. Hoc enim significat Hebraicè: qui
verò interpretati sunt medicum, aut curatorem, siue sanatorem, non indo-
ctè illi quidem, nec insulsè fecerunt, vt isti indoctissimi & insulsissimi di-
cturi sunt, quasi ignorarent Hebraicum esse nomen Iesus: sed potius ἑλλη-
νιστίον nomen Iesus, id est, facientes Græcum ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς mutatione lite-
rarum, scitè admodum & sapiēter ac piè interpretati sunt. Sic sanctus Epi-
phanus in Panario, cum de Nazaræis agit, interpretatus est author erudi-
tissimus: & quem satis stultum sit & absurdum, dicere, ignorasse Hebrai-
cum verbum esse Iesus, quod nemo nostrum ignorat, tametsi nullam lite-
ram Hebraicam didicerit: omnes enim hoc audiuius. Sed sanctus Epi-
phanus, vt dixi, nomen Iesus ἑλληνιστίον ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς, interpretatus est
θεραπευτῶν, ἢ οἱ ἰατροὶ καὶ σωτῆρα, id est, curatorem vel medicum, & Saluato-
rem: hoc verò extremum addidit, vt interpretationem quoque nominis
Hebraici coniungerent. Hanc etiam interpretationē secutus est Philo Ale-
xandrinus: vnde primos illos Christianos, sancti Marci apud Alexandriam
discipulos, vt Eusebius & beatus Hieronymus & alij testantur, in libro
πρὸς ἑρωτητικῶν ἐπιτομῶν θεραπειῶν, à curandis animarum aggritudinibus vocauit,
secutus, inquam, etymologiam nominis Iesu ἀπὸ τῆς ἰατρικῆς, deriuati, de alijs
enim studio vitæ & religionis horū similibus, scripsit etiam idē Philo, quos
Iesseos vocabat, siue à Iesu, quod magis credendum est: siue à Iesse, ex cuius
stirpe natus est Iesus, ducto nomine, vt ab eodem quoq; Epiphano notatū
est. Anacletus igitur & Opatus Afer non ignorarunt Syriacum esse nomen
Cephas: vel saltē hoc ignorare non potuerunt, Petrū significare, cū hoc sit
in Euan-

Quod Anacle-
tus fecit in in-
terpretatione
Cephas, non
dissimile fece-
runt Græca
doctissimi
Greg. Nazianz.
Epiphanius,
Dionysius,
Iustinus.

De diuina
prouidentia in
verbo Ce-
phas, & Ie-
sus.

2. Pet. 3.
Iud. 1.

Quo consilio
reprehendant
Magd. inter-
pretationem
verbi Cephas
id est, caput.
Ecccl. 6.
Rom. 4.

Iustinus mar-
tyr.

De mirabili
prouidentia,
qua vsus est
deus non so-
lum in rebus,
sed etiam in
nominibus.

in euangelio clarissimè expressum, sed tamen ἐξελκυσεν^ε verbum, vt sæpè dixi, & Græcanicum etymon secuti, tum etiam consuetudinem multitudinis, quæ in verborum vsu plurimum valet, caput interpretati sunt. Estq; hoc diuinæ prouidentia admiratione dignum, quomoddò non fortuitò, sed magno Dei consilio factum sit, vt Cephas Petrum, & idem verbum à Græco ductum, caput significaret, scilicet vt successor eius Pontifex, nomen & potestatem capitis suscipere intelligeretur. sicut consilio quoq; diuino factum est, vt Iesus Saluatorem significaret, & idem verbum ἐξελκυσεν^ε significaret medicum & curatorem, vt & ipso nomine admoneremur, non solum saluare animas à peccato & diabolo, ac morte & inferno: sed omnes etiam languores animæ & corporis sanare. Scio nihil horum considerasse authores centuriarum, qui, vt hereticorum mos est, quæ non norunt, blasphemant, vt beatus Petrus de similibus dixit, si Magdeburgenses Petrum caput Ecclesiæ confiterentur, nunquam profectò de interpretatione Cephæ in caput, disceptandum esse putarent. Nunc verò hoc agunt & moliuntur, vt, sublato verbo Cephæ Græcanico, tollatur res, id est, caput. Hoc est eorum consilium, quod contra Dominum ineunt, qui, vt ait Esaias, omnia vocat ex nomine suo: & si quid fuit, vt ait Ecclesiastes, iam vocatù est ab eo nomen eius: id est, simul atquè facta sunt, habuerunt singula nomen sibi aptum, quod nemo possit mutare, quia ipse nouit omnia, antequàm sint, qui vocat, sicuti Apostolus ait, ea, quæ non sunt, tanquàm ea, quæ sunt: neque potest vlla varietate linguarum mutari ab vlllo, quod Dominus, secundùm naturam eius vocare voluit. Deniquè, vt hunc tandem locum finiam, non est dissimile, quod Iustinus Martyr fecit, cui non potest exprobrari Græcæ linguæ inscitia: quia enim Romani ad accusandum & damnandum Christianos, non putabant inquirendum esse in eorum vitam & mores, sed satis esse, nomen tantùm Christiani deferre, idcirco nomen Christi, quod probè alio qui sciebat, vñctum significare, hoc interim dissimulans, ad vsu suum & Christianorum defensionem scitè accommodauit, indè enim parùm deflexo nomine, vnus scilicet literæ mutatione, quasi χριστός diceretur, alio qui, inquit, quòd ad nostram appellationem attinet, sumus χριστότατοι, id est, commodissimi: ea enim docebant Christiani, vt idem Iustinus ait, quæ si seruarentur, summa pax & innocentia in Rep. futura esset, quo nihil esse poterat vtilius. Idem rursus eis, qui obijciebant, eos, qui ante Christum natum, vtcunquè vixissent, extra culpam esse, hoc enim eos accusare posse, quòd nondùm Christus venisset, respondet, omne genus humanum particeps esse Christi vnigeniti Dei: & qui cum ratione vixissent, Christianos fuisse: qui verò ante Christum natum sine ratione vixissent, omnes fuisse ἀχριστοὺς & Christi inimicos, id est, inutiles ac sine Christo. Mirabili itaque prouidentia non solum in rebus, sed in nominibus quoquè rerum, in quibus tantam gloriam & splendorem Græci fitum esse existimabant, vsus est Deus, vt hîc etià cernitur, voluit enim, vt Christi

us, vna litera mutata, bonum quoque significaret, vt admoneremur etiam ex ipso nomine, cum Christum Dominum dicimus, bonum Dominum dicere: quæ est summa consolatio & lætitia ingens seruorum, scire se habere bonum Dominum. hinc illud in propheta, Gustate, & videte, quàm bonus Dominus. quod beatus Petrus imitatus & mutuatus est, inquit: Si tamen gustatis, quàm bonus Dominus. vbi, vt hoc quoque obiter obseruemus, quidam veteres legunt, si tamen gustatis, quod Christus Dominus: qui enim hoc gustant, iidem gustant, quàm bonus Dominus: nec enim separari potest bonitas ab hoc Domino, vt ab alijs dominis potest. Sic igitur Anacletus, quanuis non ignoraret, Cephan Petrum significare, ad vsum tamen suum, id est, ad defensionem Principatus beati Petri, scite & prudenter eiusdem verbi ἰσακλιτισμόν accommodauit, in quo nihil noui, aut non magnis authoribus postea vsitatum, fecit.

Responsio ex scripturis sanctis ad reprehensionem interpretationis, Super hanc petram, id est, super Petrum, vel Sedem Apostolicam: & de interpretatione illius loci, Tu autem conuersus, confirma fratres tuos: & de exemplo Petri pro firmandis fratribus in fide, in epistola ad Galatas: & quomodo Paulus fidem Euangelij, quod prædicabat, cum fide Petri conculit ad firmandam fidem suam: & de traditione Apostolica conferendi fidem cum Pontifice Romano per Synodicas literas ad eum, & de Patriarchis, qui hoc fecerunt ad confirmandam fidem suam.

Cap. 4.

Sequitur iam, vt respondeamus ad illud, quod in prima Anacleti epistola de violenta scripturæ sanctæ interpretatione accusant, Super Sedem Apostolicam vniuersam ecclesiam constitutam esse, dicente Domino ad beatum Principem Apostolorum Petrum, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: Hoc enim exemplum posuerunt scripturæ ineptæ & violentæ, vt ipsi aiunt, citatæ. Mirum profectò, si aptè & cõuenienter citari faterentur Ecclesiæ Romanæ hostes, & principatus pontificalis coniuurati oppugnatores. Dicam hîc, quod Firmianus Lactantius in libro de vera sapientia, scripsit: Quanquàm apud bonos Iudices satis habeant firmitatis, vel testimonia sine argumentis, vel argumenta sine testimonijs: nos tamen non contenti alterutro sumus, cû suppetat nobis vtrûque, nè cui peruersè ingenioso, aut non intelligendi, aut contrà differendi locum relinquamus. Negant isti ecclesiam catholicam ædificatam esse super hanc petram, id est, super Sedem Apostolicam: Sed nos eos primùm argumentis scripturæ sanctæ, cum ratione ipsa consentientibus, reuincemus, deindè testimonijs veterum patrum. Quæro igitur, cùm Christus orauit, nè deficeret fides Petri, exauditus ne est pro sua reuerentia, an non? Si non exauditus est, frustra orauit: non benè petiuit, & ideo non impetrauit: defecit fides Petri. Quis ista concedat? nisi qui neget Christum Dei filium?

De ecclesia catholica firmata super sedem Apostolicam, ex locis scripturæ sanctæ.

Y

lium?

Luc. 22.
Heb. 5.
Luc. 4.

*Que sint in
scriptura in-
signia exem-
pla firmandi
in fide à Petro
tanquam pe-
tra ecclesie
ostensa.
Gal. 2.*

lium? exauditus ergò est: nunquam defecit fides Petri ad firmãdos fratres. Ad hunc enim vsum rogãsse pro eius fide, satis docuit, cum statim subiunxit: Tu autem conuersus, confirma fratres tuos. Ex quo fit, vt pro fide Petri immediatè orauerit: pro fide verò fratrum, mediante Petro: eorum, inquam, fratrum, qui à Petro firmandi essent. nec enim caput esse poterat, nisi aliquorum caput esset, eorũ scilicet, quos Petrus in fide firmaret. Quòd si pro fide Petri, & eorum, qui per verbum Petri firmandi erant in fide, quibusq; ipse dextram, concordie Symbolum, daturus erat, orauit Christus Dominus, & orando exauditus est: consequens necessariò est, vt cum dixit, post magnificam illam fidei Petri confessionem, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, quæ scilicet vsque ad consummationẽ seculi duraret, non aliam fidem intellexerit, nec alium, in quo eiusmodi fides esset, præter fidem Petri, & eius in fide & cathedra firma successorem. cum enim scriptura sancta, velut vnum corpus sit, sicuti est vnus spiritus eius, necessè est, vt omnes partes eius aptè inter se respondeant, & nihil dissideat. Sed vt rationem firmandi in fide, Petro & eius successori à Domino commissam, vndè ducta est ratio Petræ, & ædificationis ecclesie super hanc petram, magis explicemus & muniamus: consideremus duo exempla, quæ extant in literis sacris, præcipua & insignia firmandi in fide, à beato Petro, vt petra ecclesie & summo capite, profecta, vt Dominus hoc loco euangelij Lucæ, ei præcepit & constituit: alterum in Actis Apostolorum: alterum, de quo prius differam, in epistola Pauli ad Galatas. Cum enim ascendit idem Paulus Hierosolymam, & contulit euangeliũ seorsum cum ijs, qui videbantur esse aliquid, nè fortè in vacuum curreret, aut cucurrisset, id est, vt ait Tertul. in 4. contra Marcionem lib. nè non secundum illos credidisset, & non secundum illos euangelizaret, autoritatem antecessorum, vt ait idem Tertul. fidei & prædicationi sue optauit: contulit, inquam, cum Iacobo, Petro, & Ioanne: sed cum Petro quidem secundum locum & dignitatem gradus, in quo à Domino positus erat secundum euangelium. quod non obscure significauit Apostolus: eum enim hoc loco vocauit Cephas, scilicet vt admoneremur, cum eo contulisse, vt in fide & prædicatione ab eo firmaretur, qui erat à Petra sic dictus, quòd esset Petra ecclesie Catholicæ, & caput Apostolorum, iuxta interpretationem nominis Cephas, tum Syriacam, tum Græcicam, de qua satis supra differuimus. De hoc Pauli ad Petrum aduentu ad conferendum euangelium, Theodoretus in epist. ad Leonem pontificem Rom. si Paulus, inquit, prædicator veritatis & Spiritus sancti tuba ad Petrum accurrit, vt ijs, qui Antiochiæ de viuendo secundum legem Moyſis disceptabant, definitionem & explicationem ab eo ferret, multo magis nos, qui pusilli sumus & viles, ad solium vestrum Apostolicum accurremus, vt à vobis medicinam vlceribus ecclesiarum feramus. Quòd si Paulus Apostolus autoritatem prædicationi sue optauit conferendo euangelium, vt doctus Tertul. affirmat, firmari ergò prædica-

dicationem suam ab illis antecessoribus voluit: firmari autem debet mi-
 nus à maiore: at Ioannes & Iacobus non maiores erant, licet in electio-
 ne & vocatione pares Apostolo Paulo, qui de cælo vocatus est: erat igi-
 tur Cephas maior, vt iam firmatus quidem fuerit à Iacobo, Cepha, & Ioan-
 ne, auctoritate non quidem Iacobi & Ioannis, sed Cephe, hoc est, Petri. Et
 quanquam, vbi natura ipsa & ratio attestatur, non opus est testimonio, ta-
 men quia cum pernicibus agitur, adhibeamus huius interpretationis lo-
 ci Pauli ad Gal. testem & ad stipulatorem: Is autem erit Sophronius Hiero-
 solymitanus Patriarcha, author singulari doctrina & sanctitate. Is igitur
 tempore Heraclij Imperatoris in sua ad Honorium Romanum Pontificè
 Synodica, cuius etiam Photius Constantinop. meminit in sua bibliotheca, De Synodica
 cum ad eum de fide sua refert, & ab eo firmari postulat, Paulum Apostolū
 se sequi dicit, qui exemplum posteris reliquisset faciendi, quod ipse fecit.
 Interpretemur Latine: Apostolica, inquit, & vetus traditio inualuit, vt
 qui ad hierarchiam eliguntur, Episcopatum dicit, ad eos qui in hierarchijs
 capeffendis & administrandis maiores sunt, omninò sincerè referant,
 quid sentiant, & qua fide sint, vt Paulus illis tradidit ἀγαθὸς φάλαξ, id est,
 valde cautè, nè in vacuum currerent, si qua in parte fides manca esset. Pau-
 lus enim cum alioqui arcana Dei, quæ non licet homini loqui, vt ipse ait,
 audisset, metuebat tamen, nè cum alijs euangelium salutis prædicaret, ipse
 reprobus fieret. Vndè & Hierosolymam ascendit, quanquam Christi di-
 scipulus cælestis: & antecessoribus suis diuinis discipulis se submisit: &
 euangelicam doctrinam, quam prædicabat ijs, qui videbantur alijs ante-
 cellere, manifestauit: ac dogma cum eis communicauit. Deindè subiun-
 git Sophronius, quorsum ea communicatio spectaret: communicauit, in-
 quit, τὸ ἀσφαλὲς ἰαντὴ μνηστῶν μιν. id est, poscens interrogando, quod est
 Latine stipulari, & Græcè μνηστῶν μιν, vt firmum sibi fieret, quod tradebat.
 Hoc est igitur quod Tertul. dixit, veluti vim verbi huius Græci exprimēs,
 auctoritatem suæ prædicationi optasse. Deindè subiungit, Et exemplum
 firmum posteris relinquens, vt sic ipsi quoque facerent. Docuit planè
 his verbis Sophronius, non propter Paulum tantum scriptum esse hoc ab
 eo, quemadmodum Hierosolymam ascendisset, & euangelium cum Iac-
 obo, Cepha & Ioanne contulisset, sed propter posteros hierarchas, vt si-
 militer auctoritatem doctrinæ suæ firmam ac solidam à successore Cephe
 poscerent & expectarent. Sciebat quidem Apostolus, se esse discipulum
 Christi, & è cælo edoctum: nec enim ab homine accepit, quod didicit,
 euangelium, sed per reuelationem Iesu Christi: sciebat, inquam, nihil sibi
 doctrinæ ex illa cum Iacobo, Petro, & Ioanne communicatione accessu-
 rum: nec enim illi quicquam Paulo contulerunt, vt ipse testatus est: scie-
 bat tamen, sic à Domino sancitum esse in euangelio, quod sibi reuelatum
 erat, vt Cephas esset omnium hierarcharum siue Episcoporum princeps,
 à quo, tanquam petra & capite, omnes fratres firmandi, ac solidandi, & di-
 rigendi

De Synodica
 Sophronij Hie-
 rosoly. ad pōr.
 Rom. pro cō-
 firmatione
 eius in fide
 more aposto-
 lico.
 2. Cor. 12.

Quorsum scri-
 ptum sit de
 ascensu Pauli
 Hierosoly-
 mam, ad con-
 ferendū præ-
 dicationem
 suam cum Pe-
 tro.

Gal. I.

De consuetu-
dine scriben-
di Synodicas
epist. de fide
ad Pont. Ro-
manum secu-
dum traditio-
nem aposto-
licam.

Vnde existat
sanctas fidei
Pont. et vnde
sanctas fidei
omnium eccle-
siarum.
Rom. I.

rigendi essent in ijs, quæ ad dogma fidei pertinerent: ita vt periculum cer-
tum esset, nè in vacuum currerent, aut cucurrissent tantisper, dum id non
fieret. Sin verò fieret, posse iam firmè ac constanter dicere, quod ipse idem
Paulus de prædicatione sua, autoritate Cephæ principis Apostolorum firmata,
dixit: Licet nos, aut Angelus de celo euangelizet vobis, præterquam
quod euangelizauimus vobis, anathema sit. & iterum, Si quis vobis euangeli-
zauerit præter id, quod accepistis, anathema sit. acceperant enim Ga-
latæ à Paulo, vt ipse eis, nè quis eos deciperet, narrauit, dogma fidei au-
thoritate Cephæ, Iacobo & Ioanne in consilium adhibitis, firmatum, ac so-
lidatum, & veluti sigillo Apostolicæ petræ signatum ac munitum. Hunc
igitur Apostolum Paulum, secundum traditionem Apostolorum, quam
ipsi à Domino acceperunt, secutus Sophronius Hierosolymitanus Apo-
stolicus vir, subiungit: Huic nos consuetudini seruietes, ad vos θεοσόφους,
qualis sit fides nostra, scribimus πρὸς δοκιμῆν, id est, vt probetur: nè termi-
nos æternos, quos patres nostri posuerunt, transire videamus: scribimus,
inquam, ad vos, qui non solum nōstis discernere ἀπὸ τῶν νόθων τὰ δόγματα
δόγματα, id est, legitima dogmata ab adulterinis, sed etiam προσαναπληροῦν
τὰ ἐλλείποντα, id est, supplere, quæ defunt, potestis. In eandem sententiam
scripsit B. Basilius in epist. data Sabino diacono ad pontificem Rom.
τῷ ὄντι γὰρ τοῦ ἀνωτάτου μακαρισμοῦ ἄξιον τοῦ τῆ ὑμετέρᾳ θεοσεβείᾳ χάριθέντος
τοσπὸ μὲν κίβδηλον ἀπὸ τοῦ δοκιμῆς καὶ καθαροῦ διακρίνειν τὴν δὲ τῶν πατέρων
πίστιν ἄνευ τινὸς ὑποστολῆς κηρύττειν αὐτὴν. Reuerà enim, inquit, dignum est
illa excellentissima voce, qua te beatum prædicauit, quod pietati tuæ do-
natum à Domino est, scilicet vt, quod adulterinum est, à legitimo & puro
discernas, ac fidem patrum sine vlla subtractione prædices. Ad extremum,
postquam fidem suam multis Sophronius verbis Pontifici Rom. exposuit
πρὸς δοκιμῆν, vt idem Sophronius dixit, rogat eum, vt quamprimùm Syno-
dicam de fide sua acceperit, rescribat literas, quibus exhilaretur ipse So-
phronius, euangelizaturus, vt ait, πῶ ὑμῶν θεοσοφῶν, id est, sanitatem
vestram à Deo datam: sanitatem fidei significauit, imitatus Apostolum, cum
ait: Vt sani sint in fide: & iterum, Vt potens sit exhortari in doctrina sana: &
rursus, Tu autem loquere, quæ decent sanam doctrinam: & illud, Formam
habe sanorum verborum: &, Qui non acquiescit sanis Domini nostri ser-
monibus. θεοσοφῶν verò, id est, à Deo datā vocauit, quod pro fide Petri spe-
cialiter tanquam capitis orauit Dominus, nè deficeret, vt ipsi in Euangelio
testatus est. Fides ergò Pontificis & ecclesiæ eius Romanæ, quæ omnium
ecclesiarum est caput, sanitatem à Deo accepit: fides verò, quæ est in cæter-
is ecclesijs, veluti membris reliquis, sanitatem accipit à Deo per commu-
nionem fidei ecclesiæ Romanæ, Catholicæ, quæ fides annunciat in vni-
uerso mundo, vt Paulus dixit. Illam enim fidem sciebat tantum Catholicam
esse, à qua quæ dissentit, non est sana fides: nec annūciatur in vniuerso
mundo,

mundo, sed in penetralibus, in deserto, in angulis, in speluncis, vt apud hæreticos. Probant hoc, quod dicimus, scripta veterū, & hodiernus status ecclesiarum. Ex quo enim Patriarchæ firmitatem sanitatis fidei suæ à cælesti & diuina sanitate Capitis sui petere, id est, fidem suam cum fide ecclesiæ Rom. per Synodicas literas Apostolico more conferre, & fidem sanam ecclesiæ Rom. tanquàm regulam ac formam, Synodicis item literis descriptam, accipere & habere desiērunt, fidem amiserunt: neque fidem solūm, sed sedes etiam & libertatem in correptionem vesaniæ suæ, vt B. Petrus de similibus ait. Hæc enim fuit semper omnium hæreticorum pestifera superbia, nolle cum Pontifice & eius ecclesia Rom. conferre Euangelium. Hanc Theophilus Alexandrinus in 2. lib. paschali notauit in Origene: Intantum, inquit, seipso magistro intumescens, vt non imitaretur humilitatem Pauli, qui plenus spiritu S. contulit cum prioribus Apostolis Euangelium, nè in vacuum curreret. Hoc ipsum ergò quod Sophronius, fecit quoq; Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, idem exemplum & Apostolicam traditionem secutus: Is enim ante septingentos annos misit Synodicam epist. ad Leonem 3. Adriani primi successore, cum confessione fidei suæ, petijtq; à pontifice, vt literas vicissim rescriberet, quibus Patriarchæ fidem ac doctrinam firmaret. Sed recitemus pauca ex epistol. Nicephori: Quia vestra (inquit) fides, Euangelica, munda & immaculata est, & extra quam non est alia: neque Romanis finibus terminata circumscribitur, neque terminis mundi finitur, sicuti prophetiæ & Apostolicæ voces testatur, In omnem terram exiuit fo-

Quando cœperint Patriarchæ, & alij hierarchæ ecclesiarū amittere sanitatē fidei.

2. Pet. 2.

Quæ superbia fuerit semper in hæreticis maximè pestifera.

Psal. 18.

Luc. 22.

Consuetudo Rom. pont. ex apostolica traditione.

eadem compendiosa nimis breuitate studui renouare, vt sub qua fide viuendum sit, secundum statuta patrum, in hac nostra epistola per breuitate sine fastidio lector agnoscat. Haecenus Gelasius. Huiusmodi ergo literas petijt Nicephorus à Pontifice, ex quibus certum haberet, sub qua fide viuendum sibi esset: & quibus firmatus, vt ipse idem dixit, in ea fide integer & solidus permaneret, accepto Symbolo cōcordiæ à Pontifice, quod in extremo epistolæ mitti obsecrârat, sicut Paulus Apostolus à beato Petro, Iacobo, & Iohanne accepit: hoc enim significârunt dextræ illæ, quas Paulo & Barnabæ dederunt, postq̄ gratiâ Euangelicæ veritatis, quam vterq̄ prædicabat, cognouerunt. Similiter ad exemplum Pauli, Proterius patriarcha Alexandrinus retulit ad Leonem primum de fide sua per Synodicas literas, petijtq̄, vt in ea firmaretur: vt ex epistola Leonis magni ad Iulianum, intelligi potest. Sic enim de eo scribit, Fratrem Proterium Alexandrinæ vrbs Episcopū gratulor satisfactionis plenas de fide sua ad nos literas direxisse, & manifestè, quodnam teneat, indicasse: cui me dignam gratiam p̄ fidei ipsius sinceritate necessè est præstare, vt honorem in nullo suæ perdat excellentiæ, sed sedis suæ priuilegia, paternæ antiquitatis exemplo, illibata possideat. Haecenus Leo. Benè habet, quòd huius pontificis Romani epistolas grauissimas non ausi sunt negare Magdeburgenses in centuria 5. immò neq̄ de eis meminerunt inter eas, quas illic partim vt suppositas, partim vt corruptas notant, Anastasij, Innocentij, Cælestini, Bonifacij, Zolimi, Gelasij, credo, nè si omnium Pontificum epistolas negarent, Leonis præsertim, quarum celebritas & auctoritas vbique iam olim precrebuit, ipsis etiam Luteranis ridiculum videretur: vt vel hoc solum Magdeburgica commēta maximè redarguere possent. Est igitur alia etiam epistola eiusdem Leonis ad Anastasium archiepiscopū Theffalonicensem, ex qua perspici potest, quem admodum Pont. Rom. in ecclesijs Orientis Vicarium haberet archiepiscopum Theffalonicensem, qui nomine Pontificis, vt vniuersalis pastoris, prouincias visitaret longinquas: tum alia expediret, quæ ratio ac necessitas postularer. Cuius etiam auctoritate, nè propter lōginitatem vrbs Romæ mora interponeretur, Episcoporum ordinationes confirmarentur, quæ sine auctoritate successoris beati Petri fieri non poterant secundum Apostolicam constitutionem, quæ in libro 8. Clementis cap. 4. scripta est, quæ vsq̄ in hodiernum diem viget & seruat. Cum enim beatus Petrus sanciat, vt electionē Episcopi, à presbyteris & populo factam, Metropolitanus, quem vocat τὸν πρὸς κειρὸν, approbet, si nihil obstet, & rursus idem cum duobus Episcopis Episcopum ordinet consequens est, vt ex ipsius Petri, id est, ex successoris eius auctoritate confirmatio electionis factæ, & auctoritas ordinationis faciendæ pendeat. idcirco enim in persona Petri hanc cōstitutionem de electione atq̄ ordinatione Episcoporum Clemens scripsit. In hanc igitur Apostolicam traditionem intues magnus Leo, sic cap. 6. huius ad Anastasium epistolæ scripsit: De persona autem consecrandi Episcopi, & de cleri plebisq̄ cōsensu, Metro-

*De Vicario
Pont. Rom. in
ecclesijs Ori-
entis.*

*Apostolica cō-
stitutio.*

politanus Episcopus ad fraternitatem tuā referat: quodq; in prouincia bene placuit, scire te faciat, vt ordinationem ritē celebrandam tua quoque firmet autoritas. Et paulō pōst in eodem decreto præcepit, vt de electione Metropolitanī referant Episcopi prouinciales ad Vicarium pōtificis archiepiscopum Theffalonicensem, vt autoritate eius firmetur. Verū hęc alia eiusmodi vno verbo arrogandi, vsurpandi, vendicandi, sumēdi, more suo Magdeburgenses impudentissimē eludunt. Arrogabant (inquiunt) sibi hanc potestatem citandi alios ad dicendū coram se causam: & rursū, conati sunt eam sibi vendicare super archiepiscopos autoritatem, vt si quid illi agerent, ex autoritate Romani pont. egisse videretur, quasi serui & mancipia eius essent. & iterū in eadem 5. centuria, vsurpabant sibi potestatem mandandi alijs Episcopis, vt quem ipsi vellent, & proponerent, in disitis ecclesijs Episcopum ordinarēt: aut, quem ipsi nollent, deponerent. Item vsurpabant sibi ius confirmandi alios in Episcopatu: Nam Leo, inquiunt, Maximum Antiochenum confirmauit in Episcopatu: ac idem Proterio Alexandrino Episcopo iura antiqua eius sedis confirmasse iudicatur epist. 68. ad Iulianum, & 69. ad Marcianum Imper. & rursū, Sumebant sibi, inquiunt, potestatem excommunicandi alios archiepiscopos & ecclesias. Itā deniquē loquuntur isti, quasi Pontifices Romani magnas copias militum ex delectu Italiæ comparatas, per omnes prouincias etiam longinquissimas semp̄r habuissent, vt Episcopos & ecclesias omnes ad obediendum cogerent: aut quasi omnes Imperatores hoc ipsum prælijs militaribus in gratiam Pontificis Romani semper fecissent. Quid igitur amēius cogitari potest, quā quęcunq; Magdeburgenses de summa autoritate Pontificis Romani, Petri principis Apostolorum successoris, apud veteres authores, & quidem magnos ac permultos, & sanctissimos, legunt & obseruant, in ea omnia, tanquā in gladios à se districtos, & è vagina eductos, vt quosdam novos Saules, furiosē irruere, & lethali vulnere percussos, vno verbo vsurpationis, vel alterius similis, tanquā alicuius magi cantione putare se rediuiuos & sanos? Dicite nobis Magdeburgenses, quis à principio, quādū fides ecclesiæ Romanæ in Germania viguit, archiepiscopos generosæ ac bellicosę nationis Germanorum parēre Romano Pontifici, tanquā seruos & mancipia, vt vos loquimini, cogit? si vsurpatio erat violenta, cur generosi spiritus præfulum Germanorum & religiosi, non audebant in Domino seruire iugum, durum & iniquum excutere? cur tam pueriliter vestris Germanis illuditis? Sed propositum nobis prosequamur. Item Petrus patriarcha Cōstantinopolitanus idem exemplū imitatus, & apostolicę traditionis cōsuetudinē secutus, de fide quoq; sua ante quingētos annos ad Leonem 9. per Synodicam retulit, petens vt in fide & sede sua firmaretur. cui Pontifex itā rescripsit: Porrò sicut calamitosum est, si vnitas deest bonis, itā pnciosum est, si adfit malis. quod ipse ex specula illius ecclesiæ, cui vidēris diuinitus designatus speculator, prudētī oculo cōsiderans, p̄motionē tuā ad episcopale

Quo vno verbo eludant
Magd. omnia, que de summa autoritate pōt. apud magnos & veteres authores legunt & obseruant.

Quomodo Magd. ingladios à se districtos: irruant vt noui saules.

pale fastigium electione cleri & populi, sicut asseris, factam, atque fidem tuam secundum antiquam consuetudinis religiosum & valde necessarium studium apostolicæ ac primæ Sedi, cui Deo adiutore, quamvis indigni, præsidemus, annunciare & exponere curasti. & paulò post, Mea verò humilitas in culmine apostolici Throni idè exaltata, vt approbata approbet, improbanda quoque improbet, tuæ sanctissimæ fraternitatis Episcopale promotionem libens approbat, collaudat, & confirmat. & paulò post: Sanè fidem tuam, quam proprio scripto summæ & Apostolicæ Sedi exposuisti, sanam & catholicam atque orthodoxam per omnia protestamur: & sicut verè vnicam & salutarem, præcordialiter amplectimur: & tuæ dilectioni vehementer gratulantes in Domino, eadem nostram esse deuoto & prompto ore profitemur. Hæc erant, vt antè dixi, symbola concordia, quæ Nicephorus optabat: & Paulus per dextras societatis, sibi & Barnabæ datas significauit. Deniquè hanc Romani Pontificis, beati Petri successoris, auctoritatem & Apostolicam consuetudinem, à Christo institutam, confirmandi fratres & omnes ecclesias in fide, attestatur etiam maxima & grauissima auctoritate sua sancta Synodus Ephesina ducentorum Episcoporum ex multis ac varijs prouincijs, in epistola ad Cælestinum Pontificem, in qua sic ait: Est enim vobis tam eximijs hoc in consuetudine positum, vt fulcra ecclesiarum constituat. Expresit interpres vim verbi Græci *στήριγμα*, quo vsa est Synodus, intuens in locum euangelij, Et tu aliquandò conuersus, confirma fratres tuos. Græcè enim est *στήριξεν*. Satis cum hac epistola conuenit, quod beatus Cyrillus, qui postea eidem Synodo loco Pontificis Romani præfuit, ad eundem Cælestinum scripsit, cum ad eum, tanquam ad caput ecclesiæ, de hæresi Nestorij referre necessarium esse iudicaret. sic enim ait: Quandoquidè Deus à nobis in huiusmodi causa vigilantiam nostram postulat, καὶ τὰ μακρὰ ἴδιον τῶν ἐκκλησιῶν περὶ δουρί ἀνακρινόμεναι τῆ βῆ ἐπίστασι. id est, & longinqui temporis consuetudo suadet cum sanctitate tua communicare, necesse est mihi scribere, & quæ sequuntur. Hanc consuetudinem priscam omnium ecclesiarum intellexit Synodus, cum dixit, Hoc in consuetudine positum esse Pontifici. Quod si ante mille ducentos propè annos iam erat longinqua & antiqua hæc consuetudo omnium ecclesiarum, testimonio Cyrilli, quæ illum cogebat ad Pontificem referre, ex qua alia origine illam longinquitatem profectâ esse dicere possunt Magd. nisi ex diuina institutione & apostolica diuinæ institutionis traditione? Sed, nè hoc confiteantur, confugient, credo, ad nequos suos, quos Satanas illis excogitauit: vt nullam formam Synodi, neque sanctos patres sine næuo hæresis agnoscant.

Gravissimum
Synodi Ephesi-
na de aucto-
ritate Pont.
testimonium.
Luc. 22.

De alio exemplo Petri ad firmandum in fide fratres, in Actibus apostolorum c. 15. & quomodo Iacobus fidem suam firmaverit sententia beati Petri, & quomodo non Simeon legendum est Cibi in Actibus Apostolorum, vt
Chry-

Chrysoſtomus & Græci legunt, ſed Simon, vt Latini, meliora exemplaria Græca ſecuti, & collatio illius loci Actuum, cum Clemente Romano in lib. 6. de conſtitutionibus Apoſt. & quid Tertullianus ex Petri ſententia in illa Synodo Hieroſolymitana ſcripſerit, & quomodò omnia concilia imitata ſemper fuerint illam formam firmandi ſua decreta. Cap. 5.

HActenus ergò de pontificali exemplo firmadi in fide fratres, in beato Petro Apoſtolo expreſſo, cum Paulus ad Petrum diſcipulorum coryphæum, vt diuiniſ Dionyſius vocat, de prædicatione ſua & fidei doctrina retulit, vt haberet ſcilicet certum & firmum de authoritate doctrinæ ſuæ à Principe Apoſtolorum confirmatæ, nè fortè in vacuum curreret, ſi diſcreparet. Venio ad alterum exemplum ſcripturæ ſanctæ in Actis Apoſtolorum. Poſtquam Petrus primus, vt caput eccleſiæ, ſententiam ſuam in illa ſynodo Hieroſolymitana de relinquenda legis Moſaicæ obſeruatione dixerat, quia erat Iacobus illius eccleſiæ Hieroſolymitanæ Epicoſopus, in qua ſurrexerant quidam ex hæreſi phariſæorum, qui dicebāt oportere ſeruare legem Moysi, neceſſariumq; videbatur, vt, quid ipſe ſentiret populus, cui præerat, ſciret, & vtrum cum capite ſuo concordaret, poſtquam Petrus perorauit, & tacuerunt Paulus & Barnabas, qui cum Petro conſentientia de cōuerſione gentium narrauerant: reſpondit Iacobus, dicēs: Viri fratres, audite me: *Act. 15.* Simon narrauit, quemadmodum primū Deus viſitauit ſumere ex gentibus populum ſuum nomini ſuo: & huic concordant verba prophetarū. & paulò poſt, Propter quod ego iudico, non inquietari eos, qui ex gentibus conuertuntur ad Deum, & quæ ſequuntur. Authoritatem Petri citat, cum prophético teſtimonio conſentientem, qua confirmatus, audet dicere conſtanter: Propter quod ego iudico &c. Sed dicent hīc non ſolū Magdeburgenſes, ſed fortaiſis alij, non Simon, ſed Simeon ſcriptum eſſe in Actis. Scio Ioannem Chryſoſtomum non de Simone Petro interpretari, ſed de Simeone ſiue illo euangelico, ſiue alio, neutrum enim affirmat, atq; ita ferri ſcriptum in ijs exemplaribus Græcis, quæ edita habemus: ſed legendum eſſe Simon, vt eſt in Latinis exemplaribus, & non Simeon, vt in Græcis, ex Clemente etiam Romano didicimus. is enim lib. 6. de Apoſtolicis cōſtitutionibus, cap. 12. Petrum introducit narrantem in illa Synodo ea, quæ tum Lucas de Petro cap. 10. tum idē Petrus cap. 11. Act. Apoſt. narrauerat de linteo magno è cælo demifſo, pleno quadrupedibus reptilibus & volatilibus, & quomodò diuinitus à Cornelio accerſitus eſſet, & de ſpiritu S. qui ſuper illū & domū eius cecidit, & alia inſupèr quæ in Actis prætermiſſa ſunt, quæ admodum tunc intellexiſſet verbum Dñi, quod ſcriptum erat, Omnis, qui inuocauerit nomen Dñi, ſaluus erit. & rursus, Recordabūtur, & cōuertentur ad Dominum vniuerſi fines terræ, & adorabunt corā eo vniuerſa familia gentiū, quoniam Dñi eſt regnum, & ipſe dominabitur gentium, quodq; vbiq; ſcriptum

De altero exemplo pontificali firmandi in fide fratres in Act. Apoſt. propoſito.

Quod in Act. apoſt. non Simeon, ſed Simon legendū ſit cap. 15. Locuſ act. 15.

Ioel. 2. Pſal. 21.

Z ptum

ptum esset de vocatione gentium. Quia igitur hæc Petrus cap. 15. Act. Apost. narrauit, vt Clemens author est, quæ in eo loco non sine magna ratione, vt paulò post ostédam, à Luca prætermiffa sunt, idcirco Iacobus dixit: Simon narrauit, quemadmodùm primùm Deus visitauit sumere ex gentibus populum nomini suo, scilicet narrauit Petrus, cum dixit paulò supra, Vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in vobis elegit per os meum audire gentes verbum euangelij, & credere: & qui nouit corda Deus, testimoniũ perhabuit illis. Cornelio enim centurioni apparuit Angelus, & dixit, vt accederet me, & reliqua, quæ, vt dixi, tum Lucas cap. 10. de Petro narrauit, tum ipse idẽ Petrus cap. 11. coactus est narrare ijs, qui erant ex circuncisione, qui cum eo disceptabant, dicentes: Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis? Incipiens enim, inquit, exponebat illis ordine, dicens: Ego eram orans, & vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam, & quæ sequuntur: hæc omnia, vt antè dixi, Simon narrauit in illa Synodo, vt nos Clemens Romanus docuit, vt iã meritò dixerit Iacobus, Simon *ἔξηγατο*, quod verbum nõ concisè & summatim, sed fusiùs & explicatiùs exponere significat. Cur autè non sint ibi à Luca tertio per Petri personam repetita, in promptu est ratio, & quidem valdè idonea, & prudenti scriptore digna: quia, si Petrus, quæ sibi cum Cornelio acciderant, coactus est exponere ordine Hierosolymitanis illis, qui Hierosolymis ex circuncisione aduersus eum disceptabant, dicentes: Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducasti cum illis: quomodo postea etiam similiter, immò multo magis non cogebatur eadem exponere in Synodo? vbi audiebat multitudo, vt Lucas testatur, & qui ex Antiochia ascenderant, cum conuenerunt Apostoli, & seniores videre de verbo hoc, quia docebant quidam, oportere circuncidi, & seruare legem Moylis. Quid igitur opus erat, vt sanctus Lucas tertio illa repeteret, quæ tametsi non repeteret, consequens erat, intelligere narrata esse ibi, & exposita à beato Petro eadem, quæ illis, qui contra eum principio disceptare cœpissent, narrasset? Accedit huc, quod sic illa prætermisit Lucas capite illo 15. vt, prætermiffa esse, nè toties repeteret, non obscurè significauerit, significauit, inquam, cum post narrationem Petri respondit statim Iacobus, dicens: Viri fratres, audite me: Simon *ἔξηγατο*, id est, exposuit. Verbo enim idem significante vsus fuerat sanctus Lucas in Petro, cum dixit cap. 11. de eo *ἔξηγατο κατὰ ἔξο.* id est, exponebat ordine, idem enim significat *ἔξηγατο*. deindè quod Iacobus de Petro dixerit, cum dixit, Simon narrauit: quis dubitare potest, si quæ Iacobus dicit Simonẽ narrasse, cum ijs ipsis, quæ ibi Petrus narrauit, conferat, & sententiam verbis vtriusq; subiectam ponderet. Petrus enim dixit: Viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in vobis elegit per os meum audire gentes verbum Euangelij, & credere. Iacobus verò, non in verba, sed in sensum intuens, narrasse illum ait, quemadmodùm primùm, id est, ab antiquis diebus, vt Petrus dixit, Deus visitauit sumere ex gentibus populum nomini suo. verbo visitandi, con-

Locus à Cle-
mente in cõst.
Apost. lib. 6.
expositus de
quibusdam à
Luca præter-
missis, & cur.

di, consilium ac prouidentiam & misericordiam Dei significauit: uisitauit, inquam, ut eligeret gentes, quæ credentes in eum per prædicationem Euangelij, fierent populus eius, & à Christo Christiani uocarentur. hoc enim significat elegisse Deum ex gentibus populum nomini suo. Hoc ipsum item significat elegisse audire gentes uerbum Euangelij, & credere. Itaque Iacobus non uerba, sed sensum Petri expressit, ut Euangelistæ quoque non raro facere solent, cum testimonia ex scripturis sanctis producant. Cum igitur certum sit, quod B. Iacobus dixit, Simon narrauit: non de Simeone quopiam iuxta corrupta exemplaria, sed de Simone Petro accipiendum esse, ut ex omnibus Latinis exemplaribus, & ex Clemente Romano, tum ex recta ratione scribendi, deinde ex ipsis uerbis B. Petri & beati Iacobi collatis, ponderata sententia demonstratum est, non est quod amplius hæretici in inuidiam authoritatis B. Petri principis Apostolorum, hunc locum uanè & temerariè iactent, ut solent, immò intelligant potius exemplum esse clarissimum eius authoritatis, quam Dñs in Euangelio eidem Petro, tãquam petrae Ecclesiae dedit firmam. di fratres, cum dixit, Ego orauit pro te, ut non deficiat fides tua: Tu autem conuersus, firma fratres tuos. Cum enim, ut S. Lucas narrat, surrexissent quidam de hæresi Phariseorum, qui crediderant, dicentes, Quia oporteret circumcidi eos, præcipere quoque seruare legem Moysis: conuenissent quoque Apostoli uidere de uerbo hoc, cum magna conquisitio fieret, quia ad Petrum pertinebat firmare eos in ea fidei sanitate, quam à Domino acceperat, qui pro ea spiritum sanctum, qui omnem ueritatem reuelat, orauerat: surgens, inquit, Petrus, dixit ad eos: Viri fratres, uos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in uobis elegit per os meum audire gentes uerbum Euangelij, & credere. Ab antiquis diebus, dixit, id est, ante mundi constitutionem, ut Paulus in epist. ad Ephe. ait, Benedictus Deus & pater Dñi nostri Iesu Christi, qui elegit nos ante mundi constitutionem. fuit enim à seculis absconditum hoc mysterium fidei, sicut idem ad Coloss. scripsit, nec enim fuit nouum consilium, sed consilium antiquum & uerum, ut Esaias prædixit. Dixit ergo B. Petrus, electas esse gentes ab antiquis diebus, id est, ex æternitate, ad mysterium fidei. tunc ipsi reuelatum, aduersus eos, qui aiebant, ut beatus martyr Ignatius in epist. ad Philadelp. scripsit, Euangelio non credam, nisi uidero in antiquis. putabant enim nouum inuentum esse, mysterium euangelij & uocationem gentium ad uerbum euangelij & ad fidem. idcirco B. Petrus cum exponit Cornelio cap. 10. Act. hoc mysterium fidei Christi, producens testimonia prophetarum, Hinc, inquit, omnes prophetae testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum. prætermisit uero Lucas ipsa testimonia prophetarum breuitatis causa, ex quibus pauca Clemens recitauit. Tunc enim, inquit, cum uidisset Petrus spiritum sanctum super Cornelium gentilem & domum eius cecidisse, intellexit uerbum Dñi, quod scriptum erat, Omnis, qui inuocauerit nomen Dñi, saluus erit. & rursus, Recordabuntur, & conuertentur ad Dominum

*Authoritas
Petri in Euā-
gelij data ad
firmandū in
fide ceteros,
expressa in
Actis.*

Ephe. 1.

*Coloss. 1.
Esa. 25.*

*De testimo-
niijs propheta-
rum à Luca
prætermis-
sis
Acto. 10. à
Clemente re-
latis.*

Psal. 21.

vniuersi fines terræ, & adorabunt coram eo vniuersæ familiæ gentiū: quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur gentium, & quod vbiq; scriptum esset de vocatione gentium. Iacobus ergo Episcopus Hierosolymitanus, expositione beati Petri firmatus, ac repetens summam illius sententiam, & expositionem de vocatione gentium ad verbū Euangelij, testimonijs Prophetarum roboratam, & de cessatione Mosaicæ legis, autoritatē eius, vt Principis Apostolorum sequens, ac totum confessum & multitudinem ad idem faciendum hortans: Viri, inquit, fratres, audite me: Simon exposuit: hoc enim significat, vt antè dixi, verbum Græcum ἵκιστα, quem admodum primū, id est, à principio, antequam quicquam faceret: quod Petrus dixerat, vt antè notatum est, ab antiquis diebus, & quæ sequuntur, nē eadem sapius repetam. Deindē ad testimonia Prophetarū, quæ beatus Petrus citauerat, vt ex cap. 10. Act. & ex Clem. Rom. demonstrauiimus, addidit idem Iacobus testimonium Amos Prophetæ: & subiūgit, Propter quod ego iudico, id est, quia Simon sic exposuit, & cum eius expositione, vt à Deo reuelata, concordant verba Prophetarum: iudico, inquam, non inquietari eos, qui ex gentibus conuertuntur ad Deum. Non inquietari dicit, scilicet cogendo eos ad obseruationem legis: siquidem in singulis ciuitatibus prædicabatur lex per Synagogas, vbi legebatur per omne sabbatum. hoc ipsum dixerat prius beatus Petrus: Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum, scilicet legis Mosaicæ, super ceruices discipulorum? & quæ sequuntur, subiungit deindē idem Lucas, Tacuit autem omnis multitudo: quod satis declarat, omnes authoritati Petri acquieuisse: neque enim filētium factum est ad audiendum Paulum, quasi prius omnes loquerentur: sed tacuit, inquit, multitudo, quia scilicet nemo quicquam obiecit, sed potius omnes in fide illius dogmatis confirmati, tacuerunt. Videte Magdeburgenses, quid doctissimus Tertullian. & in scripturis sanctis exercitissimus, de illa Petri sententia in libro de pudicitia scripserit, postquam dixit, in Petro extractam esse ecclesiam, cum vellet eius rei per exempla quædam, exitum & experientiam quandam in Actis Apostol. ostendere, subiungit: Ipse denique primus in Christi baptismo referauit aditum cælestis regni, quo soluuntur alligata retrò delicta, & alligantur, quæ non fuerint soluta secundum veram salutem: & Ananiam vinxit vinculo mortis, & debilem pedibus absoluit vitio valetudinis: deindē subiungit, Sed & in illa disceptatione custodiendę legis, primus omnium Petrus spiritu instinctus, & de nationum vocatione præfatus, etiam nunc, inquit, quid tentatis Dominum de imponendo iugo fratribus, quod neque vos, neque patres vestri sufferre valuerunt: sed enim per gratiam Dei credimus salutem consecuturos, sicut illi. Deindē subiungit Tertullian. Hæc sententia & soluit quæ ommissa sunt legis, & alligauit, quæ seruata sunt. Sed redeamus ad Acta Apосто. & consideremus, quod Lucas post Iacobi perorationem subiungit: Tunc, inquit, placuit Apostolis & senioribus cum omni ecclesia, eligere, & quæ sequuntur. Tūc, inquit,

*De exemplo,
& experientia
authoritatis
Petri supra
ecclesiam in
Act. ex obser-
uatione Ter-
tulliani.*

inquit, scilicet cum Iacobus propter expositionem Petri Principis Apostolorum, & verba prophetarum illi consona, iudicauit non esse legis obseruationem à gentibus requirendam. Omnes igitur, tum Apostoli, tum presbyteri, & omnis ecclesia, firmitatem sententiæ ex Petri expositione cum Prophetarum testimonijs consentiente duxerunt. quam formam vniuersa deinceps concilia ritè habita, tenuerunt, vt eorum decreta non, nisi auctoritate Pontificis, firma essent: vt, sicut Benedictus 3. ad Igmaram Rhemensis Archiepiscopum de Synodo eius à Pontifice Romano confirmanda ante septingentos annos scripsit, quæstio indè nullis aliquandò temporibus oriatur: & aspirantes in Deo anhelitus, compressi funditùs perpetuò maneant, nè ampliùs illorum contradicentium aduersitatibus Dei conturbetur ecclesia, sed omnibus eruta sæuæ pertractationis erroribus, vnita semper in Christo permaneat. Ob eandem causam Leo magnus Chalcedonensem Synodum confirmauit, vt ipse in epistola ad Marcianum Imperatorem testatur: Nè, inquit, per malignos interpretes dubitabile videatur, vtrum, quæ in Synodo Chalcedonensi per vnanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem, hæc ad omnes fratres & Coepiscopos nostros, qui prædicto concilio interfuerunt, scripta direxi, & quæ sequuntur. Hæc quoque fuit causa, cur Tridentina Synodus contra ætatis nostræ hæreticos habita, nupèr à Pio 4. Pontifice Romano confirmaretur. ad Pontificem enim pertinet *ἡ ἐκείνη ἐπιτομή ἀπὸ φασίμ*, id est, confirmare, ac ratam habere Synodi sententiam, vt Photius Constantinop. ad Nicolaum primum scripsit. & magnus Basilius cum peteret à Pontifice Rom. vt mitteret Legatos suos ad Orientem cum Actis concilij Ariminensis, vt ea rescinderet, confitetur Pontificem Rom. *ἡ ἐπιτομή ἀπὸ φασίμ* (hoc enim verbo vtitur) id est, ius & auctoritatem habere in his, vt ex epist. eius ad Athanasium, in qua hæc scribit, perspicui potest. Immò illud hinc obseruatione dignum est: cum dixit beatus Petrus, Ab antiquis diebus elegisse Deum gentes, vt audirent verbum euangelij per os eius: id est, eos, qui aderant, scire, significasse *τὸ ἀκούειν*, id est, auctoritatem sibi à Deo datam, quæ conuenienter scripturæ sanctæ ad confirmandam fidem omnium, & verbi prædicationem pertineret: hæc enim ratione *τὸ ἀκούειν*, id est, auctoritatis excepta, æquè omnes ad prædicandum verbum euangelij Deus elegerat: sed ratione, vt dixi, auctoritatis ipse erat os omnium.

Vnde ducta forma, vt concilia auctoritate pōt. Rom. confirmantur

Quid in Act. significet, quod Petrus dixit, elegisse Deum gentes, vt per os eius audiret euangelium.

Quomodo ex locis scripturæ sanctæ de confirmandis fratribus in fide per Petrum, concludatur, super Petrum ædificatam esse ecclesiam: & quomodo qui Petrus propriè vocatus est, idem quoque Petra translata secundum consuetudinem scripturæ dictus est: & de comparatione promissionis factæ Abraæ cum promissione facta Petro, & de testimonijs veterum patrum Græcorum & Latinorum, qui sic interpretati sunt, Super hanc Petram, id

L 3 est,

est. *super Petrum, Tertullianus, Cyprianus, Athanasius, Ambrosius, Hilarius, Eusebius Alexandr. Hippolytus, Hieronymus, Augustinus, Cyrillus, Theodoretus, Theophanes Cerameus, Basilius, Chrysostomus, & alij. Cap. 6.*

Satis haec tenens, ut opinor, exemplis scripturae sanctae demonstratum est, quemadmodum beatus Petrus, ut ei Dominus praecipit & sanxit, fratres in fide sua, pro qua Dominus orasset, firmaverit. Ex quibus locis, apud eos quidem, quos aut tarditas ingenij, aut malitia non impedit, quin consequentia & repugnantia videant, clarè iam apparet, Ecclesiam Catholicam super eum esse aedificatam, cui Dominus mandavit, ut fratres & fra-

*Quid ex qua
Petri autori-
tate, neces-
sario & vere
sequatur.*

trum ecclesias in fide, instar petrae, fulciret ac solidaret. Etenim si concedant Petro hanc auctoritatem firmandi fratres in fide, vident certè necessario consequens esse, ut simul concedant, super eius auctoritatem ad firmandum in fide sua, pro qua oravit Dominus, aedificatam esse ecclesiam fratrum. Nam si non potest esse ecclesia fratrum, nisi auctoritate eius stabilietur ac firmetur, ergò super eam aedificatur: quod enim non firmatur, super id, quo firmum efficitur, aedificatur. super Petrum igitur habentem auctoritatem ad firmandum in fide sua, aedificata est ecclesia, auctoritas enim non potest esse separata *οχρειασε*, id est, secundum habitudinem, ab eo cuius est auctoritas. quare necessario confitendum est, quod Dominus dixit, Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam: perinde esse, ac si diceretur, Tu es Petrus. sic enim voluit Dominus, ut propriè vocaretur, cum ei dixit, Tu es Simon Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur

Matth. 16.

*De nomine
Petri propriè
& de nomine
petrae meta-
phorico, siue
translato.
Consuetudo
scripturae tra-
sferendi à pro-
prio nomine
ad translatum.*

Petrus: & super te, qui posthac eris petra, aedificabo ecclesiam meam. Itaque, quem vocauerat Petrum, nomine imposto à petra, ut beatus quoque Hieronymus in commen. Matth. testatur, rursus statim vocavit petram metaphoricè, nomen enim, quod lapidi conuenit secundum naturalem firmitatem, ad Petrum propter firmitatem fidei eius, & propter firmandi in ea fratres auctoritatem, translatum est: sicut aliàs Scriptura sancta facere solet, transire scilicet à proprio nomine ad translatum. ut cum ait: Vidit Petrum, & Andream fratrem eius, mittentes retia: erant enim piscatores: & ait illis, Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. & apud Lucam, Stupor, inquit, circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant, *ἐπὶ τῆ ἀρχῆ τῶν ἰχθύων*, id est, super captura piscium: & Dominus dixit, Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens. Graecè est, *λαγῶν*, dictum à *πῶ τῶ ἀρχῆ τῶν ἰχθύων*, id est, à praeda viua, ratione carente, cui propriè conuenit, translatum verò est ad homines. Ecclesiam igitur aedificatam esse super Sedem Apostolicam, id est, Romanam, ut sanctus Anacletus ait, quod Magdeburgenses accusant, non intelligentes neque quae loquuntur, neque de quibus affirmant, est esse aedificatam super firmam fidem & immobilem Romanam pontificis auctoritatem: Hoc enim significare solet in scriptura sancta sedes, ut veteres obseruauerunt, *τὸ ἐδραῖον καὶ ἀμετακίνητον*; ut illud, Parata sedes tua

*Quid signifi-
cet aedificati-
o esse ecclesiam
super sedem
apostolicam.
Ysal. 92.*

tu

tuā extunc. Sedem itaque vocavit sanctus Anacletus metaphoricè eum, quem Dominus translate quoque vocavit petram *διὰ τὴν στερέωτητα*, id est, propter firmitatem fidei, pro qua Dominus oravit, & in qua firmare fratres iussit. Quod si adhuc contendunt isti, non esse accipiendum de Petro, quod Dominus dixit, Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: quæramus rursus ab eis, quare Dominus nomen mutavit Simoni, cum dixit ei, Tu vocaberis Cephàs: quod nomen idem postea interpretans, à petra, quam Syri & Hebræi propter linguæ viciniam Cephàn vocant, ut beatus Hieronymus in comment. epist. ad Galatas, author est, Petrum vocavit, cum ei dixit, Et ego dico tibi, quia tu es Petrus: quod perindè est, quasi diceret: Et ego impono tibi nomē Petrus, ut Marcus euangelista interpretatur, cum ait, Et imposuit Simoni nomē Petrus. Dictū est, vnde sit appellatus Petrus, scilicet à petra. Quare aut sic à petra appellatus sit, statim declarat idē Dominus, subiungēs: Et super hanc petrā ædificabo ecclesiā meā: illa enim coniunctio &, pro Quia, accipitur hoc loco: ut solet aliàs frequenter in scriptura. Ut sit perindè, ac si diceret: Hoc nomen Petrus à petra tibi impono, quia super te tanquam super petrā ædificaturus sum ecclesiā meam. Sic etiā, cum Deus nomē imposuit Abraæ, mutato vetere, causam cōtinuò reddidit. postquam enim dixit, Tu vocaberis Abraā: statim subiunxit, Quia patrē multarū gentiū te constitui: hoc enim sonat nomen Abraæ, Patrem multitudinis. Hoc ergò nomine Abraæ voluit Deus testatum esse omnibus & notum, qui essent in filijs Abraæ & Dei, habendi: scilicet, non filij carnis, id est, nati ex sanguinibus, sed nati ex aqua & spiritu S. secundum Dei promissionem, sicut Isaac natus est Abraæ secundum promissionem, non ex sanguinibus: (desiderant enim Sarræ fieri muliebria, sicut scriptura testatur) id est, natus est, non agente natura, sed gratia & virtute Dei, qui hoc promisit Abraæ, cum esset corpus eius (ut Apostolus ait) emortuum: quippe qui erat propè centum annorum, & vulua Sarræ emortua. Vnde pulchrè beatus Chrysostomus conferens ortum nostrum spiritualement cum illo Isaac secundum promissionem, sic in homilia de mutatione nominis Pauli & Abraæ, scribit, *ὡς περ γὰρ ἐκεῖ χάρις εἰργάσατο, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. προῦλθεν ἐκεῖνος ἀπὸ μητρὸς κατεφυγμένος, ἀνέβησ' οὐδ' ἀπὸ ὑδάτων ψυχρῶν. ὅπερ οὖν ἐκεῖνο ἡ μήτρα, ταῦτο σοὶ ἡ κολυμβήθρα. εἶδες τόκου συγγένειαν. εἶδες χάριτος συμφάνειαν, εἶδες πανταχοῦ τὴν φύσιν σχολάζουσαν, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ τὸ πᾶν ἐργαζομένην, διὰ τοῦτο κατ' ἐπαγγελίαν τέκνα ἐσμέν.* Interpretemur nos eisdem ferè verbis: Ut enim, inquit, gratia illic operata est, sic etiam hic, editus est ille ex utero, qui frigore obriguerat: & tu ex aquis frigidis ascendisti. Quod igitur illi fuit uterus, hoc tibi fons baptismi. Hac cognatio utriusque partus: hac consensio utriusque gratiæ, utrobique vacat natura. Omnia efficit vis Dei. ob hanc causam filij sumus secundum promissionem Isaac. Haecenus de Abraam patre multarum gentium,

Ioan. 1.

Matth. 16.

Mar. 3.

Gen. 17.

De comparatione.

Gen. 18.

Rom. 4.

*Comparatio
filii Abraæ,
& promissio-
nis ei factæ,
cum fide Pe-
tri, & pro-
missione ei
factæ.*

Gen. 17.

Sap. 6.

*Act. 10.
Matth. 16.*

tum, & de mutatione nominis eius: in quo tanquam in columna perpetua, ut ait idem Chrysostomus, promissionem Deus inscripsit. Redeamus ad Petrum, multarum quoque gentium, id est, innumerabiliū ecclesiarum patrem & rectorem, in cuius nomine à Domino imposito, & à petra ducto, tanquam in columna quadam ante conspectum omnium collocata, monumentum ecclesiæ super eum ædificatæ, & promissionis fidei nunquam defecturæ positum à Christo est, quo etiam maximè admonere nos voluit, tandiū ecclesiam aliquam, ecclesiam Dei esse, tandiū super Petrum ædificata esset. Hoc enim significavit, cum dixit, Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Perindè enim est hoc, ut si diceret, non erit mea ecclesia, nec ego ero Deus eius, nisi sit Petri ecclesia secundum fidem & obedientiam. Ad eundem enim modum postquam dixit Abraæ, Vocaberis Abraam, quia patrem multarum gentium te constitui: subiungit paulò post, Et statuam pactum meum inter me & te, & inter semen tuum post te in generationibus suis fœdere sempiterno, ut sim Deus tuus, & feminis tui post te. Quæ hanc vim habent, ut si dictum sit, Non ero Deus, nisi eorū, quorum tu eris pater secundum fidem & promissionem. Quòd si Abraæ fides meruit, ut fieret pater multarum gentium: cur hæretici & schismatici non credunt, insignem illam Petri fidem, principatum omnium ecclesiarum Dei meruisse, ita ut super firmamentum potestatis eius Episcopalis, ecclesia catholica, tanquam super petram firmam ædificata esset? idcirco enim quem Petrum propriè appellauerat, statim aptissima translatione petram (ut paulò antè dixi) appellavit, quasi firmamentum: quia is, qui bonis legibus alijs præest, firmamentum est solidum statūs eorum, sicut in sapientia Salomonis scriptum est: Rex sapiens stabilimentum populi. Sed videamus, quæ illa insignis & illustris fides Petri fuerit, cui isti tantū principatum ecclesiasticæ hierarchiæ deferre nolunt. fuit enim fides totius Trinitatis: Tu es enim (inquit) Christus filius Dei viui, id est, filius genitus ex substantia Dei patris, cuius vita vera est ipsa natura diuinitatis. Cum autem confessus est Petrus, esse Christum filium Dei naturalè, in eo simul confessus est spiritum sanctum, à quo vnctus est, Deo patri & Deo filio æqualem ac consubstantialem. Si enim spiritus sanctus in vngendo Christum minister fuisset gratiæ alterius, quomodo (inquit beatus Cyrillus lib. 7. de Trinitate) potuisset Christus esse ab eo vnctus, ut esset Rex? Iesum Christum enim à Nazareth vnxit Deus spiritu S. & virtute, ut idem Petrus in Actis Apost. ait. Quod quidem tunc pater cælestis eidem reuelavit, cum reuelavit esse Christum filium Dei viui: Nec enim reuelare potuit Petro, esse hunc verum Christum, id est, verè & diuinè vnctum, ut potè filiū Dei factum hominem, nisi fidem spiritūs S. à quo erat vnctus, reuelaret. Hæc ergo est illa fides admirabilis, quam non caro & sanguis Christi Petro reuelârunt: quia non cepit hanc fidem Petrus, eò quòd Christum secundum carnem cognosceret, immò hoc potiùs obstabat. Sic enim beatus Hieronymus

mus in libro, quem de circuncisione scripsit, interpretatus est. Nunquid enim, ait, caro & sanguis Petri obstabant, quin filius Dei diceretur? non, inquam, sed potius Domini caro & sanguis, in quibus dum homo cernitur, quod erat Dei filius, non credebatur esse quod erat. Impossibile enim hominibus videbatur, Deum credere esse, cum hominem viderent: & tantam maiestatem, in qua inhabitat omnis plenitudo diuinitatis, quam ipse non capit mundus, in corpufculo etiam despectæ imaginis inclusam. Ait ergo: Non hæc caro mea tibi & sanguis me esse Dei filium prodiderunt: immò ista non patiuntur, me hoc credi. Hactenus interpretatio Hieronymi. Quid igitur rationi conuenientius, aut diuina admiratione & laude dignius fieri poterat, quàm ut is toti ecclesiæ catholicæ præficeretur, qui & primus, & nomine omnium Apostolorum, excellentissimam illam totius Trinitatis fidem testatus & professus est? in cuius professione per baptismum regeneramur, ac membra ecclesiæ efficitur: & ad ecclesiam primogenitorum, qui conscripti sunt in cælis, accedimus, digni habiti, sicut Apostolus ait, in partem fortis sanctorum in lumine. Quòd si isti (dicam iterum) fidem Col. 1. Abrahæ meruisse credunt, ut fieret pater multarum gentium, cur non sit eisdem credibile, meruisse hanc talem ac tantam fidem Petri, ut fieret pater & rector multarum ecclesiarum? Ac rursus, si Deus fidem Abrahæ ita honorare voluit, ut illos tantum voluerit suos esse, sequi eorum Deum, qui essent filij Abrahæ secundum fidem: cur isti credere nolunt, ita Christum Dominum beatum Petrum, ob fidem illam admirabilem totius Trinitatis, honorare voluisse, ut illam tantum ecclesiam suam esse voluerit, sequi illius Deum esse, quæ esset Petri? Hoc enim significabat, ut paulò antè dixi, illud, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: ut perindè esset, quasi diceret, Illa erit ecclesia mea, & ego illius Deus, cui tu præeris, & successores tui post te in generationibus suis: Hi enim sunt semen quoddam spirituale beati Petri principis Apostolorum. Denique, si Deus Abrahæ promisit, in- Gen. 22. quiens, Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, (quia scilicet Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum, sicut beatus Ioannes ait: 1. Ioan. 5. & hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra) & hanc promissionem factam Abrahæ, hæretici non negant: cur potius negare audent, quod beato Petro promisit, aduersus ecclesiam, quæ super eum ædificata esset, nullas vires portas inferorum vnquam habituras esse, id est, nunquam esse interituram, quia scilicet nunquam fides ecclesiæ Romanæ, pro qua Christus orauit, defectura esset? Interitum enim significant hinc portæ inferi, ut Euseb. Cæsareen. in libris de demonstr. Euang. annotauit. Sed qui plura in hunc locum Euangelij, de ecclesia super hanc petram ædificata, desiderauerit, nè eadem hic repetamus: legat, si placet, qui ex scripturis sanctis cum eo loco ad interpretationem collatis, in primo libro de summi Pontificis supra concilia auctoritate, iam pridem scripsimus. Adhibeamus verò deinceps testimonia eorum, qui sic hunc locum euangelij inter-

Aa

pretati

pretati sunt, nè quid à nobis aduersus prauos interpretes scribentibus requiratur: testimonia dico veterum patrum, doctrina & sanctitate præstantium, qui petram de Petro, super quem ædificata sit ecclesia, acceperunt. quòd si illos quoquè, quanuis non Pontifices, neque apud Magdeburg. hac ratione inuidiosos, indoctissimè tamen & insullissimè interpretatos homines superbissimi dixerint, vt de Anacleto Apostolico pōtifice dicere ausi sunt, more suo facient: qui, quæ ignorant, blasphemant: & quæ nolunt, negant, sed spero rursus & confido, plerosque eorum, quos ipsam deceperunt, cum hæc legerint, istorum potius non solùm ignorantiam & malitiam, sed amentiam & temeritatem cognituros. Beatus ergò Hieronymus incredibili lectione & eruditione, & in literis sanctis exercitissimus, in epistola ad Marcellum aduersus Montanum: Petrus, inquit, super quem Dominus fundauit ecclesiam: & si hoc loco Erasmus homo audax, nè dicam, præceps, ausus est Hieronymum repræhendere. Hoc, inquit, in præsentia detorquet ad commendationem Petri. nec enim Petrus est fundamentum ecclesiæ, cum Paulus dicat, Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus. Non distinguit iste author, quid intersit inter fundamentum *θιερικόν*, spiritum subministrans, & vt Apostolus ait, caput super omnia, quod est Christus Iesus: & fundamentum hierarchicum, & *ὑποργικόν*, hoc est, ministeriale, cui spiritus subministratur, caput sub Christo; & ex numero omnium creaturarum, quod est Petrus. Nemo itaq; potest ponere aliud fundamentum *ἰσότιμον καὶ ἀντισθενίον*, id est, æqualis honoris, ac per se forte, præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus. Sed prosequamur testimonia. Rursus idem Hieronymus in Commen. Marth. Ac secundum metaphoram petra, rectè (inquit) dicitur ei, ædificabo ecclesiam meam super te. Item in commentarijs Hieronymi prolixioribus, eruditissimis, quos in psalmos scripsit, qui in multis bibliothecis manu scripti extant, psal. 15. Immutabo (inquit) nomina illorum, & de Simone Petrum faciã, quia super petram illius, mea fundata est ecclesia: de filijs Zebedæi, filios tonitru: sublimia enim illis euangelij commissurus sum sacramenta. Rursus idem Hierony. in Esa. cap. 2. Vndè super vnum, inquit, montium fundat ecclesiam, & loquitur ad eum, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Nescio an audebunt dicere Magdeburgenses, qua sunt impudentia, indoctissimum quoquè Hieronymum, sicut Anacletum ausi sunt. Cyrillus *ἐν τοῖς ἑορταστικοῖς, πέτρα γὰρ καλεῖται, καὶ τὰς κλεῖς τῆς ἐκκλησίας πιεῖνεται, πέτρα δὲ οἱ μαι παρωνύμιον ἕτερον οὐδὲν ἢ ἀκατάσεισος καὶ ἐδραιωτάτη τοῦ μαθητοῦ πῖσις κέκληται, ἐφ' ἣ καὶ ἀδιαπτῶτος ἐρήρξει καὶ διαπέπηγεν ἡ ἐκκλησία χριστοῦ καὶ αὐταῖς ἀνάλωτος ταῖς ἀδου πύλαις εἰς αἰεὶ διαμένεσα.* Interpretemur Latine: Petra, inquit, vocatur, & ei clauis ecclesiæ creditæ sunt. Petra verò nihil aliud, vt arbitror, vocatum est nomine ducto à Petro, quàm immobilis & firmissima

ma

I. Cor. 3.

ma discipuli fides, super quã ecclesia Christi ita fundata ac fixa est, vt sub-
 uerti non possit, & à portis inferni perpetuò tuta ac incolumis duret. Cùm
 ait, Petrum vocari petram in euangelio, & rursùs nihil aliud vocatum esse
 petram, quàm fidem Petri, significat Petrum vocatum esse petram à firmi-
 tate & immutabilitate fidei suæ: hæc verò duo, Petrus fide firmus, & firma
 Petri fides, non re, sed cogitatione tantùm separantur. August. in lib. contra
 epist. Donati: In Petro, ait, tanquàm in petra fundatam esse ecclesiam. quã
 sententiam atque loci euangelici interpretationem, autoritate beati Am-
 brosiij multorum ore celebratam, probauit libro priore retract. cap. 21. sic
 enim ait: Qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus beatissi-
 mi Ambrosij, vbi de gallo gallinaceo ait: Hoc ipsa petra, ecclesia canente,
 culpam diluit. deinde subiungit idem August. Sed scio me postea sæpissi-
 mè sic exposuisse, quod à Domino dictum est, Tu es Petrus, & super hanc
 petram ædificabo ecclesiam meam, vt super hanc intelligeretur, quem con-
 fessus est Petrus, dicens: Tu es Christus filius Dei viui: ac si Petrus ab hac
 petra appellatus, personam ecclesiæ figuraret, quæ super hanc petram ædi-
 ficatur: & accepit clauis regni cælorum. non enim dictum est illi, Tu es pe-
 tra: sed, Tu es Petrus. Petra autem erat Christus, quem confessus Simon, *1. Cor. 10.*
 sicut eum tota ecclesia confitetur, dictus est Petrus. Priorem sententiam
 autoritate versuũ beati Ambrosij, & approbatione multorũ eos canenti-
 um probauit. de posteriore verò sensu, quia dubitabat, & nullius veterum
 patrũ autoritate probare poterat, admonere voluit inter cetera, quæ à se
 aliquandò dicta non probat, aut suspecta habebat, cuiusmodi est hoc. id cir-
 cò subiungit, Harum autem sententiarum, quæ sit probabilior, eligat le-
 ctor. Nos igitur priorem eligimus & sequimur, quæ non solum probabili-
 or est, sed huius loci euangelici magis propria. Non negamus ecclesiam esse
 fundatam super Christum, eumq; esse petram, sicut scriptum est, Petra aut
 erat Christus, sed illud affirmamus, scripturæ sanctæ & sanctorum patrum
 autoritate confirmati, Christum, qui est verum ecclesiæ suæ fundamen-
 tum, ædificasse ecclesiam super Petrũ tanquàm super petram: sicq; eum ap-
 pellasse translate à fortitudine & firmitate fidei eius, pro qua etiam idem
 Dominus postea orauit, nè vnquàm deficeret: & vt ea cæteros fratres fir-
 maret, eidem mandauit. Item B. Cyprianus fundatam esse ecclesiã super Pe-
 trũ frequenter affirmat in lib. de vnitae ecclesiæ, lib. 1. epist. epist. 3. lib. 4.
 epist. 9. in tractatu 2. de habitu virginum, ser. 3. de patientia, & in epist. ad
 Quintinum, quos omnes locos Magdeb. in 2. centur. cap. de doctrina di-
 ligenter quoque notârunt. credo, vt studium legendi ostentarent: vtinam
 sic possent studiũ intelligendi. Tertul. in lib. de pudicitia, Super te, inquit,
 ædificabo ecclesiam meam: & dabo tibi clauis, non ecclesiæ. & quæcun-
 que solueris, vel ligaueris: non quæ soluerint vel alligauerint. Sic enim
 & exitus docet, in ipso ecclesia extructa est: id est, per ipsum ipse clauis
 imbuit fidei. Hactenùs Tertull. Athanasius & Synodus Alexandrina in
 Aa 2 epist.

De retracta-
 tione August.
 in interpreta-
 tione eius su-
 per hanc pe-
 tram, id est,
 Christum.

Luc. 22.

epist. ad Felicem Pontificem Rom. Tu, inquit, es Petrus, sicut veraciter dicit diuinum eloquium, & super fundamentum tuum ecclesie columnæ sunt confirmatæ. Theodoretus in epist. ad monachos Constantinop. interpretans hunc locum euangelij, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, sic ait, *πῶς δὲ ταύτην τὴν ὁμολογίαν κρατύνω*, id est, hanc confessionem Petri roborans, super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. & rursus in epist. ad Eulalium Episcopum Armeniæ Persicæ, sic ait: Et beatum Petrum, cuius confessionem tanquam rupem quandam fundamentum ecclesie collocauit, permisit *σαλευθῆναι καὶ ἀρνηθῆναι*, id est, concuti & negari, & rursus illum erexit. Non dixit simpliciter, Confessionem fidei, fundamentum esse ecclesie, vt hæretici dicunt, sed Petri confessionem fidei: confessio enim fidei, quæ sit ecclesie fundamentum, est illa confessio fidei firmæ, quæ fuit Petri, & permanet in successoribus eius. Est itaque aduertendum, vt iterum admoneam, nè quis erret, vnum idemque esse re, fidem Petri firmam, & Petrum in fide firmum, ac proinde vnum idemque esse re, ædificatam esse ecclesiam super Petrum in fide firmum, tanquam petram: & ædificatam esse super fidem Petri, siue confessionem Petri firmam, tanquam petram siue rupem. vtraque enim cogitatione quidem distingui possunt, re verò non possunt, quod quidem quia Magdeb. non considerarunt, nec intellexerunt, sic in Centuria 5. de primatu loquentes, scripserunt: Fundamentum illud, Tu es Petrus, &c. quo Gelasius & alij, Felix Rom. Episcopus enervat in epist. ad Zenonem Imperatorem, in qua super confessionem Petri Iesum ecclesiam ædificasse indicat. Hæc isti. Super confessionem ergò Petri, dixit Felix, pro eo quod est, Super Petrum contententem. re enim ista, vt dixi, separari non possunt. Theophanes cognomèto, Cerameus, Archiepiscopus Tauromenie in Sicilia, author in scripturis valde exercitatus & eruditus, in sermone de sanctis Apostolis, sic ait: *ἐγὼ δὲ σοὶ λέγω, ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ τῇ ταύτῃ πέτρᾳ οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν, σὺ φησὶ πέτρος ὡν πέτρα γενήσῃ τῆς κατὰ λόγον πίστεως καὶ τῆς ἐδραζομένης ἐκκλησίας θεμέλιος, καὶ πρώτη τῆς πνευματικῆς οἰκοδομῆς ἀφορμή. ἐπὶ ὁμολογίᾳ γὰρ ταύτῃ τῆς ἐκκλησίας ὁ θεμέλιος στήσεται, τοιαύτης γὰρ τῆς κρηπίδος τεθείσης καὶ τὰ λοιπὰ δόγματα ἀσφαλῶς οἰκοδομηθήσεται.* Interpretemur Latinè: Ego verò, inquit, dico tibi, quod tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: Tu, inquit, qui Petrus es, petra fies fidei verbi, & ecclesie firmatæ fundamentum, ac spiritualis ædificationis primus editus. Super hanc enim confessionem fundamentum ecclesie stabit: tali namque petra ac rupe collocata, reliqua dogmata firmè ac tutè ædificabuntur. Magnus Basilius in commentarijs Esa. c. 2. interpretans illum locum, Et erit in nouissimis diebus præparatus mons Domini: Dominus Domini, inquit, in summis montium, ecclesia est, vt dixit Apostolus, oportet scire, quomodo oporteat in domo Dei conuersari, quæ est ecclesia Dei viuientis, cuius fundamenta sunt in montibus sanctis, ædificata enim est

1. Tim. 3.
Psal. 186.
Eph. 2.

est super fundamentum Apostolorum & Prophetarum. Deinde subiungit: Vnus ex his montibus fuit Petrus, quem petram appellauit, propter firmitatem maximam fidei, & infractum robur animi ad non cedendum iſtibus tentationum & periculorum, super quam petram promisit Dominus ædificare ecclesiam suam. Hactenus Basilius. Rursus idem Basilius in sermone de pœnitentiâ, cum audisset, inquit, petra es, laudem tulit: etsi enim petra est, nõ, vt Christus, petra: vt Petrus, petra. Christus enim est verè petra immobilis: Petrus verò, propter petram scilicet, est immobilis. donat enim Iesus dignitates suas, non exinanitus & exhaustus ipse, sed habens largitur. Lux est: Vos estis lux mundi. Sacerdos est: facit sacerdotes. Hactenus Basilius. Itè Eusebius Episcopus Alexâdrinus, de quo meminit Anterus Pont. in epistola sua, in homilia de resurrectione, explanans illud, Dicite discipulis eius & Petro: Dic, inquit, Petro, veni, nè metuas, οὐκ ἠλάττωσά σε τοῦ χοροῦ τῆς δόξης, οὐκ ἐχώρισά σε τῆς ἀξίας, οὐκ ἔστησά σε δεύτερον ἄλλου, οὐ δέδωκα ἄλλῳ τὰς κλείας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. μή δειλιάσῃς πέτρε, ὅτι σὺ ὑπῆρχες, τοιοῦτος καὶ εἶ, ὃ ἐάν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ φοβηθῆς πέτρε, ὃ ἐπηγγειλάμην πάλῃ. ἐπὶ τῆ πετρα μένη σου πῶσαι οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, vt non timeret Petrus, nè propter negationem, dignitatem apostolici principatus amississet, Veni, inquit, nè timeas: nihil tibi de gloria chori Apostolici minui: non te à dignitate remoui: non feci te secundum infra alterum: nõ dedi alteri clauas, nè timeas Petre. qualis eras, talis es. quodcunque ligaueris super terram, erit ligatū in cælis. nè timeas Petre. quod promisi, impleo: super terram fidem, quæ fit petra, ædificabo ecclesiam meam. fidem non alterius, sed quæ in Petro, vocauit petram, super quam promittit ædificare suâ ecclesiam. Beatus Hilarius lib. 6. de Trinitate, loquens de Petro Christum Dei viui filium confesso, Super hanc igitur, inquit, confessionis petram, ecclesiæ ædificatio est. Sed quia hoc Magdeb. vt sunt peruerſi interpretes, male interpretabuntur, item illud quod paulò post sequitur, hæc fides, ecclesiæ est fundamentum, necessaria cautio est, vt beatum Hilarium à falsa istorum interpretatione & peruerſa intelligentia vindicemus ac defendamus. Ergò super hanc petram cõfessionis, ecclesiæ, inquit, ædificatio est: rectè quidem & verisimè. sed quæro, confessio ista, super cuius petram ædificatio est ecclesiæ, cuiusnam hominis est, authore etiam Hilario, an cuiuscunq; an hæc fides in quo cunque sit, erit is ecclesiæ fundamentum? nec enim fides separata esse potest, quin alicuius sit, eius scilicet in quo est. vide quid sequitur, Hæc fides, subiungit Hilarius, regni cælestis habet clauas: quæro hîc rursus, cuiusnam hæc fides? nullius fortassè, aut omnium: vt vel nullus sit, qui clauas habeat regni cælorum, vel habeant omnes, quicunque fidem hanc habent, atque ità Christus vel non promiserit Petro, inquiens, Tibi dabo clauas regni cælorum: vel omnes in hac confessione beatos prædicauerit, & omnes fecerit Petros, ὃ cæcam istorum tarditatem. Ergò cum post illam beatissimi-

nam confessionem à Deo patre primùm magnificè reuelatam Petro, dixerit, Tibi dabo clauēs regni cælorum, qui (vt ait idem Hilarius) promeruit super eminentem beatæ fidei suæ confessione locum, consequens necessariò est, vt in toto isto loco Hilarij, intelligenda sit confessio & fides Petri. Itaq; cum ait, Super hanc igitur cõfessionis petram ecclesia ædificata est, petram confessionis Petri intelligere oportet. Item cum ait: Hæc fides, ecclesiæ fundamentum est: fides, inquam, Petri: hoc est, Petrus hac sua fide ecclesiæ fundamentum est: sicut illud, quod statim sequitur, Hæc fides regni cælestis habet clauēs: hæc fides, Petri scilicet, & non, vt in Hilario, quem Erasmus non tam correat, quàm more suo diuinando & audendo, & vt sibi videbatur, sentiendo, deprauauit, peruersè notatum est in margine sic, Fides, ecclesiæ fundamentum, habet clauēs regni cælorum: & rursus in eodem loco lib. 6. sic, Super confessionis petram est ædificatio ecclesiæ: cum potius super petram confessionis Petri, sit ecclesiæ ædificatio: & fides Petri, ecclesiæ fundamentum, habeat clauēs regni cælestis, id est, Petrus propter hanc fidem habuerit clauēs regni cælorum: in qua potestate & fide iuxta orationem Dñi, pontifices Romani, Petri principis Apostolorum successores sunt vsque ad consummationem seculi. Sed quod interpretamur, Hæc fides clauēs regni cælorum, id est, hæc fides Petri: Petrus, inquam, propter hanc fidem habet clauēs regni cælorum, si mihi non credunt Magdeb. credant saltem illijpsij Hilario sui interpreti, qui paulò post, Ob hoc, inquit, beatus est: hæc reuelatio patris est: hoc ecclesiæ fundamentum est: hæc securitas eternitatis est. Deindè subiungit tanquàm suū interpres: Hinc regni cælorum habet clauēs: hinc terrena eius iudicia, cælestia sunt: vt quæ paulò supra de fide & petra confessionis dixerat, apertè de Petro propter fidem & constantiam confessionis eius accipi voluerit. hanc formam loquendi plerique Pontifices post beatum Hilarium secuti sunt: vt illud, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, sic interpretarentur, id est, super hanc fidem, aut super hanc confessionem, vt Leo magnus, Agatho, Nicolaus primus, Adrianus primus, & alij, nè omnes enumerem. Sed admonui iam, nihil referre, siue Petrus propter firmitatem fidei, petra metaphoricè dictus sit, vt magni authores tum Græci, tum Latini, interpretati sunt: siue fides ipsa beati Petri, propter ipsius firmitatem, vt trunq; enim verum est: immò sola ratione hæc duo, vt sapius dicam, distinguuntur. non enim cum super Petrum ædificata est ecclesia, ædificata est super carnem Petri, sed super fidem Petri, quæ nõ humana, sed diuina erat, quam nõ caro & sanguis Petro, sed pater cælestis reuelauit. Vndè beatus Chryostomus homilia in pentecosten, interpretans illud, Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Non dixit, inquit, Super Petrum ædificabo, non enim super hominem, sed super fidem Petri. Petrus igitur non per carnem suam, sed per fidem diuinitus ei reuelatam, fundamentum ecclesiæ est loco Christi, qui eum posuit. Rursus idè Chryostomus in homilia de Petro & Elia: Quia quod est in euangelio, Super hanc petram: sic intel-

De Erasmi falsis annotationibus in margine Hilarij de ædificatione ecclesiæ sic super confessionis petram, aut super fidem.

De interpretatione locorum Hilarij ex ipso Hilario.

Intelligebatur & interpretabatur, id est, super Petrum propter fidem eius firmissimam, idcirco Petrum vocat τὴν κρηπίδα τὴν ἀσάλωτον, id est, rupem immobilem τὴν πέτραν τὴν ἀρραγὴν, id est, petram, quæ scindi non posset τὸν πρῶτον τῆς ἐκκλησίας τὸν πύργον τὴν ἀσάλωτον, id est, primum ecclesiæ, & arcem, quæ quateferi non posset. sanctus Nilus in epist. ad Eusebium: Sacerdotium, inquit, susceperunt homines similes nobis, & carne & sanguine compositi, ut cum aliquem in crimine depræhenderent, de proprijs peccatis admoniti, humanitatem erga homines sui generis ostenderent: ut cerni (inquit) potest in Petro, primo lapide ecclesiæ, qui positus est ἐκ μετανοίας κερυφῆ, κεφαλῆ, καὶ ἀκρότης χοροῦ τῶν ἀποστόλων, id est, post pœnitentiã vertex, caput, & fastigium chori Apostolorum. Primum lapidem ecclesiæ appellauit Petrum, sic illud euangelij interpretans, sicut per traditionem maiorum secundum scripturas didicerat, Super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Postremò, tempus enim me deficiet, si omnes enumerare velim, Hippolytus martyr & Episcopus Portuensis, in libro de cõsummatione seculi & Antichristo: Petrus, inquit, petra fidei, & magister ecclesiæ, princepsq; discipulorum, qui claus regni habet. Et Synodus magna Chalcedonensis in actione 3. de beato Petro ait, Qui est petra & crepido ecclesiæ catholicæ & rectæ fidei. Item sanctus Theodorus cognomento Studites, eruditissimus author, in epistola ad Paschalem primum, implorãs auxilium eius aduersus sanctarum imaginum insectatores: Audi (inquit) Apostolicum caput, pastor ouium Christi, θεοπρόβλητε, id est, à Deo electe, clauiger regni cælorum, petra fidei, super quam ædificata est ecclesia catholica. Leo etiam Imperator cognomento Sapiens, in quodam sermone ex plurimis, quos mirabili doctrina & spiritu repletos, composuit, explicans totum mysterium apostolici principatus, post resurrectionem (inquit) ter Petrum percontatus, an ab eo diligeretur, ouium suarum ποιμηνάρχην, id est, Principem pastorem Christus constituit, deditq; ei pascendi potestatem, petens ab eo pascendi curam, tanquam vicem redamandi. idcirco enim aiebat, Amas me? pascere agnos meos. Petrus verò (inquit) cum intelligeret principatum illum magnum esse, & magnis indigentem viribus, videretq; Ioannem sequentem, illum dico, quem vehementer Christus amabat: Hic (inquit) quid? quod perinde erat, quasi diceret, mène præfici vis caput discipulis? Hunc verò à te dilectum, qui voluit sedere ad dextram, & matrè præmisit, quæ peteret, ut vnus federet ad dextram: huc, inquam, quid facere iubes? Nè igitur occasione erroris aliqui corripere, quod omnibus discipulis communiter dixisset, Quæcunq; scueritis, & quæ sequuntur, respondit Dominus quasi increpans Petrum: Sic eum volo manere, donec rursus veniam, quid ad te? Tu me sequere. Id est, sequere me hoc baculo pastoralis: & sicut ego, cum eram vobiscum, seruabam vos, ut pater vester & caput ac magister, vigilas pro vobis, sic tu esto meo loco, & sequere me, principatu & potestate ista fratres tuos confirmans: te enim volo esse meo loco. Unde manet (inquit) vsq; in hodiernum diem Petrus sequens Christum

in suc-

in successore suo. Hactenus Imperator Leo, cognomento Sapientis dignissimus. Habere ergo principatum & potestatem loco Christi ad confirmandum fratres omnes, quid aliud est, quam esse fundamentum ecclesiae à Christo positum, super quod ecclesiam suam aedificauerit. Hunc quoque locum Leonis recitauit Genadius Scholarius in ijs, quae pro defensione principatus Romani pontificis scripsit, qui Synodo Florentinae interfuit, & Constantinopolitanus Patriarcha postea factus est. Cuius testimonium, ut mihi quidem videtur, plurimum apud Magdeburgenses valere debet: immo magno eos afficere pudore, quod author Graecus aduersus Graecos, etsi non omnes, multos tamen, ecclesiae nostrae in hac dignitate aduersarios, patrociniū veritatis, quam vos oppugnatis, publice tunc suscepit, & suscepto non solum non est inuidia dissentientium & maleuolorum superatus, sed potius à Deo patrono veritatis, summo honore & dignitate in ecclesia sua auctus. per multa ille ex patribus, ex Synodis, atque historijs in vnum caput libri sui congestis, quae ego libenter praetermisi, quod is liber iam Latine translatus, propediem sit in lucem exiturus. Omitto plura alia testimonia veterum patrum, ab alijs obseruata, & ea quae in lib. 1. confessionis Augustinianae cap. 9. indicatis locis nuper notata sunt.

Quomodo Anacletus non scripserit, Super hanc petram, id est, super Ecclesiam Romanam, ut Magdeburgenses finxerunt: et quomodo, ex eo quod ecclesia catholica aedificata est super Petrum, necessario sequatur, ecclesiam Rom. cui praeesse successor Petri, esse principem omnium ecclesiarum, et quomodo non credit vnam ecclesiam catholicam iuxta Symbolum, qui non credit vnam determinatè: vna rursus determinatè non credere, qui caput eius, pontificem non credit. Cap. 7.

Illud verò non est dissimulandum, quod cum Anacletus scripsisset in epist. 1. aedificatam esse ecclesiam super sedem Apostolicam, ubi authoritas Petri principis Apostolorum simili tropo dicta est sedes, ut Petrus ipse dictus est petra: Magdeburgenses tamen, ut inuidiosorem apud suos facerent Pontificis Anacleti interpretationem, non super sedem Apostolicam, ut ille ibi scripserat, sed super hanc petram, id est, super Romanam ecclesiam scripsisse finxerunt. sed fortasse respondebunt, si non in prima, at in tertia epist. sic sanctum Anacletum interpretatum esse, cum ait: Hæc verò sacrosancta Romana & Apostolica ecclesia, non ab Apostolis, sed ab ipso Domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super vniuersas ecclesias, ac totum Christiani populi gregem affecuta est: sicut ipse beato Petro Apostolo dixit, Tu es Petrus, & super hæc petram aedificabo ecclesiam meam: sed nec hoc loco sic Anacletus interpretatus est, ut isti mentiuntur. & si enim ex eo quod ecclesia catholica super hanc petram, id est, super Petrum

*Quid Magde.
finxerunt in
epistol. Anacleti.*

Petrum edificata est, necessariò sequitur, vt paulò pòst demonstrabo, ecclesiam Romanam eminentiam potestatis habere, vt Anacletus ait, super vniuersas ecclesias: non tamen sequitur, vt ecclesia catholica super Romanam ecclesiam edificata sit, nisi quatenus ecclesia est in Episcopo, & Episcopus in ecclesia, vt beatus Cyprianus ait. sed quia hæc paulo subtiliora sunt, differamus de eis paulo explicatiùs, si fortè intelligant Magdeb. quos ipsa malitia odio Romanæ sedis excæcauit: mutuabor verò ad huius loci explanationem, quæ Trapezuntius vir eruditus, genere & patria Græcus, ad Cretenses scripsit, principatū pontificis Romani, vt ex sanctis patribus didicerat, Græcus aduersus Græcos defendēs. Interpretabor Latine, vt si quis in Græcam epistol. inciderit, conferat, si fortè fidem interpretis experiri voluerit. Demonstrauimus, inquit, natura duce semper omnem multitudinem vno quopiam eiusdem speciei in vnum cōgregari, vt in exercitu decem milites decurione: decuriones, centurione: tribuno militum, cēturiones: tribunos militum, duce: sic multas paræcias, quas vulgò vocant ἐνορίας, in vnam ecclesiam ἐπισκοπικὴν Episcopo: ἐπισκοπικὴν, in vnam metropolim metropolita: metropoles, in vnam patriarchicā ecclesiam magnam Patriarcha. Quamobrè, quia omnes magnæ ecclesiæ sunt quinque, oportet eas in vnam ecclesiam vno capite congregari, vt possit vna catholica ecclesia ἐκδοτομῆν, id est, aptè tractare verbum veritatis: ad idq̄ necessitas naturæ impellit: immò, quod maius est, impellit etiā fides. Omnes enim, inquit, synodi anathema fecerunt eos, qui non credunt vnam sanctam ecclesiam ἀρισμῆν, non autem ἀρίστην, id est, vnam finitè, & non infinitè, quod est blasphemum. Quomodo enim, inquit, vnā credes, si nescis quam? an dices vniuersam totius mundi? Erit ergò tibi Orthodoxus Armenius, Aethiops, Sergianus, Indianus, Monothelita, ac Theopaschita. Quare, cum dicimus vnam catholicam ecclesiam, scire oportet, quam ex re ecclesia efficitur vna: si quidem omnis multitudo, vt diximus, vno aliquo eiusdem speciei efficitur vna. Est igitur catholica ecclesia vna, vnius ecclesiæ Romanæ coniunctione, quæ ipsa cum Pontifice vno vnitur: ità fit, vt omnes ecclesiæ catholicæ cum Romana vniantur, & Romana cum pontifice, ac proindè omnes cum pontifice. Hactenus Trapezuntius. Ex quo simul fit, vt sicut ecclesia Rom. fundata est super successorem Petri principis Apostolorum, qui ei præest, sic reliquæ omnes ecclesiæ, quæ cum ecclesia Rom. sunt in vnam magnā ecclesiam catholicam copulata, super pontificem Roman. sint fundatae ab eo, qui dixit beato Petro, Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Quod verbum Magd. & ceteri Lutherani non intelligunt. quia non credunt, sicut Iudæis dixit Esaias, Nisi credideritis, nō intelligetis. immò dicam ampliùs, Non credunt isti vnam sanctam ecclesiam catholicam, quia illum negant, qui est origo vnitatis & coniunctionis ecclesiarum in vnam catholicam ecclesiam. quem quidem si non negarēt, nunquàm Magdeburgenses, nūquàm Lutherani & Calviniani & Anabaptistæ fidem amisissent. Venissent enim ad

Trapezuntius
defensor Rō.
pontificatus
aduersus
Græcos.

Quò ecclesia
catholica, quā
credere oportet,
sit vna.

Qui vnū caput
ecclesiæ
catholicæ non
agnoscunt, nō
possunt ortho-
doxos à non
orthodoxis in-
ternoscere.

Matth. 16.

Esa. 7.
Negant vnam
ecclesiā catho-
licā, qui ori-
ginē & fun-
damentū vni-
tatis negant.

Bb eccle-

Vnde factum
fit, vt fidem
amiserint Lu-
terani & Cal-
uiani, secundū
verissimā Cy-
priani senten-
tiam.

ecclesiam Rom. & cum successore Principis Apostolorum euangelium cō-
tulissent, nè in vacuum curret, sicut hæcenus cucurrerunt, & adhuc cur-
runt: & indè fidei sanitatem ac firmitatē, ex sanitate ac firmitate fidei Petri,
pro qua Dominus vsq; ad consummationē seculi orauit, & exauditus est,
tanquā ex petra Apostolica & salutari medicina reportassent. nunc autem
experimur, verissimè à B. Cypriano, grauisimo sanctitatis & eruditionis
Magistro, & in verbis Dei intelligendis & docendis perfecto, scriptū esse ad
Cornelium Pontificem, non aliundè hereses obortas, aut nata esse schisma-
ta, quā indè, quòd sacerdoti Dei nõ obtemperatur, nec vnus in ecclesia ad
tempus sacerdos, & ad tempus Iudex vice Christi cogitatur.

*Responsio ad aliam reprehensionem allegationis scripturæ ex Genesi
tanquā violentæ, vbi redarguitur Magdeburgenses de mēdacio & igno-
rantia. & explanatio loci sapientissimè & accommodatissimè allegati. Item
responsio ad aliam reprehensionem argumentationis in epistola Clementis
quarta, & in epistol. Telesphori. vbi etiam redarguuntur Magdeburgens.
de ignorantia & malitia. Cap. 8.*

Sed quoniam satis iam, vt arbitror, refutatum est, quod Magdeb. de ec-
clesia catholica super hanc petram, id est, super sedem Apostolicā fun-
data, vt sanctus Anacletus ait, tanquā indoctissimè & insulsiſsimè ex-
positum obijciebant, & argumentis scripturæ sanctæ, ac veterum patrū te-
stimonij totus euangelij locus explicatus est: pergamus deinceps ad alia,
quæ in eadem epist. Anacleti prima iidem notârunt, hîc quoquē more suo
blasphemantes, quod ignorant. Illud enim, inquit, violentius & crasius
Gen. 19. Dominus per Moysen loquitur, dicens de Lot, Ingressus es quidē
vt aduena, nunquid, vt iudices? ergo peregrina submouenda sunt iudicia.
nam illud nõ Dominus per Moysen loquitur, sed Sodomitæ hospites Lot
ad stuprum exprobrant ei, quòd cum sit aduena Sodomæ, nolit tamen eo-
rum cupiditatibus obtemperare.]

Commentum
& calumnia
Magd.
Gene. 19.

Dent. 4.

Hic quoquē deprehensi sunt Magd. in calumnia manifesta. Anacletus enim
sic scripsit, vt perspicui potest à quouis, qui locum epistolæ relegere volū-
rit. Leges (inquit) ecclesiæ Apostolica firmamus auctoritate, & peregrina
iudicia submouemus. vnde & Dominus mentionem faciens Lot, per Moy-
sem loquitur, dicens: Ingressus es quidem, inquit, vt aduena, nunquid vt
iudices? Inquit, dixit Anacletus, sicut Moyses ipse scripsit: Sic enim ait, In-
gressus es, inquit, scilicet Sodomitæ. isti verò boni viri & æqui iudices,
non curantes, quod Dominus per eundem Moysen præcepit, inquit, Nõ
addetis ad verbum, quod vobis loquar, nec auferetis ex eo: sustulerunt il-
lud, inquit, vt loci calumniæ suæ relinquerent, subiungentes: Nam illud
non Dominus per Moysen loquitur, sed Sodomitæ: in quo non solum ca-
lumniam, sed ignorantiam prodiderunt, Hoc enim quod Sodomitæ inquit,
unt,

unt, vt Moyses narrat, & Anacletus ipse recitat, Dominus per Moysen Prophetam & scribam suum loquitur ad nostram scilicet doctrinam, vt prudentissimè idem Pontifex Anacletus admonuit, cum statim subiunxit: unde facillè intelligeremus, quorsum spectaret, quod narrat, dixisse Sodomitas sancto Lot: Ingressus es vt aduena, nunquid vt iudices? cum subiunxit, inquam, Vnaquæq; puincia, tam iuxta ecclesiasticas, quàm iuxta seculi leges, suos debet iustos, & non iniquos, habere iudices, & non externos, nisi apostolicæ sedis huius decreuerit autoritas, quatenus quicumque causam habuerit, apud suos iudices iudicetur: & non ad alienos causa vagandi, stimulante proteruita, suam despiciens patriam, transeat. Huc ergò spectabat, quod sanctus Anacletus narrauit, dixisse Sodomitas, vt intelligeremus, si hoc secundum seculi leges fit, quanto magis fieri debere secundum ecclesiasticas leges? debere dico vnamquamque prouinciam habere iudices iustos, & non externos: peregrinamq; iudicia ad contemptum patriæ pertinere, nisi propter aliquam iustam causam aliter primæ sedis visum esset. Sodomitæ enim contemni patriam suam satis significabant, cum inquirunt, Ingressus es vt aduena, nunquid vt iudices? iudicare enim illos videbatur, quoniam S. Lot, vir ad spectu & auditu iustus, vt beatus Petrus de eo dixit, Nolite, inquit, quæso fratres mei, nolite malum hoc facere. Hoc ergò illi exprobrarunt Sodomitæ, quod cum aduena esset, tanquam Iudex tamen eos reprehenderet, inquit: Nolite hoc malum facere. Sed Magdeburgens. cum nec hoc intelligerent, dixerunt, ad stuprum exprobrasse ei, quod cum aduena esset, nollet tamen eorum cupiditatibus obtemperare. Quis non rideat, vel potiùs desleat istorum tarditatem ingenij, ex cæcitate mentis proficiscentem? quis enim vnquam diceret præter istos, speciem vllam Iudicis præ se ferre eum, qui alterius cupiditati non obtemperet? Illa verò conclusio, istorum quoque sit, vt sunt valentes dialectici, Dominus per Moysen loquitur, dicens de Lot, Ingressus es quidem vt aduena, nunquid vt iudices? Ergò peregrina submouenda sunt iudicia. in Anacleti enim epistola nunquam eam legerunt. explicatum verò est, quomodo & qua ratione ad iudicia peregrina submouenda pertineret, quod de Sodomitis & de S. Lot Pontifex Anacletus valde prudenter & appositè recitauit. Simili exemplo, ab humanis legibus sumpto, vsus est Eleutherius in epistola sua. Sanciens enim, nè quid in iudicio absque legitimo accusatore fieret: nam si leges, inquit, seculi accusatores requirunt, quanto magis ecclesiasticæ regulæ? docent enim terrestria & humana, quæ sint ecclesiastica atque cælestia. Huc etiam pertinet, quod Calixtus primus, Pontifex quoque Apostolicus, in epistol. 2. scripsit: Quis enim (inquit) dubitat, leges humanas rationi & honestati non repugnantes, esse amplectendas? præsertim vbi vel publicæ consulunt vtilitati, vel ecclesiasticæ dignitatis autoritatem defendunt, & eo adminiculo tuentur? Rursus Chryssippi isti, qui omnem argumentationis formam, quam ipsi non intelligunt, reprehendunt & rident,

Bb 2 & in-

Quo Magd. cū
calumnia sua
simul ignorā-
tiam prodide-
runt.

2. Pet. 2.
Explicatio lon-
ci epist. Ana-
cleti quem
Magd. non in-
tellexerunt.

Conclusio à
Magd. per ca-
lumniam &
infestā facta
in epist. Ana-
cleti.

& inde fictam esse epistolam persuadere volunt: Simile, inquit, exemplū, scilicet argumētationis proximē reprehensē, extat in 4. epist. Clemētis, sub finem: Sed & illa species castimonīæ obseruanda est, vti nē passim & libidinē solius causa, cum sceminis coeat quis, sed posteritatis reparandæ gratia. Deinde subiungit Clemens: Quæ obseruātia cum etiam in nonnullis pecudibus inueniatur, pudori est, si non ab hominibus rationabilibus, & Deum colentibus, obseruetur: Ergo omnes peccauerunt, & egent auxilio Dei.

*Alia conclusio
imprudētē à
Magd. repræ-
hensa in epist.
4. Clemētis.*

Hanc conclusionem Magd. reprehendere, & Clementis esse negare maluerunt, quàm considerare, quam vim haberet. Habet enim hanc, (vt intelligere licet ex antecedenti enthymemate siue sententia, quæ est, Pudori esse, nō obseruari hanc castitatis speciem à rationabilibus, & Deum colentibus) si ratio naturalis & lex colendi Deum, non sufficit ad obseruandam hanc speciem castitatis, quam pecudes sine ratione & lege, solo naturæ instinctu seruant, & ita mutabiles sunt homines: sequitur, omnes esse peccatores, & auxilio Dei ad benē viuendum indigere: quo nihil neq; verius, neq; subtilius, nec ad rem accommodatius dici potuit. Hac enim conclusione admonuit, quid laicos facere oporteret ad seruandam hanc speciem castitatis coniugalis, in qua turpissimum fit, à quibusdam pecudibus vinci: scilicet oportet auxilium à Deo petere, siquidem omnes peccauerunt, & indigent gratia, non solum vt sanentur, sed etiam, vt sani facti, rectē operentur. Eadem Pauli sententia vsus est Athanasius in eundem sensum, in epist. ad Episcopos Africæ: Creata (inquit) mutabilia esse, nemo inficiās iuerit, cum & angeli præuaricati sint, & Adam non obediuerit, & omnes egeant gratia Dei. Addunt præterea Magd. Et in epist. Telesphori, vbi dicit, hymnum angelicum recitandum solenniter in Missarum solennijs, infert: Ipsi enim, qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt audiendi, obediendi, atq; timendi, & non lacerandi, aut detrahendi. Quæro à vobis, Magdeburgenfes, cur dixistis, infert Telesphorus? quis vnquam dixit, nisi vos, coniunctionē Enim, ad conclusionem rationis adhiberi? Cur, inquam, dixistis, infert Telesphorus? nisi qa fingere voluistis, & persuadere nesciētibus, quasi ita Telesphorus ridiculē argumentaretur, hymnus recitandus est ab Episcopis in solennijs, ergo ipsi qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt audiendi & obediendi, & à nemine lacerandi, &c. At Telesphorus nullam hęc conclusionem ne somniauit quidem, sed potiùs rationem reddidit, cur sacerdotes & Episcopi non essent temerē à laicis accusandi. de quo cum paulo suprā admonere cœpisset sub nomine clericorum, quod latiùs patet, & quædam interiecta essent de sanctitate vitæ clericorum, de ieiunio 7. hebdomadarum, de celebratione Missæ in nocte natiuitatis, & de hymno angelico recitando, iterum redit ad intermissum locum de non accusandis clericis. & iam propriē de clericis sacerdotibus loquens, causam reddit, quare non sint à vulgo laicorum arguendi & accusandi: quia scilicet ipsi, qui tantæ dignitatis sunt, vt corpus Domini ore suo consecrent, & con-

*Alia conclusio
ficta à Magd.
in epist. Telesphori.*

& conficiant, tanquàm magistri populi, ab omnibus sunt audiendi & timendi: siquidem ab ipsis populus benedicatur, instruitur, & corrigitur. at eos, à quibus lacerantur & accusantur, corrigere minimè possunt. An non sunt hæc consentanea? nõ pudet vos Magdeburgenses sic omnia inuertere & deprauare? omnia in peiorem partem malitiosè rapere? nulla æquitate vti neque quæ dicuntur, neque causas eorum quæ dicuntur, vllò modo considerare?

*Non pudet
Magdeb. in-
uertere, deprauare,
fingere.*

Quomodo quod Eleutherius ad Episcopos Gallie scripsit, commississe eis ecclesiam vniuersalem, quia non intellexerunt Magdeb. falsò existimãrunt primatui ecclesie Rom. repugnare. & quomodo intelligendum sit, ex ipso Eleutherio intelligi, & ex ijs, quæ Gregor. Nazian. de S. Athanasio & Cyrilliano in eorum epitaphijs scripsit, & ex epistola Ioannis Hierosolymitani Patriarchæ ad Theoph. Alexandr. & ex Sidonij Apollinaris sensu de inscriptione epistolæ Clementis ad Iacobum. Cap. 9.

Sed prosequamur reliqua. Aiunt præterea multa in his Epistolis esse perplexa & contraria, vt in Eleutherij Epist. Huius rei gratia vniuersalis vobis Gallis commissa est ecclesia si hoc, inquiunt, verum est, quomodo principatù tribuit ecclesie Romanæ? Hæc posteriora destruunt priora. Non est reprehendendus author, præsertim Apostolicus, si quid in libro suo aut epistola dicat, quod non quiuis facillè intelligat, aut quod aliqui indocti ad suam perditionem deprauent, vt beatus Petrus de epistolis Pauli scripsit In quibus sunt, inquit, quædam, quæ indocti & instabiles deprauant, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. Huiusmodi est, quod Eleutherius scribit ad Gallie Prouincias, id est, ad Episcopos earum: Huius rei gratia vniuersalis vobis à Christo Iesu commissa est ecclesia: vt pro omnibus laboretis, & omnibus opem feratis. quod quidem quia Magdeb. non intelligunt, primatui Romanæ ecclesie repugnare arbitrantur. Explicentus ergò nos, qua ratione vniuersalis ecclesia commissæ illis dicatur: & quomodo intelligendum sit. idem enim dixit Clemens Rom. lib. 6. de Apost. constit. cap. 14. Scripsimus, inquit, vobis omnibus, scilicet Episcopis, hanc Catholicam doctrinã ad confirmandũ vos, quibus Episcopatus vniuersalis creditus est ac commissus. Episcopatum vniuersalem, siue ecclesiam vniuersalem dicit Episcopis commissam, scilicet per partes, id est, suam cuique eorum partem Episcopatus vniuersalis, siue ecclesie vniuersalis, pro qua parte ita laborare, & cui ita præsidere quisque debet, vt suus in ea labor & præsentia, ad omnes mundi ecclesias, tanquam ad membra vnius corporis, pertineat, iuxta Apostolicam illam humani corporis analogiam siue proportionem: cuius membra, inquit, ipsum pro inuicem sunt sollicita: & si patitur vnum membrum, compatitur

2. Pet. 3.

Quomodo secundum scripturam, & veterum auctoritatem, & apostolicam const. ecclesia vniuersalis commissæ sit episcopis, nec id repugnet primatus. 1. Cor. 12.

Matth. 5.

Philip. 2.

untur omnia membra. Sic igitur intelligendum est, quod Eleutherius Gallicanis Episcopis scripsit, quod satis idem explicat, si quis aduertat, cum ait: Vobis huius rei gratia, vniuersalis à Christo cōmissa est ecclesia, cuiusnam rei gratia? vt pro omnibus, inquit, laboretis, & cunctis opem ferre non negligatis. Vobis, inquam, commissa est ecclesia catholica, scilicet cuiusque vestrum sua ecclesia, illius catholice pars, quam partem quisque vestrum suscepit, & cuius est caput: in qua tanquam lucerna in candelabro posita, iuxta parabolam Domini, omnibus qui in vniuersa domo sunt, luceat, tanquam luminare in mundo, sicut Apostolus ait. sic enim Nicena Synodus in quadam diatypose, ex ijs, quæ in quibusdam fragmentis actorum eius feruntur: Episcopus, inquit, est imago Christi, & caput ecclesie, quam suscepit. In quo satis aperte significauit, vt sunt singularum ecclesiarum singuli Episcopi, id est, singula rerum capita, sic esse vniuersalis ecclesie vnum Episcopum vniuersalem, qui eam suscepit, vt cuius caput est vniuersale. Hinc beatus Gregorius Nazianzenus Athanasium in epitaphio laudans: Creditur, inquit, illi populi Alexandrini præfidentia: deinde subiungit, Quod perinde est, vt si dicam, totius orbis præfectura. cur ita? quia scilicet ita præfuit ecclesie Alexandrinæ, vt vniuerso orbi prodesset. siquidem fides, quam quisque Episcopus in ecclesia sua prædicare ac defendere debet, vna est & catholica, id est, vniuersalis: ad omnesque mundi ecclesias eiusmodi prædicatio ac defensio pertinet. Simile item est, quod idem Gregorius de beato Cypriano in laudem eius scripsit. Non enim, inquit, soli Carthaginensium ecclesie præfuit, aut Africa, quæ merito eius vsque in hodiernum diem omnium sermone celebratur, sed vniuerso Occidendi, immo Orienti ferè ipsi, & Meridiei ac Septentrioni, quocumque ille admiratione sui peruénit. Hactenus Greg. Satis hinc explicauit, qua ratione, qui ecclesiam Carthaginensium regendam tanquam Episcopus eius suscepit, eidem iuxta Apostolicam constitutionem, & Eleutherij Pontificis sententiam, vniuersalis ecclesia, siue vniuersalis Episcopatus commissus esset: scilicet, vt ad Episcopatum vniuersum, id est, ad omnes mundi ecclesias, si fieri posset, sanctitatis eius fama & sanctæ gubernationis exemplum, ac catholice fidei & doctrine professio, ad Dei gloriam & totius corporis ecclesie ædificationem peruaderet. Eodem spectat inscriptio Epistolæ Clementis ad Iacobum Archiepiscopus regentem ecclesiam sanctam Hierusalem, & omnes ubique prouidentia Dei fundatas ecclesias, quam inscriptionem Sidonius Apollinaris ad Episcopum sui temporis ecclesie Lirinensis, quem laudare voluit, argute accommodauit, ac simul interpretatus est. paulò post loco proprio cap. 13. verba eius recitabo. Mirabili itaque breuitate, id est, vno verbo Apostolica constitutio, & S. Eleutherius eam imitatus, admonuit, in quam arduo opere versetur Episcopatus, in quo ita laborandum sit, vt ad vniuersas ecclesias catholice prædicationis lumen ac fructus, & omnium bonorum operum exemplum pertingat. Rectè hactenus Ioannes Patriarcha

archa Hierosolymitanus, cum apologiam ad Theophilum Alexandrinum scribit, eumque in exordio laudans: Tu quidem, inquit, ut homo Dei, & apostolica ornatus gratia, curam omnium ecclesiarum, maxime eius, quae Hierosolymis est, sustines, cum ipse pluribus sollicitudinibus ecclesiae, quae subest, distringaris. nihil prohibet, quin recte hoc Iohannes scripserit: apologiam vero, ut Origenista, non recte. Hoc ergo est, commissam fuisse ecclesiam vniuersalem Episcopis Galliae, non quidem quod sub eis esset, ut est sub Pontifice Rom. sed quod de omnibus ecclesijs, sicut explicauimus, solliciti esse deberent, & omnium ecclesiarum cura & studio teneri, sicut Theophilus Patriarcha Alexandrinus ecclesiae Hierosolymitanae, quanuis ad eius dioecesim non pertineret, cura & studio tenebatur. Huc pertinet illud in Actis Apost. cum ait Paulus: Attendite igitur vobis, & vniuerso gregi, in quo posuit vos spiritus S. Episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine. Illud enim, In quo posuit vos, significat portionem gregis, quae (ut Cyprianus ait) singulis pastoribus ascripta est, quam regat quisque & gubernet, rationem sui actus Domino redditurus. Hanc portionem gregis singulis Episcopis adscriptam, vocat idem in lib. de vnitae ecclesiae, partem Episcopatus, quae a singulis, inquit, in solidum tenetur. Illud vero, regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit proprio sanguine, ad vniuersalem ecclesiam pertinet, quam dilexit Christus, & tradidit semetipsum pro ea, ut, sicut scriptum est, sanctificaret eam. simile est illud in epist. beati Petri, Pascite, qui in vobis est, gregem Christi, id est, vnusquisque portionem vniuersi gregis Christi, sibi assignatam & commissam. Sed explicemus adhuc magis, quae hactenus de vniuersali ecclesia & partibus eius dicta sunt. vnde etiam facile iam intelligi possit, quod quibusdam eruditissimis fortasse non ita facile ad intelligendum aliquando visum est, quomodo a beato Cypriano in libro de vnitae ecclesiae, dicatur Episcopatus vnus & indiuisus, cuius pars in solidum tenetur. non enim indiuisum esse videtur, cuius partes a singulis tenentur. & rursus, si pars, quomodo in solidum tenetur? teneri enim in solidum, non partis, sed totius videtur esse. Quare explicandum est, quid haec significet, teneri in solidum. Cum ergo beatus Cyprianus Episcopatum vnum & indiuisum dicit, quem Clemens Romanus, ut paulo ante dixi, Episcopatum vniuersalem vocat, vnum gregem dicit vnus pastoris, & vnum pastorem vnus gregis, sicut Dominus (inquit idem Cyprianus) monet in euangelio suo, & docet, dicens: Et erit vnus grex, & vnus pastor. Ecclesia enim, ait, vna est, & caput vnu, & origo vna. paulo autem supra probat idem Cyprianus autoritate euangelij aduersus auctores schismatum, disposuisse Dominum autoritate sua, ut origo huius vnitatis ecclesiae a Petro eius capite duceretur. Probatio, inquit, est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & super istam petram aedificabo ecclesiam meam: & portae inferorum non vincunt eam. tibi dabo claves regni caelorum,

Act. 20.

Eph. 5.

1. Pet. 5.

Ioan. 10.

Matth. 16.

Matt. 16.

cælorum, & quæ sequuntur. Hęc igitur ecclesia vniuersalis, quæ vna est, & ab vno capite, quod ei Dominus autoritate sua imposuit, vnitatē habet: partes habet distinctas quidem inter se, sed non diuisas ab ista sua vnitatē. Hęc autem partes sunt singulæ ecclesię catholicæ, id est, singulę plebes singulis Episcopis adunatæ. Est enim ecclesia, vt ait idem Cyprianus libro 4. epist. 9. plebs sacerdoti adunata: & pastori suo grex adherens. vnaqueq; ergo harum partium, ecclesia siue episcopatus est & dicitur: & pars est illius indiuisi episcopatus & indiuisę ecclesię. ita fit, vt episcopatus vnus sit, cuius pars à singulis teneatur, sitq; aliquid indiuisum, cuius partes cum isto indiuiso scilicet coherentes, à singulis teneantur. Cùm enim per schismata desinunt coherentes, simul desinunt esse partes illius, & desinunt esse & dici ecclesię, vt Dominus in euangelio suo docuit, quod beatus quoq; Cyprianus in eodem lib. 4. epist. 9. notauit. cùm enim dixit Petro, Et super hęc petram edificabo ecclesiam meam, nomine ecclesię docuit, non esse ecclesiam, quę non esset cum Petro & successore eius coherentes. Est itaque vnus episcopatus indiuisus, siue vna ecclesia indiuisa, quia partes eius, quandiu partes sunt, non possunt esse ab ea vnitatē separatæ: diuisę enim & segregatę, non sunt amplius partes istius episcopatus vniuersalis & vniuersalis ecclesię. ita fit, vt semper maneat indiuisa ecclesia, & episcopatus indiuisus instar tunicę Domini inconsutilis. Illud verò, in solidum teneri à singulis partem istius episcopatus, significat, eum, qui partem illam tenet, ita tenere & gubernare, vt ipse solùm sit rationem sui actūs Domino redditurus, vt idem Cyprianus lib. 1. epist. 3. ad Cornelium scripsit. Ex his ergo, quę de vno episcopatu & partibus eius, & earum coherentia, authore Cypriano, explicata sunt, facile iam intelligitur, non posse committi alicui Episcopo partem episcopatus vniuersalis, siue ecclesię vniuersalis, quin propter necessariam coherentiam & connexionem, simul committatur ipsa vniuersalis ecclesia, & episcopatus vniuersalis. Hoc interest, quod pars ecclesię in solidum committitur, vt explicatum est: ipsa verò vniuersalis ecclesia & vniuersalis episcopatus, non in solidum, sed ex parte. Illud etiam hic aduertendum est, pro eo, quod beatus Cyprianus scripsit, episcopatum esse vnum, cuius pars à singulis tenetur, quod satis iam explicatum est: Patronus Molinę Iuriconsulti, quisquis ille fuit, (nomen enim suum callidè reticuit, nè cùm à Ruffo postea redargueretur, & patrocinium suum defendere non posset, se ac clientem suum tacendo palam condemnaret) hoc modo scripsit, locum Cypriani fatuè corrumpens, Vnum episcopatum esse, qui apud singulos episcopos in solidum esset, quod quidem non magis poterat esse verum, quàm duos esse eiusdem rei dominos in solidum, quod Vlpianus negat fieri posse: aut vnus corporis plura esse capita, quo nihil potest esse monstri similius. Satis ergo hæcenus demonstratum est, non repugnare primatui ecclesię Rom. vt Magdeb. obijciebant, quod Eleutherius pontifex rationem, scripturam, & Apostolicam constitutionem à
Clemen-

Clemente Romano descriptam secutus dixit: & testimonijs atque imitatione veterum, quemadmodum intelligendum sit, explicatum est.

Responsio ad id, quod obijciunt, quomodo Anacletus citet literas Clementis, cum sit Anacletus à Petro ordinatus, teste Irenæo & Eusebio, & quemadmodum intelligendum sit, quod tam variè de successione Clementis, à varijs scriptum est, vt alij secundum post Petrum numerent, alij tertium, alij quartum, & de Lini morte, viuentis Petro: & quare à quibusdam authoribus prætermisus est Anacletus in describenda successione Pontificum.
Cap. 10.

Objiciunt præterea Magdeburgenses citationes Pontificum Apostolicorum, ad negandas eorum epistolas. Huc enim spectant omnes eorum accusatorię obseruationes. Anacletus, inquiunt, citat literas Clementis, cum, teste Irenæo & Eusebio, Anacletus à Petro presbyter aut Episcopus sit ordinatus.]

Nos Clementem ipsum Romanum Apostolicum authorẽ habemus, qui non solum in epist. ad Iacobum fratrem Domini, de qua paulò post Magdeburgensibus respondebo, affirmat in persona Petri, sibi soli à Petro cathedram traditam & potestatem, quam eidem Petro Dominus tradiderat: sed etiam in lib. 7. Apostolicarum constitutionum, quas idem Clemens literis mandauit, in persona quoque Petri cap. 45. scribit se à Petro secundum Episcopum ecclesię Rom. ordinatum: tametsi Eusebius, tam diligens alioqui librorum inuestigator & repertor, neque epistolam hanc, neque hos libros reperit à tam multis alioqui patribus olim & cognitos & relectos, atque in summa autoritate habitos. Si cui verò incredibile, aut certè mirum videatur, non reperisse hos libros Eusebium, (de Irenæo enim fortassè minùs mirandum sit) legat quid S. Maximus ijs respondeat, qui Dionysium Areopagitam suo quoque tempore negabant, eodem vtentes argumento: cum tamen ante Eusebium Dionysius Alexandrinus non solum viderit, sed etiam scholijs illustrauerit: vt S. Anastasius Antiochenus ipse testatur. Quasi verò omnes authores Eusebius Cæsareensis videre potuisset, vt quos non viderit, neque fuisse vnquam putemus: cum tamen sint & alij, quos ille non vidit, neque meminit, vt libros Narcisi & Hymenęi & aliorum, quos S. Maximus dicit. De Cleto verò, quòd nulla eius extaret epistola, quam Magdeb. negarent, nihil obijciendum esse putauerunt, quomodo Clemens secundus à Petro ordinatus est, cum historię ferre omnes Latinorum, Cleto Clementem successisse narrent: neque rursus de Lino obiecerunt, quomodo primus ante Clementem ordinatus fuisset. Ergò, tametsi res propter authorum varietatem alijs fortassè non satis constare videatur, sic tamen habendum esse arbitror, quantum ex epistola

Cur non sit mirum, quòd Eusebius nec epist. Clem. neque libros eiusdem de const. Apost. viderit.

Ioannis 3. assequi licet, quem tanquam certiore & probatiore auctorem sequimur. sic enim ait: Si autem Petrus princeps Apostolorum adiutores sibi affciuit Linum & Cletum, non tamen pontificij potestatem, aut soluendi & ligandi normam eis tradidit, sed Clementi successori suo. Hæc Ioannes Pontifex ante mille annos in epistola sua decretali ad Episcopos Germaniæ & Galliæ: licet Marianus Scotus hanc epistolam Leoni 2. Agathonis successori tribuat. Linus igitur, qui primus in ecclesia Roma. ordinatus est, adiutor tantum Petri fuit in Rom. pontificatu administrando: quia aliquandò necesse erat, ut ad alias regiones Petrus proficeretur: & vrbs sine Episcopo esse non poterat. Hoc autem non à nobis inuentum aut excogitatum est, sed ita etiam S. Epiphanius in Panario suo lib. 1. tomo 2. hæret. 27. scripsit. Mortuus verò est Linus viuentem Petro, ut præter Clementem, Sophronius quoque Hierosolymitanus in homilia de agone Petri & Pauli, testatur. Hoc etiam confirmat historia, quæ fertur esse Damasi, quæ vsque ad Capitonem & Rufum Coff. qui ut Casiod. ait, biennio martyrium Petri & Pauli antecesserunt, sedisse dicit. Idem ait Marianus Scotus. Clemens verò electus & ordinatus est Episcopus Rom. ab ipso Petro, cum iam passio eius instaret. Vnde quia Cletus cum Lino, & post Linum, Petri in eodem Pontificatu administrando adiutor fuerat, qua ratione Clemens successit Lino, eadem successit & Cletus. Lino verò successit, quia episcopatum Romanum, quem Linus, tanquam adiutor Petri, cum proprio Episcopo, id est, cum ipso Petro gubernabat, idem Clemens tanquam proprius ac principalis Episcopus, suscepit. Simili ratione successit Cletus: nihil enim differt, nisi quod Linus, viuentem adhuc Petro, mortuus est, Cletus verò non. Ex quo factum est, ut Clementem alij secundum post Petrum, alij tertium, alij quartum numerent: sintque quodammodo omnia vera, si rationes succedendi distinguantur: est enim Clemens, scilicet secundus post Petrum, ut principalis: tertius, ut successor Lini: quartus, ut successor Cleti: qui post mortem Lini fuit quoque Petri adiutor, cui successit ut principalis, Clemens. Causa verò cur Eusebius, non Cletum, sed Anacleum antecessorem Clementis, & Euaristum, prætermisso Anacleto, successorem eiusdem Clementis fecerit, hæc fuit: quia enim annos 11. Lino post Petrum tribuerat, & legerat Clementem annis 21. ecclesiæ catholicæ præfuisse, atque annos Cleti, qui fuit adiutor Clementis annis 12. ab annis Clementis principalis Episcopi ita distinxit, (cum alio qui non esset distinguendi, ut quidem neque Marianus Scotus distinxit) ut Cletum, quem ipse Anacleum vocat, 12. annis, Clementem verò 9. qui 21. efficiunt, præfuisse diceret: vno errore alium trahente, ut ratio annorum pontificatus Clementis conueniret, persuasit sibi 9. annos, qui Anacleto successor tribuendi erant, Clementi tribuere, qui annis 12. sedit, scilicet vsque ad Vespasianum 9. ut eadem historia Damasi affirmat. Ita factum est, ut idem quoque Marianus Scotus mecum sentire videtur, ut Anacleum successoré Clementis

Linus viuentem Petro mortuus, Clemente & Sophronio Hier. au thoribus.

Vnde factum est, ut Clementem alij secundum post Petrum, alij tertium, alij quartum numerarint. Quæ fuerit causa erroris Eusebii in Anacleto prætermisso.

tis ignorans tolleret, & pro eo Euaristum substitueret: & ex Cleto Ana-
 cletum antecessorem eiusdem Clementis faceret, & Clementis vitam vs-
 que ad Traianum produceret. Accessit ad hanc errandi occasionem autho-
 ritas Irenæi, qui ex Cleto quoquæ Anacletum fecit libro 3. contra hæres-
 ses cap. 3. & Euaristum Clementis successorem, quem libenter Eusebius
 secutus est. Non est autem idem error, tamen si videatur, in epistola beati
 Ignatij ad Mariam Zarbensem, quæ nupèr cū reliquis epistolis eius à Gui-
 lielmo Morelio Gallo Græcè edita est. Etsi enim in ea scriptum est, Cle-
 mentem Anacleto successisse, siue hic error ex exemplari Græco epistola-
 rum Ignatij parùm emendato fluxerit, siue Eusebium & Irenæum sequens,
 ita Morelius corrigendum esse putauerit, neutrum enim affirmo, hoc so-
 lum admonere volui, in exemplari vetustissimo & emendatissimo biblio-
 thecæ Medicæ Florentinæ, non *Anacleto*, sed *Abro* esse. quæ lectio, id quod
 magnam fidem facere debet, cum Clemente conuenit, qui in libro 7. de
 constitutionibus Apost. sic ait in extremo cap. in persona Petri: Post mor-
 tem verò Linij Clemens est à me Petro secundus ordinatus. Quare quod
 beatus Ignatius in eadem epistola ad Mariam Zarbensem scribit, cū es-
 ses Romæ apud Papam Linum, cui nunc successit Clemens, omninò intel-
 ligendum est, fuisse illam Romæ apud Papam Linum ante mortem beati
 Petri, cū eo absente erat loco eius Papa Linus, nè vrbs sine Papa esset.
 Si enim Romæ tunc fuisset Petrus, nunquàm sic Ignatius scripsisset, cū
 esses Romæ apud Papam Linum, cū duo Papæ adesse non possent. Lino
 itaq; Papæ tunc Romano propter absentiam Petri, & postea ante Petrum
 mortuo, successit post mortem Petri Clemens, cuius adiutor fuit Cletus,
 vt Petri fuerat. Successor verò Clementis non Euaristus, vt illi duo vete-
 res dixerunt, neq; Cletus, vt quidam nostro tempore scripsit, plus authori-
 tatis tribuens notationi cōsulum, quæ vitio libroriorū, immò vitio quoq;
 eorum, qui literas in æs aut lapidem incidunt, obnoxia est, quàm voci vi-
 uæ ecclesiasticæ traditionis, quæ hoc ordine ab ipsis vsque Apostolorum
 temporibus, Linum, Cletum, Clementem ponit. Anacletus verò ipse in
 epistola sua prima & secunda antecessorem suum vocat non Cletum, sed
 Clementem. Hæc vox publicæ & antiquæ traditionis, maioris authorita-
 tis est, quàm omnes fasti cōsulum, de quibus sic scripsit in prologo 8. li-
 bri diligentissimus nostri temporis Chronographus Massæus Cameracen-
 sis. Nihil hodiè incertius, quàm per solos cōsules computare: quòd par-
 tim supprimantur ab historicis, partim diuerso loco & ordine collocen-
 tur. Id autem pluribus exemplis historicorum docet: additq;, confite-
 rietiam Titum Lium nescire se, in multis annis qui fuissent cōsules:
 esse præterea cōsules bimestres, trimestres, & interdum paucarum ho-
 rarum, Hieronymus verò, & si aliquandò aliter sensit, in commentarijs ta-
 men Esaie cap. 52. & libro 1. contra Iouinianum, Clementem scribit fuis-
 se beati Petri successorem: Anacletum verò Clementi successisse, vt infi-
 nitos

*De lectione
 vetusti exem-
 plaris epist.
 Ignatij non
 Anacleto, sed
 Lino.*

*Successor Cle-
 mentis nec E-
 uaristus, neq;
 Cletus.*

*Quid Masse-
 us chronogra-
 phus de fastis
 cōsulum sen-
 serit.*

nitos alios nunc omitam, Augustinus quoque, cuius Luterani videri volunt studiosi, author est in epist. 55. ad Gerosum. Cletum verò prætermisit, credo, quia sciebat adiutorem Clementis fuisse. Sed de his hæc tenens, quæ quidem ignorare Magdeburgenses non est mirum, præsertim cum neque studio discendi, neque explicandi alijs veritatem, sed calumniandi potiùs & mentiendi, teneantur.

Responsio de formulis citationum, quas obijciunt, hæc ab antiquis, hæc ab Apostolis, hæc à sanctis Patribus accepimus, quasi longo post Apostolos tempore illi pontifices scripserint: & quomodo centuriatores non intellexerint quos illi antiquos, neque quos Patres, neque quare Patres vocauerint.

Cap. II.

Reprehendunt præterea Magdeb. illam citationis formulam in epist. Anacleti, Hæc ab antiquis, ab Apostolis, à S. Patribus accepimus, Sic Apostoli statuerunt.

Sed quis non rideat, vel potiùs non desinat horum nugas? qui satis esse putant, si utcunque reprehendant: an verò rectè intelligant, & an reprehensio redargui possit, non curant. Rescripsit ergò Anacletus ad Episcopos Italiæ, de quibus eum consuluerant: id est, de ordinationibus Episcoporum, & aliorum minorum sacerdotum, ac de accusatione eorum, tum etiam de ordine iudicum ecclesiasticorum per prouincias & Metropoles. Quia verò nihil de his nouum scribebat, sed quæ ab Apostolis tradita erant, quin etiam diuisionem prouinciarum ad constituenda tribunalia causarum ecclesiasticarum ab antiquis acceperat, idcirco ut eorum, quæ respondebat, auctoritatem magis commendaret: Hæc, inquit, ab antiquis, hæc ab Apostolis, hæc à S. Patribus accepimus: vobisq; ut postulastis, rimanda & futuris tenenda temporibus, mittimus: & reliquis fratribus prædicanda, ac cunctis fidelibus tradenda mandamus. Ab antiquis dixit, propter diuisionem prouinciarum, quam dixit multo ante Christi aduentum tempore factam maxima ex parte, & postea ab Apostolis renouatam: à sanctis verò patribus, propter Apostolos: hi enim erant & Apostoli, & patres, qui Anacletum & Euaristum, & horum antecessores docuerunt. Vnde Anacletus in priore epistola instructorem suum vocat beatum Petrum. Sed Magdeb. cum nullos habeant, nec agnoscant spirituales patres, ut qui in carne ambulent, & secundum carnem militent, suspicati sunt, sanctos patres non potuisse ab Anacleto Pontifice nisi eos dici, post quos longissimo, ut isti aiunt, tempore ille ipse scripserit, cum tamen præsentibus etiam soliti finis patres vocare. Itaque nomen patrum Magdeburgenses ad longinquitatem temporum superiorum retulerunt, non intelligentes quòd Dauid propheta de sanctis Apostolis prædixit, cum ait, Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. significabat enim, ut Cyrillus Alexandrinus in comm. Esa. c. 62. interpretatur, filios Synagogæ secundum carnem, qui erant Apostoli, futuros esse

Quam pueri-
liser Magd.
nomen patrum
ad longinqui-
tatem temporum
superiorum referen-
dum esse puta-
uerunt.
Psal. 44.

esse patres eiusdem Synagoga origine minorum filiorum, vocatorum per fidem ad cognitionem Dei. Erant igitur sancti Apostoli, secundum spiritum patres eorum omnium, quos docebant, inter quos se numerat Anacletus, cum dicit, Hæc quæ tradit, ab Apostolis, hæc à sanctis Patribus se accepisse, id est, ab Apostolis, eisdemque patribus. Respondeant nunc mihi Magdeburgenses, cum Apostolus Paulus scribit ad Corinthios: Etsi decem millia pædagogorum habeatis, tamen non multos patres, si postea iidem Corinthij scripserint de suis regulis, tempore etiam Pauli his verbis: Has regulas ab Apostolis, hæc à sanctis Patribus accepimus: an significassent, multo tempore post Apostolos se hoc scripserint? quis hoc putet aut dicat, præter Magdeburgorum est hæc in eorum centurijs percontatio, Sed quos sanctos patres vocet, cum Anacletus sit à Petro secundus? & subiungunt, Idem de Euaristo dici potest, qui allegat, inquit, auctoritatem patrum Apostolorum, eorumque successorum, quasi longissimo tempore post Apostolos scripserit, cum tamen aliquandiu cum Apostolis vixerit. Hæc sunt Magdeburgensium ridicula deliramenta.

Responsio ad id, quod obijciunt ad probandum falsas esse epistolas, quia non scribant de rebus illorum temporum, de persecutionibus, de doctrina, de officio Episcopi, & cura gregis, non refutent dogmata hæreticorum, non scribant consolationes martyrum: & quomodo aperte menti sunt Magdeburgenses, subiectis exemplis demonstratur. Cap. 12.

Obijciunt præterea Magdeburg. quod non scribant authores harum epistolarum de rebus illorum temporum, de persecutiõibus, de doctrina, de officio Episcopali, & cura gregis: nõ refutant dogmata hæreticorum, non consolationes martyrum scribunt.]

Quam falsa hæc sint, ex ijsipsis epistolis, quæ in manibus sunt, perspici potest, tamen non continuo sequebatur, vt falsæ essent, quanuis nihil de ijs, quæ isti dicunt, continerent. Videamus tamen, an contineant ista, quæ desiderant, attingam pauca, legat cætera, cui ocium sit. In priorè epist. Anacleti an non pertinent ad consolationes Martyrum in persecutionibus illa, quæ statim partim ex epistola beati Petri, partim è suo scribit? sic enim ait: Tribulationes vestras audiuimus fratres, tam per nos, quam per aliorum apostolicos: super quibus valde dolemus, vobisque compatimur: & auxilium ferre, prout ipse largitus fuerit, qui pro nobis non solum tribulatus, sed etiam passus est, parati sumus. Nolite mirari charissimi, quia persecutiones patimini, quasi nouum vobis aliquid contingat: sed communicantes Christi passionibus, gaudete, vt in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes, & quæ sequuntur. Deinde, si doctrinam requirunt, an illa nõ pertinent ad doctrinam, quæ de non accusandis episcopis nec eis detrahendo scribit? & illa tam multa, quomodo Dei similitudinem studio omnium virtutum comparare

*Deprehensio
Magd. in cõs
memo mani
festo.*

parare oporteat: item, quæ in tertia epistola de obediendo præpositis? Prætereà an illa non spectant ad officium Episcopale, & curam grægis? cum ait: Nihil est autem illo pastore miserius, qui luporū laudibus gloriatur: quibus si placere voluerit, atq; ab his amari delegerit, erit hinc ouibus magna perniciēs, & quæ sequitur eodē pertinentia, vt cuius licet perspicere: nē in ijs quæ omnibus patent, & ab omnibus legi possunt, tempus frustra cōsumam. Reuertitur postea Anacletus ad martyrum hortationes & consolationes. Et quid aliud, inquit, si Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplū, vt sequamur vestigia eius: & si Apostoli passi sunt, sequentes eius exemplum, & reliqui Patres, nisi vt sequamur tam doctrinam eorum, quàm & exemplum, & patiamur aduersa pro Christo, & cum patribus & fratribus crucem portemus? Rursus de officio Episcopi & cura grægis an non scribit sanctus Euaristus? cum ait epist. 2. Episcopum verò oportet opportunè, importunè ac sine intermissiōe ecclesiā suam docere, eamq; prudenter regere & amare, vt à vitijs se abstineat: & reliqua deinceps, quæ potest quisque legere, & per se in manifesto commento Magdeburgenses Centuriatores deprehendere. Iam quod dicunt, non refutari dogmata hæreticorum in his epistolis, quod sit argumentum, non esse quorū feruntur, an non refutat Euaristus, & quidem eruditissimè eorum dogma hæreticorum, qui aiebant de solo patre dictum esse in epist. ad Timoth. priore, quia ipse solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem? & Alexander Pont. epist. 1. dogma hæreticorum aut Trinitatem, aut vnitatem negantium, qui vel iam erant, vel esse poterant, an non eruditissimè & vehementissimè refutat, cum 20. locis & ampliùs scripturæ sanctæ recitatis, illud vrget percontando, Si Trinitas non est, quare hoc scriptum est? & si vnitatis non est, quare illud? Est igitur commentum, quod Magd. dicunt, nihil horum esse in his epistolis: aut si quid est, non congruere controuersijs huius seculi. questio enim illa, inquit, an filius sit minor patre, an filius habeat immortalitatem, Arii tempore agitata est, non hoc seculo. Hoc quoque sapientes isti & magni lectores ignorarunt, non fuisse Arium erroris sui authorem & inuentorem, immò nec Origenem, nec magistrum eius Clementem Alexandrinum, qui malè etiam de filij Dei consubstantialitate aliquandò senserunt, sed hos ex philosophis potius peruersum dogma traxisse, quos scitè Tertull. Patriarchas hæreticorum vocauit, & in primis ex Platone, quem ex libris sacris veteris testamenti ante 70. interpretes Græcè, vt Eusebius Cæsarensis affirmat, translatis, Trinitatem non perfectè didicisse, tum ex epistol. eius ad Erastum & Coriscum, tum ex Timotheo perspicere potest, quod idem quoque Clemens Alexandrinus in 5. lib. Stromatum obseruauit, & Iustinus martyr in Apologia. Potuerunt ergò ante Arium scribere contra Patriarchas hæreticorum de dogmate consubstantialitatis patris & filij tum hi pontifices, tum alij deinceps cōsecuti: vt Sixtus epist. 1. & Iginus, ac Soter, vt terq; epist. 1. itè Marcellinus epist. 1. Felix epist. 3. Sixtus 2. epist.

Questio, an filius minor patre ante Arium agitata cōtra Mag. Vnde Origenes, & ante eum Clemens Alex. errorem contra cōsubstantialitatem filij traxerunt. Qui pontifices apostolici de æqualitate filij scripserint.

epist. 1. Sicut Eutyechianus & Gaius Pont. & idem Felix 1. in epist. ad Maximū epist. quæ in Ephesina Synodo recitata est ante Nestorium & Eutychem hæreticos, de dogmate fidei incarnationis in epistolis suis scripserunt. immo hoc ipsum sanctus Athanasius affirmat: sic enim in epistola ad Episcopos Africæ scripsit: Siquidē prisci Episcopi ab hinc annis propē centum triginta, tum qui Romæ, tum qui in nostra ciuitate pontificatum gesserūt, accusauerunt eos, qui filium creaturā dicerent, aut qui negarent eum cōsubstantialē patri. quomodō ergō dicere audent Centuriatores, Quæstio hæc, an filius sit minor patre, tempore Arii agitata est, si centum triginta propē annis ante tempora Athanasij & Arii, erant iam, qui id dicerent, qui ab Episcopis Romanis & Alexandrinis accusabantur? Sed quærent isti fortassē, cur de multo antiquioribus pontificibus apostolicis non meminit idem Athanasius, sed de illis tantū, qui propē cētum triginta annis ante etatem eius de ea quæstione scripsissent? quasi necesse sit, vt omniū pontificum superiorum epistolæ ad manus eius venissent, si posteriorum venerūt: quod perindē esset, vt si quis putaret, necesse esse, nos Menandrum comicum legisse, quia Terentium legimus: aut Ennium poetam, quia Virgilium. Extat ergō adhuc epistola Sixti 2. Episcopi Rom. qui ætatē Athanasij annis propē c. 20. anteceffit, in qua contra id, quod iam hīc tot ante Arium annis, vt Athanasius testatur hæretici de generatione filij ex tempore tradebant, scriptū est, non ex tempore, neq; post tempora filium Dei natum, sed ante omnia, inquit, tempora de paterno vtero inenarrabiliter generatum. Hoc autē aperte significat, ex substantia patris genitum esse, ac proindē consubstantialē, quod significat homouision. Extat item Eusebij Alexandrini, quem Anterus pont. scribit in epist. sua translatum fuisse ex parua ciuitate Alexandriam, sermo in ascensionem Domini inter alios 18. eiusdem authoris, quos nuper in libro vetustissimo bibliothecæ Cryptæ Ferratæ reperi, in quo vsus est verbo homouision, quod S. Athanasius in eadem epist. ad Episcopos Africanos, ait non fuisse in Synodo Nicæna inuentum, sed prius fuisse etiam ab Episcopis Alexandriæ vsurpatum, ad asserendam contra hæreticos, consubstantialitatem filij Dei, Sic ergō ait Eusebius Alexandrinus: καὶ ἐκείνην ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς ἀληθῶς ὡς πᾶσαν οἰκονομίαν ὁμοούσιον ἡπαρχῶν ἕξαστα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος τρισαγία ἐνδοξος εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. & idem paulō supra, ἀλλὰ πέμψω ὑμῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ὁμοούσιον τοῦ πατρὸς, καὶ ἐμοῦ.

Responsio ad ea, quæ dicunt aliena esse ab historica veritate, ac primum ad id, quod obijcitur de morte Iacobi ante mortem Petri: & quomodō Clemens epistolam transfigurauerit in personam mortui, & quæ causa & utilitas huiusmodi transfigurationis personæ, & quomodō sit vsitata in scripturis sanctis, & in magnis & antiquis authoribus, & quomodō inducere Apostolos iam mortuos loquentes in libris de constitutionibus Apostolorū.

quos Clemēs in persona eorū scripsit, simile sit, vt scribere ad mortuū: & quomodo vrrung, ad imitationem personæ pertineat, & de exemplo antiquo scribendi ad mortuum: item quomodo Clemens Iacobum vocauerit Episcopum Episcoporum, & regentem omnes ecclesias. Cap. 13.

Sed tranſeamus iam ad alia fortasſè difficiliora, quæ iſti obijciunt, quæ minùs mirandum ſit, non intellexiſſe eos: eſt eo minùs repræhendere debuerunt. verùm faciunt more ſuo, id eſt, hæreticorum blaſphemantium, quæ ignorant, vt eſt in epiſtola Petri. A veritate, inquit, hiſtorica aliena ſcribunt, vt Clemens, epiſtola prima, quòd Petrus ſit primitiæ electiōnis Dōmini, cui ſoli primùm pater filium reuelauit, cùm Andreas priùs ad Chriſtum venerit: & poſteà Petrum adducit. Item quòd Petrus Clemēti mandārit, vt ad Iacobum ſcriberet, cùm non potuerit ignorare ante 8. annos illum fuiſſe mortuum, cùm frequenter ab vrbe Hieroſolymam, & inde Romam venirent.]

Haſtènùs Magdeburgenſes. Reſpondebo priùs ad hoc, deindè reuertar ad primum. Nō ignoro, q̄ variè ab ſcriptoꝝ ad hoc, quod de epiſtola Clementis ad Iacobum iam mortuum ſcripta, à Magdeb. nunc obijcitur, & ab ſtudioſis adhuc quaeritur, haſtènùs reſponſum ſit. Non opùs eſt, quæ illi reſponderunt, repetere, aut reſellere: quia, & ſi facile eſſet, non continuò ſequitur, vt meum ſit verum, ſi illa non ſunt. præſertim cùm magis illi laudandi ſint, quàm repræhendendi, qui quod potuerunt, liberaliter in cōmune contulerunt. Quarè magis in confirmandis noſtris, quàm in alienis confutandis verſandum mihi erit, ità vt non ex coniecturis, ſed ex propria ratione authoris in ſcribendo, totius quaeritionis explicacionem afferam. Ac primùm, ità certè eſt, vt iſti dicunt, non potuiſſe ignorare Petrū, fuiſſe iam ante annos 8. mortuum Iacobum. Immo cùm hoc nos poſt mille quadringentos ampliùs annos non ignoremus, ſed potiùs ità eſſe, ex hiſtorijs cognouerimus, cui fiat veriſimile, ignoràſſe hoc epiſtolæ huius authorem? quem quidem veterem ſaltem fuiſſe, non credo eò dementiae Magde. proceſſiſſe, vt negēt, cùm tot ac tam veteres authores, vt loco ſuo docebimus, eam citent. Quòd ſi hoc ſciebat author epiſtolæ, quiſquis ille ſit, vt ſic interim loquamur, quorſum nomine Clementis ad Iacobum fratrem Domini grauiſſimam & ſanctiſſimam epiſtolam, omnis doctrinæ ac pietatis plenā, ſcribere voluiſſet? quo conſilio aut ratione uſus, hoc feciſſet? Etenim ſi grauiſſimi ac ſanctiſſimi Pontificis Clement. authoritate & nomine doctrinā, quam in ea epiſtola tradit, commendare volebat, non debebat tam aperta discrepantia temporum, & hiſtorix repugnantia, fidem epiſtolæ derogare. Quid igitur illum coegit eò imprudentiæ delabi? Quarè, ſi longè incredibilius eſt, & magis à veriſimilitudine ac probabilitate alienū, vt vllus alius, quàm Clemēs, hanc epiſtolam ſcripſerit, profectò ratio ipſa cogit, tot præſertim ac tantis testimonijs veterum confirmata, confiteri, Clementis eſſe, cuius

Quarè ſit
prorsùs incre-
dibile, epiſto-
lā Clementis
ad Iacobū, ab
villo fingi po-

cuius esse fertur, ex quo in manibus hominum ferri cœpit, & à catholicis legi, & inter decretales epistolas poni, atq; in causis & iudicijs ecclesiasticis produci & recitari. Neq; enim ignorabat B. Petrus, cum ad mortuum iussit scribere, neq; Clemens, cum iussu eius scribebat, quin statim vt lectores viderent, ad eum, quem omnes scirent ante B. Petrum esse mortuum, epistolâ scribi, causam diligenter quesituri essent, & quesitam reperturi. Immodò hoc fuit B. Petro propositum: imitatusq; in eo est sacram scripturâ. In scriptura enim, vt Origenes in 4. lib. *περὶ ἀρχαῶν* notauit, & eam obseruationem vt eruditam, Gregorius Nazianzenus & Basilius in eum librum cõtulerunt cum alijs eius obseruationibus pulchris & ingeniosis, quem Philocaliam nominârunt. In scriptura, inquam, sancta voluit Deus, inquit Origenes, vt essent quedâ offendicula, & ἀδύνατα in lege & in historia: nè si ipsius legis vtilitas αὐτόθεν, id est, ex ipsâ lege appareret, & ipsa historiæ consequentia ac facilitas αὐτόθεν item appareret, continuò crederemus, nihil ibi aliud, præter id, quod in promptu erat, intelligi posse aut debere. Et paulò post, quandò scriptura, inquit, reperit secundùm historiam, quæ possent ad mystica accommodari, vsa est illis, abscondens multitudini altiorem sensum. Vbi autè consequentiæ spiritualium non erat apta ac consentanea horum aut illorum actio, tunc scriptura propter mystica attexebat historiæ non factum: aliquandò, quod neq; fieri quidem poterat, scilicet si secundùm literam tantùm accipiantur: interdùm quod poterat quidem, sed non erat factum. Similis, inquit, ratio intelligenda est in lege vt in historia: aliquandò enim ratio utilis apparet: interdùm quæ impossibilia sunt, fanciuntur propter curiosiores & studiosiores, vt dantes se ad studium inquirendi, iure putent sensum in his dignum oportere quærere. Deindè subiungit: Similiter factum est in euangelijs & Apostolis. nec enim, inquit, quæ texuntur, omnia totam historiam habent κατὰ τὸ σωματικόν factam, vt illud, Ductus est Iesus à diabolo in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna mundi. Quis enim putet, oculo corporis, qui loco edito indigeret, omnia regna mundi vidisse? item, quid, inquit, à ratione alienius esse videtur, quàm, neminè in via salutare, quod simplices putant præcepisse Dñm Apostolis? illud præterea, Si quis te percusserit in dextra maxilla, alienissimùm est à pbabilitate, cum is, qui percutit dextra manu, sinistram maxillâ percutiat, nisi præter naturâ percutiat: Similiter, eruere dextrum oculû, & cum duo sint oculi, quibus videmus, causam scandali ad dextrû tantùm referre. Deindè cum ait Apostolus, Circuncisus quis vocatus est, nè adducat præputium: primùm, inquit, alienum est hoc à proposito sermone. præcipiebat enim de nuptis & castitate. Præterea, quis dicat, iniuste facere eum, qui propter fœditatē, quam pleriq; in circuncisione carnis inesse putant, curet adducere pelliculâ? & paulò post, Ergò de omni, inquit, scriptura sic sentimus, habere eam τὸ πνευματικόν, id est, sensum spirituale: sed non omnis scriptura habet τὸ σωματικόν, id est, sensum corporale & historicû. Transferamus nos has

D d obser-

tuisse: immò ratio ipsa cogat confiteri Clemēis esse.

Quò Petrus imitatus sic scripturâ, cū iussit Clemēti scribere ad Iacobum iam mortuum.

De obseruatione Origenis in scripturis ex Philocalia eius.

Exēpla, quibus in locis non testamenti habeat scripturam sensum spirituale, & non historicû.

Quid sibi vo-
luerit Petrus,
cum ad Iaco-
bum mortuū
iussit scribe-
re, cum alio-
qui à ratione
absentem vide-
retur.
Esa. 2.

Prouer. 27.

De transfigu-
ratione perso-
nae vsitata in
scripturis,
qua vsus est
Clemens ius-
su Petri.
1. Cor. 3.
1. Cor. 4.

Matt. 20.

1. Cor. 1.

obseruationes ad descriptionem epistolę Clemētis ad Iacobum, fateamurq; videri quidem alienam esse à ratione, vt illa quę in scriptura sancta Origenes notauit. Quid enim à ratioe magis alienum, quàm ad mortuos scribere, reñam qd illis prodesse potest? aut quis tabellarius ad eos mitti? aliud nãq; est, absentem esse aliud, mortuū. Aliud ergò B. Petrus voluit, cum Clemēti iussit ad Iacobum scribere iam mortuum: voluit scilicet transfigurare hęc in personam Iacobi cōsuetudine scripturę sanctę, cum propter alios, tum in primis propter reliquos Episcopos successores eius in ecclesia Hierosolymitana, vnde primū cępit euangelij prædicatio iuxta prophetiã Esaię: vt sic secum cogitarent, Si hęc princeps Apostolorum Clementi iussit, ad Iacobum fratrem Dñi scribere, quem primū Petrus, Iacobus, & Ioannes ordinãrunt, qui iam desijt pastor esse, & corona ei tributa est: profectò nõ propter illum iussit scribere, sed propter nos, quibus Salomon ait, Diligēter agnosce vultum pecoris tui, tuosq; greges considera. Nõ enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur tibi in generatione & generatione: ad nosq; potius sub illius nomine iussit scribere, vt vel sic ad exemplum eius & formam imitandam omni tempore moneret & hortaretur. Solent enim, qui aliorum mores & vitam velut in scena in hoc seculo, imitando representant, eorum nominibus appellari. Sit hęc vna causa transfigurationis siue imitationis personę in hac epistola. Transfiguratione quoq; quę mutασχηματισμὸς προσώπου dicitur, vsus est Apostolus, vt idem interpretatus est, cum in epist. ad Corint. priore eos doctores arguit, qui cupiditate glorię schismata in ecclesiã introducebant, cum quisq; quos baptizabat, eorū baptismum de nomine suo appellaret. Cum enim, inquit, quis dicat, Ego quidem sum Pauli, alius autē, ego Apollō, nõne carnales estis, & secundū hominem ambulatis? & paulò post: Hęc, inquit, fratres transfigurauit in me & Apollō, propter vos, vt in nobis discatis, nè supra quod scriptū est, vnus aduersus alterum infletur pro alio. Quem locum interpretans Theodoretus, si nos, inquit, doctores ipsorum, qui prædicationis munus diuinitas accepimus, non imposuimus vobis nostrorū nominū appellationes, sed potius, vt à Christo cognomen sumeretis, rogauimus, videte, q̄ impium sit, quod isti faciunt. hoc enim significat, quod ait, Vt in nobis discatis nõ supra quod scriptū est, sapere: scriptū est enim, Si quis vult in vobis esse primus, erit omnium nouissimus. Hactenus Theod. Quod ergò dixerat Paulus, Cum enim quis dicat, Ego quidē sum Pauli, ego autē Apollō: nõ erat verū secundū historiam: Paulus enim neminem Corinthiorū baptizauerat, nisi Crispum & Caium, vt idem testatus est: in se tñ hęc trāsfigurauit ob aliam causam, vt explicatū est. Ac clariùs adhuc Photius Constantinopolitanus sic totū hunc locū interpretatus est: Propter vos, inquit, transfigurauit hęc in meipsum & Apollō, nè vos molestia afficerem, si nominatim reprehenderem. (volebat enim Paulus corrigere eos, & non contristare) Per transfigurationem ergò, inquit, vt trunq; facere licuit, si vultis & corrigi, & repræ-

hensi-

hensioñe ad correctione adhibendam non grauatè audire. Fecit autem hoc Paulus, nè personas nominatim reprehendès, affectione quapiã, aut maleuolentia hos dissimulare, illos non dissimulare videretur. Præterea etiam, nè in hac distinctione, quos nominatim reprehenderet, eos ad desperationem cogeret, aut irã vel contentione magis incenderet: quos verò non nominaret, eos tumidiore ac amentiores efficeret: idcirco non est in eos inuectus nominatim, sed potius in se & Apollo repræhensioñe trãfigurauit. Hactenus Photius. Cur ergò nõ existimemus nos, hanc quoq; ratione accessisse, vt B. Petrus epistolam de morte sua & doctrina, ad omnè Episcopũ pertinentem, in Iacobũ iam mortuũ transfigurare, Clemèti iuberet: nè si ad Simonem Episcopũ Hierosolymitanũ, qui B. Iacobo successerat, scribere iussisset, aut ad alium quempiam, vt Marcũ Alexandria Episcopum, aut Anianũ Antiochiã, aut alium, videretur fortassè magis eum diligere, aut honorare, & æmulationis, vel inuidiã, vel suspicionis materiam præbuisse, aut rursus is, ad quẽ scriberet viuentè, magis doctrina & præceptis, quã in ea ipsa epist. tradit, indigere existimatus esset, quod erat magis adhuc inuidiosum & suspectum. An ne parui momenti hæc cautio erat? quis tam obtusa mētis acie sit, qui sic sentiat? Sic igitur hæc altera causa transfigurationis, τὸ ἀναλόγητον, quã fuit causa, cur etiam Cicero, vt ipse ait, in libris περὶ τῶν νεκρῶν, eos disputantes induceret, qui iam erant mortui. Alterum exemplũ transfigurationis in aliã personam, est apud Paulũ in epist. ad Thessal. cùm illa, quã in eos conueniunt, quos aduentus Dñi vltimus viuos reperiet, in personam suam quasi tunc viuentè, & in alios similes transfiguratur. Hoc enim (inquit) vobis dicimus in verbo Dñi, quia nos, qui viuimus, qui residui sumus in aduentu Dñi, non præueniemus eos, qui dormierunt. Notauit hoc Orig. lib. 5. contra Celsum. sic enim ait: Paulus, vt vita tunc fruens, ac vigilãs, & à mortuis alienus, hæc loquitur. Deindè cùm pter se & sui similes, vel alios sciret in Dño mortuos, illud subiecit: Et mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi: deindè, nos qui viuimus, qui relinquimur, simul rapiemur cū illis in nubibus obuiam Dño in aëra. Hactenus Orig. Vt igitur hæc Paulus loquitur, quasi tunc viuat in aduentu Dñi ad iudicium, cùm erit iam olim mortuus, vt nunc est, sic Clemens ad Iacobũ iussu B. Petri scripsit, quasi tunc Iacobus viueret, cùm erat iam mortuus. Hunc quoq; locũ obseruauit idè Magnetes, quem suprã memini, in libro 4. apologiarum contra Theosthenem euangeliorum calumniatorem. reddit enim rationem, cur se hoc loco Paulus alioqui viuentè mortuis annumerauerit, ὄντως γὰρ ἄριστος φιλιππος, καὶ τῶν ἁποστόλων ἀγαπῶν τὴν συγγενεῖαν δοκῶν, id est, quia sic, inquit, fit, vt videatur aliquis amicus quibus se annumerat: eosq; qui sui ordinis sunt, diligere. Nihil autem interest, annumerari viuentem mortuis, an mortuum viuentibus. Sic ergò, cùm beatus Petrus ad Iacobum fratrem Domini & Episcopum Hierosolymitanũ iam mortuum, tanquã ad viuentem scribere iussit, admonere voluit de amicitia & cõiunctione eius cum ijs, qui post eũ

*Causa grauis
sima scribè li
per trãfigu
ratioem per
sona ad Iaco
bũ iam mor
tuum iussu
Petri de do
ctrina ad oēs
episcopos pert
inente.*

1. Thef. 4.

in sede eius viuerent, eiusdem dignitatis ac loci confortes. in quo simul admonebat, quantum præsidij & adiuuenti in tanto amico constitutum esset: & quanto perè ad morum ac vitæ eius similitudinem, qua nihil magis ad amicitiam illicit & attrahit, contendere oporteret. Sit hæc quoq; alia causa transfigurationis personæ. Deindè cum mandat princeps Apostolorum Clemèti, vt ad Iacobum fratrem Domini mortuum de morte sua scribat, clarissimum testimonium resurrectionis præbet: quòd eo tempore inter tot persecutionum flammæ & gladios, & tot martyrum cruciatus ac tormenta valdè necessarium erat. Quis enim, cum legeret, scriptam esse epistolam ad Iacobum iam mortuum, non statim simul intelligeret, ita illum quidem mortuum esse, vt tamen viueret? sicut Apostolica cõstitutio à Clemète Rom. nomine Apostolorum literis mandata in 8. lib. ait, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, non vt mortuorum, sed vt viuentium Deus: quoniam animæ, inquit, omnium apud te viuunt: & spiritus iustorum in manu tua sunt. Hæc igitur fuerunt causæ epistolam in personam Iacobi mortui transfigurandi, vt Apostoli verbo in re simili vtatur. Ex quibus illa mihi potissima videtur cautionis ac prudentis consilij & vtilitatis plena, nempe inuidiæ declinatio, quæ fuit etiam causâ Paulo apud Corinthios transfigurandi similiter in personam suam, quod sibi alioquò minimè conueniebat. Deniquè simile exemplum ad mortuum tanquàm ad viuentem scribendi, in alijs eiusdem Clemètis libris cernitur. Quid enim interest, mortuos inducere loquentes, quod idem author in his libris facit, quos de constitutionibus Apostolorum post eorū mortem scripsit, an mortuū inducere viuentem, ad quem scribas, quod in hac epistola fecit? In vtroq; enim est quedam factio, siue inductio personæ. In epistola enim facit iussu Petri Iacobū viuentem, ad quem scribit: in libris de Apostolicis constitutionibus facit Apostolos iam mortuos loquentes, quod genus totum ad imitationem personarum pertinet, quod in scripturis quoq; sanctis præsertim propheticis exemplū habet, vt à magnis authoribus notatū est. sicut Iustinus martyr, vt ceteros nunc taceam, hanc consuetudinē scripturæ sanctæ in Apologia secūda ad Antoninū, obseruauit, sic enim ait: Cum verba prophetarū, tanquàm ex persona ipsorū dicta auditis, nè ab ipsis, qui spiritu affati sunt, dici existimetis, sed à sermone illo diuino, qui eos excitat. is enim aliquandò tanquàm ex persona Dñi omnium, Deiq; patris loquitur: aliquandò tanquàm ex persona Christi, aliquandò tanquàm ex persona populorū, respondentium Dño, aut patri eius, quale etiam licet apud scriptores vestros cernere, vt cum vnus sit scriptor omnium, personas tamen loquentes inducat. id quod nõ intelligentes Iudæi, Christi aduentum non cognouerunt. Hæc Iustinus. Cum scriptores vestros dixit, Platonem in primis significare voluit. is enim sermones Socraticos, quos dialogos appellauit, κατὰ μίμησιν scripsit inducto personarum sermone ἑκκερῖσας ἑνὴν, id est, causâ benè res discernēdi, vt magnus Basilius in epist. ad Diodorū ait. Idē ante Platonē Alexamenus Teius

Quæ potissima causa trāsfigurationis personæ in epist. Clemēt. ad Iacobum.

Obseruatio Iustini in faciēdo personarum loquentis in scripturis.

fece-

fecerat. vtrunque Aristotel. in Poëtica scribit, & Athenæus in libro 13. *ἡ κριτικὴ ἰσότης*. At Cicero quidem ex nostris magnus Platonis admirator & imitator, hoc præcipuè genere delectatus est, vt cum ipse alioquì sit scriptor, sermones tamen inducat personarum, & quidem loquentium interdum inter se, quæ non sunt locutæ, vt ipse in epistola ad Varronem, quæ est in 13. libro epistolarum eius, excusauit, hunc esse morem dialogorum: sed nihil refert, modò personis congruant, quæ inducuntur loquentes. Idem Cicero in libris de finibus bonorum, loquentes facit eos, qui iam decefferant, L. Torquatum, M. Catonem, & M. Pisonem, quia hoc ei visum est, vt ait, *ἡ ἀδύνατος*, id est, omni inuidia carere. Idem rursus illa, quæ de Academicis quæstionibus, inductis Catulo, Lucullo, & Hortensio, priùs scripserat & ediderat, quia personis illis nobilibus quidem, sed non philologis, minimè conueniebant, ad Varronem, & se, ac tertium Atticum transtulit. & cum magnoperè dubitaret, an mittendi essent ij libri ad Varronem, de eoq; consilium Attici expectaret, sic de ea re ad eundem Atticum scripsit: Et si nomina iam facta sunt, induci vel mutari possunt. Ergò ex iudicio etiam Ciceronis limatissimo, cuius libri non solum sunt officina dicendi, vt ipse de quodam alio oratore in Bruto suo dixit, sed & scribendi, intelligi potest, non abhorreere ab ingenio polito scriptoris, alioquì vera scribentis, inducere nomina loquentium post mortem, vel iam inducta transferre ad alia. Sed redeo ad Platonem, quem Cicero deum suum vocare solet. Quid igitur mirum, aut à ratione elegantis & sapientis scriptoris alienum fuerit, si vt Plato de rebus grauissimis naturæ & morum, quid ipse sentiret, per personas Socratis, Parmenidis, Timæi, & in legibus Megilli aperit, sic Clemens Athenis eruditus, omni liberali doctrina politissimus, & Platonis per studiosus, illud genus scribendi ad nostra transferens, scribit de doctrina catholica ex persona Apostolorum, in quos illa tanquam in magistros ac prædicatores eius primos cadebat? Idem intelligendum est de epistola Clementis ad Iacobum fratrem Domini, quæ doctrinam B. Petri continet: in qua fecit se scribentem iussu beati Petri ad Iacobum, qui iam decefferat. Nihil enim refert, vt antè dixi, facere nomen loquentis, an nomen eius, quo cum ipse per epistolam loquaris. Vtrobique enim est imitatio personæ, quæ dici potest *μετασχηματισμὸν προσώπου*, siue *μετασχηματισμὸς εἰς πρόσωπον*. Sic igitur Clemens in persona Apostolorum lib. 7. cap. 4. Nos, inquit, duodecim Apostoli Domini, qui vnà sumus, has vobis regulas de omni ecclesiastica forma indicimus, præsentem Paulo, & Iacobo Episcopo, & reliquis presbyteris ac septem Diaconis. Hic quoque Iacobum Episcopum Hierosolymitanum iam mortuum viuentem facit, & præsentem cum 12. Apostolis & 7. diaconis: Rursus viuentem facit libro 8. c. 10. cum tradens formulam orandi pro Episcopis, & eorum ecclesijs in representatione prioris canonis Missæ, quo oratur pro viuis, Oremus (inquit in persona diaconi) pro Episcopo nostro Iacobo, & ecclesijs eius: Oremus pro Epi-

scopo nostro, & ecclesijs eius. Est autem Clemens ille ipse, qui hæc iam Episcopus scribit: quare cum in persona diaconi iubeat orare pro Clemente Episcopo viuente, & in representatione eiusdem canonis, in quo oratur pro viuis, & in eis pro Clemente, iubeat orare pro Iacobo Episcopo, necessarium & manifestè Iacobum representat viuentem. Idem lib. 6. c. 14. iterum facit Iacobum scribentem post mortem vnà cum 12. Apostolis doctrinam apostolicam, 8. libris comprehensam. Ac rursus, iisdem 12. Apostoli cum 7. diaconis, in quorum persona Clemens hos libros scripsit, lib. 2. cap. 57. Postea, inquit, legantur acta nostra, & quæ sequuntur de ordine legendi in Ecclesia canonicos scripturæ sanctæ libros: atqui Stephanus vnus est septem diaconis, iam lapidatus erat, & Iacobus frater Ioannis gladio peremptus, vt in ijs ipsis Apostolorum Actis, quorum lectio ibi sancitur, continetur. Immo lib. 5. cap. 8. sancitum est ab Apostolis de honore martyribus Stephano & Iacobo fratri Ioannis, qui iam pro Christi nomine interfecti essent, adhibendo. Vt igitur Clemens in lib. 6. omnes Apostolos facit esse vnà, cum tamen in lib. 5. Iacobus frater Ioannis iam dicatur interfectus: & rursus in lib. 8. diaconos 7. cum Apostolis adesse facit, cum tamen in lib. 5. Stephanus iam sit lapidatus, sic Iacobum fratrem Domini viuentem facit, epistolam ad eum scribens, sicuti eundem quoque, vt antea dixi, in his ipsis libris de Apostolorum constitutionibus, viuentem fecit post mortem, & cum 12. Apostolis præsentem. Itaque cum Clemens horum librorum catholicam doctrinam, & constitutiones in eorum persona scripsit, omnes & Apostoli, & Diaconi, & Iacobus frater Domini, præsentem erant, & vt Clemens scribit, in vnum congregati, non quidem præsentem & congregati corpore, vt eos *μιμνησκῶς* facit, sed spiritu, & (vt Græci dicunt) *κατὰ γνώμην*, sicut Paulus in Epist. prior ad Corinth. scripsit, Congregatis vobis cum spiritu meo: & in eodem loco, Ego quidem, inquit, absens corpore, præsentem autem spiritu. Vna itaque mente ac sententia sancti Apostoli Clementi, hanc doctrinam ac constitutiones in persona eorum scribenti, interfuerunt in spiritu: vt iam doctrina omnium sit, & cuiusque eorum. Sic Chryostomus in Encomio S. Ignatii martyris, citans Paulum, ad Titum de Episcopo, qualis esse debeat, scribentem: Cum Paulum, inquit, dico, non hunc solum dico, sed Petrum & Iacobum, & Ioannem, & vniuersum chorum Apostolorum. Vt enim in vna lyra varij nerui sunt in fidibus, vnus tamen concentus: sic in choro Apostolorum varij personæ, sed vna doctrina. *ἑπιδὴ καὶ εἰς ὁ τεχνίτης τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ κινῶν τὰς ἐκείνων ψυχὰς*. Si quidem vnus est artifex spiritus sanctus, qui illorum excitat mentes. Item beatus August. in libro 3. de consensu Euangelistarum cap. 7. cum Mattheus Hieremiæ testimonium de triginta argenteis producit, quod quidem non est in Hierem. vt Hieronymus quoque testatur, sed in Zacharia: sic etiam, inquit, insinuatum esse, omnes sanctos prophetas vno spiritu locutos, mirabili inter se consensione constare: esseq; singula omnium, & omnia singulo-

Act. 7. & 12.

Quomodo
erant præsentem
tes oēs Apo-
stoli, cum eo-
rum const.
Clemens scri-
beret.
1. Cor. 5.

Matth. 27.
Zach. 11.

gulorum. Tameſi, vt hoc obiter obſeruetur, ex Hieremia potiùs credendum ſit, productum eſſe teſtimonium, non dico ex Prophetia Hieremiæ, quam in manibus habemus, ſed ex deſcriptionibus Hierem. quæ in 2. lib. 2. Mac. 2. Machab. cap. 2. citatur, quæ à Græcis ἀπογραφὰι dicuntur, id eſt, tabulæ actorum Ergò, vt ad propolitum reuertamur, qui mortem Iacobi contra epiſtolam Clem. quæ ad illum ſcripta eſt, obijciunt, obijciant quoquæ contra hos libros mortem Apoſtolorum, qui in hisiſtis libris loquuntur, & negent Clementis eſſe, quia rationem eius in ſcribendo non intelligunt. quod quidem in Magdeburgenſibus non magnoperè mirer, nihil enim noui faci- Nihil mirum, ſi negēt Mag-
 verò, ſi qui ſunt, quos hæc mouent, & ſcrupulum ac dubitationem eis ali- deb. epiſt. Cle-
 quam in epiſtolam iniijciunt, quanto illi quidem religioſiùs facerent, ſi ſtu- mentis ad Iac-
 diosè inquirerent, quanam ratio ſcribendi ad mortuum, velut viuentem, cobum, qui
 aliquando eſſe poſſit? atque id, dum aut per ſe non aſſequuntur, aut ab alio epiſt. Iacobi
 non audiunt, interim in numero eorum ponerent, quæ etſi vnde aut quo- canonica ne-
 modò ad nos profecta ſint, neſciamus, tamen ità ſine inuidia & conten- gant.
 tione propter antiquorum patrum autoritatem tenemus, vt de eis du- Quid reſpon-
 bitare nefas eſſe exiſtimemus. Itaque iſtis ſatis ſuperq; eſſe debebat, quòd dendū ſit ca-
 hanc epiſtolam Clementis ſanctus Anacletus in prima & tertià epiſt. ſua tholicis, ſi quis
 citat: quòd eius autoritate vtitur Euariftus: quòd eam rursùs Alexan- ſunt, qui de
 der in epiſt. 1. citat: quòd Marcellus item in epiſt. 2. qui quidem antiquiſſi- epiſt. Clem.
 mi & erudiſſimi ac grauiffimi Pontifices, vt non liceat dubitare, quin ve- ad Iacobum
 ritatem hitorie ſciant, id eſt, mortuum eſſe Iacobum fratrem Domini & Qui grauiff.
 Hieroſolymitanum Epiſcopum ante mortem Petri, idq; beatum Petrum & antiquiſſ.
 ſcire & debuiſſe, & facile potuiſſe: ità etiam cauſam & rationem transfigu- Pont. autho-
 randi inſcriptionem huius epiſtolæ in perſonam Iacobi iam mortui non ritate epiſto-
 ignorâſſe, apud homines ratione & iudicio vtentes, certum eſſe debet. Ho- le huius vi-
 rum igitur Pontificum grauiffimorum autoritatem ſecuti ſunt deinceps tur.
 ceteri omnes Pontifices, qui autoritate huius epiſtolæ vtuntur: quos qui-
 dem, vt concedamus, fortaiſe non omnes intellexiſſe huiusmodi rationem
 inſcribendi literas μιμητικῶς, quam iſti poſt Petrum & Clementem proximi non ignorârunt, eo magis nobis imitandi ſunt: vt diſcamus eorum
 exemplo ea etiam tenere, quorum interdum tameſi cauſas & rationes ignoremus, tamen antiquorum exemplo & autoritate contenti eſſe de-
 bemus. Sed benè habet, quòd iam ſcrupuloſis iſtis explicata eſt ratio arti-
 ficioſæ inſcriptionis epiſtolæ ad Iacobum fratrem Domini iam mortuum: eſt enim velut dramatica, id eſt, facta ex imitatione perſonæ quaſi viuentis,
 quæ nõ eſt κακοπλαſτία, id eſt, mala fictio, vt in conſtitutionibus Apoſtolorum à Clemente ſcriptis, quibuſdam etiam ante annos propè 800. videbatur. vt
 Photius Patriarcha Conſtantinop. in biblioth. ſua teſtatur. ſic enim ait, lo-
 quens de libris Clementis, quos ſe dicit legiſſe, αὶ δὲ διατάχαι δοκοῦσιν ἐν ἰχθῶναι
 κακοπλαſτία, ἢ οὐ χαλιπὸρ ἀποσκευάσασθαι, id eſt, conſtitutiones verò (inquit) vi-
 dentur

*Quomodo beati
discantur
dolere casus
nostros.*

dētur argui de mala fictiōe, quod nō est difficile refellere. scilicet de mala fictiōe argui videbātur, quia facit Clemēs, ab Apostolis iā mortuis cōstitutiones dictari & sanciri. Sed hoc facile, inquit, est refutare, nec ampliùs tamē Photius refutauit, tū quia nō hoc agebat: tū quia non opus erat, cū tritū esset hoc scribēdi genus. Satis nobis sit, q̄ vetus author acri iudicio & multa eruditiōe, ac lectiōe infinita, leue esse iudicauit, & facile refelli, quod accusari videbatur. Idē in epistola Clemētis ad Iacobū fratrem Domini cōuenit, quā qui de cōmentitia inscriptione arguunt, immò negant, facilē à nobis hactenùs refutati, & de imperitia cōuicti sunt. Sed rursus, nē qd hīc dissimulemus, quomodo (dicit aliq̄s) iussit Petrus Clementi, vt de morte sua Iacobo, iā mortuo nūciaret? Nō enim, inquit, multū doloris ex ea capiet, cū pbē sciat, me, quod p̄ pietate pati oportebat, soluisse. ergo nē mortui qui in cælo sunt, dolēt casus & acerbitates nostras? nō dolēt quidem more nostro, qui sunt omni lætitiā pleni ac beati: sed dolere dicuntur, vt ecclesiastici doctores tradunt, cū secundū electionem voluntatis ex charitate aliquid nolunt propter gloriam Dei, quod Deus etiam non vult. itā vt id nolle, actus charitatis sit, idemq̄ prēmium atque gaudium sancti. Vident itaque animę beatę, quicquid decet & delectat in Deo videre propter gloriam eius. Quare, sicut quod tyrannus in cæde Petri fecit, odium Dei, & dolor dicitur tropicē, à nostris dispositionibus translato nomine, quod est scripturę sanctę familiare: sic S. Iacobus, qui in Deo idipsum videbat cōtra voluntatem eius esse, similiter eodem genere locutionis dici potuit dolere: cū alioqui hoc ipsum nolle, ac dolere propter Dei gloriam, gaudium (vt dixi) ac beatitudo illi esset. Etsi illud simplicius dici potest, quod cū ad Iacobum tanquā ad viuētem, scribi beatus Petrus iuberet, dolor iste, qui repræsentatur, in personam factam aptē cadebat. Verū quia fortassis erunt, qui etsi in scribendo nomina fieri & posse & solere non negent, epistolam tamen ad mortuum scribi, itā absurdum & ab omni vsu & consuetudine abhorreere existint, vt nihil magis: si qui erunt eiusmodi, quia fortassis exemplo potiùs, quā ratione vlla, se de opinione sua dimoueri patientur, habent exemplum Magni Theodosij, qui epistolam ad Ioannem Chrysostrum, iam annis 35. vita defunctum, scripsit: quam Nicephorus Callistus in libro 14. historiarum suarum cap. 43. descripsit. Fuerat Proclus Constantinopolitanus rogatu populi ad Theodosium Imperatorem profectus legatus, vt Ioannem Chrysostrum in exilio multis iam annis mortuum, Constantinopolim reuocaret. Impetrauit Proclus Patriarcha. Misit sunt, qui sanctum corpus mortui ferrent. Cū verò indē, vbi situm humatumq̄ erat, mouere non possent, neque quicquam nitendo proficerent, subitò in mentem venit imperatori, vt literas ad mortuum his verbis scriberet: Orbis totius doctori, & spiritali patri Ioanni Sancto, & aurei oris Patriarchę, Theodosius Imperator. Corpus tuum, itidē vt aliorum, mortuum esse putantes, pater honorande, transferre id,

*Insignis ac
deuota Theod.*

id, & adducere ad nos, sicuti filij parentum amantes desiderauimus. cum autem debitum prorsus honorem, & quantam opus fuit, submissionem & modestiam eam in rem non contulerimus, imperialis fortasse fastus leges in rebus, quibus nos magis quam imperio ipso honestari decuit, secuti, non immerito voto nostro frustrati sumus. At tu, pater patrum reuerendissime, (nunc enim veluti viuentem alloquimur) ad desiderium potius nostrum, quam ad ceptum tuum spectans, veniam da pœnitentibus: qui longè magis, quam alius quisquam, pœnitentiam docuisti, & nos vicisti: idoneumq; castigationis desiderio flagranti, erroremq; suum agnoscenti animæ, eò quòd hucusq; reditum ad nos tuum detrectasti, exemplum exhibuisti. recde te ipsum, queso, recde. Vt enim longiore mora & dilatione nos amplius etiam affligas, neque commiserationis visceribus tuis, nec amore & expectatione nostra dignum est. qui non solum corpus & cineres, sed solam etiam vmbra tuam cernere cupimus. Hactenus magni Theodosij literæ ad mortuum. in quibus cum Imperator ait, nunc enim veluti viuentem alloquimur, satis inde intelligi potest, cum beatus Petrus ad Iacobum fratrem Domini ante annos 8. mortuum scribi iussit, tanquam ad viuentem iussisse scribi. Solemus enim nos quandoquæ excitare mortuos: & eos, veluti viuentes, alloqui. Præterea, cum ait, Vt enim longiore mora & dilatione nos affligas, neque commiserationis visceribus tuis dignum est, mortuo, quem viuentem facit, tribuit, quod viuo congrueret, vt miseratione affici. Sic beatus Petrus, cum iussit Clementi, vt ad Iacobum de morte sua scriberet, Neque verearis (inquit) nè fortè multum de meo exitu contristandus sit, cum id me pro pietate sustinere non ambigat. Sed rursus si quis querendum esse putet, quemadmodum si ad Iacobum fratrem iam mortuum Clemens iussu Petri scribit, Episcopum eum vocat Hierosolymitanum, immò omnium ecclesiarum? ex ijs, quæ antè diximus, in promptu est respondere, vt viuebat Iacobus non corpore, sed spiritu: sic erat Hierosolymis non corpore, qui iam ad cælum migrauerat, sed spiritu. Itaq; vt ad Iacobum non corpore, sed spiritu viuentem Clemens scripsit: sic etiam ad Episcopum ecclesiæ Hierosolymitanæ scripsit. quòd si sancti Episcopi dum in terra sunt, ecclesias suas, charitate qua præditi sunt, sanctè curant, eo magis profectò curare eas ex charitate post recessum ab hac vita credendi sunt, quo est iam eorum charitas maior ac perfectior. Vnde beatus Petrus: Dabo, inquit, operam & frequenter, vt possitis (hoc enim significat hoc loco verbum Græcum ἔχω, quod frequens est) post obitum meum, horum omnium memoriam facere: promittit precaturum se pro eis post mortem, vt quæ ab eo audissent & didicissent, post mortem eius retinerent ac seruarent, vt facerent quod Paul. in epist. ad Heb. monuit, cum ait: Propterea abundantius oportet obseruare ea quæ audiuimus, nè fortè perfluamus. An non erat hoc etiam, exercere adhuc officium Episcopi & pastoris? precari, inquam, pro eis, & sollicitum esse? adhuc ergò Petrus curam

Ee pastoris

dosij Imp. ad
S. Chryso-
stum mortuum
epistola.

Quomodo Iac-
obus mortuus
us dicatur
Epis. Hieroso-
lymitanus.

2. Pet. 1.

Heb. 2.

Quomodo ad-
huc beatus
Petrus in sede
Romana præ-
sident.

Synodus
Chalced.

Quomodo Ia-
cobus Episco-
pus episcopo-
rum & rector
omnium eccle-
siarum.

Archiepisco-
pus Hierosol-
ym. quibus
provincijs
præsident, & cui
Metropolitani
subiecti sunt.

pastoris gerit per preces: & præsidet per authoritatem successoris, & per doctrinam, quam tradidit & reliquit. Vnde Nicolaus primus Pontifex eruditissimus ac sanctissimus, respondens ad consulta Bulgarorum c. 106. Poscitis, inquit, vtrum secundum varios sensus eorum obedire, aut quid facere debeatis, (interrogauerant enim de quibusdam Græcis & Armenijs, qui multa ac varia apud eos loquebantur) verum nos, inquit Pontifex, non sumus sufficientes, sed sufficientia nostra ex Deo est: & beatus Petrus, qui in sua sede viuit & præsidet, dat quærentibus fidei veritatem. Hactenus Nicolaus. Sic beatus Iacobus, corpore quidem aliquo mortuus, viuebat, & præsidebat in Simone fratre cognomento Iusto Hierosolymitano successore. Huc etiam pertinet illud in conc. Chalced. actione 3. Sanctiss. Archiepiscopus magne senioris Romæ per nos & præsentem sanctam synodum vnâ cum beatissimo Petro, qui est petra & crepido ecclesiæ catholicæ, & rectæ fidei fundamentum, nudauit eum tam episcopali dignitate, & quæ sequuntur. Adhuc igitur præsidet beatus Petrus, & cum successore suo hereticos damnat. Rursus, qui absentes sunt, aliquandò propter charitatem, quam habent, iudicari & dici solent adesse. Vnde in cap. 1. concilij 2. Carthagin. Cum pro fide (inquit) & ecclesiastica vtilitate Episcopi conueneritis, licet non omnes, tamen charitas totum persuadet, vt qui corpore sunt absentes, nobiscum in spiritu videantur esse coniuncti: idcirco, Deo propitio, quia præsentis estis, pari professione fides ecclesiastica, quæ per nos traditur, in hoc cœtu glorioso primitus confitenda est. &c. Item Synodus Antiochena in præfatione ad Episcopos absentes, retulimus (inquit) ad vestram notitiam, quæ nobis rectè visa sunt, credentes gratiæ Christi, & spiritui pacis, quod ipsi conspirabitis tanquam potestate nobiscum præsentis, & orationibus adiuuantes, immò vniti nobiscum, & spiritui S. præsentis, & quæ sequuntur. Sic igitur ad huius figuræ exemplum Iacobum iam mortuum, id est, absentem, (mors enim pij ac sancti, quædam à nobis absentia est) propter eius charitatem & preces pro ecclesia, præsentem in ea ecclesia, quam viuens regebat, diuino artificio Clemens facit. Iam ad illud quod Magdeburg. in eodem loco obijciendum quoque putauerunt, quemadmodum Clemens vocet Iacobum Episcopum episcoporum, regentem omnes ecclesias, quæ vbique sunt fundatæ, petenda est responsio, ne eadem cum fastidio & sine necessitate repetamus, ex ijs quæ cap. 9. respondimus ad illud, quod similiter in epistola Eleutherij obijciebant de Episcopis Galliæ, quibus pontifex vniuersalem ecclesiam commissam esse aiebat. Episcopum verò episcoporum vocat, interpretans verbum Archiepiscopi: sic enim vocat eum S. Anacletus in epist. 2. Archiepiscopus verò, quibus Episcopis præest, eorum est Episcopus, vt est Hierosolymitanus Episcopus episcoporum trium Palæstinarum, vt ex Synodo Chalced. actione 7. intelligi potest: tamen Episcopo Cæsareæ, tanquam suo Metropolitanò, secundum canonem 5. concilij Niceni subiectus sit, vt etiam beatus Hieronymus

nymus in epist. ad Pammachium aduersus errores Ioannis Hierosolymitani notauit. quod quidem factum est, non solum, vt Pantaleon Græcorum canonum interpres notauit, quod ibi beatus Petrus Cornelium loco suo ordinasset: sed etiam, vt magnus Nicolaus in responsis ad consulta Bulgarorum cap. 92. scripsit, quia etsi, inquit, Hierosolymitanus præsul & ipse Patriarcha dicatur, & secundum antiquam consuetudinem & Nicenam Synodum honorandus sit, salua tamen, inquit, Metropoli propria dignitate. Deinde subiungit: Sed & in eadem sancta & magna Synodo nequaquam Hierosolymitanus, sed Aeliæ Episcopus dicitur: nam vera Hierusalem tantum in cælis est, quæ est mater nostra: illa verò Hierusalem terrestris, secundum quod Dominus prædixit, ad eò funditus ab Adriano Imperatore Rom. destructa est, vt in ea neque lapis super lapidem sit derelictus: & ab eodem Aelio Adriano in alio loco est constructa. Hæc Nicol. Itaque non quia Clemens Episcopum episcoporum Iacobum appellauit, & omnes ecclesias regentem dixit, Pontificem vniuersalem eum esse significauit: sed id in vitroque voluit, quod antè explicatum est. Pontifex verò Rom. omnium episcoporum est Episcopus, quia omnibus omnium Episcoporum diœcesibus præest, quas propter vnitatem pacis & fidei & capitis, Synodus Chalcedonensis can. 9. diœcesim vocauit, vt idem magnus Nicolaus in epistola ad Michaëlem & notauit, & probauit. de quo nos postea loco suo copiosius tractabimus. Quod verò hæc inscriptio de Iacobo Episcopo episcoporum, & regente Hierusalem & omnes vbique Ecclesias, vera sit & antiqua, ad testimonium veterum exemplarium, in quibus sic est Græcè: κλημς ιακώβω του κυρις αδελφω, και επισκοπων επισκοπω διεποντι δε την ιερουσαλημ αγιαν εκκλησιαν, και τας πανταχη θεου προνοια ιδρυθεισας καλωσ συντε προσυτεροις και διακονοις και τοις λοιποις βρασιν αδελφοις ειρηνη εις παντοτε. & ad fidem Rufini interpretis, qui sic legit, & interpretatus est, accedit etiam testis Sidonius Apollinaris, qui ante mille annos in lib. 6. epistolarum ad Lupum Episcopum Lirinensem sic scribit: Benedictus spiritus S. & pater Dei omnipotentis, quod tu pater patrum, & Episcopus episcoporum, & alter seculi tui Iacobus, de quadam specula charitatis, neque de inferiore Hierusalem, tota ecclesiæ Dei nostri membra superinspicis: dignus, qui omnes consoleris infirmos, quiq; meritò consularis ab omnibus. Hactenus Apollinaris. Nemo (credo) erit iã tam hebes, aut tam contentiosus, qui vel non intelligat, vel neget, hæc scribentem, ad illam inscriptionem epistolæ Clementis ad Iacobum respexisse. alioqui quorsum dixisset, Episcopus episcoporum, & alter Iacobus, & de Hierusalem meminisset? quo in loco simul interpretatus est, quid sibi velit, quod Iacobum vocat Clemens regentem omnes ecclesias, scilicet, de specula charitatis omnibus ecclesiæ Dei membris, id est, omnibus ecclesijs (omnes enim ecclesiæ particulares, sunt membra ecclesiæ catholicæ) prospicientem, qui esset di-

Ee 2 gnus;

gnus, ut omnes ecclesias regeret ac consolaretur, & ab omnibus ecclesijs confuleretur. Fertur præterea alia quædam epistola Græcè Clementis ex persona Petri ad eundem Iacobum, cuius meminit etiam Photius in bibliotheca sua, cuius principium, explanatio est huius inscriptionis: Sic enim incipit: *ἰδὼς σε ἀδελφίς μου ἐν τῷ κοινῷ πᾶσιν ἡμῶν συμφέρον σπουδάζοντα πρόβλημα, εἰς τὴν καὶ δέχομαι.* id est, quoniam te video frater ad communem omnium nostrum utilitatem prompto & alacri animo properantem, oro atque obsecro, & quæ sequuntur. Hoc ergo erat, Iacobum ecclesias omnes regere, omnium ubique ecclesiarum utilitati consulere, & omnia earum commoda prospicere, quod verbum *δέχομαι*, quo usus est, significat. Hactenus existimo de descriptione epistolæ Clementis ad Iacobum fratrem Domini, qui iam à vita migraverat, non malè, neque ineptè responsum esse, sed potius rectè & aptè ad morem ipsius authoris. Sicut enim in alijs, ut antea dixi, quæ dialogicè scripsit, personas quæ interdum loquerentur, fecit sic etiam more dialogi in quibusdam epistolis personam Iacobi fecit, cui ipse tanquam absenti loqueretur: est enim epistola, velut altera pars dialogi, ut rectè ab Artemone, qui epistolas Aristotelis descripsit, dictum esse, author est Demetrius Phalereus, cum de epistolico caractere in libro *περὶ ἱμνῶν*, agit. Hoc etiam modo ac more alteram epistolam ad Corinth. ex persona ecclesiæ Rom. eundem Clementem scripsisse, testis est Hieronymus. Nihil autem interest, quòd ad factionem personę pertinet, fecisse personam, quæ ad Corinthios scripserit: an fecisse personam Iacobi in viuis, ad quam ipse Clemens tanquam ad absentem scriberet. Explicatum præterea est, quem admodum rectè etiam & secundum consuetudinem, idem Iacobus rector omnium ecclesiarum appellatus sit. hæc enim videbantur ad enodandum difficiliora. Respondeamus iam ad reliqua.

Responsio ad illud in epistola Clementis, quomodo Petrus dictus sit primitiæ electionis Domini, cum prius Andreas ad Christum venerit, & in quo consistat ratio primitiarum secundum scripturam: & de excellentia fidei Petro reuelata: & quomodo propter excellentiam fidei, meruit fieri primitiæ electionis Apostolorum: & quomodo in eadem epistola Clementis, dictus quoque sit idem Clemens primitiæ gentium, cum prius fuisset conuersus Cornelius Centurio: Item responsio de nota infamiæ, quomodo non tantum civilis, sed canonica pœna etiam sit, & de tradendo curiæ seculari. Cap. 14.

22 **Q**uomodo Petrus sit primitiæ electionis Domini, cui soli primùm
 22 pater filium reuelavit, cum Andreas prius ad Christum venerit, &
 22 postea Petrum adduxerit.]

Hæc enim obijciunt quoque contra epistolam Clemen. nec hinc intelligentes quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Si enim ratione primitiarum
 in

intellexissent, & fidei beato Petro reuelata excellentiam, nūquam hoc obieciissent. Igitur beatus Chrysoſtomus in homilia de ascensione Domini, Non sunt, inquit, illa primitiæ, si quis Deo primum fructum offerat, & deducet, cū sit tenuis & infirmus, vt esse solet primus fructus terræ, sed si maturum & perfectum: quod quidē ex lege ait intelligi posse. Si ingredieris, inquit, in terram, quam dabit tibi Dominus, & plantaueris in ea lignum ad edendū, mundabitur immunditiam eius: fructus eius tribus annis erit immundus, non comedetur: quarto autem anno omnis fructus eius sanctus erit Domino. Tribus annis iubeat lex fructibus parcere, quia essent arbores infirmæ, & fructus tenuis: neque permittebat edere ex eis illis tribus annis, nē prius quàm Deo libarentur, homo degustaret, neque rursus permittebat offerre, quia ille fructus indignus erat Deo. Sic ergo, inquit, nō primus Adam oblatus est Deo, tãquàm primitiæ, vt potē factus, obnoxius peccato: Sed potius secundus Adam, qui erat liber ab omni peccato, oblatus est Deo, tanquàm primitiæ, vt in illis primitijs, & propter offerentis, & propter oblatis dignitatem Deo acceptissimis naturæ illi, cui dictum fuerat in Adam, Terra es, & in terram ibis: postea diceretur, Sede ad dexteram meam. Hactenus Chrysoſtomus. Ad exemplum ergo & similitudinem huiusmodi primitiarum, quarum ratio à beato Chrysoſtomo explicata est, fuit quidem beatus Petrus primitiæ electionis Domini, non quia fuit prius electus: prius enim fuit vocatus & electus Andreas, sed quia, primus fuit, qui cū filium hominis audisset, vt S. Marcus Anachoreta notauit, respondit interrogatus, filium Dei esse: quæ confessio, vt Theophanes cognomento Cerameus, obseruauit, Nestorium coarguit Christum in duas personas diuidentem: & Armenios atque Acephalos, duas naturas in vnū confundentes. De hac mirabili fide beati Petri differens beatus Hieronymus, vt supra cap. 6. copiosius exposui, Non hæc caro mea, inquit, & sanguis tibi Dei filium prodiderunt: nam ista non patiuntur me hoc credi. Itē S. Theodorus Ancyranus in eandem sententiam, Quod dixisti, inquit, de eo, qui cernitur, non didicisti ex natura, quæ cernitur: quod, inquam, dictum est de carne, non didicisti ex carne & sanguine: quia scilicet filium hominis dixit eundem esse filium Dei, non diuidens duas naturas, neque duo significata in Christo, sed vnum confessus. Hæc Theodorus. Huius ergo fidei reuelationem soli Petro, vt Clemens ait, fecit primum pater, tunc scilicet, cū dixit, Hic est filius meus dilectus: vt beatus Hilarius in lib. 6. de Trinitate notauit. Item B. Cyrillus ἐν ταῖς ἰστορίαις καὶ ὁμιλίαις homi. 8. sic ait, ὁ τῶν ἀγίων μαθητῶν ἠγούμενος πῆτρος, id est, Petrus, sanctorum discipulorum dux ac princeps. Non ignorabat Cyrillus, prius vocatum fuisse Andream, & Andream ducem, Petrum venisse ad Christum: nihilominus tamen ducem discipulorum & principem vocat Petrum: vtrunque enim significat ἠγούμενος. Eo ergo modo erat Petrus primitiæ electionis discipulorum, quo erat dux & princeps eorum, rationem verò subiungit idem Cyrillus: Quia Domi-

Ee 3 no

Quo Petrus
primitiæ elec-
tionis Domini,
non intellexit
Mag.
quia rationē
primitiarum
ignorauit.
Leu. 19.

Genes 3.

Psal. 109.

Quare Petrus
primitiæ elec-
tionis Do-
mini.

Quos hereti-
cos coarguat
confessio Petri.
Et quid magni
auctores de
ea explicauerint.

Marcus Anachoreta.

Theophanes
Cerameus.

Hieronymus.

Theodorus

Ancyranus.

Hilarius.

no percontante, Quem dicunt homines esse filium hominis, non respondit. In te est filius: sed cum cognosceret unum & eundem esse ante carnem & cum carne, clara voce clamat: Tu es Christus filius Dei viui. Hæc excellentissima fides Petri meruit, ut cum alioqui non esset prius vocatus, fieret tamen primitiæ electionis, id est, princeps vocatorum. Rursus D. Hieronymus in eodem lib. de circuncisione, quem supra meminimus, comparans Petrum cum Abraam, ad demonstrandam beati Petri Principis Apostolorum excellentiam: Illi, inquit, dicitur, Faciam te in gentem magnam: huic dicitur, Faciam te piscatorem hominum: illi dicitur, In semine tuo benedicentur omnes gentes: huic dicitur, Iudicabis duodecim tribus. Et si enim, ut hoc admoneam, utrunque horum dictum quoque est omnibus Apostolis, Faciam vos fieri piscatores hominum: & illud, Sedebitis & vos super sedes 12. iudicantes 21. tribus Israel: hæc tamen Petro tribuit beatus Hieronymus, cui primum, ut principi Apostolorum, conueniunt. ut illud, Faciam te in gentem magnam, quauis Isaac quoque in Genesi dictum est: & illud item, In semine tuo benedicentur omnes gentes, licet Isaac etiam dictum est, Abraz tamen primum conueniunt, quia fuit primitiæ electionis populi Dei. Subiungit deinde idem Hieronymus: Illi dictum est, ut stella erit semen tuum: huic dicitur, Tibi dabo claves regni caelorum. Hoc verò specialiter beato Petro dictum est, sicut ei soli dictum est, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam. Quem locum interpretans S. Ildorus Pelusiota grauiissimus author, & in literis sanctis valde exercitatus & eruditus, in epist. ad Gainam, Dabo, inquit, *αὐδὲν τι κλειδίον* claves regni caelorum, quia non seruum, neque ministrum, neque subiectum, aut alienum à substantia patris me vocasti, sed potius legitimum filium Dei viui: idque patre meo reuelante: Ut igitur, quanuis alij ante Abraam ex patribus ac maioribus eius, fidem Dei & quidem excellentem habuerunt, ut Noe, Enos, & Seth, & alij, tamen propter excellentissimam fidem meruit Abraam, ut esset primitiæ & origo veteris populi Dei: sic beatus Petrus propter admirabilem fidem Christi, meruit fieri primitiæ electionis Apostolorum, quanuis prius Andreas & credidisset, & vocatus esset. Non enim ratio primitiarum, ut scriptura sancta docet, & B. Chrysostomus paulò ante explicauit, in anticipatione temporis, sed in maturitate perfecta fructus consistit: cuiusmodi fides illa beati Petri extitit. Cernitur etiam huiusmodi primitiarum ratio in Christo, cum dictus est ab Apostolo primitiæ dormientium, non quia primus resurrexit, sed quia primus perfectissimè, sua scilicet virtute, resurrexit, & non ampliùs moriturus. Unde & primogenitus quoque ex mortuis, ab eodem Apostolo dictus est, quod eum, tanquam primitias, sequi debeat *φύραμα*, id est, conspersio siue massa, quæ est ecclesia illa primogenitorum, quam Apostolus in epist. ad Hebræos dicit. Denique ipse idem Clemens cur & qua ratione Petrum primitias electionis Domini appellauerit, satis declarauit, postquam dixit, Qui fuit primitiæ electionis Domini, statim quasi explicans, quod dixerat, subiungit: Apostolorum pri-

primus, cui & primo Deus Pater filium reuelauit. idèd enim fuit primitiæ electionis Apostolorū, quia fuit Princeps Apostolorū: hunc verò principatum tulit propter excellentissimam fidem, quam, reuelante Deo patre, de Christo Dei viui filio primus habuit. Sic etiam B. Petrus in eadem epistola Clementem vocauit primitias gentium, quas ad fidē conuertisset: non quidem q̄ Clementē primūm Deo obtulisset: prius enim obtulerat Corneliū Centurionē, quā Clemens Petrum vidisset: sed q̄ præstantior & excellentior esset. Sic enim Clemēs narrat, Petrum dixisse, cū eum ordinare vellet, & successorem relinquere: *ὁ γὰρ δὲ ἰμοῦ τὰρ σωζομένων ἐν ὧν ἐμεγίστην ἀπαρχήν.* id est, tu enim es meliores primitiæ earum gentium, quæ per me saluæ fiunt. Melius itaq̄ est Græcè, quā, vt interpret epistolæ his verbis vertit: cū primitias eorum, qui ex gentibus per me saluantur, & præcipuè huius vrbs te primum obtulerim Deo. qui locus cū manifestius, quā ille de Petro primitijs electionis Dñi, repræhensionī pateret, nescio quomodò istorum calumniam effugit, nisi quia ita Dominus voluit, quo magis eos confunderemus. Vt igitur Petrus Clementem vocat primitias gentiū propter præstantiam, sic Clemens Petrum, propter principatū eius, primitias electionis Apostolorum vocauit: quem rursus idem Clemens patrē Apostolorum, in principio epistolæ secundæ, vocat. Sed obijciunt præterea in extrema parte huius loci, quòd Clemens epist. 3. & Alexander item epist. 3. & Telephorus epist. 1. infamiæ nota inobedientes Episcopis puniunt, cū ista, inquit, pœna legum ciuiliū sit.]

Non responderem ad hoc, nisi propositum esset, nihil prætermittere, quia verebar, nè isti idèd prætermisum interpretarentur, quia nihil esset ad respondendum: ac non potius, quia quiuis respondere posset, aut indignum responsione esset. Quis enim ignorat, esse infamiā ciuilem, & infamiā canonicā? Vndè Adrianus Pont. 6. q. j. c. Omnes: Omnes, inquit, infames esse dicimus, quos leges seculi infames appellant: & omnes qui culpis exigentibus ad sacerdotium non possunt prouehi. Itē Fabianus Papa: Illi, inquit, qui peccata perpetrant, de quibus Apostolus ait, Quoniam qui talia agūt, regnum Dei non possidebūt, valde cauendi sunt: & ad emendationem, si voluntariè venire noluerint, compellendi sunt, qui infamiæ macula sunt adpersi. Et Victor Pontifex de conf. dist. 3. c. celebritatē: Ipsi verò, inquit, qui infidelitatis nota adsparguntur, infames efficiuntur. Magdeburgenses verò sic argumentantur: Infamia est legum ciuiliū: ergò non est legū Ecclēstiarum. Concludant igitur similiter, Neq̄ vincula, neq̄ multas, neq̄ amissiones bonorum, nec exilia, neq̄ id genus alia esse in ecclesia, quia sint etiam eiufinodi pœnæ legum ciuiliū. Pius etiam Pontifex curiæ, inquit, tradi præcipit. Hoc quoq̄ notârunt tanquā alienum à veritate historica, sed quia Magd. ne nunc quidem, quod in ecclesia fit, probant, vt clerici mortis rei, curiæ seculari tradantur, prius de hoc dicendum est aliquid breui: postea de illo Pij Pōtif. tēpore, cū ethnicis imperatoribus, nō erat Christi-

Cur primitias electionis Domini Petrus vocatus.

Cur Petrus Clementē vocauerit primitias gentium.

Petrus vocatus à Clemēte pater Apostolorum, sicut primitias electionis eorū.

”

Argumentatio ridicula Magd.

”

Christianorum laicorum curia, sed Gentilium. Non enim Pius pontif. in tempus suum tantum respexit, sed etiam in futurum, cum, sublati imperatoribus ethnicis, futura erat inter Christianos curia secularis. Primum igitur omnino consonat scripturae noui testamenti, Pij pontificis decretum de tradendo sacerdotem vel clericum curiae seculari, si capitale crimine commisisset, cuiusmodi erat, insidias Episcopo parasse. quod nunc etiam fit.

1. Tim. 1.

Quomodo tradere curia seculari ecclesiasticos reos mortis ex auctoritate euangelij profectum sit.

Matth. c. 5.

Constitutio Apostolica, Heb. 10.

Constitutio Apostolica,

Quia postquam superabundauit, sicut Apostolus ait, gratia Domini nostri Iesu Christi cum fide & dilectione, lex euangelij, quae tota spiritualis est, & abundare iubet iustitiam nostram, plusquam scribarum & pharisaeorum, quod Paulus interpretatus est, non operatur iam iram, ut illa vetus, quam qui irritam faciebat, sine vlla miseratione duobus vel tribus testibus moriebatur: sed potius differens in alterum seculum iudicium mortis, nihil interim hic sancit metu poenae capitalis: nihil enim, nisi propter fidem & dilectionem, iubet aut vetat. Unde Apostolus praecipit presbytero, non esse percussorem. Sed num quia Christus, ut est in lib. 6. Clemen. de constitutionibus Apostolorum, liberam reliquit voluntatem nostram, non praesenti eademque breui morte multans, sed iudicium in alterum seculum referuans ac reiiciens, idcirco potestas seculi frustra aduersus clericos gladium portabit? minimè. cur ita? quia, ut Apostolica constitutio in lib. 2. Clemen. c. 24. docet, potestas seculi est, praesesse corporibus custodiendis, & ad custodiam corporum, pacem ac bellum suscipere. Quare cum clericus reus mortis est, curiae traditur, id est, potestati seculari, ut pro ecclesia cum eo bellum suscipiat. bellum enim quoddam cum eo suscipit, cum poenas ab eo exigit, ut Clerum & eum qui Clero praesit, ab huiusmodi periculis defendat. Ex auctoritate ergo euangelij, quod sancti Apostoli nobis tradiderunt, decretum de tradendo clericos reos sanguinis curiae seculari, processit. Immo non solum ex euangelio per Apostolos praedicato, sed etiam ex traditione non scripta Apostolorum processit. ipsi enim inter reliquos canones siue regulas, quas per sermonem tradiderunt, ut omnia honestè & secundum ordinem in ecclesia fierent, quas Clemens Romanus collegit & descripsit, prohibuerunt canone 27. ne Episcopus aut presbyter aut diaconus fideles propter peccatum, aut infideles propter iniuriam verberarent: alioqui gradu mouerentur. Non enim (inquiunt) Dominus hoc docuit: quin potius cum percuteretur, non repercutiebat: cum pateretur, non comminabatur. Hunc canonem secuta est Synodus Antiochena annis 5. post Nicaenam habita. Renouans enim eisdem ferè verbis sententiam canonis Apostolorum 31. in eum presbyterum, qui contempto Episcopo, alioqui pio & fidei, ambitiosè & tyrannicè aliud altare erigit, si, vocatus ab Episcopo semel & iterum, parere nolit, & deiectus de gradu, adhuc tumultus & turbas excitet, iubet in 5. canone Synodus, ut corrigatur per ciuilem potestatem, quam Pius pontif. curiam vocauit. vtrunque horum canonum & Apostolorum, & Synodi Antiochenae, citauit Synodus Constantinopolitana,

na, in templo sanctorum Apostolorum sub Photio Patriarcha habita, quæ vocata est *ἡ ἐκκλησία τῶν ἀποστόλων*. In eos enim, qui canonem Apostolorum malè interpretabatur, quasi prohibuisset quidem sacerdotibus, nè alios propter peccatum suis manibus verberarent, sed non, nè iuberent ab alio verberari, in extrema parte canonis sui noni: Si qui verò, inquit, fuerint, qui neq; monitis, neq; supplicijs ecclesiasticis corrigi voluerint, nemo hos per magistratus loci corrigi prohibuerit: siquidem Synodus Antiochena canone 5. sanxit, vt qui seditiones in ecclesia mouerent, manu externa, id est, per ciuilem potestatem corrigerentur. Vt igitur hoc, quod Synodus Antiochena sanxit de incorrigibili, vt ita dicam, potestati ciuili tradendo ad puniendum, ex traditione canonica Apostolorum, quæ Episcopis prohibet verberare, fluxit: sic etiam quòd Pius Pont. iussit, tradere curiæ seculari. Dicendum est nunc de tempore Pij, in quod, visum est Magdeburg. decretum Pij Pontificis non conuenire, cum tota (vt dixi) curia ethnicorum tunc esset. Credo, existimârunt Magdeburg. de curia seculari Christianorum locutû fuisse Pium, sed non ita est. nec enim alio gladio, quàm ignis, (sic enim Clemens Rom. in libro 2. de constitutionibus Apostol. anathema vocat) tunc vti poterat ecclesia, quia Christiani tunc potestatem gladij non gerebant, alioqui tanquàm sicarij puniti fuissent. sed quia rursus æquum & necessarium erat, scelera pœnas esse, & innocentes defendi, quandiù hoc à Christianis præstari non poterat, voluit Apostolus Paulus, vt hoc per ethnicos magistratus præstaretur. quod satis idem Paulus admonuisse videtur, cum de illis ethnicis potestatibus in epist. ad Rom. scripsit, non sine causa gladiû portare: Dei enim ministros esse, vindices in iram ei, qui malè ageret: quâ-
Rom. 13.
obrem tributa eis pendi, & parere oportere. Quare cum crimen à Christiano commissum erat, quod pœna capitis aut alio quopiam graui supplicio ciuili plectendum esset, eorum curiæ tradebatur. vtile enim erat, corrigi eorum legibus ad benè viuendum, vt beatus Cyrillus in Iulianum apostatam libro 7. scripsit, cum ei respondit Christianis exprobrâti, quòd sub imperio & legibus Romanorum viuerent. Quis enim ignorat, ait Calixtus pont. de legibus illis, æquitate & prudentia plenis loquens, leges humanas, rationi & honestati non repugnantes, esse amplectendas, præsertim vbi vel publicæ consulunt vtilitati, vel ecclesiasticæ dignitatis autoritatē defendunt: Vt igitur legibus Romanorum, sic etiam curia eorum, quæ legû ministra erat, ecclesia, cum opus erat, vtebatur.

Responsio ad illud, quod obijcitur ex epistola Clementis, quòd Petrus potuerit integrè seruare præceptum, & quomodo nõ hoc intellexerint Magdeburgenses: item responsio ad illud, cur Paulus in epistola ad Philipenses non appellauerit Clementem Pontificem Romanum, sicut appellauit cooperarium. Item ad illud, cur beatus Petrus in epistola 2. paulò ante mor-

Ff tem

Illud quoque Magdeburg. tanquam falsum notarunt in epistola Clementis ad Iacobum, quod Petrus potuerit integre seruare preceptum. cum tamen, inquit, Petrus illam regulam Christi obseruauerit, Cum omnia feceritis, dicite, serui inutiles fumus: & Christus dicat, Ego ueni legem adimplere. Vtrum Magdeburg. intellexerint, quod hic notarunt, iudicent, qui hanc legerint: & ex hoc loco de reliquis, quomodo intelligant, suspicentur. Petrum, ait Clemens, utpote magis idoneum, iussum fuisse plagam Occidentis predicatione sua illuminare, & potuisse perficere. Hoc autem, quod Clemens de hoc precepto illuminandi Occidentem dixit, impletum esse a beato Petro, nescio quomodo Magdeburg. studio accusandi obtusi & hebetati, de precepto legis diuinae acceperunt. Ne autem isti tergiversari & elabi possint, describam graeca, quae magis adhuc hanc sententiam declarant, sic enim ait, ὁ καλὸς καὶ δοκιμὸς μαθητὴς ὁ τῆς δύσεως τὸ σκοτεινότερον τοῦ κόσμου μέγας ὡς πάντων ἰκανώτερος φωτίσκει καὶ κελευσθεὶς καὶ κατορθῶσαι δυνατὸς: id est, bonus & probatus discipulus, qui partem Occidentis reliquo mundo obscuriorem, utpote magis idoneus, illuminare iussus fuit, & perficere potuit. Hoc item de Occidente, per predicationem beati Petri illuminato, sicut Dominus ei preceperat, testatur Apostolus Paulus, cum ad Rom. scribens, ait: Desidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiae spiritualis ad confirmandos vos per eam, quae inuicem est, fidem uestram atque meam. Ad confirmandos dixit, quia, ut Theodoretus quoque in commentarijs suis obseruauit, prius Petrus fuerat Romae, & fidem Romanis, qui ad Occidentem pertinent, tradiderat. de qua fide ait idem Paulus in principio eiusdem epistolae: Gratias ago Deo meo per Iesum Christum, quod fides uestra annuntiatur in uniuerso mundo. quantae uero tenebrae ignorantiae, & quanta ibi caecitas mentis esset, ibidem quoque idem Paulus declarat &c. Sed Magdeburg. aliud adhuc peius hinc commiserunt. Verbum enim Dei, de cuius scientia gloriantur, male hinc intellexerunt: siquidem quod Christus dixit, ut ipsi recitant, Ego ueni legem adimplere, de lege noua accipiendum esse putauerunt: ut enim docerent falsum esse, quod a Clemente dictum esse existimabant, potuisse Petrum integre implere preceptum, obiecerunt de se solo dixisse Christum, Ego ueni legem adimplere. quod quidem de illa lege dixit, de qua dixerat, Non ueni soluere legem. subiungit enim, sed adimplere, scilicet ipsam illam legem: quia lex per Moysen data est, ut ait beatus Ioannes, gratia autem & ueritas per Iesum Christum facta est. & sanctus Sixtus tertius, in epistola de diuitijs, explanans hunc locum, Adimplet, inquit, legem, cum eam ueram esse ostendit. ueram enim ostendit, quando per se cessare facit illa, quae iam cessatura praedixerat: & de antiqua lege legem produxit nouam, & nouum testamentum promulgauit ex uetere: ut magis ac magis legis & prophetarum praedicata suppleret, in quibus continebatur

Redarguuntur Magd. non intellexisse quod repraesentauerunt.

Rom. 2.

Quam infanter Magdeburg. quod Dominus dixit in euangelio de lege uetere, de lege noua acceperunt. Matth. 5. Ioan. 1.

Interpretatio erudita Sixti terij in illud,

tur

tur, De Sion procedit lex, & verbum Domini de Hierufalem. & alibi, Da-
 bo eis testamentū nouū, non secundū quod disposui patribus eorū. Hac-
 tenū ille. Sequitur in centurijs: Nec illud verisimile est, q̄ Petrus Clemen-
 tem paulō ante mortē Romanū ordinauit Episcopū. nam Paulus in episto-
 ad Philip. testatur Clementē suum cooperarium fuisse: neq̄ eum appellat
 Pontificem Romanū, Episcopum vniuersalem, caput ecclesiæ. Hic quoq̄
 errant Magd. in ratione temporū. epistolam enim ad Philip. scripsit Paulus
 Romæ, vt ex extremo eius intelligi potest, cū ait, Salutāt vos, qui ex Ce-
 faris domo sunt, Romæ, inquam, scripsit ex custodia & vinculis, vt intelli-
 gi potest ex 1. & 2. & 4. cap. ex custodia, inquam, priore, in qua fuit bienniū
 sub Nerone, qua liberatus, vixit ferè decepniū. post hanc liberationē, con-
 stat, discessisse Paulum Roma, & redisse in Syriam, & indē in Græciā reuer-
 sum esse circiter annum 9. aut 10. Imperij Neronis, ex secūda custodia scri-
 psit epist. 2. ad Timoth. cū iam tempus mortis instaret, vt ipse in eadem
 epist. scribit, quomodō ergō tam multis ante mortē annis de electione Cle-
 mentis in epistola ad Philipp. in qua cooperariū suum eum vocat, scribere
 poterat? Hoc igitur Magd. si poterant, probare debebāt, scriptam esse epist.
 ad Philipp. paulō ante mortem Petri: quæ cū scripta sit multō antequam
 Clemens Episcopus Romanus ordinatus esset, non poterat Paulus appel-
 lare eum Pontificem. Rursū obijciunt Magdeb. Neq̄ Petrus in 2. epistola,
 quam etiam paulō ante mortem scripsit, mentionem Clementis facit, nec
 eius, nec alterius primatis: quod sanē facere debuisset, nē ignorarent, Petro
 mortuo, Clementē & Romanos successores, caput ecclesiæ futuros.]
 Sanē quidem scripsit B. Petrus in epistol. 2. significatum esse sibi à Domino
 de morte sua proxima: Certus, inquit, quod velox est depositio tabernacu-
 li mei, secūdū quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi:
 sed quā citō subeunda mors esset, non dixit sibi significatum esse. aliud
 enim est significare, citō intereundum esse: aliud, quā citō. quod quidem
 cū non esset illi significatum, sed, solū citō: hoc autem citō, incertum
 erat, non conueniebat, vt tunc de successore scriberet, deniquē quis dubita-
 re potest, quin quod in epist. scripsit, significatum esse sibi de morte proxi-
 ma, hoc ante illos ipsos dies, quibus moriturus erat, factum esset? at beatus
 Petrus prope ipsos illos dies, quibus moriendum erat, congregatis fratri-
 bus, elegit & ordinauit Clementem, vt Clemens scribit: sic enim est Græcē,
 πρὸς αὐτῶν δὲ τῶν ἀμείραις αὐτῶν ἡμετέρισις, & quæ sequuntur. Non igitur scri-
 bere debebat, quod nondū fecerat: neque quid de eo facere cogitaret, ne-
 cessē erat ante tempus nunciare, quod enim centuriatores dicunt, debuisse
 facere in Epist. 2. nē ecclesiæ ignorarent, mortuo Petro, Clementem succes-
 sorem, & ecclesiæ caput, satis hoc prouisum fuit, cū eidem Clementi ius-
 sit, de eo ad Iacobum fratrem Domini scribere: quod nobis quidem satis
 superq̄ est, qui fidem, quam debemus, sicut à Maioribus nostris semper fa-
 ctum est, epistolæ accommodamus,

Non veni sol-
 uere legē, etc.

Deprehensio
 Magde. in er-
 rore rationis
 temporum.

Explicatio de
 priore, & post-
 teriore custo-
 dia Petri, &
 de discessu
 eius Romæ, et
 de reditu.

2. Tim. 4.
 Quid obijciāt
 Magd. contra
 Clementis pon-
 tificatū ex 2.
 epist. Petri. c. 1.

2. Pet. 1.

Deindè ad illud, cur Petrus v. cap. 5. de gradibus Episcoporum non meminit, sed tantum presbyteros nominavit: & quomodo de gradibus Episcoporum per traditionem sine scripto acceperit Ecclesia, & quomodo id per scripturam probetur: & de loco Epistolæ Pauli ad Titum, Cōstitue presbyteros per ciuitates, sicut constitui tibi: & quomodo Clemens potuerit videre Hierosolymis cum Iacobo discipulos, qui habebāt omnia communia. Cap. 16.

“ Ad dunt deindè centuriatores, eiusdem generis & illa, quæ de gradibus Episcoporum finguntur, quod Petrus iusserit in gentium vrbes, ubi antè Archisamines maiores erāt, collocare Patriarchas siue primates: ubi verò minores, eò Archiepiscopos: in alia verò magna oppida, Metropolitanos: in cætera verò Episcopos, & vt illud caueretur, nè in vicis & parua Castella Episcopi constituerentur, nè nomè eorum vilesceret: & nè in vno loco duo aut tres essent Episcopi, sed in singulis singuli. Clem. in 1.]

Quæ obijciant
Magd. contra
gradus distin-
ctos Episco-
porum.

Hæc autem sic Magdeb. refellunt. nam Petrus, inquit, in suis Epist. quarum postremam paulò ante mortem scripsit, nullam istorum graduū mentionem fecit. & 1. Pet. c. 5. ministros ecclesiæ tantum presbyteros, & quidē se compresbyterum vocat. nec vsquàm Episcoporum, Metropolitanorū, Archiepiscoporū, Patriarcharum, Papæ, & similia titulorum meminit.]

Quò Magdeb.
verbum Dei
scriptum ne-
gent, negan-
tes tradiōes
sine scripto.

Viderūtne vobis Magd. idonea hæc confutatio? pbate nobis, nihil per sermonem sanctos Apostolos tradidisse, sed omnia per epistolam, & cedemus vobis. At hoc facere non potestis: immò verbum Dei, quod vos semper requirere simulatis, hîc planè negatis. an non est verbū Dei, quod ad Thessal. scribit Apost. cum ait: State itaq; fratres, & tenete tradiōes, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram? si igitur sancti Apostoli per sermonem quoq; sine Epistolis tradebant, quæ teneri volebant constanter, & in eis stare ac permanere, sicut hîc Thessal. iussit, stare & tenere, quæ per sermonem siue epistolā eis tradiderat: quid obstat, quo minùs hæc, quæ de gradibus Episcoporum requiritis, sine Epistol. Petrus tradiderit, sicut copostolus eius Paulus faciebat? quod si nihil obstat, quin ita fecerit, cur verbo Dei, cur exemplo Pauli, cur rationi, cur authoritatī Clementis, cur testimonijs tot ecclesiarum, cur tot seculis repugnatis? respondete nobis

Philip. 4.

Magdeb. cum Paulus ad Philip. scribens hortabatur, vt ea cogitarent, quæ à Paulo didicissent, accepissent, audissent, & vidissent in eo: sic enim futurum esse Deum pacis cum eis: an de ijs, quæ per epistolam tantum didicissent, loquebatur? si ita est, quid opus erat illa verborum redundantia? quis rationis compos sic loquatur, si de vno tantum genere docendi per epistolam loquatur? an sensus communis & natura ipsa non docent vos, non solum audiri quæ ab absentibus scribuntur, sed quæ à præsentibus dicuntur? & non solum per auditū eorum, quæ quis absens scribit, sed per auditū eorū, quæ

quæ quis coram loquitur, disci posse? ergo quia nos hæc, quæ ab alijs sunt *Pauli traditio*
 audita, tenemus, idcirco in nostris ecclesijs est Deus pacis, sicut Apostolus *sine scri-*
 ad Philipenses scripsit: in vestris verò Synagogis non est Deus: quia non *ritus, et quare*
 est Deus diffensionis, sed pacis. Vos enim audita de scripto, ab auditis ex *non sit Deus*
 ore, ita distinguitis, vt illis credatis, his quasi à nullo auditis non credatis. *pacis inter*
 atque vtinam illis crederetis: si enim verbo Dei scripto crederetis, cum *Luteranos.*
 scriptum sit, Tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue *2. Thess. 2.*
 per epistolam nostram, non amplius nobiscum, nec inter vos disceptaretis:
 & Deus pacis esset vobiscum. Hic enim est fructus cogitandi & agendi ea,
 quæ ecclesiæ sanctæ sic nobis tradiderunt, sicut didicerunt & audiuerunt, &
 initio in sanctis Apostolis viderunt: id est, sicut vel per sermonem, vel per
 epistolam didicerunt. Vt autem intelligamus, non esse Luteranos nouum
 genus hæreticorum, qui traditionem ecclesiæ conculcare audent, & ea, quæ
 sibi velut somniantibus apparent, ijs, quos fallunt, suadent, describam
 hic, quæ de similibus beatus Cyrillus in homilia *ιστραστ. κβ. 8. ex 30.* quas
 scripsit, & adhuc extant, elegantissimè, vt cætera, conscripsit: quibus no-
 stri temporis hæreticos ad viuum, vt aiunt, depingere videtur: & quan-
 to studio traditiones Ecclesiæ conseruandæ sint, grauissimè admonet.
πολλοὶ γὰρ τῆς εὐσεβείας τὴν μόρφωσιν καθάπερ τι προσωπεῖον, εαυτοῖς περι-
πλάττοντες, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρημένοι κατὰ τὴν τοῦ παύλου φωνήν, τὸν τῶν
ἀπλῶν ληίζονται νοῦν ἀπατηλοῖς παρασύροντες λόγοισι, καὶ σιωποῦσθαι ἐν αὐ-
τοῖς ἀναπέθοντες εἰς παγίδα θανάτου καὶ εἰς πέτρων ἀδὲ κατὰ τὸ γεγραμμέ-
νον οὐ γὰρ ἐκεῖνα χρῆναι προσλαλεῖν τοῖς προσιοῦσιν αὐτοῖς ἐγνώκασι, ἀ καὶ τοῖς
ἱεροῖς σωδοκεῖ γράμμασι, ἀλλ' ὅσα καθ' ἑαυτὸν ὁ ἀδόκιμος αὐτῶν φαντάζεται
νοῦς, ταῦτα ἀναπέθουσι φρονεῖν μὴ εἰδότες μήτε ἀ λέγῃσι, μήτε περὶ τίνων διαβε-
βαιούνηται. εὐ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθεο, καθάπερ ὁ παῦλος φησὶ, ματαίως μὲν λογομα-
χίας ἀποφοιτῶν, τὰ δὲ γραῶδη τῶν αἰρετικῶν διαπτύων ῥημάτια, καὶ τοῦς μὲν οἰ-
καίως ἐλτρεπόμενος μύθος, ἔχων δὲ τὴν πίσιν ἐν ἀπλοῖς μὲν λογισμοῖς, καὶ τῆς
ἐκκλησίας τὴν παράδοσιν καθάπερ τι κειμήλιον ἐν τοῖς τῆς καρδίας ταμείοις ἐνο-
τιθεῖς ἔχῃ τῶν ἀρεσκόντων τῷ θεῷ σπυδασμάτων, ἵνα μὴ μόνον ἐν πίσει λαμπρόσ,
ἀλλ' ἤδη καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐν εὐσεβείᾳ κατορθωμάτων ὑπάρχῃσ διαφανέσασ.
 Conuertamus hæc ad verbum: Multi, inquit, tanquam personam quan-
 dam formæ pietatis sibi imponendo, vim tamen eius negando, mentes sim-
 plicium perdunt, verbis fallacibus à recta via eos abstrahentes, suadentes
 eis, vt secum in laqueos mortis incidant, & in rete inferni, sicut scriptum
 est. Non enim decreuerunt, ea, quæ cum sacris literis consentiunt, ijs, qui
 ipsos adeunt, pro ferre, atque eloqui oportere, sed quæcunque eorum mens
 improbata ex se somniat, hæc alijs suadent, non intelligentes, neque quæ
 loquuntur, neque de quibus affirmant. Tu verò rectè facies, si in ijs, quæ
 didicisti, permaneas, vt Apostolus ait, ab inani quidem de verbis conten- *2. Tim. 3.*
 tione declinans, rancidas verò hæreticorum vocularum despiciens, & com-

mentitias fabulas defugiens: fidem autem habens, quæ in simplicibus rationibus posita sit, ac traditionem ecclesiæ tanquam thesaurum quendam in penetrali cordis recondens, amplectere occupationes Deo gratas: ut nō solum fide splendeas, sed officijs pietatis luceas. Hactenus Cyrillus. Non dixit traditionem scripturæ recondens in penetrali cordis, sed traditionem ecclesiæ, quæ latius patet. Siquidem ecclesiæ non solum, quæ scripta sunt, tradit, sed ea etiam, quæ tametsi scripta non sunt, tamen cum scriptis consentiunt, quæ idem Cyrillus vocavit τοῖς ἱεροῖς γράμμασι συνοδοῦντα. quod genus totum omnes huius nostræ ætatis heretici contra auctoritatem Apostoli planè improbant: qui non minùs, ut paulò antè audiuimus, tenere iubet traditiones per sermonem non scriptum acceptas, quàm per epistolam scriptam. Qui quidem cum ad Titum Episcopum Cretæ scribit, inquit: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ defunt, corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi: si quis sine crimine est, & quæ sequuntur. Dicant nobis Magdeburgenses, & ceteri Lutherani, qui de omnibus verbum Dei scriptum postulant, vbi sunt dispositiones istæ, quas Paulus dicit, & Apostolici patres vocant *ἑτάσεις*, ab eo verbo dictas, quo vsus est hoc loco Apostolus? Nec enim quod ait, sicut disposui tibi, ad ea tantum pertinet, quæ in ministris eligendis requirit, si quis sine crimine est, & quæ sequuntur: alioqui potius dixisset, Reliqui te Cretæ, ut constituas presbyteros, sicut dispono tibi, si quis sine crimine est, &c. nec illud addidisset, Et ea quæ defunt, corrigas: ad quod etiam referendum est illud, Sicut & ego disposui tibi. Sed, nè quis vestrum adhuc tergiversetur, & contendat, non alias dispositiones hinc intelligendas esse, præter dispositiones de qualitatibus ministrorum hinc descriptis, si nobis & ecclesijs nostris non creditis, quærite ex ipsis ecclesijs Cretensium, quænam aliæ apud ipsos dispositiones ecclesiasticæ in constituendis per ciuitates presbyteris ab ipso Titò, sicut idem à Paulo Apostolo didicerat, relictæ, vsque in hodiernum diem durent? Facile est vobis ex infinitis Venetis hoc cognoscere, nè longius in insulam Cretæ nauigandum sit. In ea igitur insula est Metropolitanus, qui primatem suum agnoscit: infra Metropolitanum sunt singuli Episcopi per singulas ciuitates non paruas. Hæc eadem dispositio ecclesiarum per totum Orientem & Occidentem cernitur. Quæ igitur insania est, negare gradus istos, qui semper in ecclesijs catholicorum secundum dispositionem Apostolicam distincti fuerunt, & vsque ad consummationem seculi futuri sunt? quia non eos legant in epistola beati Petri: & quia in priore, inquit, epist. cap. 5. ministros ecclesiæ, tantum presbyteros, & quidem se compresbyterum vocet. Quis enim nō intelligit, vocari hinc Episcopos cōmuni vocabulo presbyteros? siquidem de Pastoribus, qui clericos habent, loquitur Petrus: vnumq; tantum ordinem Episcoporum esse cōstat, sicut est vnus item ordo minorum presbyterorum. Hi enim sunt duo ordines sacerdotum, ut Anacletus in epist. 3. ait. ut iam quisque Episcopus possit cōepi-

Tit. 1.

Ostendant
Magd. in scri-
ptura Pauli
dispositiones
Titò relictas
de constitu-
endis presby-
teris per ciui-
tates.

coepiscopus appellari aliorum Episcoporum, siue compresbyter communi vocabulo, sicut communi etiam nomine Episcopi, Paulus Apostolus presbyteros vocare solet. Præterea quis non intelligit, præter vos, qui non vultis credere, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, Bithynia non solum Episcopos, sed Archiepiscopos, vel Metropolitanos, ac Patriarchas secundum Apostolicam dispositionem fuisse? Etenim si erant apud gentiles alia ciuitates non parua, & alia maiores vt Metropoles: & harum alia, vt vnaquaque earum prouinciæ suæ esset princeps & caput: & alia capita non vnus Prouinciæ, sed prouinciarum: si, inquam, sic erat, quod negari non potest, cur non credendum sit, cum tanta esset multitudo dispersionis per regiones illas, fuisse tunc in illis prouincijs gradus istos in vno ordine Episcoporum: qui omnes, vt dixi, dicerentur presbyteri, quorum quisque gregem suum ad pascendum loco suo haberet: gradus, inquam, istos ita distinctos, vt poscebat ratio Apostolicæ dispositionis? quæ ea erat, vt dixi, vt per singulas ciuitates non paruas singuli Episcopi constituti essent: per maiores, vt Metropoles, Archiepiscopi vel Metropolitani: per capita prouinciarum, Patriarchæ: præsertim cum hoc præter auctoritatem summorum Pontificum, qui sicut ab Apostolis acceperunt, ita nobis tradiderunt, ipsa etiam hodierna gubernationis ecclesiasticæ dispositio per omnes mundi ecclesias testetur. Vt enim ad epist. Pauli ad Titum, redeam, cum ei præcipit, vt constituat, sicut ei disposuit, presbyteros per ciuitates omnes, hoc enim significat κατὰ πόλιν ἀρίστων, id est, infinitè, sicut Lucas in Actis Apostolorum dixit κατὰ πόλιν, quod rectè interpres vertit, inquam, Per omnes ciuitates protestatur mihi spiritus sanctus, &c. cum, inquam, præcipit, vt constituat presbyteros per omnes ciuitates, scilicet maiores & minores, quales erant tunc (erant enim Cretæ, vt Strabo lib. 10. testatur, plures Metropoles, & centum ciuitates. vnde ab Homero dicta est in Odysea Hecatópolis) sicut nunc ita sunt alie maiores, alia minores, par est, pfectò, credere vt nunc non vnus gradus presbyteri minoribus & maioribus ciuitatibus præfunt, sic Paulum Titum præcepisse, vt constitueret presbyteros non vnus gradus per omnes ciuitates, sed maioris per maiores, & minoris per minores: id quod vsq; in hodiernum diem fit, secundum priscam Apostolicæ dispositionis traditionem. Sed dicent Magd. at non dicit hoc expressè verbum Dei: fatemur, non expressè & apertè dicit: sed non continuò non dicit re, qui eam obscure dicit. alioqui dicamus, quæ sunt in epistolis Pauli ad intelligendum difficilia, vt beatus Petrus testatur, perindè esse, vt si dicta non sint, vt quantum suo sensu, & vt sibi videatur, intelligat, atq; ita intelligat, vt non possit dicere, ex quibus patribus antiquis & Apostolicis sic intelligere didicerit, possit tamen hoc impune & nullo periculo facere. quare? quia sint difficilia, & nihil in eis expressè & apertè dicatur, alioqui non essent difficilia: at beatus Petrus ista, quæ in epistolis Pauli sunt difficilia intellectu, nihilominus, vt rectè intelligantur, postulat, nè pereat, qui malè intelligit. vt hoc;

Philip. 1.
Act. 20.

Quod gradus
distinctos Episcoporum
maiorum ipsa hodie dispositio
ecclesiastica forma per omnes
mundi ecclesias testatur.

Act. 20.

Secundum
Magd. quæ in
scripturis dicta sunt obscure,
perindè est, vt si dicta non sint.

hoc, quod dicit Apostolus, se reliquisse Cretæ Titum, vt constituat presbyteros per omnes ciuitates, cum sit *δυσκόρητος*, id est, difficile intellectu, deprauari potest ad perditionem, non quidē à doctis & stabilibus, ab ijs, inquam qui permanent in ijs, quæ didicerunt, & tradita sunt sibi, sicut Apostolus Timotheo præcepit: qui tenent traditiones, quas siue per sermonem, siue

2. Tim. 3. per epistolam acceperunt: qui ea tenent, quæ per multos testes audiētur, *A quibus de- prauari pos- sine que sunt in epist. Pauli* (hi enim sunt stabiles) sed deprauari potest ab indoctis & instabilibus, quos *difficilia intel- lectu, & à quibus non. Antiquissimā dispositio- nem ecclesiarum per distinctos gradus episcoporum in ec- clesia Rhemē- si, Senonen- Magdeburgi- 64.* beatus Petrus dicit: ab ijs, inquam, in quibus non permanet, quod ab initio audiētur: qui non perseuerant in eadem regula fidei, & ecclesiasticæ doctrinæ atque apostolicæ dispositionis ecclesiarum ac ministrorum ab initio traditæ. Testes habetis in Belgica non ita procul, scilicet ecclesiam Rhemensem, cuius primus Archiepiscopus fuit sanctus Sixtus beati Petri discipulus, quæ 11. habet Episcopos in ciuitatibus non paruis: item Senonensem ecclesiam, cuius primus Archiepiscopus fuit S. Sauiianus sancti Petri discipulus, quæ sex habet per ciuitates Episcopos: deinde testis est Viennensis ecclesia, cuius primus Archiepiscopus fuit Crescens Pauli Apostoli discipulus & Martyr, quæ sex item Episcopos habet per ciuitates non paruas: & quæ apud vos erat ecclesia, cuius fuit primus Archiepiscopus Albertus anno Domini 971. Episcopos 5. per ciuitates habebat, sed de his gradibus Episcoporum dicam plura, cum ad ea respondebo, quæ contra formam ecclesiasticæ politiæ obiecistis: nè eadem sint mihi repetenda. Postremo hunc locum, in quo aliena ab historica veritate notare conati sunt

Magdeburg. sic concluderunt: Nec illud vero consonat, quod Clemens epist. 5. ait, se Hierosolymis vidisse vnà cū Iacobo Iusto & alijs, quod discipuli omnia communia haberent: Nam Nicephorus, inquit, lib. 2. c. 35. & alij testantur, Clementem à Petro sub Nerone tandem conuersum esse.]

Hic quoque Magdeburgenses magis studium fingendi, quam in intelligendo diligentiam ostenderunt. Ergo quia testimonio Nicephori, probare isti nituntur, non potuisse Clementem videre Hierosolymis vnà cum Iacobo discipulos omnia habere communia, nos rursus testimonio eiusdem probemus potuisse. Scribit enim idem Nicephorus lib. 2. cap. 27. principio imperij Neronis eiectum ex vrbe Petrum. est autem reuersus tunc Hierosolymam & ad Orientales ciuitates, vt narrat idem author eodem libro 2. cap. 35. à Magdeburgensibus citato: quod tunc reuersus, Clementem, vt Nicephorus scribit, ad se pertraxit. cum autem extremo anno Neronis, id est, 14. interfectus sit beatus Petrus Romæ, potuit Clemens tot annorum interuallo videre Hierosolymis, vnà cum Iacobo, qui vsque ad 8. annum Neronis, vt Eusebius testatur, vixit, habere discipulos omnia communia. Sed recitemus testimonium Nicephori testis Magdeburgensium. qui enim lib. 2. cap. 27. dixerat, vt iterum repetam, principio Neronis eiectum ex vrbe Petrum, idem paulopost cap. 35. post descriptam mortem Petri, continuans superiorem narrationem, & prosequens (vt fieri à scriptoribus solet) præ-

De aduentu
beati Petri
Romam, &
de discessu.

ter-

remissa, subiungit: Is porro vnà cum Simone, tanquam prodigiorum ef-
 fector, à Nerone Roma pulsus, Hierosolymam rursùm & Orientales ciui-
 tates petijt. & paulopost, ciuitates visibat, Simonis semina vbiq; radicatus
 euellens. Deindè etiam sanctum Clementem ad se pertraxit, & quæ sequun-
 tur. Hactenùs Nicephorus. Quis ergò non videt, si Petrus bis, Nerone Im-
 peratore, Romam venit, vt hic author Nicephorus sensit, de discessu Petri
 post priorem aduentum narrare eum hic? siquidem in secundo aduentu
 Romam, anno (vt diximus) 14. Neronis interfectus est. à Petro igitur in Iu-
 dæam reuerso, principio imperij Neronis, conuersus est Clemens in Iudæa,
 non à Petro Romam post tot annos reuerso, id est, ad extremum Imperij
 eiusdem, quandò martyrium passus est. Responsum est istis secundùm hi-
 storiam Nicephori, quam nobis obiecerunt, & eos testimonio sui testis re-
 darguimus, & vero consonare, quod negabant, conuincimus. Respondeamus
 rursùs aliam historiam sequentes, & quidem veriorem, & quæ gra-
 uiores & antiquiores authores habet. Scribit enim Hieronymus in eccle-
 siasticis scriptoribus, venisse beatum Petrum Romam anno 2. Claudij ad
 expugnandum Simonem Magum, qui fuit annus vndecimus post Christi
 mortem, vbi moratus est annis 4. Hoc ipsum de aduentu eius Romam an-
 no Claudij 2. vt alios nunc taceam, testatur etiam Eusebius in Chronicis, &
 Casiod. fenator in indicibus siue descriptionibus consulum, notatis anni
 illius secundi consulis Secundo & Vetus. quarto autem anno aduen-
 tus sui, qui fuit annus 6. Claudij, & 15. ab ascensu Domini in cælum, coactus
 fuit recedere Roma cum cæteris Christianis propter edictum Claudij, quo
 omnes Iudæi ex vrbe eiekti sunt. Compræhensos enim esse eodem edicto
 Christianos, non cadit in dubitationem, cum legamus in Actis Apost. c. 18.
 recessisse ex Italia Aquilam & Priscillam vxorem, eò quòd præcepisset (in-
 quit Lucas) Claudius discedere omnes Iudæos Roma. Causam verò signi-
 ficauit Tranquillus in Claudio, cum ait cap. de quibusdam ciuilibus gestis
 & ordinationibus eius, Iudæos, impulsore Christo, assiduè tumultuantes
 Roma expulit, scilicet excitabant Iudæi tumultus in Christianos propter
 prædicationem, & fructum prædicationis Petri, & inuidiam, qua in Chri-
 stum & Christianos incensi erant. ob quam causam Claudius Christianos
 quoq; siue quasi tumultus confortes ac participes, siue vt Paulus Orosius
 in 7. libro historiarum ait, quasi cognatæ religionis homines, vnà cum Iu-
 dæis expelli iussit. Quia verò, postquam beatus Petrus expulsus fuit Ro-
 ma, vsque ad mortem Claudij anni octo fluxerunt, potuit idem partes Sy-
 riæ & Iudææ peragrare, & Hierosolymã frequenter ascendere, & vnà item
 ascendere cum eo post conuersionem suam Clemens Rom. & videre di-
 scipulos & Iacobum fratrem Domini habere omnia communia. cum his
 temporibus primi aduentus Petri Romam, & reuersionis eius in Iudæam,
 & secundi reditus Romam, vt hoc quoq; obseruetur, non discrepat, immò
 mirificè conuenit, & quod de ætate virginis variè à veteribus traditum est:

G g

& quod

De etate
Virginis Ma-
riae opiniones.

Gal. 2.

& quod Dionysius Areopag. scribit, interfuisse Petrum cum reliquis Apo-
stolis funeri & exequijs eius. Etenim si, vt Hippolytus Thebanus ait, vt
Epiphanius presbyter Constantinop. testatur, annos 59. vixit, totidē fluxe-
runt ab ortu eius vsque ad annum 11. post ascensum Domini in cælos, quo
anno Petrus post funus & exequias virginis, relicta Iudæa, Romam venit
anno 2. Claudij. sic enim anni ab Epiphanio numerantur: Tertio anno, inqt,
oblata est in templo, in quo annis 11. & sex mensibus fuit: sex item mensi-
bus in domo Ioseph. 15. anno peperit, annis 33. vixit cum filio. qui sunt
omnes 48. post ascensum Domini vixit annis 9. authore (vt dixi) Hippoly-
to Thebano, qui sunt omnes 59. Sin verò ætatem 63. anno rum, vt vulgò fe-
runt, egit virgo, totidem numerantur secundum hanc descriptionem obla-
tionis in templo, & partus, & habitationis cum filio, ab ortu eius vsq; ad 15.
annū post ascensum Christi, qui fuit annus sextus Claudij, cum Petrus eie-
ctus Roma, & in Iudæam reuersus, funeri virginis, quæ illo ipso anno mor-
tua est, interfuit. quod si ætas virginis vsq; ad 72. annos processit, vt hic au-
thor Epiphanius presbyter memorię prodidit in vita virginis, quā dilige-
ter & eruditè conscripsit, id quod probabilius ei videretur, authore etiā An-
drea Cretensi patriarcha Hierosolymitano, qui ad summam ætatem ait ve-
nisse virginem, at summa ætas, inquit Epiph, non est ætas 59. annorū: si, in-
quam, ætas virginis vsq; ad 72. annos progressa est, totidem anni lapsi sunt
vsq; ad reditū Petri initio imperij Neronis, qui fuit annus nonus post pri-
mum recessum eius Roma, quo anno obiit virgo: post cuius obitū & exe-
quias, Romam initio (vt dixi) imperij Neronis redijt. Rectè etiam con-
uenit cum hac ratione temporum, quod Paulus in epistola ad Galatas ait,
ascendisse se Hierosolymam, scilicet post annos 17. à conuersione sua, qui
fuit annus 18. post ascensionem Domini. Hoc etiā tempore conciliū illud
Hierosolymitanum Petrus cum reliquis Apostolis, & Iacobo fratre Domi-
ni, super cessatione legalium habuit. Deniquè, vt magis adhuc constat, ve-
nisse beatum Petrū Romam primū ante Imperiū Neronis, anno scilicet
secundo Claudij, ad prædicandū euangelium Christi, & cathedram ibi epi-
scopalem tenēdam, quam tum præsens, tum absens, vt necessitas tulit, sem-
per vsq; ad extremum annum Neronis, id est, per 25. annos tenuit, epistola
Pauli ad Romanos testatur. diū enim antequam Paulus Romam primū
veniret, (venit aut primū, à Festo præfide missus vincetus, anno 2. Nero-
nis, Marcellino & Auiola consulibus, vt Casiodorus testatur) scripserat ad
Romanos, gratulatusq; eis fuerat de fide, quam scilicet per prædicatio-
nem Euangelij receperant, quod prius eis beatus Petrus prædicauerat, vt
beatus Chrysostomus, & Theodoretus Cyri, ac reliqui interpretes in eo
loco epistolæ notârunt: at prædicare Euangelium non potuit Petrus Ro-
mæ, nisi ante edictum Claudij: prædicauit scilicet ab anno 2. vsque ad 6.
Claudij, ac cum tanto quidem fructu, & tanta, vt par est credere, Iudæorū
conuersione, vt dolore & inuidia commoti, tumultus suscitarent, qui edi-
cto

80

80

Ato Claudij occasionem præbuerunt. Tunc igitur coactus Petrus, vt ante
 diximus, Roma recedere, in Iudæam reuersus est: ac tunc Clementem con-
 nertit. Conuicimus ergo tum testimonio historiæ Nicephori, quam no-
 bis Magdeburgenses obiecerunt, tum testimonio verioris historiæ anti-
 quiorum authorum, potuisse Clementem à beato Petro conuersum, vi-
 dere Hierosolymis discipulos cum Iacobo Iusto, quòd haberent omnia cõ-
 munita, quod Magdeburgenses negabant vero consonare. Sed probemus
 rursùm hoc ipsum, aliam historiam adhuc antiquiorem altius repetentes,
 quæ cum illa de aduentu beati Petri Romam anno secundo Claudij ad ex-
 pugnandũ, vt Hieronymus testatur, Simonẽ Magum, magnoperè cõgruit.
 Scribit enim idem Clemens Romanus libro primo historiarum, (Sic
 enim vocat Beda in libro de temporibus c. 3. quas de beati Petri Actis &
 disputationibus cum Simone scripsit, quas Rufinus in Latinum conuertit,
 vt Genadius quoq; author est, & quibus idem Rufinus in apologia sua ad
 Macarium testimonium tribuit, Clementis Romani esse. Item S. Epiphani-
 us in Panario scribens contra heresim Ebionitarum) scribit, inquam, Cle-
 mens, venisse Romam Barnabam, Imperatore Tiberio, cùm iã sermo cre-
 ber esset de Christi & discipulorum eius in Iudæa prædicatione, ac miracu-
 lis: tunc fortasè, cùm Pilatus, credo, ob multitudinẽ iam Christianorum,
 ad Tiberium de dogmate eorum retulit anno Imperij eius 23. id est, 4. post
 passionem Domini, & Tiberius accusatoribus Christianorũ comminatus
 est, vt Eusebius in chronicis testatur. Is igitur Barnabas, qui, vt idem Cle-
 mens narrat, primus Romæ Christi fidem prædicauit, quod sanctus quoq;
 Dorotheus in Synopsi testatur, & Alexander monachus scriptor vitæ eius,
 & alij multi, tamen à ceteris prædicatio eius, tanquàm sermo rudis irri-
 deretur, (quæ fuit causa, vt paucis diebus in vrbe cõmoratus, omni spe pro-
 ficiendi amissa, recederet, ita vt perindè fuisset, quasi nõ prædicasset) Cle-
 mentẽ tamẽ cõmouit, & desiderio fidei ac doctrine Christianæ incendit,
 ita vt paucis diebus ad res suas componendas sumptis, breuì post discessum
 eius, vt idẽ promiserat, in Iudæa nauigauerit: qui cùm Cæsareã appulisset,
 Barnabã reperit, à quo est ad Petrũ ductus, & ab eo ad fidẽ conuersus, & fa-
 ctus comes peregrinationis illius, & disputationum cum Simone, quas
 etiã perscripsit, auditor. Congruit igitur cum eo, quod Hieronymus testa-
 tur, venisse Petrum Romam anno Claudij 2. ad expugnandum Simonem
 Magum, iam enim cum eo in Iudæa, disputando & prædicãdo pugnãrat, &
 tandẽm Romæ expugnauit: & cum eo, quod Irenæus lib. 1. contra hæ-
 reses cap. 19. scribit, à Claudio honoratum fuisse statua propter magiam,
 quod ipsum testatur quoq; Iustinus martyr in apologia ad Antoninum.
 Potuit ergo Clemens, dum hæc in Iudæa agebantur, videre cum Iacobo
 Iusto Hierosolymis discipulos, cùm omnia communia haberent: præfer-
 tim cùm beatus Petrus Hierosolymam ad diem pascha ascendere soletet.
 immò in ipso libro primo historiarum scribit idem Clemens, exacta he-

bdomada annorum post passionem Domini, ascendisse duodecim Apostolos Hierosolimam, quo in loco, ut hoc obiter obseruetur, Iacobum Apostolum fratrem Ioannis, tertio anno post passionem Domini occisum, uidentem facit, & inter 12. numerat *in uirtutibus* more dialogi: in quo de ijs, quæ alioqui grauissima & uerissima sunt ac diuina, per personas inductas distinctè & gratè disputari & doceri solet. Quod genus scribendi ex Platone, ut Athenis eruditus, didicit, ut suo loco prius admonuimus. Satis ergò ad hunc locum epistolæ 5. Clementis, in quo nobis Magdeburgenses historiam Nicephori obijciebant, responsum sit. Illud uerò miror, cur non obiecerunt, quod in eadem epistola est, quod magis à ratione temporum & historiæ discrepare uideri poterat, si isti tam acutè cernerent, quam se putant cernere: quod idèò dissimulare nolui, nè quid eis reliquum faciam, quod aliquandò ampliùs calumniari queant. Ait ergò Clemens: Ananias autem uir austerus, & Sapphira uxor eius, qui mentiti sunt Apostolis de precio agrorum suorum, quos vendiderant, nobis præsentibus in conspectu omnium circumstantium, à conspectu Apostolorum propter peccatum eorum & mendacium, quod fecerunt, mortui delati sunt, & quæ sequuntur. Cùm secundum seriem historiæ & ordinem Actorum, quem Lucas seruasse creditur, beatus Clemens adesse tunc Hierosolymis non potuerit, qui nondum Iudæam uidisset, neque fortasè cogitasset, quod nemo est, qui non sciat: quis erit tam parùm consideratus, qui non aduertat, secutum esse consuetudinem nostram, cùm sic locutus est: Nos enim cùm habemus aliquos nobiscum, qui aliquid, quod testatum esse uolumus, uiderit, & nos etiam uidisse dicere solemus: ità ut illorum, qui uiderint, oculos, nostros esse & existimemus, & dicamus. Undè Lucas euangelista se ait scripturum historiam euangelij, sicut tradiderunt, qui ab initio ipsi uiderunt, & ministri fuerunt: ut intelligeremus, perindè esse, quòd ad auctoritatem facit, ut si ipse uidisset. Erant igitur adhuc, ut probabile est, Romæ, cùm hanc epistolam Clemens scripsit, aliqui ex illis discipulis Domini, quos Paulus, cùm ad Romanos scripsit, salutari iussit: Fuerunt enim ex numero 72. ut ex descriptione Hippolyti martyris, & S. Dorothei Episcopi Tyri perspicere potest, Epænetus, Andronicus, Ampliatus, Urbanus, Stachys, Apelles, Probus, Aristobulus, Hermes, & alij, qui ibi nominati sunt, nè omnes enumerem, qui fuerunt ex illis centum viginti, qui erant in die Pentecostes pariter in eodem loco. Istitis igitur, qui morti Ananiæ & Sapphiræ interfuerunt, se annumerat: immò ipsi beato Petro, & reliquis Apostolis, qui præsentibus fuerunt, ex quibus hoc ipsum Clemens audiuit, & quorum comes fuit & discipulus. Idcirco consuetudine sermonis nostri dixit, nobis præsentibus, quasi ex persona sua & eorum omnium, quos secum Pontifex Romæ habebat, ad Hierosolymitanos scriberet, sicut Paulus epistolam scripsit ad Galatas ex persona sua & omnium fratrum, qui cum eo erant Romæ, undè illam scripsit.

Respon

Act. 5.

Luc. 1.

Rom. 16.

Act. 1.

Responsio ad ea, quæ obijciuntur de oleo sacro, & de mystica vñctione eorum, qui baptizantur, & qui authores, Iustino, quem Magdeburgenses requirebant, antiquiores, de his meminerint: & de transubstantiatiõe, quã in Iustino falsa interpretatione eludunt Centuriatores, contra rationem omnĩs philosophiæ diuinæ & humanæ. Cap. 17.

Sed tempus est, vt respondeamus ad alia crimina, quæ in locum alium congefferunt. Quòd in his epistol. Multi, inquit, traduntur ritus de oleo consecrato, de vngendis baptizatis, de confirmandis, de Missæ celebratione, nè fiat alio loco. Deindè subiungunt, Sed non accepisse hos ritus Apostolos à Christo, testem esse Iustinum, quia non meminit in apologia secunda.]

Quia sic legebant Magd. in epist. 3. Clem. de baptizandis oleo primùm sacro vngendis, & de celebrando in locis sacris, hæc Apostoli à Dño acceperunt, & nobis tradiderunt: hæc nos docemus: & rursus de confirmandis baptizatis, vt à beato Petro acceperunt: & cæteri sancti Apostoli, præcipiente Domino, docuerunt: cogitârunt, necesse esse, si hos ipsi ritus tenere nollêt, aut negandos sibi esse Apostolos, aut has epistolas. Maluerunt negare epistolas, vt serpens callidior cunctis animantibus terræ, eis persuasit. Sed videamus, quàm bellè, qui eos decepit, instruxit. Sed nõ accepisse, inquit, hos ritus Apostolos à Christo, testem esse Iustinum, qui non meminit in 2. apologia. Ergò si Iustinus meminisset, actum erat de dogmate Luteri. Iam eius discipuli Magd. Apostolicos ritus vñctionis sacræ, confirmationis, ac consecrationis ecclesiarum nobiscùm tenerent. Credimus hoc, an nõ? imò maximè, si tamen reliqua teneant, de quibus in illa ipsa apologia idem Iustinus, sicut Apostoli tradiderunt, meminit, vt de vera mutatione panis in corpus Christi verum. sic enim ait, Non vt communem panem, neque communem potum hæc sumimus: sed quomodò per verbum Dei incarnatus Iesus Christus Saluator noster carnem & sanguinè pro salute nostra habuit, sic & alimentum per precationem verborum eius consecratum, ex quo, mutatione facta, sanguis & carnes nostræ nutriuntur, illius incarnati Iesu carnem & sanguinem esse didicimus. deindè subiungit Iustinus: Nam Apostoli in scripturis suis, quæ vocantur euangelia, sic sibi mandâsse Iesum tradiderunt. At verò si hoc non tenent, quis credat reliquos ritus sacros, si de eis Iustinus meminisset, fuisse probaturos? Sed videamus obiter, quæ acuta interpretatione, ex intima philosophia deprompta, testimoniũ Iustini de vera mutatione mystica panis in corpus Christi, quæ iam trito vocabulo transubstantiatio dicitur, eludant in eadem secunda centuria, & eodem capite 7. vbi has epistolas, quas defendimus, negant. Ignotũ etiam, inquit, fuit ecclesiæ huius seculi commentũ de transubstantiatiõe. Et si enim dicit Iustinus, quæ mutata nutrit nostras carnes & sanguinè, tamen eò solũm re-

*De argumẽta-
tione Magde-
nõ meminit de
his ritibus Iu-
stinus, ergò
Pontifices nõ
acceperũt eos
ab Apostolis.*

*Quàm crassè,
& falsò elu-
dant Magde-
quæ Iustinus
de vera mu-
tatione panis
in corpº Chri-
sti, scripsit.*

spicit, atque id agit, ut hunc panem & calicem, quibus accedit hoc verbum Christi, ab alijs vſitatis cibis & poculis, quibus corpora nutriuntur, discernat. Sic isti interpretati sunt verbū mutationis, quō Iustinus philosophus vſus est. Sed quæram à Peripateticis; Magdeburgensibus, est ne hæc mutatio, secundum quantitatem, an secundum locum, an secundum qualitatem?

Quo Magdeb. variatione etiam naturalis philosophia redarguatur in suo commento de substantia panis in sancta Eucharistia

Non enim sunt plures, quæ, manente subiecto, fiant mutationes, an nihil horum? nihil horum respondebunt, ne se omnis philosophiæ, & diuinæ & humanæ præsertim ignaros ostendant. Est igitur mutatio secundum subiectum ac substantiam. Quæro rursus, naturalisne est hæc mutatio, an supra naturam? supra naturam, dicent. Si igitur supra naturam est, quæ fieri potest, ut remaneat materia, quæ in mutatione secundum subiectum, maximè & præpriè est secundum naturam susceptiua generationis & corruptionis: ut princeps philosophorum in priore libro de generatione tradit: fit igitur totius subiecti ac substantiæ mutatio supra naturam, & diuina: quæ à Græcis eisdemque antiquis Patribus dicta est μεταποίησις ἢ μεταστοιχείωσις, à Latinis Patribus transmutatio, aut transubstantiatio. Sed de transubstantiatione scripsit nuper valde acutè, eruditè ac præ Nicolao Sanderus Anglus, cuius librum cum magna voluptate atque admiratione ingenij & pietatis eius dudum legi, ab amico eius optimo mihi dono oblatum. Sed agere reuerſi, vnde digressi sumus, videamus de illis ritibus, quinam authores, Iustino antiquiores, meminerint. Meminit enim Clemens Apostolorum discipulus, non in ea epistola quam isti negant, sed in libris de Apostolicis constitutionibus: quos non credo Magdeburgenses negare ausuros, ne tam multis & tam antiquis, eisdemque grauissimis authoribus tum Græcis, tum Latinis repugnare videantur, qui illorum autoritate ac doctrina in libris suis vſi sunt, multa ab illis mutuati, quæ sunt in ijs ipsis libris à me Græcè editis, in prologo notata & obseruata, & si non omnia, illinc perat, qui volet: satis sit nunc, authorum nomina recensere, si fortè nubem testium reuereantur, Dionysij Arcopagiti, Ignatij, Polycarpi, Nicenæ Synodi, Athanasij, Euthalij, Procli Constantinopolitani, Cyrilli Hierosolymitani, Petri Alexandrini, Basilij, Gregorij Nysseni, Epiphaniij, Sophronij Hierosolymitani, Hieronymi, Cyrilli Alexandrini, Damasceni, Anastasij Antiocheni, secundæ Synodi Nicenæ, & octauæ Constantinopolitanæ, & aliorum quos prætereo. De vntione ergo eorum, qui baptizantur, meminit Clemens lib. 3. cap. 15. Diaconus, inquit, vnget primùm eorum, qui baptizantur, frontem oleo sancto: caput verò vnget Episcopus, ut olim sacerdotes & Reges prius vngebantur: non quidem quod illi, qui baptizantur, eligantur ad sacerdotium: sed eliguntur, inquit, ut à Christo Christiani, regale sacerdotiū, gens sancta, ecclesia Dei, columna & firmamentum sponsi, super quos inuocatum est nomen nouum. & cap. 17. Oleum, inquit, est pro spiritu sancto. vnde August. lib. 15. de Trinitate. Quoniam, inquit, vnxit eum Deus spiritu S. non utique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur vnguento, quo baptizatos vnget

Qui patres antiqui vſi sint autoritate & doctrina librorum Clementis de constitutione apost.

Constitutio apost. de vngendo oleo in baptismo.

inquit, vnget primùm eorum, qui baptizantur, frontem oleo sancto: caput verò vnget Episcopus, ut olim sacerdotes & Reges prius vngebantur: non quidem quod illi, qui baptizantur, eligantur ad sacerdotium: sed eliguntur, inquit, ut à Christo Christiani, regale sacerdotiū, gens sancta, ecclesia Dei, columna & firmamentum sponsi, super quos inuocatum est nomen nouum. & cap. 17. Oleum, inquit, est pro spiritu sancto. vnde August. lib. 15. de Trinitate. Quoniam, inquit, vnxit eum Deus spiritu S. non utique oleo visibili, sed dono gratiæ, quod visibili significatur vnguento, quo baptizatos vnget

ungit ecclesia. & lib. 7. idem Clemens de benedictione olei sacre vnctionis: Benedicitur, inquit, hoc ab Episcopo in remissionem peccatorum ac preparationem baptismi. hic enim inuocat ingenitū Deum patrem Iesu Christi, omnis naturæ corporeæ & spiritualis Regem, vt sanctificet oleū in nomine Domini Iesu: tribuatq; ei gratiam spiritualem, & vim efficientem remissionem peccatorum, ac preparationem confessionis baptismi: vt is qui vngitur, remissa omni impietate, dignus baptismo secundum vnigeniti præceptum efficiatur. Hæc est Apostolica traditio de oleo consecrato mysticæ vnctionis eorum, qui baptizantur, à Clemente Rom. Apostolorū discipulo, literis mandata: quam vsq; in hodiernum diem cunctus Oriens & Occidens summa religione tenet ac seruat. Item Dionysius Areopagita in ecclesiastica Hierarchia, capit. de baptismo, non solum de oleo sancto vnctionis meminit, & quomodo fiat vnctio, sed quid etiam mysticè significet, ita diuinè interpretatur, vt sicut idem de mysterio baptismi ait, tamen nihil diuinius haberet hæc Symbolica vnctio, à sanctis Apostolis, vt à Domino acceperunt, tradita: tamen esset sancta, quod sicut illa corporis ablutio significat in ænigmate vitam repurgari, omnesq; sordes ac labes eius elui, sic oleum vnctionis, eum qui baptizatur, significat, inquit, ad certamen ac sacrum pugillatum vocari sub Christo agonotheta, qui, vt Deus, certamen instituit: vt sapiens, leges certandi dedit: vt bonus, præmium proposuit victoribus. Eandem rationem mysticam secutus Ambrosius in lib. 1. de Sacramentis, cap. 2. Venimus, inquit, ad fontem: vnctus es quasi athleta Christi, quasi luctamen huius seculi luctaturus: professus es luctaminis tui certamina. Sed cum Magdeburgenses & ceteri Luteranorum magistri non vocent ad luctam & certamen, in quo, vt B. Petrus ait, probatio fidei multo preciosior inueniatur auro, quod per ignem probatur, sed ad fidem nudam & solam, visum est illis, & ei qui illos decepit, non opus esse oleo isto vnctionis: nec esse ab Apostolis traditum, sed ab heretico & nudiustertius inuentum, & in ecclesiam Catholicam introductum. Item apud August. de Sacramento Chrisimatis frequens mentio est psal. 132. tomo 7. contra literas Petiliani lib. 2. cap. 4. Tomo 9. in Ioan. tractatu 18. tomo 7. de baptismo contra Donat. lib. 3. cap. 16. & lib. 6. cap. 19. & ca. 20. Sed producamus nos alium testem, & quidem sanctissimum, & Apostolicarum traditionum peritissimum. is est Cyrillus Hierosolymitanus, qui Catecheses 18. scripsit, de quibus B. Hieronymus in scriptoribus ecclesiasticis meminit. In 2. igitur Catechese illarum quinque, quas mystagogicas appellauit, describens ritus mysticos eorum, qui baptizantur, & eos alloquens: Postea (inquit) exuti, vncti estis oleo exorcismis sanctificato, à summo capite vsq; ad imas partes corporis: facti estis participes bonæ oliuæ, qui est Iesus Christus: excisi enim ex oleastro, inserti estis in bonam oliuam, factiq; participes pinguedinis veræ oliuæ. Deinde subiungit: Oleum igitur exorcismis sanctificatum, symbolum erat participatiōis pinguedinis Christi: quod omne vestigiū contrariæ operationis

*Constitutio
Aposto. de be-
nedictione olei
sacra vnctio-
nis.*

*Quod ritus vn-
ctionis olei cū-
ctus Oriens
& Occidens
teneat.*

*Theoria diu-
na mystica
vnctionis olei
ex Dionysio
Areopag.*

*Ambrosius de
vnctione olei.
Quam bene
cohereat cum
sola fide, quæ
Luterani in
iustificatione
sua, profiteren-
tur, non habere
eos mysticam
vnctionem olei.
I. Pet. 2.*

I. Cor. II.

nis fugat. sicut enim insufflationes & inuocatio nominis Dei, instar flammæ vehementissimæ, vrunt & fugant dæmones: sic oleum exorcismis sanctificatum, tantam vim per inuocationem Dei & orationem accipit, vt nō solum vestigia peccatorum vrendo deleat, sed etiam dæmones fuget. Postea scribit idem Cyrillus de baptismo ipso, quomodo fiat, & quæ vis eius, & quid illæ mersiones significant. & in extrema parte, vt admoneret, quæ de oleo vntionis & reliquo ritu baptizandi scripserat, tenenda ac seruanda esse, vt ab Apostolis tradita, repetens quæ Paulus in priore epist. ad Corinthios de traditionibus scripsit, Laudo vos, inquit, quod semper mei memores estis, & traditiones, quas tradidi vobis, tenetis. Dicam iterum, quod antea, Dionysium secutus, dixi: Licet nihil aliud diuinius in oleo isto vntionis esset, præter id, quod mysticè docet, vt Cyrillus interpretatus est, inferi scilicet eum, qui baptizatur, in oliuam bonam, id est, in Christum, fieriq; participem pinguedinis illius, an non sanctus hic ritus esse & haberi deberet? verum quia sciebat serpens, qui istos decepit, etiam pueri Luteranorum in bonam oliuam inferuntur, cum baptizantur, tamen excindi eos postea ex oliua, & rursus in oleastrum vetus, vnde prius excisi fuerant, inferi, facile ipsis persuasit, oleum istud vntionis repudiare, & abijcere vt inane & nullius vsus. nulla enim ratione illis postea conuenit, siue ipsum

Nihil refert eiusdē mysterij plures esse theorias.

Nihil refert alium ritum in alijs ecclesijs esse vngendi vel totū corpus, vel partes.

oleum ad certamen vocari significet, siue ad participationem bonæ oliuæ. nihil enim refert, vnus mysterij plures esse & varias theorias ac mysticas interpretationes, vt in scripturis sanctis fieri solet. immò illud quoque obseruandum est, non referre, quod non vno & eodem per omnia ritu atque cæremonia, oleum vntionis in omnibus ecclesijs Orientis & Occidentis adhibeatur: non enim hoc necesse est. Satis est, oleum vntionis adhiberi ad baptismum, qui in ecclesia & ecclesiasticè administratur, siue totum corpus vngatur, vt apud Cyrillum Hierosolym. & Dionysium *πρωτόμυα*, siue partes quædam corporis, vt apud Clementem, qui est ecclesiæ Roman. ritus, sicut pueri in alijs ecclesijs toti merguntur, in alijs caput tantum aqua perfunditur.

De Apostolica traditione mysticæ vntionis baptizatorum, quæ confirmatio dicitur, & de figura eius in veteri testamento, authore Cyrillo Hierosolymitano: & quid de eo Ioannes in epistola canonica dixerit, & Esaias prophetauerit, ex eodem Cyrillo authore: & cur Satanas persuaserit Luteranis negare hoc sacramentum: & quid hoc ipsum sacramentum operetur, & de locis Apostoli ad hoc sacramentum pertinentibus: & quomodo eos, qui hoc sacramentum acceperunt, variè appellet idem Apostolus, vntos, signatos, confirmatos, perfectos: Item demonstratio ex prophetia Esaiæ, quod scripturam necessariò neget, qui hoc sacramentum negat. Cap. 18.

De

DE vnctione verò alia, quæ fit in fronte eorū, qui iam baptizati sunt, quæ non potest fieri nisi ab Episcopo, vt à Sanctis Apostolis traditū est, quam negant quoq; Magdeb. sic B. Clemens in epistol. 4. scripsit: *De confirmacione Clemē- tis testimoniū in epist. III.* Omnibus ergò festinādum est sine mora renasci Deo, & demūm consignari ab Episcopo, id est, septiformem gratiam spiritūs S. percipere: quia incertus est vniuscuiusq; vitæ exitus. cū autē regeneratus fuerit per aquā, & postmodū septiformis spiritūs gratia, vt memoratum est, confirmatus, quia aliter perfectus esse non poterit, neq; sedē habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria aut voluntate remanserit. Deindē subiungit, vt habeat, quod à beato Petro accepimus: (sic enim est in vetustiss. exemplari biblio thecæ Vaticanæ) & cæteri sancti Apostoli, præcipiēte Domino, docuerunt. Negârunt Magdeb. centuriatores cum Luteranis suis, authore ac suafore Serpente, mysterium Confirmationis baptizatorum. Attestatur hæc epist. Clemētis traditum esse hoc mysterium à sanctis Apostolis iussu Domini, qui illud instituit. Quid igitur faciant Magd? quid? aut Apostolos negent, aut epistolam. Optionem dedit serpens. illi verò vt calliditatē Serpentis imitarentur, maluerunt epistolam negare. Sed seponamus interim epistolæ autoritatem, an negabunt libros eiusdem Clem. quos de constitutionibus Apostolorum scripsit? id est, negabuntne nubem testium, quos paulò antè commemorauit? In tertio igitur lib. cap. 16. postea, inquit, vngat Episcopus τὸ μύρω, id est, vnguento baptizatos. & cap. 17. Est, inquit, τὸ μύρον βέλαιον τοῦ ὁμολογίας, id est, vnguentum est confirmatio confessionis, scilicet fidei. vnde vsq; in hodiernum diem remansit in consuetudine ecclesiæ catholicæ hoc verbum Confirmationis, quo mysterium hoc per vniuersas ecclesias Latinas appellant Christiani, quæ est etiam huius Apostolicæ traditionis adstipulatio grauissimā. & lib. 7. cap. 24. hanc vnctionem, qua baptizatus confirmatur, ait esse sigillum promissionum. Rursus in eodē lib. 7. cap. 15. est precatio, quæ adhibetur, cū iam baptizatus, hac mystica vnctione confirmatur. quæ si nihil aliud diuinius contineret, præterquàm quod in ænigmate docet, & admonet esse regeneratos bonū Christi odorē, esset tamen sanctus & pius ritus. Nunc verò qui dedit aquæ per inuocationem sanctæ Trinitatis vim regenerandi, idē dedit huic mysterio siue sacramento vim confirmandi nobis ab Apostolis traditam, quam ipsa precatio Apostolicæ traditionis declarat: sic enim precatur, qui confirmat: Dñe Deus ingenite, cui nullus est Dñs, & tu omnium Dñs es, qui odorem cognitionis euangelij omnibus gentibus sua uem præbuisisti, tu etiam nūc præsta, vt hoc mysticū vnguetū in baptizato efficax efficiatur, vt bonus odor Christi tui firmus & ex omni parte sanctus in eo maneat: & Christo commortuus, idem sit confuscitatus ac conuiuificatus ipsi. Item Dionysius Areopa. in ecclesiastica hierarchia cap. de baptismo: Ipsa verò, inquit, vnguenti vnctio, quæ perficiēdi vim habet, facit eum, qui vngitur, benè odoratū. sacra enim regeneratio copulat baptizatos cum spiritu. S. aduentum verò spiritūs S.

H h arcanum,

Eiusdē testimoniū ex constitutionibus Apostolicis.

Confirmacionis vocabuli antiquitas.

Confirmacionis, vii.

Dionysius Areopag. de Chrismate.

Quid Cyrillus Hierosol. de chrismate scripserit.

Theoria. in
Etonis chri-
smatis ex Cy-
rillo Hierosol.

Esaï. 50.
Luc. 3.
2. Cor. 2.
Eph. 6.

Philipp. 4.

Symbolum
chrismatis in
vetere lege
fuisse.
Leu. 8.
3. Reg. 1.

arcanum, qui odorem efficit spirituale, illis relinquo cognoscendū, qui cōmunionē diuini spiritūs habiti sunt digni. & rursus cap. 4. Ecclesiasticę hierarchiæ: Ei, qui baptizatus est, ipsa (inquit) vnctio. perficiens donat aduentum spiritūs S. Videamus deinceps quid de hoc sacramento Cōfirmationis B. Cyrillus Hierosoly. scribat, vt ecclesia Hierosolymitana à S. Apostolis acceperat. postq̄ ergo in secūda Catechesi de vnctione ex oleo sancto, quæ in baptismo fit, differuit: de ea, quæ post baptismum fit ab Episcopo ex eo, quod græci vocant *μύρον*, ex quo chrisma sacramenti Confirmationis conficitur, sic in tertia mystagogica catechesi ait: Vt Christus, postq̄ in Iordane baptizatus est, ascendit de aquis, & factus est super eum substantialis aduentus spiritūs S. simili super similem requiescēte, sic etiam nobis, postq̄ ex sacro fonte ascendimus, datum est nobis chrisma, illius, quō vnctus est Christus, imago, qui est spiritus S. & paulō post: Sed caue, inquit, nē suspiceris solum vnguentum esse illic. Vt enim panis Eucharistiæ, post illam spiritūs S. inuocationem, non est amplius panis terrenus, sed Christi corpus: sic sanctum hoc vnguentum cum inuocatione, non est solum: & nudū, neq; cōmune, vt aliquis posset dicere, sed Christi & spiritūs S. chrisma, præsentiam diuinitatis efficiens: quo quidem Symbolicē frons tua, aliaq; partes corporis vnguntur. atq; vngēto quidem, quod cernitur, vngitur corpus, sancto verò ac viuifico spiritu anima sanctificatur. Vngitur primū frōs, vt liberemini illo dedecore, quod primus transgressor homo vbiq; circumferebat: & vt reuelata facie gloriā Dñi speculemini: deindē aures, vt prius accipiatis aures, quæ diuina audiūt mysteria. De quibus auribus aiebat Esaïas: Addidit mihi Dñs auriculam ad audiendum: Et Dñs in euangelio: Qui habet aures ad audiendum, audiat. Postea vnguntur nares, vt diuini vnguenti odorem sentientes, dicatis: Christi bonus odor sumus Deo in ijs, qui salui fiunt. Postremò vngitur pectus, vt induti thoracem iustitiæ, stetis contra circūuentiones diaboli. Sicut enim Saluator post baptismum & spiritūs S. descensum egressus, deuicit aduersarium: sic & vos per sacrum baptismum induti mysticum chrisma, quæ est spiritūs S. armatura, stete aduersus hostes, eosq; debellate, dicentes: Omnia possum in eo, qui me confortat Christus: à cuius chrismate Christiani appellamini, perducentes ad veritatem nomen Christiani, quod à baptismo cœpit nominari. Siquidem ante hanc gratiam non eratis propriè digni eo nomine, sed potiùs eò progredientes tendebatis, vt Christiani essetis. Illud autem necesse est, vt sciatis, esse symbolum huius vnctionis in vetere scriptura. Cum enim Moyse mandatū Dei cum Aarone communicauit, eumq; summum sacerdotem constituit, postq̄ aqua lotus est, vnxit eum: & Christus, à chrismate scilicet typico, dictus est. Sic etiam summus sacerdos Salomonē, iam in Geon lotum, vnxit vt Rex constitueretur. Verū hęc illis in figura contingebant: nobis autē non in figura, sed verè, quando quidem verè estis à Spiritu S. vncti. principium salutis nostræ Christus: ille enim est vera delibatio, vos au-

tem

tem massa: quod si sancta est delibatio, profecto transibit sanctitas ad massam. Seruate hoc chrisma purum ac mundum. Omnia enim docere poterit, si in vobis maneat, vt paulo; ante beatum Ioannem audistis dicere, ac multa de chrismate philosophari. Est enim hoc chrisma sanctum, spirituale, corporis custodia, animae salutare. De hoc iam olim prophetans Esaias, aiebat: Et faciet Dominus omnibus gentibus in monte hoc, (montem vocat ecclesiam) bibent vinum: bibent laetitiam, vngentur vnguento. & vt fieret tibi certum, de hoc mystico vnguento intelligendum esse, subiungit: Trades hæc omnia gentibus. consilium enim Domini super omnes gentes. Hoc ergo vincti, seruate illud in vobis incontaminatum & omnis maculae expers, proficiscetes per operabona, & placentes auctori atque duci salutis nostrae Christo Iesu: cui gloria in secula seculorum, amen. Hactenus, quæ Cyrillus Hierosolymitanus de hac mystica vinctione ex scripturis Apostolorum & Prophetarum didicerat, & quæ ipse & ecclesia Hierosolymitana à sanctis Apostolis acceperat. dicam iterum, & sæpius, si nihil aliud diuini in hoc sacramento esset, præter hanc symbolicam doctrinam, nec esset in veteris testamenti figuris adumbratum, neque à S. Prophetis prædictum, nec ab Apostolis epistolis & sermone traditum, tamen esset vel propter illa, quæ in ænigmate significat, & de quibus admonet, non vulgari religione venerandum. Cum verò non solum ista significet, sed operetur, quis miseros istos fascinauit, non obedire veritati? non credere apostolicæ traditioni? quis, inquam, nisi callidus serpens? vt enim minus laboraret in filijs Luteranorum iam baptizatis decipiendis, cum ad eam ætatem veniret, qua possent discernere rectum à prauo, persuasit parentibus eorum, vt negarent hoc mysterium Confirmationis, id est, vt tollerent hanc armaturam. Hac enim post baptismum nudati, tanquam inermes, faciliores fiunt, vt superentur, & omni vento doctrinæ circumferantur. Vt enim S. Melchides in epist. ad clericos & omnes Hispaniæ Episcopos, de hoc mysterio Confirmationis diuine scripsit, quia in hoc mundo tota ætate victuris, inter inuisibiles hostes & pericula gradiendum est, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam: in baptismo abluimur, post baptismum roboramur. Callidè ergo fecit serpens, cum persuasit non induere post baptismum thoracem Chrismatismatis, nè cum milite loricato decertaret. Sciebat ille, quæ B. Ioannes de hac sancta vinctione scriberet, vt paulo ante Cyrillum Hierosolymitanum, sicut à patribus acceperat, interpretari audiuius: Et vos, inquit, vinctiorem quam accepistis ab eo, maneat in vobis: & non necesse habetis, vt aliquis doceat vos: sed sicut vinctio eius docet vos de omnibus: & verum est, & non est mendacium. Dum enim incorruptam & puram seruetur chrisma, tam diu seruetur in eo, qui chrismate confirmatus est, spiritus intellectus, qui est pars illius spiritus septiformis, quem Clemens & Melchides dandi dicunt in chrismate: qui quidem spiritus quam diu in nobis manet, omnia, que necessaria sunt, vt cuique conuenit & sufficit, docet. Sciebat item idem ser-

1. Ioan. 2.

Ioannes diuine
ne de chrisma
te deserit.

Esai. 25.

Prophetia Es.
de chrismate
in noua lege,
interprete Cy-
rillo Hierosol.Cur diabolus
persuasit Lu-
teranis negare
mysterium con-
firmationis.

1. 10. conc. 313.

1. Ioan. 2.

Vinctio chri-
smatis docet
de omnibus se-
cundum epist.
Ioannis.

2. Cor. 1.

Quid opere
tur in baptis-
mato chrisma
ex Paulo

Ephes. 1.

3. Cor. 2.

1. Ioan. 2.

Quibus nomi-
nibus vocet
aposto. in epis-
tulis suis eos,
qui Chrisma
acceperunt.
2. Thess. 2.

Isai. 25.

pens huc etiam pertinere, quod Paulus scripsit in epist. 2. ad Corinth. Cùm enim locutus esset de cōstantia & stabilitate prædicationis & promissionū, quæ in prædicatione euangelij sunt, quia chrisma est confirmatio confessionis, vt ait Apostolica cōstitutio, subiungit: Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui vnxit nos Deus: qui & signauit nos, & dedit pignus spiritūs in cordibus nostris. Hoc enim est, quod per orationē & signū crucis operatur Chrisma in Confirmato, scilicet aduentum spiritūs S. ad prædicandum & credendum constanter, & vt spiritu intellectūs & fortitudinis instructi, non decipiamur. Docet eruditè Ruardus Taper nobilis scholæ Louaniensis cancellarius, in lib. de explicatione articulorum circa dogmata ecclesiastica, locis scripturæ Sanctæ accuratè collatis, factam esse Apostolis promissionem spiritūs S. omnibus baptizatis, impleriq; in eis post baptismum, cùm confirmantur, tunc enim indui eos virtute ex alto. Sciebat igitur serpens scriptum esse ab Apostolo de illo spiritu promisso, cùm ait: In quo credentes, signati estis spiritu promissionis sancto: & idèd has quoq; voces perhorrescens, dedit operā, vt baptizati non signaretur sigillo promissionū, quod est chrisma: nè per hāc obfignationē pignore hoc spiritūs S. accepto, hereditatē firmiùs sperarent. Ad hoc quoq; mysterium pertinet, quod idem Paulus in epist. ad Corinth. ait, Sapientiam loquimur inter perfectos. Perfectos enim vocat eos, qui p hanc mysticā vnctionē donati sunt spiritu intellectūs, qui doceat omnia mysteria. Tunc enim baptizati perficiuntur non pfectione regenerationis, sed roboris & intellectūs. Vndè Clemens & Dionysius eadem ratione eos, qui confirmantur, perfici tradiderunt. Rursùs eodèd pertinet, quod idèd ait: Quicunq; ergò perfecti sumus, hoc sentiamus, vt idèd scilicet sapiamus, & in eadem regula permaneamus. hęc enim vnctio, quæ vt ait B. Ioannes, docet omnia, spiritu intellectūs & fortitudinis perficit: facitq; permanere in eadem regula, & in eodem apostolicæ doctrinæ sensu. Vnctos itaq; & signatos, & confirmatos ac perfectos vocat Apostolus eos, qui hoc mysterium acceperunt. quæ nõ est mirum non intelligere Magdeburgensēs, neq; reliquos Lutheranos: qui quidem quia non receperunt charitatem veritatis, vt salui fierent, misit illis Deus operationem erroris, vt crederent mendacio: vt Apostolus de Antichristo & discipulis eius scripsit, nisi enim ita esset, qui fieri posset, vt non intelligerent, negare se scripturam, quam in ore semper ferūt, cùm mysterium vnctionis in ecclesia negant? Quæro enim, cùm Esaias de ecclesianouo testamento prophetans dicit, vt paulò antè Cyrillum Hierosolymitanum interpretantem audiuiimus: Faciet Dominus in monte hoc, bibent vinum, bibent lætitiā, vnguento vngentur, trades hęc omnia gentibus: de quo vino dicit propheta? an de cuppa? nõnne de vino mystico visibili, quod nos quidem verè habemus in ecclesia, Lutherani verò credunt se habere, licèt cum vini substantia? Si igitur de sacramento calicis visibili, quod isti dicunt habere se in suis synagogis, prophetat Esaias, & hoc ipsi cum lætitiā hodiè

hodiè in eis *disertis* bibunt, quemadmodùm non coguntur de aliqua vntione visibili in ecclesia illud accipere, vt consequens est, quod idem Propheta statim subiungit, Vnguento vngentur? Sic enim est apud septuaginta. & vt fieret, inquit Cyrillus Hierosolymitanus, certum tibi de hoc mystico vnguento intelligendum esse, subiungit Propheta, Trades hæc omnia gentibus. Quæro ergò rursùs, sunt ne Luterani ex gentibus ad Deum conuersis, de quibus Esaias prophetat, an non? si sunt, ostendant saltem in synagogis suis tale vnguentum, quale ostendunt vinum, id est, visibile & mysticum, vt ipsi credunt: quod si non possunt ostendere, quia negant esse in Ecclesia, quomodò ad eos hæc propheta pertinebit? an dicturi sunt cum solis Iudæis, non pertinere hanc prophetiam ad ecclesiam noui testamenti? ergò dicant etiã, vt consequens est, cum eisdem Iudæis, illud quod in eadem propheta textitur: Posuisti vrbem fortem in ruinam, domum alienorum, vt non sit ciuitas, & in æternum non ædificetur: non pertinere etiã ad tempus noui testamenti, cùm iam ita funditùs deleta est vrbs, vt iuxta hanc prophetiam, non ampliùs ædificanda sit, quia iuxta prophetiam Danielis, desolatio eius vsque ad consummationem & finem perseverabit. atque ita somnient cum illis auream & gemmatam Hierusalem, & expectent eam cum eorum Antichristo: & maneant in morte, donèc omnia necessaria ecclesiæ catholicæ tradita teneant: & illa in primis mirabilia mysteria credant, eorumq; virtutem participant, & vsque in finem conseruent, in quibus Dominus virtutem destruendæ mortis, & resurrectionis consequendæ, vt hic prophetauit, per passionem suam posuit, sanctum baptismum dico, quem chrisma, vt antè explicatum est, perficit: & sanctam Eucharistiam. de hac enim Dominus, Nisi manducaueritis, inquit, carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. De baptismo verò, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum. Idcirco postquàm Propheta dixit, Bibent vinum, vnguento vngentur in monte hoc: trade hæc omnia gentibus, nam consilium hoc super omnes gentes: subiungit, quæ ad virtutem horù mysteriorum pertinent, Deuorauit mors præualens, antea scilicet: & rursùm, Abstulit Deus omnem lachrymam ab omni facie: quia scilicet, vt est in interpretatione Latina vulgata, Præcipitauit mortem in sempiternum. Sed quid ego cum istis de scripturis disputo? qui magis student, quid non intelligendo reprehendant, quàm quid inquirendo rectè intelligant. si enim interpretes sanctarum scripturarum, in ecclesia catholica probatos, tum apud Græcos, tum apud Latinos, aut inquirerent, aut ab ijs, quos decipiunt, inquirendos esse putarent: scirent quidè à quibus didicissent: & ea nõssent, quæ possent & ipsos instruere ad salutem, & eos, à quibus audiuntur aut leguntur, sicut Paulus de vtroque horum Timotheum admonuit. Nunc autem non possunt dicere, à quo ista, quæ profitentur & defendunt, didicerint, nisi à Lutero, aut à Luteri discipulis, id est, à seipsis pessimis magi-

*Esaiam sicut
Eucharistiã,
ita christi-
sma designaf-
se, & de eccle-
sia noui te-
stamenti esse
locutum.*

Ioan. 6.

Ioan. 3.

2. Tim. 3.

De ecclesia
noui testame-
ti Esaiæ reci-
tatum locum
omnes anti-
qui interpre-
tes exponunt.

Theophanes.

Christianorū
ut vngendi ri-
tus etiam
baptizandi
per hæreticos
& gentiles,
dæmones imi-
tati.

ftris. Reuoluant ergo omnes commentarios interpretum Esaiæ, præter Iudaicos & Luteranos, & obijciant nobis catholicis, qui studemus ut sciamus, ex quibus sanctis patribus literas sanctas, & sanctarum scripturarum interpretationes didicerimus: obijciant, inquam, si quem reperiant, siue Græcum, siue Latinum, qui locum Esaiæ de vino & vnctione secundum canonicam & diuinam 70. interpretum editionem, immo totum caput 25. non de ecclesia noui testamenti interpretetur. Atqui præter Cyrillū Hierosol. cuius interpretationem antè recitauimus, alter Cyrillus Alexandrinus in commentarijs huius Prophetæ, cum vinum dicit Esaias, significari ait mysticam benedictionem, & ἀγίασμα τοῦ θύου. Sic enim vocat, id est, incruentum sacrificium: quod (inquit) in sanctis ecclesijs facere consueuimus. & de vnguento, Illud, inquit, significat, quo in baptismo vngimur: quod est symbolum spiritus sancti, sicut traditum erat ecclesiæ Alexandrinæ à S. Marco, Petri principis Apostolorum discipulo, & euangelista, qui eā fundauerat: & sicut à sanctis Apostolis per spiritum S. didicerat, sic in ea sacrificare, & baptizatos chrismate vngere docuerat. Theophanes quoque author Græcus, & in scripturis valde eruditus, Nicææ Episcopus, interpretans totum hoc caput in lib. quem de Symphonia veteris & noui testamenti inscripsit, quia dicit Propheta, Bibent lætitiā, bibent vinum: Explicans, inquit, Propheta, quam lætitiā diceret, demonstrat eam ex Symbolis diuinis, dicens: Illam dico, quæ specie vini apparet, & sumitur. deinde subiungit, Immo vngentur vnctione in monte hoc. Vide, quemadmodum vniuersalem ecclesiam vocat montem. Manifestum est enim, quod in cuncto orbe, diuino vnguento vnguntur, & bibunt vinum diuinæ & æternæ ac Dominicæ lætitiæ. Hactenus Theophanes. Omitto cæteros, quia infinitum est, omnes persequi, tantum adiungam huic capiti, quod penè oblitus eram, ut ad illud respondeam, quod hoc loco Magdeburg. aiunt, ritus vngendi magis hæreticorum, quam orthodoxorum videri esse, quod Irenæus lib. 1. cap. 18. recensens Valentini errores, alios ait oleum in aquam, recitatis quibusdam verbis, infudisse: alios, opobalsamo vnxisse baptizatos. Sanè quidem, si eo spiritu Magdeburg. Centuriatores supersticiosos ritus hæreticorum in vngendo apud Irenæum legissent & notassent, quo Iustinus Martyr, cuius paulò antè auctoritatem isti requirebant, notauit in secunda apologia supersticiosos ritus lauacri apud Gentiles, magis inde ipsos contemptores nostrorum mysteriorum exemplo Iustini redarguissent. Notauit enim Iustinus, quia nostrum lauacrum dæmones ex prophetis didicissent, conatos fuisse illud imitari: atque ita effecisse, ut qui templa adirent, se ipsos adspargerent, aut etiam se totos ablueret, priusquam sacrificarent. & in Mithræ mysterijs similiter conatos esse sanctam eucharistiam imitari, apponentes panem & aquam initiandis. Sic Magdeb. notare potius debuissent, conatos esse dæmones per hæreticos imitari mysterium vnctionis, quod ijdem ex scripturis sanctis & apostolica traditione didicissent. Ut enim

enim dæmones transfigurant se in Angelos lucis, sic que apud nos vera sunt, in falsa apud suos mutant.

De consecratione ecclesiarum ad orationem & sacra operanda, ex Paulo, & euangelio & Esaiæ: & quomodo, qui consecrationem ecclesiarum negat, idem scripturas negare cogatur. Item quomodo id ipsum ex lib. 2. Clementis de constitutionibus Apostolorum probetur secundum consuetudinem scripturæ sanctæ ex nominibus templi, quæ in testimonium consecrationis factæ, usque in hodiernum diem seruantur. Cap. 19.

Sequitur deinceps, vt de ritu celebrandi Missam in loco consecrato, Magdeburgensibus respondeamus, quem negant Apostolicum esse, vt esse quidem Clemens in epist. 3. affirmat: quia, inquit, non meminit Iustinus in apologia secunda, sic isti probant, quæ tradunt, apud quos maior est autoritas tacentis, quàm dicentis testimonium, & quod est adhuc magis impiæ temeritatis, quia Clemens ait hoc loco, hæc Apostoli à Domino acceperunt, & nobis tradiderunt, audent dicere, non esse eius epistolam. Negæt igitur similiter epistolam Felicis 4. sanctis, ac sapientis Pontificis, & dicant non esse eius, quia ante mille annos in præmio ipsius epistolæ, quam ille ad omnes Episcopos de consecratione ecclesiarum ad celebrandû Missas scripsit, sic ait: Quamobrèm fratres hortamur vos, monemus, & flagitamus, vt à tramite Apostolicæ institutionis nequaquam recedatis, nec à capite dissideatis: sed fidem & ordinem, quem Apostoli & Apostolici viri statuerunt, absque vlla hæsitacione teneatis. Deinde postquam consecrationem Mosaici tabernaculi commemorauit, chinasq; illas Salomonis in dedicatione templi preces recitauit, subiungit: Si enim Iudæi, qui vmbre legis deseruiebant, hæc faciebant: multò magis, quibus veritas patefacta est, & gratia & veritas per Iesum Christum data est, templa Domino ædificare, & prout melius possumus, ornare, eaq; diuinis precibus & sanctis vnctionibus cum altaribus & vasis, vestibus quoque & reliquis ad diuinum cultum explendum vtensilibus deuotè & solenniter sacrare, & non in alijs locis, quàm in Domino sacratis ab Episcopis, celebrare, nec sacrificia offerre Domino debemus. Differamus ergò cum illis de scripturis, quas in ore ferunt semper. Docet Apostolus in epistola ad Hebræos, tabernaculum, quod Moyses, vt in Exodo scriptum est, benedixit, & quæ in tabernaculo secundum legem fiebant, vt orare, & sacra operari, & munera offerre, tum ministros ipsius tabernaculi, omnia deniq; ecclesiæ nostræ, & eorum quæ in ecclesia fiunt, & ad ecclesiam pertinent, quæ idem Apost. in eadem epistola cælestia vocat, vmbas & exemplaria esse, sicut responsum est Moyli, cum consummaret tabernaculum: Vide, inquit, omnia facito secundum exemplar, quod tibi monstratum est in monte: nihil

Argum. ex negantibus solemne Magd.

Felix 4. de consecratione eccles.

Ioan. 1.

Disputatio de consecratione Ecclesiarum ex scripturis sanctis.

H. 8. 8.

Heb. 9.

Exod. 25.

te: nihil enim horum exceperit, qui dixit omnia. immò neque Moyfi solùm, sed Regi quoquè Dauid idem ostensum est de templo à Salomone ædificando: & rursus Dauid Salomonem docuit per spiritum Dei eadem, quæ sibi erant ostensa, vt templum ædificandum, & cætera, quæ ad templum secundùm legem pertinebant, vmbas item esse & exemplaria verorum & cælestium. sic enim Paulus (vt dixi) vocat ecclesiam nostram, & ea, quæ ecclesiæ nostræ sunt. Sicut enim lex spiritualis erat, vt Apostolus ad Romanos scripsit, quia scilicet vmbam habebat spiritûs, siue rerum spiritualium noui testamenti: sic ecclesia nostra, & ea quæ in ea fiunt, cælestia sunt & dicuntur, quia sunt imagines earum rerum, quæ in cælo sunt vel fiunt. Hoc autem, quod de Dauid diximus, scriptum est in priore lib. Paralip. Dedit autem (inquit) Dauid Salomoni filio suo descriptione porticus, & templi, & cellariorum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis, &

Rom. 7.

1. Par. 28.

Quod ostensum fuerit regi Dauid de templo à Salomone ædificando, omnia esse typos eorum, quæ ad templum noui testamenti pertinebant.

Deut. 16.

Ioan. 1. Magd. quid qua absurditate seu periculo ostendere cogantur.

domûs propitiationis: deindè subiungit, Necnon & omnium, quæ fuerunt in spiritu cum eo. Sic enim est apud 70. id est, quæ gratia spiritûs S. eû docuerat. Sic enim Theodoretus interpretatus est in 3. libro Reg. c. 8. vbi huc locum libri Paralip. obseruauit. Igitur tabernaculum, quod Moyfes benedixit, & templum, quod Salomon dedicauit, & quæ in eis secundùm legem fiebãt, & eorum ministri, omnia erant vmbra futurorum in nouo testamento: & sicut Apost. ait, vmbam habebat lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Quæro igitur à Magd. & cæteris Luteri sectatoribus, quid ipsi re ac veritate ostendant pro agno typico & vmbatili, quem Iudæi comedebant? respondebunt sanè cœnam suam Dominicam, vt ipsi vocant, & mystica benedictione, vt putant, confectam. Quæro rursus, quid ostendant pro loco item typico & vmbatili, quem Deus elegit Iudæis, in quo agnum comedere deberent, vt est in Deutero. scriptum? an ostensuri sunt speluncas suas, id est, loca communia? & profana? quod si locum communem ostendunt, quæro iterùm, quæ veritas in loco communi & profano per Iesum Christum facta sit, quæ vmbam & figuram illius loci Iudaici, agno edendo benedicti & consecrati, iuxta verbum Domini impleat? siquidem lex per Moysem data est, veritas autem & gratia per Iesum Christum facta est. Vt enim se putant ostendere panem mystica benedictione consecratum, qui vmbam & figuram illius veteris agni impleat, sic quoquè, si Paulo Apostolo credunt, ostendere debent locum sua item benedictione in nomine Christi consecratum, qui vmbra illius veteris loci sua item benedictione typica olim benedicti respondeat. an fortè dicturi sunt, in mystica quidem cœna fieri hoc posse & debere, vt ista cœna figuram illius Mosaicæ impleat, quia Dominus eam instituit, cum dixit viuifica illa verborum mysteria, quæ sunt in euangelio: at de loco non esse aliquid dictum in euangelio. Videamus ergò, an sit: putant ne Magdeb. quod Dominus ex Esaia sumptum, in euangelio Ioannis exprobrauit, inquires: Domus mea, domus orationis vocabitur, propter Iudeos tantùm & eorum

rum templum, dictum esse? non credo quòd ità desipiant: an dicent Esaiam non prophetasse futura, cum dixit: Domus mea, domus orationis vocabitur cunctis gentibus? Sic enim est apud 70. ne id quidem dicent. Prophetavit ergò de templis & oratorijs noui testamenti sub sensum cadentibus, vt illud vetus cadebat. immò si fortè negare voluerint, vt sunt pernicaces, prophetasse ibi eum de domibus ad orandum in nouo testamento Deo dedicatis, cum iam gentes ad fidem venerunt, coguntur ex ijs, quæ in eo loco antecedunt, confiteri. Sic enim ait, Et filios aduenæ siue alienigenas, vt 70. interpretati sunt, qui adhærent Domino, vt colant eum, & diligant nomen eius, vt sint ei in seruos, omnem custodientem sabbatum, nè polluat illud, & tenentem fœdus meum, adducam eos in montem sanctum meum: & lætificabo eos in domo orationis meæ: holocausta eorum & victimæ eorum placebunt mihi super altari meo, quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis gentibus, siue cunctis populis, vt est in interpretatione Latina vulgata. Quem locum interpretans beatus Cyrillus in commentarijs eruditissimis prophetæ huius, Loquitur ergò, inquit, cum gentibus, quæ quidè per fidem coniunctione spiritali cum Deo copulentur: qui gloriã suam in seruitute Dei sitam esse volunt: & nomen Dei ità amant, vt iugum regni eius omni obedientia subeant: nec ampliùs deos alienos sequantur: qui ità seruant sabbata eius, Christi scilicet, vt non profanent ea: sabbatizant enim spiritaliter, quia ingressi sunt in requiem Christi: Huiusmodi ergò alienigenas promittit introducere in montem sanctum. Deindè subiungit: Prohibuit quidem lex alienigenis ingressum in templum: Non ingreditur, inquit, Ammonites & Moabites in ecclesiam Domini. At Christus, qui in nouitatem spiritualem omnia transtulit, in montem sanctum, id est, in ecclesiam introducit alienigenas. Et delectabo eos, inquit, in domo orationis meæ, scilicet charismatibus & spe sacramentorum. Interrogo hîc Magdeb. an non delectantur ipsi maximo omnium charismate sanctæ Eucharistiæ in loco sensibili ad hoc designato? Quis neget? debet ergò esse is locus domus orationis, iuxta prophetam: quòd si est domus orationis, quomodò conuenit, vt non sit sanctificata Deo per verbum & orationem ad orandum, & sanctificetur: cibis ad comedendum? cum magis nobis opus sit exaudiri in domo orationis ad salutem animæ, magisq; nobis mali spiritus nocere possint inter orandum, mentes variè distrahendo, quàm inter mensam edendo? Annon satis ratio defendit traditionem, vnde consuetudo manauit? & consuetudinem, quam fides obseruauit? Nec enim refert, ait Tertullianus, traditionem sine scripto defendens, vtrum scriptura, an ratione consuetudo consistat, quando & legem ratio commendat. Deindè paucis interiectis: Quòd autem, inquit Cyrillus, domus orationis non solis Iudæis, sed gentibus per fidem vocatis, pateat, declarat, subiungens: Domus orationis vocabitur omnibus gentibus. Deindè subiungit: Sed quis hæc promittit? an Propheta? minimè, inquit, sed Deus qui est

Collatio Esaiæ cum euangelio de domo orationis. Matth. 21.

Esa. 56.

Cyrillus Alexand. in Esaiæ locum de templo noui testamenti.

Deut. 25.

natura bonus, qui vult omnes homines saluos fieri. Haec tenens propheta, & Cyrillus optimus eius interpres. Habent ergo catholici domos orationis, à Propheta predictas, & à Domino in euangelio declaratas. Quare qui eas negant & habere nolunt, alieni sunt ab hac prophetia: ac proinde alieni à regno, ijs, de quibus Esaias ibi prophetat, promisso. Deinde cum Apostolus in epist. ad Corinth. priore ait, Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos, qui non habent? Quæro à Magdeburgensibus & Luteranis, si ecclesia Dei non est domus sacra, quomodo ecclesiam Dei contemnebant, qui in ea communes cibos sumebant, vt in domibus nostris solemus? vt trunç enim peccabant Corinthij, & de vtroque eos arguit Apostolus: & quod in ecclesia Dei communes cibos pro sacris sumerent: & quod eos cum ijs, qui non habebant, non communicarent. An forum dicitur contemnere, aut porticum, aut alium locum ex communibus, si quis in eiusmodi loco communi, communem cibum aliquandò sumat? quis hoc dicat, qui sensu communi non careat? aut nunquid forum, aut porticus, aut quiuis alius locus communis, dicitur locus Dei, sicut dicitur ecclesia Dei, & domus Dei? minimè. Erat igitur ecclesia, de qua Paulus loquitur, locus non profanus, neque communis, & religione solutus, sed potius religiosus, ac Deo Apostolico ritu consecratus, ac sanctificatus. Quare cum ecclesiarum consecrationem Apostolicam esse Magdeburgenses negant, sciant se non iam epistolam Clementis, sed scripturas sanctas veteris & noui testamenti negare. Hinc Synodus Laodicensis ex multis Asiæ prouincijs coacta, quia didicerat ex scripturis sanctis propheticis & Apostolicis, non esse domum orationis domum communem, sed domum Deo sanctificatam, sanxit canone 57. non oportere Missas in domibus celebrare. & Synodus Parisiensis, sub Ludouico & filio eius Lotario habita, cap. 47. Pleriq; inquit, presbyteri neglectis basilicis Deo dicatis, in domibus Missarum celebrationes contra diuinam auctoritatem & canonicam institutionem facere præsumunt. & in extrema parte, Quando ergo quod Dominus prohibet, humana præsumptio non metuit, proculdubio præceptum transgredi non pertimescit. Sed, vt tandem centuriatores consecrationem ecclesiarum ex Apostolica traditione profectam esse intelligant, videamus, quid Clemens Rom. cuius epistolas negant, in ijs libris in persona Apostolorum dicat, quos de constitutionibus Apostolorum scripsit, quos non credo, vt sæpiùs dicam, q̄ negare audebunt, nè se negatores omnium librorum veterum profiteri videantur. Iuber ergò libro 2. cap. 58. Apostolica constitutio clericis quotidie manè & vesperè psallere *ἡ τοῖς κυριακοῖς* psalmum 62. & psalmum 140. Cum *κυριακοῖς* dicit, domos Domino dedicatas intelligit. Hoc enim significat verbū, si quis Latinè interpreteretur. Profecta est ergò ex traditione Apostolorum, ecclesiarum Deo dedicatio: quæ per verbum & orationem fiat necessè est, siue benedictio, siue consecratio dicatur.

Quod ecclesia de qua Paul. loquitur in epist. priore ad Corinth. necesse est, fuerit locus non communis, sed sacer.

Qui consecrationem ecclesiarum negat eos vtriusque testamenti scripturas negare.

De diuino cultu in templis, qua Synodi potissimum tractant.

Constitutio apostolica de orando in templis Deo dedicatis.

Consecratio

dicatur

dicatur & sit: alioqui non sic vocaretur. Nè verò Magdeb. hoc genus argumentandi ex interpretatione nominum, leue esse putent, & nè ipsi negligent, meminerint ab Apostolo Paulo non esse neglectum, qui in epistola ad Hebræos ex interpretatione nominis Melchisedech, & nominis Salem, probat fuisse eum typum Christi, qui verè fuit Rex iustitiæ, & Rex pacis: Sic locus ecclesiæ, quia Dominica domus dictus est, sanctus esse demonstratur, & imago cælestis domus. dicant enim nobis Magdeburgens. & reliqui Lutherani, cum ipsi *κυριακὸν δὲ π. ν. α. ρ.* id est, Dominicam cœnam dicunt, volunt ne intelligi panem communem, an consecratum & mysticè benedictum? sic igitur cum Apostoli domum ad orandum & celebrandum Missam *κυριακὸν* vocarunt, domum consecratam ac sanctificatam Domino intelligi necessariò voluerunt. Sed prosequamur Apostolicam constitutionem à Clemente Rom. descriptam. præcipit enim paulò pòst, quotidie *ἐν τοῖς κυριακοῖς* canere manè quidem psal. 62. vesperè verò psal. 140. quod vsque in hodiernum diem per vniuersas ecclesias Orientis seruari audimus: in ecclesijs verò Occidentis scimus omnes, cani quotidie in matutinis laudibus, secundum Apostolicam constitutionem psalmum 62. vesperè autem singulis ferijs ac Dominicis versum ex psal. 140. sumptum, Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. qui versus totam vim ac propositum psalmi complexus est. Doceamus igitur, quemadmodum ex illis quoque psalmis 62. & 140. quos quotidie manè & vesperè constitutio hæc in domo Domini psallere iubet, demonstratur, si quis sine intellectu nolit esse, quòd domus illa Domini, in qua hi psalmi cani iubentur, domus sit non communis, sed sacrata. si enim Dauid Saulem fugiens, quanuis non posset adesse in tabernaculo, tamen quasi esset in tabernaculo, precabatur iuxta psal. 140. vt oratio sua esset Deo accepta, sicut esse soleret thus, quod in templo Deo incendebatur: & sicut sacrificium, quod in gratiarum actionem in tabernaculo fiebat. Item rursùm cum erat in solitudine, eundem Saulem fugiens, tanquam esset in sancto, id est, in tabernaculo iuxta psal. 62. orabat, & preces suas exaudiendas esse sperabat, quia in loco sancto tabernaculi, ubi maximè cupiebat, adesse non poterat: cum sancti apostoli tradiderunt fidelibus, vt hos psalmos *ἐν τῷ κυριακῷ*, id est, in domo Domini quotidie alterum eorum, id est, 62. manè in matutinis laudibus, alterum, id est, 140. in vespertinis psalmis canerent, an non satis clarè admonuerunt domum Domini, in qua oramus & sacra facimus, successisse, tanquam corpus, vmbre, sancto, id est, tabernaculo typico, in quo Dauid orare desiderabat? Ergò debet esse domus Domini, in qua oramus, locus consecratus ac sanctificatus. alioqui, quomodò locus non sanctus, sed communis, sancto, id est, tabernaculo, in quo immolabatur & orabatur, successisset? & profana domus, quasi esset locus verè spiritualis, figuram loci typici & vmbra-tilis impleuisset? Præterea sancti Apostoli, vt in eodem libro scriptum est, prophetas (vt mihi quidem videtur) imitati, qui frequenter ecclesias insulas

nem ecclesiarum vnde profectam esse constat.

Quomodò argumentari ex interpretatione nominis Apostolus docuerit.

Quid ex duobus psalmis 62. & 140. quotidie in ecclesia legendis demonstratur.

vocare solent, quod, ut ait beatus Cyrillus in comm. Esa. c. 24. in mundo velut in mari posita, turbas eius sustinent, tanquam architecti spirituales, voluerunt ut domus Domini ita edificaretur, ut esset oblonga in modum *vnos*, id est, nauis, quæ ἀπὸ τῆς νῆσος, quæ insulam significat, dicitur. id est, ut ipsa forma ædificij admoneret, esse nos in mundo tanquam in mari, quod fluctibus & tempestatibus assidue agitatur, quod nauigari oporteret in nauis ecclesiæ ab ijs, qui ad portum salutis peruenire vellent. quod quidem nomen vsque in hodiernum diem durat, ut nauis ecclesiæ dicatur, ut sit, sicut de illo altero nomine κρηναῶν dicendum quoque est, in testimonium hæreticis, profectam esse ab Apostolis, ut Clemens author est, constitutionem ædificandi & consecrandi Domino domos ad orandum & sacrificandum. Solet enim scriptura seruare etiam nomina in testimonium rei gestæ, ut illud in euangelio, vsque in hodiernum diem vocatur ager ille Acheldemach, id est, ager sanguinis, in testimonium scilicet Christi ad mortem venditi. Sic nauis ecclesiæ hodie appellatur, ut ipsum nomen sit ad stipulatio Apostolicæ constitutionis à Clemente scriptæ de ædificandis domibus inscribitur nauis ad orandum: ipsi enim Apostoli constituerunt, ut hac forma edificarentur, quam ipsum nomen nauis ecclesiæ, quod est in consuetudine sermonis nostri, significat. Neque hoc solum, sed constituerunt, ut ad Orientem ædes sacræ spectarent, ut admoneremur de vero Oriente, qui est Christus splendor patris, cuius ortus in mundo tenebras discussit peccati & ignorantia: & de tenebris nos vocauit in admirabile lumen suum. unde precationem facere versus Orientem, scribit magnus Basiliius in lib. de spiritu S. ab Apostolis sine scriptura, scilicet canonica, traditum esse. id quod vsque in hodiernum quoque diem seruetur, ut altare primum, quod vocare solemus maius, versus Orientem, si commodè fieri potest, extruatur: fitque collocatum quasi in puppi nauis ecclesiæ. Neque verò S. Apostoli, cum de ædificandis domibus Domino constituebant, illud metuebant, nè Deum, ut hæretici obijciunt, loco circumscribere viderentur, quod Salomon quoque in veteri testamento docuit non esse metuendum, cum in consecratione templi dixit, Ergo ne putandum est, quod verè Deus habitet super terram? Si enim cælum & cæli cælorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam ædificauit? Deinde subiungit, ad quem tandem vsus ædificata esset domus Domini, inquit: Sed respice ad orationem serui tui, & ad preces eius. Et clariùs adhuc in secundo lib. Paralip. cap. 6. Sed ad hoc, inquit, facta est, ut respicias orationem serui tui, & obsecrationem eius Domine Deus meus: & audias preces, quas fundit famulus tuus coram te. Propter nos igitur ædificantur templa, ut gratia spiritus S. ibi per inuocationem Dei ad loci sanctificationem, orationes nostras adiuuet, ut virtutem ac gloriam Dei, in nostris sanctis postulatis sentiamus. Ut, sicut Dauid in tabernaculo, quod Moyses, sicut in Exodo scriptum est, benedixit, non solum spiritu adesse, quod absens quidem facere poterat, sed corpore

Traditio Apostolica de forma ecclesiæ in modum nauis.

Quæ nomina ecclesiæ quid præ se ferant.

Consuetudo scriptura, seruare nomē in testimonium rei gestæ.
Constitutio Apost. de extruptione eccles. versus Orientem.

Quid Salomō de construendis Deo templis docuerit non timendū.

Ad quē vsus ædificantur ecclesiæ.

pore etiam in Dei obsequium desiderabat, (vt Daniel cū apertis fenestris versū Hierusalem orabat, propter templum Deo dedicatum) quō nō solum fructum interiorem pietatis, sed extrinsecū etiam corporis præsentiam & obsequiū Deo offerret, cū aiebat: Sitiuit in te anima mea, quā multipliciter tibi caro mea: in terra inuia & in aquosa, sic in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam & gloriam tuam, sic idem quoq; nos faciamus: nec enim hoc, quod ad cultum spirituale Dei pertinet, propter Dauid tantū scriptum est, sed propter nos etiam, qui hæc verba vsq; in hodiernum diem, in templis nostris post impletas veteres figuras, in spiritu & veritate Deo canimus.

Quomodo consecratio ecclesie necessario demonstratur ex prophetia Aggae, collatis consequentibus, & ex ijs quæ Salomon dixit in consecratione templi, & quid sanctus Maximus de ecclesijs dicat, & de ritu multiplici consecrandi domos Dei, ex luone Episcopo Carnotensi. Cap. 20.

DEnique, nē vllus iam contradicendi locus relinquatur, est prophetia Aggae clarissima de nostris templis Deo sanctificatis, quæ quidē quā diū Lutherani negant esse loca orationis ac cultūs spiritualis, religiosa & Deo consecrata, nec in eis virtutem & gloriam Dei videre volunt, neque ibi pacem à Deo per remissionem peccatorum petere, tam diū necesse est, non esse eos filios prophetarum & promissionis. Hortans ergo propheta Aggæus Israelitas post reditum Babylone ad instaurationē templi diruti, & ædificatiōem ac dedicationem noui templi, vt est in lib. Esdræ 1. Esd. 5. priore, Quis in vobis, inquit, est derelictus, qui vidit domum istam in gloria sua prima? & quid videtis hanc nunc, quasi non sit in oculis vestris? & nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus: & confortare Iesu fili Iosedec, Sacerdos magne: & confortare omnis populus terræ, dicit Dominus exercituum: & facite, quoniam ego vobiscū sum, dicit Dominus exercituum. Spiritus meus erit in medio vestri, nolite timere. & paulò post, Ego, inquit, implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. deinde subiungit, Magna erit gloria istius domūs nouissimæ plusquā primæ, dicit Dominus exercituum: & in loco isto dabo pacē, dicit Dominus exercituum. Hunc locum, nē sine authore atque interprete & quidem grauissimo loquar, interpretans beatus Cyrillus Alexand. in commentarijs huius Prophetæ Aggae, Quia, inquit, timebant Israelitæ, nē templum pro dignitate ædificare possent, cū deberet Propheta ad eos confirmandos loqui de illo ipso templo secundo, ad cuius ædificatiōem hortabatur, quod plus erat, de nostro templo *in prophetare* maluit: vt sic eos doceret, in eo spem ponere, qui hoc nostrum templum multò illo admirabilius aliquādo ædificaturus esset. Tanto enim, inquit, gloriosius est templum, quod in aduentu Christi extitit, quā vetus illud, quanto præstantior est cultus

Quæ de cultu spirituali in Salomone, & Dauid scripta sunt, non propter illos tantum, sed propter nos scripta sunt.

Filij prophetarū & promissionis, quæ sint aut non sint.

1. Esd. 5. Agg. 2.

Malach. 1.

spiritualis, quàm cultus ex lege Moyſis. & veritas, quàm vmbra. Præterea, inquit, in templo tantùm Hieroſolymitano olim licebat ſacrificare, nec aliud templum erat præterquàm illud: at poſt aduētum Chriſti, omnia loca plena ſunt templis & eccleſijs: & vt Malachias ait, nunc in omni loco offertur thymiama nomini meo, & ſacrificium mundum. Hactenùs Cyrill.

Ioan. 6.

Hoc ergò prophético teſtimonio Iudæos cogimus, vt deſinant ſomniare aliam templi Hieroſolymitani inſtaurationē, quia hæc domus, de qua Aggæus prophetat, neceſſè eſt, vt ſit noſtra: ſiquidem gloria huius nouiſimæ maior eſt, quàm gloria primæ. at gloria ſecundæ domûs non fuit maior, quàm gloria primæ. Eſſi enim in ſecunda domo Chriſtus adfuit, tamen quia caro non prodeſt quicquam, ſed potiùs ſpiritus eſt, qui viuificat, vt Dñs dixit, idcirco gloriam Chriſti ſecunda domus non participauit. Quare cùm ſit hæc noſtra nouiſſima, conſequens neceſſariò eſt, vt poſt eam nò ſit alia ædificanda & dedicanda, alioqui non eſſet nouiſſima. ergò Magd. & cæteri Luterani cùm tradunt, loca noſtra, in quibus myſteria celebrantur, eſſe

*Qui Chriſti-
ans cur etiam
Iudæi peiores.*

loca profana & communia, & nò ſacra, neq; religioſa, neq; quæ templo veteri ſucceſſerint, peiores quàm Iudæi videri volunt. De hac eccleſia & domo orationis loquens Eufebius Alexandrinus vetuſtiſſimus author, & ad eam frequentandam hortans in homilia de die Dominico: Nè (inquit) eccleſia & oratiõe te priues. Nihil eccleſia ſublimius: cælo eſt altior: ſole ſplendidior: luna & aſtris nitidior: vniuerſo mundo honoratior. Sed demonſtra-

*Demonſtratio
ex Aggæi pro-
pheta, quòd
in nouo teſta-
mēto ſit locus
Deo conſe-
cratus.*

mus deinceps ex ijs, quæ ſequuntur, domum iſtam nouiſſimam, de qua prophetat Aggæus, id eſt, templum Chriſtianorum, locum eſſe Deo ſanctificatum. quia enim dixerat Propheta, implendum eſſe gloria locum iſtius domûs nouiſimæ, in qua omnia futura eſſent ſpiritualia, quorum vmbra omnia illius veteris templi fuiſſent, vt admoneret, quanta reuerentia ac religione tum ipſe locus ſanctus, tum ipſius loci vaſa ſancta tractanda eſſent, iuſſit Dominus propheta, vt duas quæſtiones ſacerdotibus poneret.

Agg. 2.

Interroga, inquit, ſacerdotes legem, ſi accipiat homo carnē ſanctā in ſumma parte pallij ſui, & tetigerit ſummū pallij eius, panem aut obſonium aut vinum, ſi ſanctificabitur? & reſponderunt Sacerdotes, & dixerunt: Nequaquā: & dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus in anima de omnibus his, ſi polluetur? & reſponderunt ſacerdotes, & dixerunt, Polluetur. & reſpondit Aggæus, & dixit: Sic populus hic, & ſic gēs iſta ante faciem meam, ſiue coram me, dicit Dominus: & ſic omne opus manuum eorum, & quicunq; appropinquaue-

*Theodorus
Antiochenus
in Aggæum.*

rit ibi, polluetur. Hunc locum optimè Theodorus Antiochenus in cōmentarijs propheta huius interpretans: Voluit, inquit, dicere propheta, quòd quemadmodum pallium non poteſt, quia ſanctum tetigerit, aliud quippiam ſanctificare, pollutus verò ſancta tacta polluit: Sic exiſtimare oportet, cùm vos temerè & ſine vlla ratiõe religionis attrectatis ſancta, vt vaſa & quæcunq; alia ad Deum pertinent, non ſanctificat vos illorum ſanctitas: ſed potiùs mores veſtri polluti dedecus & cōtumeliam inferunt ſanctis, ſi-

quidem

quidem ea non, vt decet, tangitis. Vnde, inquit propheta, quicumq; appropinquauerit ibi, id est, cōsecratum tangit, si negligenter & per contemptū, ac non, vt decet, appropinquauerit, nō solum nullum fructum ex tangēdo percipiet, sed potius polluetur incommodo & damno accepto. Haftenus Theodorus Antiochenus. Si igitur qui ad templum nostrum, de quo Aggeus prophetat, vt demonstratum est, indignē ac pollutus accedit & appropinquat, quia sanctum est, polluitur: quomodo negare possunt Magd. cum ceteris Luteranis, esse ecclesias nostras loca sancta, seq; pollui, cum in eis tanquam in locis communibus, & omni religione solutis, cōueniunt: quomodo, inquam, negare hoc possunt, quin scripturam, pphetiæ huius simul negent: nec enim locus ad tergiuersandum istis relinquitur, vt dicere possint, prophetari hīc de domo Dei, quæ domus sumus nos, sicut Apostolus Heb. 3. ait, qui dixit etiam, Templum Dei vos estis, cum propheta apertē pphetārit de loco corporali sanctificato nouissimæ domūs, nē aliam posthac miser iudæi domum expectarēt, ad quam accedendum esset, & in qua futuræ essent oblationes, & versaturi sacerdotes. Postremò quod Dñs dixit Salomoni de templo, quod idem Salomon ei consecrauit, Elegi enim & sanctificauī locum istum, vt sit nomen meum ibi in sempiternum: & permaneāt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus: respondeant nobis Magd. est ne impletum in templo Salomonis, vt in æternum sit ibi nomen Dei: minime dicent, cum potius scriptum sit à Daniele Propheta, Et erit in templo abominatio desolationis, & vsq; ad consummationē & finem perseuerabit desolatio. Necesse ergo est, vt impleatur in ecclesijs Christianorum, locis à Deo electis & sanctificatis iuxta verbum Dei, qui dixit, Elegi enim & sanctificauī locum istum, vt sit nomen meum ibi in sempiternum. In his igitur locis vsq; ad consummationem seculi manet nomen Dei, cui sunt consecratæ ecclesiæ per inuocationem nominis eius, & in quibus virtus & gloria Dei habitat. vnde sanctus Maximus author *Διωρητικώτατος* & antiquus pater, in libro de ecclesiastica mystagogia hortatur adire ecclesias: & in templo, tanquam in domo orationis, exemplo Apostolorum ac primorum Christianorum, perseuerare: Tum, inquit, *διὰ τούσ ἀγγέλους ἀπογραφόμενους ἑκάστοτε τοὺς εἰσιόντας καὶ ἐμφανίζοντας τῷ θεῷ, καὶ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν δεήσεις ποιοῦμένους, καὶ διὰ τὴν ἀοράτως αἰεὶ μὲν παραμένουσαν τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριν, ἰδιοτρόπως δὲ μάλις, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀγίας συναγωγῆς, καὶ ἕκαστον τῶν ἐνυρισκομένων μεταποιοῦσαν καὶ μετασκευάζουσαν, καὶ ἀληθῶς εἰπὲν μεταπλάττουσαν ἐπὶ τὸ θεϊότερον ἀναλόγῳ αὐτοῖς, καὶ τὰρὸς τὸ δηλούμενον διὰ τῶν τελουμένων μυστηρίων ἄγουσαν*, id est, tum propter Angelos, qui quotidiē describunt eos, qui ingrediuntur in templum: eosq; ostendunt Deo, & pro eisdem orant: tum propter gratiam Spiritūs Sancti, quæ semper ibi inuisibiliter permanet, ac tunc maximē proprio quodam modo, cum sancta Missa celebratur: & singulos eorum, qui adsunt, vt cuique conuenit, ad

2. Cor. 6.
Qua de adificatione domus Domini propheta Aggeus accipienda.

3. Reg. 8.
Promissio Domini de templo Salomonis quasi in æternum duraturus quorsum pertineat.

Dan. 9.
S. Maximus de Ecclesijs catholicorū.

De fructu, & utilitate orandi in Ecclesia, ex S. Maximus

ad meliora transfert: & per ea mysteria, quæ fiunt, ad id, quod ijs ipsis mysterijs significatur, traducit. Deniquè de religiõe ac sanctitate ædium sacrarum, quæ à sanctis Apostolis ecclesiæ vocatæ sunt, inter cæteros patres, ex Augustini potissimùm libris & sermonibus, in dedicatione ecclesiæ habitis, intelligere possunt Magdeburgenses ex tomo 10. serm. 252. de tempore, qui est primus in anniuers. dedic. serm. 256. qui est 5. in anniuers. dedic. itè serm. 16. in dedic. serm. 255. de tempore, qui est 4. in anniuers. dedic. itè tomo 2. epist. 107. ad Vitalem. & epist. 187. ad Bonifacium, tomo 5. de ciuit. lib. 1. cap. 4. Dicant ergò nobis Magd. qui ritum celebrandi Missam in loco consecrato, Apostolicum esse negant, vndè eum didicit Magnus Constant. qui tanto apparatu conuocatis vndiquè Sacerdotibus, dedicationè templi Hierosolymitani, quod ædificauerat, fieri curauit, vt Theodoret. lib. 1. ca. 30. testatur, in quo (inquit) ipsa ara diuina regijs tapetibus, donisq; aureis & gemmatis conspiciebatur ornata. ex quibus, inquam, didicit, consecrandum esse templum, in quo ara diuina ad sacrificandum poneretur, nisi ex S. Siluestro & sanctis patribus synodi Nicenæ? & illi rursus vndè didicerunt, omnem locum, regionem & ciuitatem tam Græcam, quàm barbaram, diuinorum templorum consecrationibus implere, vt est in Panegyrico. coram Paulino Tyriorum episcopo habito & ab Eusebio descripto lib. 10. historiæ suæ cap. 4. vndè, inquam, didicerunt, nisi ex illa Apostolica traditione, cui Clemens in Epist. 3. testimonium tribuit? immò ipsi etiam Ariani contra Luteranos pro Apostolica consuetudine consecrationis Ecclesiarum, testimonium dicunt, qui beatum Athanasium apud Constantium Imperatorem, quòd in Ecclesia magna nondùm consecrata synaxes celebrâsset, calumniabantur, nunquàm hoc facturi, nisi ingens crimen, & aliquid contra solennem Apostolorum traditionem commissum fuisse videretur. Quod quidem non ità beatus Athanasius excusauit, quasi id vtcunquè liceret, sed quòd propter angustiam aliarum ecclesiarum & nimiam populi frequentiam, summa necessitas & ingens metus periculi facere coëgisset. Sic enim in apologia ad Constantium ait: Crede mihi imperator, & in eam rem testè veritatem ipsam accipe, in synaxibus Pentecostes ob multitudinem populorum, & in locis angustis plurimos pueros, neque paucas puellas, & aniculas complures, & adolescentes permultos afflictos iacuisse, & domū delatos esse. Cùm igitur Ecclesiæ pauca paruaq; essent, magnoq; tumultu posceretur, vt in magna ecclesia synaxes celebrarentur, atque ibidem preces pro salute Imperatoris adhiberentur, dicit se, quòd potuerit, restitisse: cùm autem nihil proficeret, fatiùs iudicâsse, in Ecclesia nondùm dedicata synaxes permittere, quàm in desertis locis, & sub dio extra ciuitatem. Item quanta esset religio consecrationis Ecclesiæ, intellexit religiosus & eruditus author Ennodius Ticinensis, qui ante annos mille ad Maximum Episcopum, qui ecclesiam consecrauerat, sic scripsit, laudibus consecrationem celebrâs: De æde, inquit, sacramentum: de terrena habitatione cæleste colle-

collegiū: de manufactis, quæ nulla possit senectute violari, (occafusū enim Deo oblata non sentiunt, nec ad vetustatem tremulam pietate fulta mittūtur) stat soliditas machinæ, quam Christus ingreditur: & originariæ oblata fragilitatis, adipiscitur de possessore virtutem. Tecta vilia de consecrantis nobilitate decorātur, dum rei caducæ precium tribuitur habere de Domino. Iam verò de actu ipso consecrationis, qui multiplici cæremonia symbolica plenus est, cuiusmodi sit, & an ab Apostolis sanctis traditus, nūquam profectò Magd. dubitandum esse putarent, si ecclesias ipsas loca sancta & religiosa esse concederent: Sed qui hoc posterius, quod latiùs pater, negant, consequens est, vt illud prius quoq; negent. Sed loca esse religiosa ac sanctificata, vt satis fortassis hæcenus demonstratum est, ijs præsertim, qui scripturas sanctas & earum virtutem ignorare nolūt: sic illa multiplex cæremonia ritūs consecrationis, vt omittam veterum patrum ac Pontificum authoritatē, tametsi, vt diuinus Dionysius de alijs similibus symbolis ecclesiasticis, à S. apostolis traditis, dicere solet, nihil diuinius haberet præter id, quod symbolicè & in enigmatè scripturis sanctis familiari docet, tamen esset omni reuerentia ac veneratione & cultura digna. Recitabo ergò ex multis pauca, ab Iuone Carnotensi graui authore, peritè & scienter in libro de sacramentis dedicationis explicata. Differens igitur de duodecim circum luminibus, cum totidem nominibus Apostolorum, quæ ad dedicationem mysticè adhibentur, Isti sunt, inquit, qui, vt alios ardere charitate docerent, & verbo splendere, priùs linguas accepere igneas, vt infunderetur & amore feruere, & verbo lucere. Dum ergò in circuitu domūs dedicandæ duodecim fulgent nomina, demonstratur quòd in ea prædicanda sit lucens & ardens apostolica doctrina. & paulò pòst quærit: Quare ter superliminare percutitur, & pax huic domui dicitur, & quæ sequuntur: Accensis, inquit, cædelis mos est, Pontificè ad ostiū accedere basilicæ, clero & populo subsequente, & pcutere liminare cum virga, & cātare antiphonam, Tollite portas &c. & hæc quidem, inquit, nequaquā, vt pueris aut pueriliter intelligentibus videtur, quasi ludus accipienda sunt: sed subtiliter discutiedum, quare ita à veteribus instituta sunt. Hæc namq; & alia per doctrinam Apostolorum, eorumq; discipulorum ad nos credimus deuoluta. Scimus autem sacros Pontifices Domini nostri Iesu Christi gestare personā, sicut eis ipse dixit: Sicut misit me pater, & ego mitto vos: Itemq;, Qui vos audit, me audit &c. Et B. Paulus: Pro Christo, inquit, legatione fungimur. Virga autem sacerdotis, potestas intelligitur sacerdotalis, quam eis cōtulit, cum Apostolos ad prædicationem mittēs, nihil aliud eis ferre permittit, nisi virgam tantum, sicut euangelium dicit: quia virga sancti sacerdotes & solantur humiles, & terrent superbos, ac feriunt pœnitentes. Eadem virga est recurua, quæ sollicitudinem & pietatem præfigurat compafsionis. Nè enim aliqua ouiuū aberrer, habena præcepti & charitate vtuntur affectionis, imitantes eum, qui per prophetā olim clamabat, Conuertimini filij reuertentes,

Iuo Carnotē.
de cæremonijs
consecrationis
ecclesie.

Theoria Spi-
ritualis corū,
quæ ad conse-
crationem ec-
clesie adhibē-
tur.

2. Cor. 5.

Marc. 6.

Hier. 3.

K k tes,

Matt. II.
Phil. 2.

Matt. 16.
18.

*De studio ma-
iore adhiben-
do ad intelli-
gendū ea, quæ
nō intellecta,
vilia videntur.*

Heb. 5.

1. Cor. 3.

4. Cor. 2.

tes, & sanabo auersiones vestras: & per euangelium salubriter ac piè dicēs, Venite ad me omnes, qui laboratis &c. quam potestatem à patre filius accepit, cum cælestium ac terrestrium & infernorum dominatum promeruit, & paulò pòst, Eandem ergò potestatem Saluator suis largitur præfūlibus, cum Petro, & in eo ecclesiæ principibus, potestatem suam largitur, dicēdo: Et portæ inferi non præualebūt aduersus eam: Et quodcunq; ligaueris &c. Cui ergò portæ inferi non præualebunt, & ei ligandi atq; soluendi in cælo, & in terra simul priuilegium traditur, constat nimirum, quia is cælo & terræ & inferno principetur. Cum ergò Pontifex virga sua superliminare futuræ ecclesiæ ter percutit, ostendit, quòd sibi & cæli & terræ & inferni potestas cedit. Deindè quærīt rursus, quid significet, quòd alphabetum scribitur in pavimento domūs consecrandæ. His, inquit, ritè completis, incipit Pontifex à sinistro angulo ab Oriente scribere per pavementum alphabetū vsq; in dextrum angulum Occidētis: atq; iterum similiter à dextro angulo Orientis, vsq; ad sinistrum Occidentis. quæ res puerilis, inquit, ludus videretur, nisi à magnis & spiritualibus, vtpotè apostolicis, viris institutus esse crederetur. atq; ideò tanto magis, sacratius quid in tali factò sit reconditū, requirendum est, quanto minus non intelligentibus, vile videri potest. & paulò pòst: Alphabeti ergò ordinem sub certæ significationis mysterio describit. Quid autem per Alphabetum, nisi initia & rudimenta doctrinæ sacræ intelligi conuenit? Vndè & Paulus Hebræis exprobens, dicit: Etenim cū deberetis magistri esse propter tempus, rursus indigetis, vt vos doceamini, quæ sint elementa sermonū Dei. Scribit ergò Pontifex alphabeti ordinem, cum fidei doctæ simplicitatem, & dicit cum Paulo Apostolo, Lac vobis potum dedit: sicut enim paruulorum eruditioni congruit primum literarū elementa cognoscere, deindè ad syllabas, postea ad verba, paulatim ad sententiarum cognitionem progredi: sic quidam gradus sunt intellectūs in familia sanctæ Ecclesiæ: quorum primus est eorū, qui simpliciter viuētes, nō tamen ad robur doctrinæ proficientes, quasi primis elementis cōtenti sunt. Sed quomodò eadem elementa scribi debeant, attendamus: ac primum sciendum, quòd anguli basilicæ 4. designant plagas mundi, ad quas peruenit doctrina ecclesiastica, quæ per literas significatur in terra descriptas. Quòd autem alphabetum ibidē describitur, prædicatio euāgelij simplex & pura insinuat: in alphabeto enim nihil duplicitatis, nihil falsitatis, incurrit, quia euāgelica puritas nihil fucatum, nihil appetit falsum, sed simplici veritate subnixa, externam prorsus renuit falsitatem. Quòd autem ab angulo Orientali, sicut dictum est, quia in tali schemate crux figuratur, vt doctrinæ Euangelicæ mors Christi semper inferatur: in crucis enim effigie literæ figurantur, cum simplicibus quibusq; mors CHRISTI simpliciter innuitur. Vndè Paulus quibusdam talibus ait: Nihil aliud iudicauī me scire inter vos nisi Christum Crucifixum. Huiusmodi sunt, id est, spiritualia & plena doctrinæ my-

næ mysticæ, salutaris & euangelicæ, cætera omnia, quæ in consecratione tē-
plorum, sicut ecclesiæ catholicæ traditum est, fiunt, quæ si Magd. centuria-
tores more suo negare pergant, quia non sint in sanctis scripturis, quanuis
sint Apostolica, siquidem multa Apostoli sine scripto per sermonem solum
tradiderunt, vt Apostolus Paulus de se in Epist. ad Theff. 2. testatur. at esse
ecclesiæ Christianorū domos Deo consecratas & sanctificatas, negare iam
non possunt, quin scripturas sanctas simul negent. quod satis hæc tēns, vt
opinor, demonstratū est. Quod verò in ecclesijs neq; Missas celebrare, im-
mò nec aliud quid sacri ministerij sine auctoritate & permissu Episcopi p-
prij presbyteris aut diaconis liceat, quia hoc quoq; centuriatores notârūt,
fortasè quia hoc eis contra libertatem Christianam fieri videatur, cuius
se defensores profitentur, alioqui sub specie libertatis velamen habentes
malitiæ, nè quid dissimulâsse videamur, sciant id canone Apostolorum 39.
fancitum esse. immò ab Paulo Apostolo per epistolam præcipi, cum præci-
pit, vt omnia honestè & secundum ordinem fiant, in vobis, inquit, id est, in
ecclesia: de ijs enim loquebatur, quæ in ecclesia fiebant. Quæ verò honesti
ratio aut ordinis esse possit, si sacrarum rerum administratio nõ ex episco-
po, qui ecclesiæ præest, pēdeat, ratio, & natura ipsa homines sani capitis sa-
tis docere potest. id circò Synodus Gangrensis paulò post Nicenam habita,
quasi interpretans, quid esset, honestè & secundum ordinē omnia in eccle-
sia fieri, sic extremum canonē conclusit. Et omnia (vt summam dicamus)
q̄ à sanctis scripturis & sanctis Apostolis tradita sunt, fieri in ecclesia opta-
mus. Quare cum hoc canon Apostolorū iubeat, vt nihil presbyter aut dia-
canus, præter sententiam ac volūtatem Episcopi, faciat, ipse enim (inquit)
est, cui populus D omni commissus est, & à quo reposcenda est ratio ani-
marum: consequens est, vt si quid contra hanc traditionē Apostolicam fiat,
contra honestatem & ordinem in ecclesia fiat, ac proindè contra scripturā
Pauli sit. Nunc ad reliqua pergamus.

2. Theff. 2.

Nihil in eccle-
sia presbyteris
aut diaconis
sine auctori-
tate episcopi
licere, non san-
ctum apostoli-
ca traditione
canone sancit-
a, sed scrip-
tura Pauli doc-
et.

*De impositione libri aperti Euangeliorum super caput eius, qui ordi-
natur Episcopus, quæ Magd. accusant, qui authores Apostolici meminerint:
& quid in ænigmate significet authore Dionysio. & quomodo ipsa significa-
tio ac Theoria satis declaret, Apostolicæ traditionis esse hūc ritum: & quo-
modo naturæ & scripturæ repugnet, qui eum negat. & quomodo Luterani
sint contentiosi, dum consuetudines ecclesiæ negant. & quid hoc verbum con-
tentiosi, significet ex Philonis obseruatione. item quando Apostoli ordinati
sunt Episcopi, & quid in eorum ordinatione fuerit loco libri euangeliorum
aperti, super caput eorum impositi. Cap. 21.*

Notârunt deinceps Magd. in his epist. veterum & Apostolicorū Pon-
tificum ad earū auctoritatē negandā, quod præcipiat S. Anacletus,
vt in ordinatione Episcopi Euangelia super caput eius imponant.]

K k 2 At

*Quibus cur
quàm sit teme-
rarium adhi-
bere fidem.*

*Qua sit ratio
imponendi
euangelia sus-
per caput epis-
copi cum or-
dinatur, ex
Dionysio.*

*Negatores qui
cur quàm na-
tura & scri-
ptura aduer-
santur.*

At verò tametsi solus Anacletus hoc præcepisset, tamen dignus erat, cui vel soli crederent fuisse illo seculo hunc ordinandi ritum, quem negant. nunc autem cum Clemens lib. 8. cap. 4. item diuinus Dionysius in ecclesiastica hierarchia cap. 5. duo antiquissimi & Apostolici authores, hunc ritum ordinandi attestentur: quis iam sanæ mētis verbum, quod in ore trium Apostolicorum testium stat, propter Magdeburgensium, sine vlla ratione aut veterum patrum autoritate, loquentium temeritatem & intemperie, neget? Sed videamus, quæ sit ratio imponendi Euangelia super caput Episcopi, cum ordinatur, vt vel ex ipsa ratione intelligi possit, quàm sit à ratione & pietate alienum, hunc sanctissimum ritum contemnere vel negare. Habet Episcopus, inquit Dionysius, sacratissima eloquia Dei super caput imposita. Etenim quia potestas ac scientia perficiendi omnem rationem sacrorum, sanctis Episcopis, munere Dei omnium sacramentorum præfidis, tribuitur, merito super eorū capita eloquia à Deo tradita imponuntur, quibus comprehensa sunt, & vnde patefiunt omnis theologia & diuinæ operationes miraculorum, apparitiones diuinitatis, sermones Christi, operationes sacramentorū: & vt vno verbo dicam, omnia opera & verba diuina, nostræ hierarchiæ à Deo donata, complexus est summam omnem materiam Euangeliarum. Deinde, vt totam rationem impositionis Euangeliarū super caput episcopi absoluere, subiūxit: Quippe cum Episcopus ad similitudinem Dei, cuius imaginem gerit, omnē quidem potestatem hierarchicā integrè participaturus, omnium verò sermonū & sacrarum operationū scientiam, non solum ipse instar luminis percepturus, sed cum alijs excellenter, vt Episcopo conuenit, comunicaturus sit. Quæ poterat esse diuiniore ratio huiusmodi impositionis Euangeliarū super caput Episcopi, cum ordinatur? aut quis, cum eam contempletur, non statim diuinam esse intelligat, & Apostolorū traditione dignā? quo enim alio signo, nisi hoc, ita aptè & appositè atq; diuinè significari poterat, q̄ is, qui tunc ordinatur, accipiat integrè potestatem hierarchiæ, id est, Episcopi, qui est in summo & principe gradu sacerdotij, sicut omnium sensuum potestas in capite, velut in arce locata est: quodq; omnium, quæ in Euangelijs continentur, sacramentorum ac sacrarum verborū scientiam cum alijs comunicaturus sit, vt caput cum reliquo corpore omnium sensuum vsum communicat, vt cuiq; parti conuenit? denique, q̄ ad episcopum in primis pertineat anagogicos sensus explicare, qui in sacramentorum & aliarum rerum signis sacris latent, qui nos ad cælestia illa ac diuina referunt, quæ sunt instar capitis supra cætera omnia. immo, vt hinc Apostolum imitemur, an ipsa natura capitis non docet, quod ad docendum symbolicè, quæ est scripturæ sanctæ & Christi atq; discipulorū eius frequens consuetudo, ea quæ diuinus Dionysius descripsit, nihil accommodatius esse poterat, q̄ Euangeliorum super caput Episcopi impositio? Cur igitur naturæ repugnatis & rationi docendi, quæ sic naturam & scripturam secuta est? immo, quod magis mirandum est, cur omnium ecclesiarum

fiarum consuetudini repugnatis? cuius tanta est autoritas, vt vel propter eam solam omni contentioni cedendum esse Apostolus doceat, & præcipiat, nisi quis ita tardus sit, vt quod dixit Apostolus, Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, nec ecclesia Dei: de eo tantum dixisse putet, quod ipsa etiam natura docente & adstipulante præcipiebat, nè mulier in ecclesia non velato capite oraret: quasi nulla eiusmodi alia contentio vnquam in ecclesia futura esset, quod si futura erat, cur non valeat, & valere voluerit Apostolus, quod hic voluit, si de similibus, vt natura & ratio postulat, similiter iudicandum sit? Hæc igitur est & fuit semper omnium ecclesiarum Orientis & Occidentis consuetudo, ordinare Episcopos cum impositione Euangeliorum super caput: cui consuetudini non solum non obediunt Lutherani, sed, quod longè grauius est, accusant & infectantur eam vt contentiosi. Huius enim vim verbi explicauit Philon Alexandrinus in libro de ebrietate, cum ait, Peiorem esse non obediens contentiosum: sicut scriptum est, inquit, in lege, si filij obediunt, & contendunt. Sic ille legit secundum 70. contendere enim, ait Philon, non solum esse non obedire, sed contraria facere: vt qui non honorat parentes, est, inquit, ἀπειθήσας, id est, non obediens: qui dedecore etiam eos afficit, est φιλόνομος, id est, contentiosus. Item qui non defendit patriam propter ignauiam, non obedit: qui etiam prodit, contentiosus. Huiusmodi ergo sunt Magdeburgenses, qui non contenti non obedire Episcopis nostris Catholicis, neque habere Episcopos catholicè ordinatos, etiam ordinationes ipsas Episcoporum, à Christo institutas, ab Apostolis Sanctis traditas, omnium ecclesiarum Orientis & Occidentis consuetudine iam inde à principio celebratas, & à grauisimis & antiquissimis authoribus literis proditas, tanto odio prosequuntur, tam rabiosè infectantur, vt non vereantur ea scripta negare, in quibus eas legunt. Quod enim in Epist. 2. Anacleti fecerunt, idem quoque fortassè facturi sunt in Dionysio, & in libris Clem. Rom. de Apostolicis constitutionibus. Sed quid mirum est, si consuetudines ecclesiarum Catholicarum negant, cum magis mirum esset, si non negarent? quod satis intelligi potest ex ijs, quæ Tertullia. in libro de velandis virginibus scripsit: Non possumus, inquit, respuere consuetudinem, quam damnare non possumus, vt potè non extraneam: quia non extraneorum, cum quibus scilicet communicamus ius pacis & nomen fraternitatis, vna nobis & illis fides, vnus Deus, semel dixerim, vna ecclesia sumus: ita nostrum est, quodcumque nostrorum est. Cum igitur Lutherani & Magdeb. eorum magistri, nobiscum ius pacis nõ communicent, nec vna illorum & nostra sit fides, nec vna ecclesia, consequens erat, vt ordinationes etiam nostrorum Episcoporum negarent: immò, semel dixerim, negent omnia scripta, in quibus nostra legunt: & ea tantum retineant, in quibus legunt sua, id est, habeant tantum libros Martini Luteri. Centurias verò Magdeb. cur

*Quanta sit
authoritas
consuetudinis
omnium eccle-
siarum secun-
dum Aposto-
lum.*

I. Cor. II.

*Quanta con-
suetudines ec-
clesiasticæ
vim Paulus
esse voluerit.*

Deut. 21.

*Quid sit con-
tentiosum esse
se ex Philone.*

*Cur qui pro-
priè ac potiss-
imum conten-
tiosus.*

*Magdeb. cur
præter senten-*

tiam suam ex
veterum pa-
trum libris
aliqua ex-
cerperint aut
carpserint.

Quid lingue
ille super Apo-
stolos ignea
prænotarint.

Constitutio
Apostolica de
apertione li-
bri Euangelio-
rum super ca-
put Episc.

Luc. 10.

est, infinita legent nostra, quæ illi in magnis & vetustissimis authoribus ad confusionem suam repererunt: quæ quia aliter eludere non poterat, cum se pondere autoritatis magnorum authorum premi sentirent, aut nequos esse dixerunt: aut scripta veterum negarunt. Hoc enim perfugium sibi, suafore diabolo, reliquerunt. Sed quo magis adhuc credarguantur, & impositionem Euangeliorum super caput Episcopi Apostolicam esse vel inuiti credant & confiteantur: edisserant nobis, si possunt, quid illæ linguæ igneæ significarunt, quæ supra singulorum Apostolorum capita in die Pentecostes apparuerunt? cum Apostoli, ut beatus Hieronymus in dialogo orthodoxi & Luciferiani testatur, ordinati sunt Episcopi, & ante eum Dionys. Areopag. ut alios nunc omittam: quid, inquam, aliud significarunt, quam id ipsum, quod iidem Apostoli, ut supra explicavi, per impositionem libri aperti Euangeliorum super caput Episcopi, significari voluerunt? libri enim clausi, sunt linguæ tacentes: & linguæ loquentes, sunt libri aperti. Fuerunt itaque linguæ illæ vice Euangeliorum, quæ aperta imponuntur super caput Episcopi, qui ea prædicaturus est, ut ait S. Anacletus: Hoc enim significat apertio libri, quam Clemens lib. 8. tradit. Unde Ammonius Alexandrinus in Comm. Act. Apostol. quia Apostoli, inquit, *ἐχειροτονοῦντο τῆς οἰκουμένης διδασκαλοί*, id est, quia ordinabantur magistri orbis Apostoli: huiusmodi verò ordinatio non fit nisi in capite, idcirco merito super caput linguas receperunt: & hac etiam de causa charisma linguarum ante alia charismata eis donatum est. Haftenus Ammonius. Quod autem specie ignis apparuerunt linguæ, significabat in enigmate Euangelium, ad quod annunciandum Dominus in terram venerat, & quod erant Apostoli prædicaturi, operari instar ignis, qui materiam præparatam in ignem sui similem mutat. ita ut qui fuerint gratia Spiritus S. præparati, non auditores tantum, sed factores verbi sint: talesque existant, quales docet esse Euangelium, quod est, similes Euangelio fieri. De hoc igne Euangelico aiebat Dominus: Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur? Sed haftenus de impositione Euangeliorum super caput Episcopi, cum ordinatur, quam Magdeb. ut nouam explodunt, à serpente delusi: qui ut Christum odit & insectatur, sic quoque ordinationem Episcopi, qui Christi imaginem gerit, & personam eius repræsentat, unà cum impositione Euangelij, quod prædicaturus est, odit, & cum oleo chrismatis, quo caput eius ungitur, quod est Spiritus S. symbolum. Sed iam finem huic libro secundo imponamus, ut paulisper respirantes, tertium aggrediamur.